رەھمەتۇللاھ ھىندىي

ھەقىقەتنىڭ ئىپادىسى

تەرجىمە قىلغۇچى: مۇھەممەد يۈسۈپ

ئىسلامىي ئەسەرلەر نەشرىياتى

مختصر كتاب إظهار الحق

الشيخ رحمت اللـه بن خليل الرحمن الـهندي

قام بترجمته إلى الأويغورية
محمد يوسف محمد تورسون

ھەقىقەتنىڭ ئېلانى

رەھمەتۇللاھ ھىندي

تەرجىمە قىلغۇچى: مۇھەممەد يۈسۈپ

مۇندەرىجە

تەرجىماندىن 10

مۇقەددىمە..15

بىرىنچى باب يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلارنىڭ كىتابلىرى ۋە ئۆزگەرتىلگەنلىكىنىڭ دەلىللىرى 17

خىرىستىيانلارنىڭ كىتابلىرىنىڭ ئىسىملىرى ۋە سانى.......................... 19

يەھۇدىيلار ۋە خىرىستىيانلاردا قولىدىكى كونا ۋە يېڭى ئەھدە كىتابلىرىدىن ھېچبىرىنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل، پاكىت يوقلۇقىنىڭ بايانى 27

تەۋرات 29

يەشۇئىنىڭ كىتابى 34

ئىنجىللارنىڭ ئەھۋالى.. 36

ئىنجىل مەتتا 36

ئىنجىل يۇھەننا 38

ئىنجىل ماركوس ۋە ئىنجىل لۇقا.. 47

مۇقەددەس كىتابلاردىكى بەزى زىتلىقلار 51

مۇقەددەس كىتابلاردىكى بەزى خاتالىقلار 62

مۇقەددەس كىتابلارنىڭ لەبزىلىرىدىكى ئۆزگەرتىشلەر 76

خىرىستىيانلارنىڭ خاتالىقلىرى ۋە ئۇلارغا رەددىيە 97

ئۇلارنىڭ بىرىنچى خاتالىقى.. 97

خىرىستىيانلارنىڭ ئىككىنچى خاتالىقى... 107

خىرىستىيانلارنىڭ ئۈچىنچى خاتالىقى.. 111

ئىككى ئەھدە كىتابلىرىدىن بەزى ئەھكاملارنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى.. 124

ئىككىنچى باب ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادىنىڭ خاتالىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى...140

ئەسكەرتىشكە تېگىشلىك بولغان مەسىلىلەر 142

بىرىنچى مەسىلە 142
ئىككىنچى مەسىلە 142
ئۈچىنچى مەسىلە 142
تۆتىنچى مەسىلە 143
ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادىنىڭ خاتالىقىنىڭ ئەقلى دەلىللەر ئارقىلىق ئىسپاتلىنىشى 148
ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىنىڭ ئىسانىڭ سۆزلىرى ئارقىلىق رەت قىلىنىشى 150
بىرىنچى سۆزى 150
ئىككىنچى سۆزى 151
ئۈچىنچى سۆزى 152
تۆتىنچى سۆزى 153
بەشىنچى سۆزى 154
ئالتىنچى سۆزى: 155
يەتتىنچى سۆزى 157
ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىلاھلىقىغا كەلتۈرۈلگەن نەقىللەرنىڭ خاتالىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى 159
ئۇلارنىڭ بىرىنچى دەلىلى 159
ئۇلارنىڭ ئىككىنچى دەلىلى 164
ئۇلارنىڭ ئۈچىنچى دەلىلى 165
ئۇلارنىڭ تۆتىنچى دەلىلى 167
ئۈچىنچى باب «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئاللاھنىڭ سۆزى ۋە مۆجىزە ئىكەنلىكىنىڭ ئىسپاتلىنىشى 170
«قۇرئان كەرىم» نىڭ ئاللاھنىڭ سۆزى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىللەر . 172
«قۇرئان كەرىم» نىڭ خەۋەرلىرىنىڭ راستلىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى 183

ئۈچ سوئال ۋە ئۇنىڭ جاۋابلىرى.. 192

تۆتىنچى باب مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنىڭ ئىسپاتلىنىشى 196..

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ئىسپاتلايدىغان ئالتە ھەقىقەتنىڭ بايانى.. 198

بىرىنچى ھەقىقەت.. 198

ئىككىنچى ھەقىقەت.. 211

ئۈچىنچى ھەقىقەت.. 212

تۆتىنچى ھەقىقەت.. 212

بەشىنچى ھەقىقەت.. 214

ئالتىنچى ھەقىقەت.. 215

تەۋراتنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەققىدىكى بېشارەتلىرى................ 220

بىرىنچى بېشارەت.. 220

ئىككىنچى بېشارەت.. 223

ئۈچىنچى بېشارەت.. 226

قوشۇمچە پايدىلىنىش ماتېرىيالى (تەرجىماننىڭ ئىلاۋىسى)......................232

يەھۇدىي دىنى.. 232

يەھۇدىيلارنىڭ قۇللۇق دەۋرى.. 233

يەھۇدىيلارنىڭ دۆلەت قۇرۇشى.. 234

يەھۇدىيلارنىڭ دىنىي مەنبەلىرى.. 235

خىرىستىيان دىنى.. 236

خىرىستىيانلارنىڭ دىنىي مەنبەلىرى.. 237

خىرىستىيانلارنىڭ مەزھەپلىرى.. 237

مۇقەددەس كىتابلار.. 240

مۇسا ئەلەيھىسسالام، ئۇن ئەمىر ۋە تەۋرات 240
ئىسا ئەلەيھىسسالام ۋە ئىنجىل 242
تۆت ئىنجىل 243
ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋە قۇرئان كەرىم.................... 244
قۇرئان كەرىمنىڭ ئاۋۇالقى رەتلىنىشى ۋە توپلىنىشى 245
قۇرئان كەرىمنىڭ توپلىنىشى 246
قۇرئان كەرىمنىڭ كۆپەيتىلىشى 246
قۇرئاننىڭ مۇنداق ئۆز پېتى ساقلىنىپ قېلىشىغا تۈرتكە بولغان نېمە؟..... 247
قۇرئان كەرىمنىڭ ئۆز پېتى ساقلىنىپ كەلگەنلىكىدىكى سىر 247
قۇرئان كەرىمدىن باشقا ساماۋىي كىتابلار يادقا ئېلىنمىغان 249
قۇرئان كەرىمنىڭ كىتاب ھالىغاكەلتۈرۈلىشى............................ 251
«كۇتتابۇل ۋەھيى» كومىتېتى قۇرئان كەرىمنى توپلاشتا قوللانغان ئۇسۇلى
252 ....
قۇرئان كەرىمنى كىتاب شەكلىدە توپلاشقا تۈرتكە بولغان سەۋەب 253
قۇرئان كەرىمنىڭ توپلىنىشىدىكى خۇسۇسىيەتلەر 254
قۇرئان كەرىمنىڭ نۇسخىلارغاكۆپەيتىلىشى 255
قۇرئان كەرىمنى نۇسخىلاندۇرۇشقا تۈرتكە بولغان سەۋەب............. 255
قۇرئان كەرىمنى نۇسخىلاندۇرۇشنىڭ خۇسۇسىيەتلىرى 256
ھەزرىتى ئوسمان زامانىدىكى قۇرئاننىڭ قولىيازما نۇسخىلىرى ھازىر نەدە؟
257 ....
قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىگە ئوقۇش قائىدىلىرى ۋە بەلگىلىرىنىڭ قويۇلىشى 257

تەرجىماندىن

يېقىنقى يىللاردىن بۇيانقى ئوتتۇرا ئاسىيادىكى يېڭىدىن مۇستەقىل بولغان مۇسۇلمان مەملىكەتلەردە يۈرگۈزۈلگەن ئېتىقاد ئەركىنلىكى سىياسىتىنىڭ كەڭچىلىكى ئاستىدا ئىسلام دىنى قايتىدىن نۇر چېچىپ، مۇسۇلمان خەلقىمىز ئۆزلىرىنىڭ مىڭ يىلدىن بېرى ئېتىقاد قىلىپ كەلگەن ئىسلامىي ئېتىقادلىرىنى يېڭىدىن راۋاجلاندۇرۇۋاتقان مۇشۇ پەيتتە، بۇ رايونلارغا دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن كەلگەن خىرىستىيان ، يەھۇدىي ۋە باشقا دىنلارغا تەرغىب قىلىدىغان دەۋەتچىلەر تەرەپ-تەرەپلەردە ئۆزلىرىنىڭ دىنلىرىنى تارقىتىپ، مۇسۇلمان خەلقىنىڭ ئىسلامىي ئېتىقادىنى سۇسلاشتۇرۇپ، ئۇلارنى مۇسۇلمانلىقتىن چىقىرىش ئۈچۈن بارلىق كۈچى بىلەن تىرىشماقتا. 70 يىلدىن كۆپرەك ۋاقىت دەۋر سۈرگەن كوممۇنىستىك رېجىمنىڭ بېسىمى ئاستىدا ئىسلام دىنىنىڭ دىنى ئېتىقاد پىرىنسىپلىرىنى ئۆگىنىش ۋە ئۆگىتىشتىن مەھرۇم قالغان، شۇنداقلا دىنى چۈشەنچىدىن يىراقلىشىپ قالغانلىقتىن قايسىسىغا ئەگىشىش ۋە نېمە قىلىشلىرىنى بىلەلمەي قايمۇقۇپ قالغان بۇ خەلقلەرنى چىرايلىق ۋەدىلەر، ماددىي ياردەملەر ۋە مەخسۇس تاكتىكىلار بىلەن ئۆزلىرىگە جەلپ قىلىش، ئاندىن بۇلارنى ئىسلامىي ئېتىقادتىن پۈتۈنلەي يىراقلاشتۇرۇپ، يېرىم يولدا تاشلاپ قويۇشتىن ئىبارەت سىياسەتلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشلىرى ئۈچۈن ۋاقىتنى پۇرسەت بىلگەن ھەرقايسى دىنلارغا، خۇسۇسەن خىرىستىيان دىنىغا چاقىرىدىغان دەۋەتچىلەر ئۆزلىرىنىڭ باتىل دىنىغا كىشىلەرنى تەرغىب قىلىدىغان بارلىق ۋاسىتە ۋە چارىلىرىنى قوللانماقتا ۋە مۇسۇلمانلارنى، بولۇپمۇ ياش ئەۋلادلارنى مۇسۇلمانلىقتىن چىقىرىپ، ئۆز دىنلىرىغا چوقۇندۇرغىنىغا ئوخشاش بەزى نەتىجىلەرنىمۇ قازانماقتا. ئانا ۋەتەندىمۇ ئۇلارنىڭ تەسىرى ئاز ئەمەس. ھەقىقەتەن بۇ ئوتتۇرا ئاسىيادىكى مۇسۇلمان خەلقلەر ئۈچۈن، شۇنداقلا پۈتۈن ئىسلام دۇنياسى ئۈچۈن ئېچىنىشلىق بىر ئىشتۇر.

شۇنىمۇ ئېنىق بىلىش كېرەككى، مۇسۇلمانلارنى ھەرقايسى باتىل دىنلارغا چاقىرىۋاتقانلارنىڭ ئورتاق غايىسى بۇ خەلقلەرنى ئۆزىنىڭ

دىنىي قېرىنداشلىرىدىن قىلىش ئەمەس، ئەلۋەتتە. بەلكى ئۇ دۈشمەنلەرنىڭ بىرلەشكەن غايىسى ۋە ئورتاق مۇددىئاسى شۇكى مۇسۇلمانلارنى پىكىر ۋە ئېتىقادىدا يېتىم قالدۇرۇش ئارقىلىق ئۇلارنى ئۆزلىرىگە بېقىندۇرۇش، بۇ ئارقىلىق چاقماق تېزلىكىدە راۋاجلىنىۋاتقان ۋە كۈچلىنىۋاتقان ئىسلام دىنىنىڭ كېلەچەكتە پۈتۈن دۇنيا خەلقىنىڭ ئورتاق دىنىغا ئايلىنىپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتىن ئىبارەت. شۇڭا ئۇلارنىڭ دەۋەتلىرى مۇستەملىكىچى چوڭ دۆلەتلەرنىڭ پىلانلىشى ۋە تەمىنلىشى بىلەن ئېلىپ بېرىلماقتا. چۈنكى ھازىر ئەڭ تېز تارقىلىۋاتقان ۋە پۈتۈن دۇنيا ئىنسانلىرىنى ئۆزىنىڭ ھەقلىقى ۋە ئەقىل مەنتىقىگە ئۇيغۇنلۇقى بىلەن قايىل قىلغان دىن بىرلا ئىسلام دىنىدۇر. مۇسۇلمانلارنىڭ سانى كۈندىن – كۈنگە ئاشماقتا. ئىسلام دىنىنىڭ كۈنسېرى راۋاجلىنىۋاتقانلىقىنى ۋە ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلغۇچىلارنىڭ كۆپىيىۋاتقانلىقىنى ئىلىم – پەن تەرەققىي قىلغان مەملىكەتلەردە تېخىمۇ ئېنىق كۆرگىلى بولىدۇ. مانا بۇنداق ۋەزىيەت ئىسلام دىنىغا دۈشمەنلىك مەۋقەسىدە بولغان بارلىق باتىل دىندىكىلەرنى ۋەھىمىگە سالماقتا ۋە ئۇلارنىڭ دىققىتىنى قوزغىماقتا. شۇڭا ئۇلار بۇ ئېقىمنى تىزگىنلەش ئۈچۈن ھەرخىل نىقابلار ئاستىدا ئىسلام دىنىغا ۋە مۇسۇلمانلارغا قارشى سۇيىقەستلىرىنى يۈرگۈزۈشمەكتە. لېكىن ئۇلار بۇ سۇيىقەستلىرى بىلەن ئىسلام دىنىنىڭ پۈتۈن ئىنسانىيەت ئورتاق ئېتىقاد قىلىدىغان ھەق دىن ئىكەنلىكىگە زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ. ئۇلار پەقەت بىر قىسىم مۇسۇلمانلارنى ئالداپ، ئۇلارنى ۋاقىتلىق قايمۇقتۇرىدۇ، خالاس.

مۇسۇلمانلىرىمىزنىڭ ئۇلارنىڭ بۇ سىرلىق تۇزاقلىرىدىن قۇتۇلۇپ قېلىشىغا ۋە ئۆزلىرىنىڭ ئىسلامىي ئېتىقادلىرىنىڭ نەقەدەر ئېسىل ھەم ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىۋېلىشىغا بىر ۋاستە بولۇپ قالار دېگەن ئۈمىدتە «مۇسۇلمانلىق ۋە خىرىستىيانلىق» دېگەن ماۋزۇدا بىر كىتاب يېزىپ مۇسۇلمان قېرىنداشلىرىمىزغا تەقدىم قىلىش ئۈچۈن كۆپ ئىزدەندىم. خىرىستىيانلارنىڭ ۋە يەھۇدىيلارنىڭ ھەرقايسى تىللارغا تەرجىمە قىلىپ تارقاتقان كىتابلىرىنى، جۈملىدىن «تەۋرات» ۋە «ئىنجىل»لارنىڭ ئەرەبچە، تۈركچە ۋە باشقا يەرلىك تىللارغا تەرجىمە قىلىنغان

نۇسخىلىرىنى ئوقۇپ چىقتىم. يازماقچى بولغان كىتابىمغا مەنبە ئىزدەپ ئىسلامىي كىتابلاردىن خېلى كىتابلارغا مۇراجىئەت قىلدىم. شۇ جەرياندا ھىندىستانلىق ئاتاقلىق ئىسلام ئالىمى ئەللامە رەھمەتۇللاھ ھىندىينىڭ بۇ قىممەتلىك ئەسىرى بىلەن تونۇشتۇم. مېنىڭ ئىزدىگەنلىرىمنىڭ ھەممىسىنى مۇشۇ ئەسەردە تاپتىم. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئەسەرنى ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىغا تەرجىمە قىلىشقا بەل باغلىدىم، بۇ ئىشقا مېنى مۇيەسسەر قىلغانلىقى ئۈچۈن جانابى ئاللاھقا چەكسىز شۈكۈر ئېيتىمەن.

بۇ ئەسەر ئەسلىدە تۆت جىلدتىن تەركىب تاپقان چوڭ ھەجىملىك ئەسەر بولۇپ، 1989 – يىلى سەئۇدى ئەرەبىستاندا نەشر قىلىنىپ تارقىتىلغان. 1994 – يىلى سەئۇدى ئەرەبىستاننىڭ پايتەختى رىياد شەھىرىدىكى «پادىشاھ سەئۇد ئۇنىۋېرسىتېتى» نىڭ ئۇستازى دوكتور مۇھەممەد ئابدۇلقادىر مەلكاۋىينىڭ قەلىمى بىلەن بۇ ئەسەر بىر جىلدقا ئىخچاملىنىپ، سەئۇدى ئەرەبىستان «مەملىكەتلىك ئىسلامىي ۋەقف، دەۋەت ۋە پەتىۋا ئىشلار مىنىستىرلىكى» تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان. بۇ ئەسەرنىڭ بۇ قېتىمقى ئىخچاملانغاندىن كېيىنكى نەشرى تۆۋەندىكى تۆت بابنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

1 -كونا ۋە يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ئىسىملىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆزگەرتىلگەنلىكى ھەم ئەمەلدىن قالغانلىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

2 -ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادىنىڭ خاتالىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

3 -قۇرئاننىڭ ئاللاھنىڭ سۆزى ۋە مۆجىزە ئىكەنلىكىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

4 -مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

بۇ ئەسەرنىڭ نامى «ھەقىقەتنى ئاشكارىلاش؛ ھەقىقەتنى ئېچىش» بولۇپ، بۇ تەرجىمىدە «ھەقىقەتنىڭ ئېلانى» دەپ ئېلىندى.

بۇ ئەسەرنىڭ يېزىلىش تەرتىپى بويىچە، ئالدى بىلەن كونا ۋە يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ قەستەن ئۆزگەرتىلىشلەرگە ئورىشى نەتىجىسىدە ئىلاھى كىتابلىق خۇسۇسىيەتتىن چىقىپ كەتكەنلىكى ھەتتا ئادەتتىكى كىتابلارغا ئوخشاش بىر كىتاب بولۇپ قالغانلىقى توغرىلىق توختىلىدۇ.

ئاندىن تەۋرات ۋە ئىنجىللار قانچىلىك كۆپ بۇرمىلىنىش ۋە قەستەن ئۆزگەرتىلىشلەرگە ئۇچرىغان بولسىمۇ يەنىلا بەزى ھەقىقەتلەرنىڭ ساقلىنىپ قالغانلىقى يۈزىسىدىن بۇ كىتابلاردىكى قەپ قالغان سۆزلەرنى يەنى ئۆزگەرتىلىشتىن ساقلىنىپ قالغان ئاز ساندىكى ئىبارىلەرنى قۇرئان كەرىمنىڭ ھەق كىتاب ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكى ئۈچۈن دەلىل ئورنىدا نەقىل قىلىدۇ.

بۇ ئەسەرنى ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىغا تەرجىمە قىلىش جەريانى مۇرەككەپ جەريان بولدى. بۇ كىتابتا نەقىل كەلتۈرۈلگەن تەۋرات ۋە ئىنجىل تېكىستلىرىنى ھەرقايسى تىللارغا تەرجىمە قىلىنغان تەۋرات ۋە ئىنجىللارغا مۇراجىئەت قىلىش ئارقىلىق ئەسلىگە سېلىشتۇرۇپ چىقىپ ئاندىن تەرجىمە قىلدىم. تەۋرات ۋە ئىنجىللاردىكى كىتابچىلارنىڭ ۋە شەخسلەرنىڭ ئىسىملىرىنىمۇ ھەرقايسى تىللارغا تەرجىمە قىلىنغان تەۋرات ۋە ئىنجىللاردىكى ئىسىملارغا مۇۋاپىقلاشتۇردۇم. تۈركىي تىللارغا تەرجىمە قىلىنغان تەۋرات ۋە ئىنجىللارنىڭ تېكىستلىرى «ئايەت» دەپ تەرجىمە قىلىنغان، ئەمما مەن تەۋرات ۋە ئىنجىللارنىڭ تېكىستلىرىنى «تېكىست» دەپ يازدىم. چۈنكى «ئايەت» سۆزى پەقەت ئاللاھنىڭ سۆزلىرىگىلا قوللىنىلىدۇ. ھالبۇكى ھازىرقى تەۋرات ۋە ئىنجىل تېكىستلىرىنىڭ كۆپىنچىسىنى ئاللاھنىڭ سۆزى دەپ پەرەز قىلىشقا بولمايدۇ. زۆرۈر تېپىلغان جايلارغا تىرناق () ئىچىدە ئىزاھات بەردىم. بەزى جايلاردىكى ئىزاھاتلارنىڭ ئاخىرىغا (ت) ئىشارىتى قويۇش ئارقىلىق ئۇنىڭ تەرجىماننىڭ ئىزاھاتى ئىكەنلىكىنى ئىپادىلىدىم. كىتابخانلارغا تېخىمۇ چۈشىنىشلىك بولسۇن ئۈچۈن بۇ ئەسەردە ئىجمالىي بېرىلگەن تارىخىي ۋەقەلىكلەرنى ئىشەنچلىك تارىخ كىتابلىرىغا ئاساسلانغان ھالدا كېڭەيتتىم. بۇ ئەسەرنىڭ ئۆز ئەينىنى تەرجىمە قىلىش ئۈچۈن دىققەت ۋە ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئىش كۆردۈم. جانابى ئاللاھتىن بۇ ئەسەرنىڭ مۇسۇلمانلارغا مەنپەئەتلىك بولۇشىنى ۋە مېھنىتىمنىڭ خالىس ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن بولۇپ، قوبۇل قىلىنىشىنى سورايمەن.

__ مۇھەممەد يۈسۈپ

مىلادىيە 2000– يىلى 6– مارت
ھىجرىيە 1420– يىلى 1-زۇلھەججە
ئالمۇتا–قازاقىستان

مۇقەددىمە

ئەسكەرتىش زۆرۈر بولغان بەزى مەسىلىلەر:

1 -خىرىستىيان دىنى پىروتېستانت مەزھىپى ئالىملىرىنىڭ كىتابلىرىدىن ئېلىنغان نەقىللەر كۆپىنچە ئېتىقاد مەنىسى بىلەن ئەمەس، بەلكى بۇيرۇق مەنىسى بىلەن كەلگەن. (خىرىستىيانلارنىڭ ئەڭ چوڭ ۋە مەشھۇر مەزھەپلىرى ئۈچ بولۇپ، ئۇلار: ئورتودوكس، كاتولىك ۋە پىروتېستانتلاردۇر ــــ ت).

2 -پىروتېستانتچىلار ئۆز كىتابلىرىنى مەزمۇن جەھەتتە قىسقارتىش، ئۆيدۇرۇش ۋە ئۆزگەرتىش ئارقىلىق يېڭىلاپ تۇرىدۇ. شۇڭا ئۇلارنىڭ كىتابلىرىنىڭ بۇرۇنقى نەشرىلىرى بىلەن كېيىنكى نەشرىلىرى ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ ئوخشىماسلىقلار ۋە زىتلىقلار مەۋجۇت. كىتابخانلار بۇنىڭغا دىققەت قىلىشى كېرەك.

3 -بۇ كىتابلارنىڭ ئىچىدىكى پەيغەمبەرلەر ھەققىدە توقۇلغان قىسسىلەرنى خاتا ياكى ئۆيدۇرما دەپ قاراش جائىزدۇر. چۈنكى بۇ قىسسىلەر ساماۋى كىتابقا كىرگۈزۈۋېلىنغان ئوپئوچۇق ئۆيدۇرمىلاردۇر. ئۇلار ئاللاھنىڭ سۆزى ئەمەس، شۇڭا بۇنداق قىسسىلەرنى ئىنكار قىلىش ياخشىدۇر.

4 -خىرىستىيان ئالىملىرىنىڭ ئادىتى شۇكى، ئۇلار ئىسلامدىكى بەزى مەزھەپ ئالىملىرىنىڭ كىتابلىرىدىن كۈچسىز، ئېتىبارسىز تەبىرلەرنى نەقىل قىلىپ ئوتتۇرىغا چىقىرىپ، ئاندىن ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ كىتابلىرىنى ئوقۇغان كىشى مۇسۇلمان ئالىملىرىنىڭ ئەسەرلىرىنى كۈچسىز، يېتەرسىز دەلىللەرگە تولغان كىتابلار دەپ چۈشىنىپ قالىدۇ. ھالبۇكى ئۇلار مۇسۇلمان ئالىملىرىنىڭ كىتابلىرىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ نەزىرىدە ئېتىبارلىق بولغان ئىبارىلەر ۋە دەلىللەرنى قايرىپ قويىدۇ. مۇنداق ھەق سۆزلەرنى ئۇلار ئېغىزلىرىغىمۇ ئالمايدۇ، ئىشارەتمۇ قىلمايدۇ. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى مۇسۇلمان ئالىملىرىنىڭ ئېتىبارلىق ئەسەرلىرىدىن نەقىل ئالغاندىمۇ ئۇلار بۇ نەقىللەرنى ئۆزگەرتىش ياكى قىسقارتىش ئارقىلىق خىيانەت قىلماي قالمايدۇ.

ئۇلارنىڭ بۇ ئادىتى ئۆزلىرىمۇ ئىنكار قىلالمايدىغان ئەڭ قەبىھ ئادەتتۇر ۋە قارشى تەرەپنىڭ پىكىرلىرىنى نەقىل قىلىشتىكى ئىلمى ئامانەتچىلىككە ھەم زىتتۇر. خىرىستىيان دوكتور فېندىر ئەنە شۇلارنىڭ بىرىدۇر. ئۇ ئۆزىنىڭ 1854 – يىلدىكى ئەللامە رەھمەتۇللاھ ھىندىي (مەزكۇر كىتابنىڭ ئاپتورى) بىلەن ئۆتكۈزگەن مۇنازىرىسىنى يۈزدە-يۈز ئۆزگەرتىش بىلەن ئىنگلىز تىلىدا نەشر قىلدۇرغان. دوكتور فېندىر يەنە باشقا ئەسەرلىرىدە قۇرئاننىڭ ئايەتلىرىنى ئۆز خاھىشىغا كۆرە تەپسىر قىلغان، ئاندىن ئۇنىڭغا يەنە ئۆزى قارشى چىقىپ رەددىيە بەرگەن. ئۇنىڭ نەزىرىدە ئەڭ توغرا تەپسىر مۇسۇلمانلارنىڭ تەپسىرلىرى ئەمەس، بەلكى يالغۇز ئۆزىنىڭ تەپسىرىدۇر. ھالبۇكى ئۇ ئەرەب تىلىنى ۋە قۇرئاننىڭ تەپسىر ئىلىملىرىنى بىلمەيدىغان جاھىلدۇر. شۇڭا ئۇ ئېتىبارسىز تەپسىرلەرنى نەقىل قىلىپ ئېلىپ، مۇسۇلمان مۇپەسسىرلىرىنىڭ ئورتاق ئىتتىپاقى بىلەن كۈچكە ئىگە قىلىنغان مەشھۇر تەپسىرلەرنى ئېتىبارغا ئالمايدۇ.

بىرىنچى باب

يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلارنىڭ كىتابلىرى ۋە

ئۆزگەرتىلگەنلىكىنىڭ دەلىللىرى

خرىستىيانلارنىڭ كىتابلىرىنىڭ ئىسىملىرى ۋە سانى

خرىستىيانلارنىڭ ئېتىقاد قىلىدىغان كىتابلىرى ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ: بىرىنچى تۈرى — ئۇلارنىڭ ئېتىقادى بويىچە ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋاستىسى بىلەن يېزىلغان كىتابلار بولۇپ، ئۇنى ئۇلار «كونا ئەھدە (يەنى تەۋرات)» دەپ ئاتايدۇ. ئىككىنچى تۈرى — ئۇلارنىڭ ئېتىقادىغا كۆرە ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن، ئۇنىڭ مۇرىتلىرى تەرىپىدىن (ئاللاھتىن كەلگەن) ئىلھام بىلەن يېزىلغان كىتابلار بولۇپ، ئۇنى ئۇلار «يېڭى ئەھدە (يەنى ئىنجىل)» دەپ ئاتايدۇ. ئۇلار كونا ۋە يېڭى ئەھدىدىن ئىبارەت بۇ بىر يۈرۈش كىتابلىرىنى «بىبىل» (Bible) دەپ ئاتايدۇ. بىبىل گىرېكچە سۆز بولۇپ، ئۇنىڭ مەنىسى «كىتاب» دېگەنلىكتۇر. ئۇلار ھەر ئىككى ئەھدىنى ئۆزئىچىگە ئالغان توپلامنىڭ مۇقاۋىسىغا «مۇقەددەس كىتاب» دەپ يازىدۇ. (خرىستىيانلار تەۋرات ۋە ئىنجىللارنىڭ ھەممىسىگە ئېتىقاد قىلىدۇ، يەھۇدىيلار تەۋراتقا ئېتىقاد قىلىدۇ، ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئېتىراپ قىلمىغانلىقلىرى ئۈچۈن ئىنجىللارنى ئېتىراپ قىلمايدۇ ۋە ئىنكار قىلىدۇ – ت).

كونا ئەھدە (يەنى تەۋرات) تۆۋەندىكى 39 كىتابنى ئۆزئىچىگەئالىدۇ:

1 -دۇنيانىڭ يارىتىلىشى

2 -چىقىش

3 -لاۋىيلار (ئالىملار)

4 -سانلار

5 -ئۈلگە

يۇقىرىدىكى بەش كىتابنى خرىستىيانلار ۋە يەھۇدىيلار «مۇسانىڭ بەش كىتابى» دەپ بىلىپ، ئۇلارنى «تەۋرات» دەپ ئاتىغان. تەۋرات سۆزى ئىبرانى تىلىدا «قانۇن، تەلىمات» دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ. ئۇلار ھازىر يۇقىرىدىكى بەش كىتابنى ۋە تۆۋەندىكى ئۇنىڭ قوشۇمچىلىرى بىلەن قوشۇپ «تەۋرات» دەپ ئاتايدۇ.

6 -يەشۇئ (يۇشەئ)
7 -ھاكىملار
8 -رائۇس
9 -سەمۇئىل 1
10 -سەمۇئىل 2
11 -پادىشاھلار 1
12 -پادىشاھلار 2
13 -كۈنلەر تارىخى 1
14 -كۈنلەر تارىخى 2
15 -ئەزرا 1
16 -ئەزرا 2
17 -ئىستىر
18 -ئەييۇب
19 -زەبۇر
20 -سۇلەيمان ھېكايىلىرى
21 -توپلام
22 -غەزەللەر
23 -ئىشئىيا
24 -ئىرمىيا
25 -ئىرمىيا مىراسى
26 -ھىزقىيا
27 -دانىيال
28 -يۇشەئ
29 -يۇئىل
30 -ئامۇس
31 -ئۇيەديا
32 -يۇنان (يۇنۇس)
33 -مىخا

34 -ئاھۇم
35 -ھەبەققۇق
36 -سەفەنىيا
37 -ھەججەي
38 -زەكەرىيا
39 -مەلاخى (مەلاخى – ئىسا ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كېلىشتىن تەخمىنەن 420 يىل بۇرۇن ياشىغان پەيغەمبەر ئىدى.)

سامىرىيىلىكلەر مۇسا ئەلەيھىسسالامغا مەنسۇپ قىلىنغان بەش كىتاب بىلەن يەشۇئ ۋە ھاكىملار قاتارلىق يەتتە كىتابنىلا ئېتىراپ قىلىدۇ. تەۋراتنىڭ سامىرىيىچە نۇسخىسى يەھۇدىيلارنىڭ قولىدىكى تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىغا زىتتۇر. بۇ ئىككىسى يەنە ئۇنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىدا ئۇنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىدىن يەتتە كىتاب ئارتۇقتۇر. ئۇلار بۇ يەتتە كىتابنى «ئەبۇ كەرىف» دەپ ئاتايدۇ. ئۇلارنىڭ ئىسىملىكلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 -بارۇخ
2 -تۇبىيا
3 -يەھۇدەت
4 -ۋەزدەم (سۇلەيمان ھېكمەتلىرى)
5 -ئىكلىزىياستېكىس (سىراج ئوغلى يەشۇئ)
6 -مىكا 1 (مەكابىن 1)
7 -مىكا 2 (مەكابىن 2)

بۇنىڭ بىلەن تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسى جەمئىي46 كىتابنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولىدۇ.

ئەمما «بىبىل – مۇقەددەس كىتابلار» نىڭ ئىككىنچى تۈرى بولغان يېڭى ئەھدە (يەنى ئىنجىل) ھازىر 27 كىتابنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

1 -ئىنجىل مەتتا
2 -ئىنجىل ماركوس

3 -ئىنجىل لۇقا
4 -ئىنجىل يۇھەننا
ئىنجىل سۆزى ئەسلىدە گرېك تىلىدىكى «ئىنكلىيۇس» ۋە قىبتى تىلىدىكى «ئىنكلىيۇن» دېگەن سۆزلەرنىڭ ئەرەب تىلىدا بۇزۇپ قوللىنىلىشى ئىدى. ئۇنىڭ مەنىسى «بېشارەت، تەلىمات» دېگەنلىكتۇر.
خىرىستىيانلار يۇقىرىدىكى تۆت كىتابنىڭ توپلىمىنى «تۆت ئىنجىل» دەپ ئاتايدۇ. ئەسلىدە «ئىنجىل» ئاتالغۇسى يۇقىرىدىكى تۆت كىتابقىلا مەخسۇس ئىدى. ئەمما ئۇلار ھازىر بۇ تۆت كىتابتىن باشقىمۇ يۈتۈن يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھەممىسىنى «ئىنجىل» دەپ ئاتايدۇ. ئۇلارتۆۋەندىكىچە:
5 -ئەلچىلەرنىڭ ئىشلىرى
6 -رىملىقلار
7 -كۇرىنتلىكلەر1
8 -كۇرىنتلىكلەر2
9 -گالاتىيالىقلار
10 -ئېفۇسۇسلۇقلار
11 -فىلىپىنلىكلەر
12 -كۇلۇسىيلىقلار
13 -تەسالۇنىكىلىكلەر1
14 -تەسالۇنىكىلىكلەر2
15 -تىمۇساۋۇسلىقلار1
16 -تىمۇساۋۇسلىقلار 2
17 -تىتۇس
18 -فلىمۇن
19 -ئىبرانىيلەر
20 -ياقۇبنىڭ مەكتۇپى
21 -پېترۇس 1
22 -پېترۇس 2

23 -يۇھەننا 1
24 -يۇھەننا 2
25 -يۇھەننا 3
26 -يەھۇزا
27 -يۇھەننانىڭ چۈشى

بۇنىڭ بىلەن خىرىستىيانلارنىڭ قولىدىكى «بىبىل – مۇقەددەس كىتاب» نىڭ ئومۇمىي سانى تۆۋەندىكىچە بولۇپ چىقىدۇ:

تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىغا ئاساسەن:

كونا ئەھدە 39 + يېڭى ئەھدە 27 = 66 كىتاب.

تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىغا ئاساسەن:

كونا ئەھدە 46 + يېڭى ئەھدە 27 = 73 كىتاب.

شۇنىمۇ بىلىش كېرەككى، مىلادىيەنىڭ 325 -يىلى شەرقىي رىم ئىمپېراتورى «قۇستەنتىن 1» نىڭ ئەمرى بىلەن پۈتۈن خىرىستىيان ئالىملىرىنىڭ ئىشتىراكى بىلەن شۈبھىلىك كىتابلارنى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن «نىقىيە» شەھرىدە بىر چوڭ ئومۇمىي قۇرۇلتاي ئۆتكۈزۈلگەن. قۇرۇلتاي ئەھلى خىرىستىيان دىنىنىڭ شۈبھىلىك دەپ قارالغان بىر قىسىم كىتابلىرىنى ئىنچىكىلەپ تەتقىق قىلىپ چىققاندىن كېيىن، بۇ كىتابلاردىن «يەھۇدەت» ناملىق كىتابنىلا ئېتىراپ قىلىپ، باشقا 14 كىتابنى ئويدۇرما كىتابلار، بۇ كىتابلارغا ئېتىقاد قىلىشقا بولمايدۇ دەپ قارار قىلىپ، بۇ كىتابلارنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش قارارىنى ئالغان. بۇ كىتابلار تۆۋەندىكىچە:

1 -ئەستىر
2 – ياقۇبنىڭ مەكتۇپى
3 -پېترۇس 2
4 -يۇھەننا 2
5 -يۇھەننا 3
6 – يەھۇزا
7 -ئىبرانىيلەر

8 – تۇبىيا
9 – ۋەزدەم
10 – بارۇخ
11 – ئىكلىزىياستېكس
12 -مىكا 1
13 -مىكا 2
14 -يۇھەننانىڭ چۈشى (ۋەھىلەر)

بۇۋەقەلىك جىيرۇم (مىلادىيە 420– يىلى ۋاپات بولغان)نىڭ يەھۇدەت كىتابىغا يازغان مۇقەددىمىسىدە تولۇق ئىپادىلەنگەن.

ئاردىن 39 يىل ئۆتكەندىن كېيىن مىلادىيەنىڭ 364 -يىلى خىرىستىيان ئالىملىرى لۇدسىيە (لازىقىيە) شەھرىدە بىر چوڭ قۇرۇلتاي ئېچىپ، بۇ قۇرۇلتايدا بۇرۇن (نىقىيە) شەھرىدە ئېچىلغان قۇرۇلتايدا ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان كىتابلاردىن بىردىن يەتتىگىچە بولغانلىرىنى ئېتىراپ قىلىپ، قوبۇل قىلىشنىڭ زۆرۈرىيەتلىكىنى، قالغان يەتتىسىنى خاتا ۋە ئويدۇرما دەپ ئېتىبارسىز قىلىپ، ئەمەلدىن قالدۇرۇشنىڭ مۇھىملىقىنى قارار قىلغان.

ئاردىن يەنە 33 يىل ئۆتكەندىن كېيىن مىلادىيەنىڭ 397 -يىلى خىرىستىيان ئالىملىرى كارتىج (ھازىرقى تۇنىس قولتۇقىغا جايلاشقان قۇرتاجە) شەھرىدە يەنە بىر چوڭ قۇرۇلتاي ئېچىپ، ئۇنىڭدا بۇرۇنقى ئىككى قېتىملىق قۇرۇلتايدا خاتا، ئويدۇرما دەپ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان ئاخىرقى يەتتە كىتابنى توغرا، ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلىش زۆرۈر دەپ قارار قىلدۇ.

قۇرتاجە شەھرىدىكى بۇ ئۈچىنچى قېتىملىق قۇرۇلتاي بۇرۇنقى ئىككى قېتىملىق قۇرۇلتاينىڭ قارارلىرىنى بۇزىدۇ ۋە شۈبھىلىك، ئويدۇرما دەپ قارالغان كىتابلارنىڭ ھەممىسىگە ئېتىقاد قىلىش لازىم، بۇ كىتابلار ئومۇمىي خىرىستىيانلارنىڭ نەزىرىدە مەقبۇلدۇر، دېگەن ھۆكۈمنى چىقىرىدۇ. بۇ ھۆكۈم مىلادىيە 16 -ئەسىرنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىكى پىروتېستانت مەزھىپىنىڭ بارلىققا كەلگەن ۋاقتىچە12 ئەسىر شۇ بويىچە

داۋام قىلىــپ كېلىــدۇ. بــۇ مەزھەپ يەھــۇدەت، ۋەزدەم، تۇبىيــا، بــارۇخ، ئىكلىزىياســتىكلەر، مىكــا 1، مىكــا 2 قاتــارلىق كىتابلارنىــڭ ھەممىســىنى ئىنكــار قىلىــپ، ئەمەلــدىن قالدۇرىــدۇ ۋە ئەســتىر كىتــابى 16 بــابتىن تەركىــب تاپقــان بولــۇپ، ئۇنىڭــدىن توققــۇز بــابنى يەنــى 1 -بــابتىن 10 -بابنىــڭ 3 -تېكىســتىگىچە بولغــانلىرىنى قوبــۇل قىلىــپ، باشقىســىنى يەنــى 10 -بابنىــڭ 4 -تېكىســتىدىن 16 -بــابىغىچە بولغــانلىرىنى ئەمەلــدىن قالدۇرىــدۇ. بــۇ مەزھەپ يۇقىرىـــدىكى كىتـــابلارنى ئەمەلـــدىن قالـــدۇرغانلىقلىرىنىڭ ســـەۋەبلىرىنى مۇنداق چۈشەندۈرگەن:

1 -بــۇ كىتابلارنىــڭ ئىبرانىيچە ئەسلى نۇســخىلىرى يوقالغــان. كېيىن تېپىلغىنى پەقەت ئۇنىڭ تەرجىمىسى ئىدى.

2 -ئىبرانىيلىق يەھۇدىيلار بۇ كىتابلارنى ئېتىراپ قىلمايدۇ.

3 -بــۇ كىتــابلار كــۆپلىگەن خرىســتىيان ئــالىملىرى تەرىپىــدىن رەت قىلىنغـــان. بـــۇ كىتابلارنىـــڭ دۇرۇســـلۇقىغا خرىســـتىيانلارمۇ بىـــرلىككە كەلمىگەن.

4 – جىيــرۇن «بــۇ كىتــابلار دىنىــي مەســىلىلەرنى قــارار قىلىــش ۋە ئىسپاتلاشقا يېتەرلىك ئەمەس» دېگەن.

5 -كلــۇس «بــۇ كىتابلارنىــڭ ھېچبىــرى ئوقۇشــقا ئەرزىمەيــدۇ» دەپ ئېلان قىلغان.

6 -تارىخشــۇناس ئــالىم يۇســى بىــيس «بــۇ كىتابلارنىــڭ ھەممىســى ئويدۇرمىـــدۇر. خۇسۇســـەن "مىكـــا 1" ئوپئوچـــۇق ئويدۇرمىـــدۇر» دەپ جاكارلىغان.

ئەسلى نۇسخىسى ھەرخىل ئۆزگەرتىلىشلەر ئارقىسىدا يوقالغانلىق سەۋەبتىن مىڭلىغان خرىستىيان ئالىمىنىڭ بىردەك كېڭىشى بىلەن ئېتىقاد قىلىنىشى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان ۋە يەھۇدىيلارنىڭ نەزىرىدىمۇ مەقبۇل كۆرۈلمىگەن ھەمدە ئۆزىنىڭ ۋەھيي ياكى ئىلھام بىلەن يېزىلغانلىقىنى ئىسپات قىلالمىغان بۇ كىتابلارنىڭ كېيىنكىلەرنىڭ نەزىرىدە قانداق قىلىپ ئېتىقاد قىلىشقا لايىق بولۇپ قالغانلىقى ھەقىقەتەن ئەجەبلىنەرلىك بىر ئىشتۇر.

خىرىستىيان دىنىنىڭ كاتولىك مەزھىپى ھازىرمۇ بۇرۇنقى ئىككى قېتىملىق قۇرۇلتايدا شۈبھىلىك ۋە ئويدۇرما دەپ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان كونا ۋە يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھەممىسىنى كېيىنكى قۇرتاجىيە قۇرۇلتىيىنىڭ قارارىغا ئەگىشىپ ئېتىراپ قىلىپ كەلمەكتە. بۇرۇنقىلار تەتقىق قىلىپ، تەكشۈرۈش نەتىجىسىدە ئويدۇرما ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاش ئارقىلىق ئەمەلدىن قالدۇرغان بۇ كىتابلارنى كېيىنكىلەرنىڭ ئاساسسىز ۋە دەلىل -ئىسپاتسىز ھالدا كۈچكە ئىگە قىلىشلىرىنىڭ نېمە قىممىتى بولسۇن! بەلكى بۇ ئىش يۇقىرىدىكى قۇرۇلتايلارنىڭ قارارلىرىنى تەتقىق قىلماستىن قارىغۇلارچە ئۆز كىتابلىرىنىڭ توغرا ۋە ھەق ئىكەنلىكىنى دەۋا قىلىپ كېلىۋاتقان خىرىستىيانلارغا رەددىيە بېرىشكە يېتەرلىكتۇر.

يەھۇدىيلار ۋە خرىستىيانلاردا قولىدىكى كونا ۋە يېڭى ئەھدە كىتابلىرىدىن ھېچبىرىنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل، پاكىت يوقلۇقىنىڭ بايانى

ئېتىقاد قىلىشقا تېگىشلىك بولغان ساماۋى (ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن) كىتاب پەيغەمبەرلەردىن بىرەرسىنىڭ ۋاستىسى بىلەن يېزىلغان ۋە بىزلەرگە ئۆزگەرتىلمەستىن، ساختا قىلىنماستىن ئۆز ئەسلى بويىچە يېتىپ كەلگەن كىتاب بولۇشى كېرەك. ئەمما ئىلمى ئاساسقا ئىگە بولمىغان ھالدا گۇمان بىلەنلا بىرەر كىشىنىڭ ئىلھامى بىلەن يېزىلغان دەپ داۋا قىلىنغان ۋە ئەمەلىيەتتە ئۇ كىشىنىڭ يازغانلىقىنىمۇ ئىسپاتلاپ بېرەلمىگەن مۇنداق بىر كىتاب ئېتىقاد قىلىنىشقا ۋە ئۇنىڭغا ئەگىشىشكە لايىق ئەمەس. ھەتتا بىرەر مەزھەپ ياكى كۆپ مەزھەپلەر ھەق دەپ داۋا قىلسىمۇ مۇنداق كىتاب ئېتىقاد قىلىنىشقا ئەرزىمەيدۇ. مەلۇمكى كونا ئەھدە كىتابلىرىدىن كۆپلىرى مۇسا ئەلەيھىسسالامغا، ئەزراغا، ئىشئىياغا، ئىرمىياغا، ھەبەققۇققا ۋە سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامغا مەنسۇپ قىلىنغان بولسىمۇ، بۇ كىتابلارغا باغلىنىپ كېلىشى زۆرۈر بولغان ئىسپاتلاش ۋاستىلىرىنىڭ بولمىغانلىقى ئۈچۈن بۇ كىتابلارنى ئۇلارغا مەنسۇپ قىلىدىغان بىرەرمۇ دەلىل -ئىسپات يوقتۇر.

شۇنىڭدەك، يېڭى ئەھدە كىتابلىرىمۇ ئىسا، مەريەم ئەلەيھىسسالاملارغا، مۇرىتلارغا ۋە كېيىنكىلەردىن يەتمىشتىن ئارتۇق كىشىگە مەنسۇپ قىلىنغان بولسىمۇ، ئۇلار خرىستىيان ئالىملىرىنىڭ نەزىرىدە ئاساسسىز، يالغان نىسبەتلەر دەپ قارالغاچقا، بۈگۈنكى خرىستىيان مەزھەپلىرى بۇ كىتابلارنى يۇقىرىدىكىلەرگە مەنسۇپ قىلىشنى رەت قىلىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا «ئەبۇ كەرىف» كىتابلىرى خرىستىيان دىنىنىڭ كاتولىك مەزھىپىگە كۆرە ئېتىقاد قىلىشقا تېگىشلىك مۇقەددەس كىتابلار دەپ سانىلىدۇ. ئەمما بۇ كىتابلار پىروتېستانت مەزھىپىنىڭ ۋە يەھۇدىيلارنىڭ نەزىرىدە رەت قىلىنىدىغان كىتابلاردۇر.

دېمەك، بىرەر كىتابنىڭ بىرەر پەيغەمبەرگە ياكى مۇرىتلىرىنىڭ بىرىگە دەلىلسىز ھالدا مەنسۇپ قىلىنىشى بۇ كىتابنىڭ ئىلھام بىلەن يېزىلغانلىقىنى ياكى ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلىشنىڭ زۆرۈر ئىكەنلىكىنى ئىپادىلىمەيدۇ.

بۈيۈك ئالىم رەھمەتۇللاھ ھىندىي ئۆزۋاقتىدا خىرىستىيان ئالىملىرىنى كونا ۋە يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ بۆلۈملىرىدىن بىرەر بۆلۈمىنىڭ ئىشەنچلىك ئىلمىي ۋاسىتىلار بىلەن يېتىپ كەلگەنلىكىنىڭ بايانى ھەققىدە ئۆز-ئارا مۇنازىرە ئېلىپ بېرىشقا بىر قانچە قېتىم تەكلىپ قىلغان بولسىمۇ، ئۇلار خىرىستىيانلارنىڭ باشلىرىغا كەلگەن 313 يىللىق بېسىملار ۋە بالايى ئاپەتلەر تۈپەيلىدىن بۇ كىتابلارنىڭ توغرىلىقىنى ئىسپاتلايدىغان كېرەكلىك ۋاسىتىلارنىڭ يوقىلىپ كەتكەنلىكىنى باھانە قىلىپ مۇنازىرە ئۆتكۈزۈشنى رەت قىلغان.

شۇنىڭدىن ئىسپاتلاندىكى، ئەھلى كىتاب (يەنى يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلار) ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنى يۇقىرىدىكى ئاپتورلارغا مەنسۇپ قىلىشتا پەقەت گۇمان ۋە خىيال بىلەنلا ئىش كۆرگەن. ئۇلارنىڭ ھەر ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ بىرەر بۆلۈمىنىڭ ئاپتورىنى كەسكىن قىلىپ ئىسپاتلاپ بېرىشكە جۈرئەت قىلالمىغانلىقى، ئۇلارنىڭ ئىسپاتلاشقا ئاجىز كەلگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر ئۇلار ئىسپات قىلالىسا ئىدى، مۇنازىرە قىلىپ ئۆزلىرىنى كۆرسىتىشتىن ھېچ چېكىنمىگەن بولاتتى. مانا بۇ، ئۇلارنىڭ مۇقەددەس دەپ ئېتىقاد قىلىدىغان كىتابلىرىنىڭ ئۇلار مەنسۇپ قىلغان ئاپتورلارغا ئائىت ئەمەس ئىكەنلىكىنىڭ بىر دەلىلىدۇر.

ئۇلارنىڭ بەزى كىتابلىرىنىڭ بايانى تۆۋەندىكىچە:

تەۋرات

مۇسا ئەلەيھىسسالامغا مەنسۇپ قىلىنغان ھازىرقى تەۋرات مۇسا ئەلەيھىسسالام يازغان ياكى ئاللاھتىن ئۇنىڭغا بېرىلگەن تەۋرات ئەمەس. تۆۋەندىكى دەلىللەر بۇ ھۆكۈمنى كۈچلەندۈرىدۇ:

1 -بۇ تەۋراتنىڭ ئەسلى نۇسخىسى مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 638 -يىلى پادىشاھلىق تەختىگە ئولتۇرغان ئامۇن ئوغلى يۇشىيانىڭ زامانىدىن خېلى بۇرۇنلا يوقاپ كەتكەن بولۇپ، يۇشىيانىڭ پادىشاھلىق تەختىگە ئولتۇرغىنىدىن 18 يىل ئۆتكەندىن كېيىن تەۋرات ئىسىملىك بىر كىتاب ئوتتۇرىغا چىققان. بۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا مەنسۇپ بولغان ھەقىقىي تەۋرات ئەمەس ئىدى. چۈنكى بۇ كىتابنى ھىلقىيا ئىسىملىك بىر كاھىننىڭ ئويدۇرۇپ چىقارغانلىقى ئىسپاتلانغان. بۇ كىتابنىڭمۇ مىلادىيەدىن بۇرۇنقى587 -يىلى بۇختەنەسسەر پەلەستىننى ئىستىلا قىلىشتىن بۇرۇنلا يوقىلىپ بولغانلىقى مەلۇم. ئەگەر ئۇنى يوقالمىغان دەپ پەرەز قىلغان تەقدىردىمۇ، بۇختەنەسسەر پەلەستىننى ئىستىلا قىلغان ۋاقتىدا تەۋرات ۋە باشقا كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھەممىسىنى كۆيدۈرۈپ يوق قىلغان. بۇ كىتابلاردىن بىرەرسىمۇ قالمىغانلىقى مەلۇم. ئۇلار ئەزرانىڭ بابىل شەھرىدە تەۋراتنىڭ بەزى بۆلۈملىرىنى يازغانلىقىنى گۇمان قىلىشىدۇ. ئەگەر يازغان بولسىمۇ، ئەنتۇنىيۇس پەلەستىننى ئىشغال قىلغان ۋاقتىدا ئۇ ئاللىقاچان يوق قىلىنغان بولىدۇ. چۈنكى سۇرىيا پەلەستىندە مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 175 -ۋە 173 -يىللار ئارىسىدا ئىككى يىل ھۆكۈمرانلىق قىلغان. بۇ ئەسنادا ئۇ، يەھۇدىي دىنىنى يەر يۈزىدىن پۈتۈنلەي يوق قىلىش ۋە پەلەستىننى «ھىلىنىيە» تەرەپدارلىرىغا ئۆزگەرتىش نىيىتى بىلەن يەھۇدىيلارنىڭ كاتتا ئالىملىرىنى پۇل بىلەن سېتىۋالىدۇ، يەھۇدىيلاردىن 40 مىڭدىن 80 مىڭغىچە ئادەم ئۆلتۈرىدۇ، ھەيكەل (يەھۇدىيلارنىڭ پەلەستىندىكى مۇقەددەس ئىبادەتخانىسى) نىڭ بارلىق مۈلۈكلىرىنى تالان - تاراج قىلىدۇ. يەھۇدىيلارنىڭ ئۆلتۈرۈلگەن يېرىگە چوشقىلارنى ۋە

يېقىلغۇلارنى ئېلىپ كېلىدۇ. 20 مىڭ ئەسكەرنى قۇددۇس شەھىرىنى قورشاشقا بۇيرۇيدۇ. بۇ ۋاقىت شەنبە كۈنلۈك بولغاچقا يەھۇدىيلارنىڭ ھەممىسى نامازغا تۇرغان ئىدى. دەل شۇ ۋاقىتتا ئۇلار ھۇجۇمغا ئۆتۈپ پۈتۈن ئۆيلەرگە ئوت قويىدۇ. كىچىك بالىلار، ئاياللار دەپ ئايرىماستىن، پۈتۈن شەھەر ئەھلىنى قىرغىن قىلىدۇ. بۇ كۈندە تاغلارغا قېچىۋالغانلاردىن ۋە ئۆڭكۈرلەرگە يوشۇرۇنۇۋالغانلاردىن باشقا ھېچكىم ھايات قالمايدۇ.

2 - ھازىرقى تەۋرات بىلەن ھەججەي ۋە زەكەرىيا ئەلەيھىسسالاملارنىڭ ياردىمى بىلەن ئەزرا يېزىپ چىققان «كۈنلەر 1» ۋە «كۈنلەر 2» كىتابلىرى ئوتتۇرىسىدا يۈز بەرگەن ئىختىلاپلار ۋە زىتلىقلار ناھايىتى چوڭدۇر. ئەھلى كىتاب ئالىملىرى ئەزرانىڭ ناقىس ۋاراقلارغا ئاساسلىنىپ خاتالاشقانلىقى نەتىجىسىدە نەسەب تىزمىسىدىكى بالىلار بىلەن بالىلارنىڭ بالىلىرىنى ئايرىيالمىغانلىقىنى ئېيتىدۇ... يۇقىرىدىكى ئۈچ پەيغەمبەر تەۋراتقا ئەگىشىدىغان كىشىلەر ئىدى. ھازىرقى تەۋرات ھەقىقەتتە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەسلى تەۋراتى بولغان بولسا ئىدى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا مۇنچىلىك ئىختىلاپلار بولمىغان بولاتتى ۋە ئۇلارمۇ ناقىس ۋاراقلارغا ئاساسلىنىپ بۇنداق چوڭ خاتالىقلارنى ئۆتكۈزمىگەن بولاتتى. ھەمدە ئەزرا يازغان تەۋرات ئەگەر ئۇلار گۇمان قىلىشقاندەك ئىلھام بىلەن يېزىلغان بىر كىتاب بولغان بولسا ئىدى، ئۇنىڭ بىلەن «كۈنلەر 1» ۋە «كۈنلەر 2» كىتابلىرى ئارىسىدا بۇنداق زىتلىقلار بولمىغان بولاتتى. شۇنىڭدىن ئىسپاتلاندىكى ھازىرقى تەۋرات ھەرگىزمۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا يېزىلغان تەۋرات ئەمەس. ئۇ، ئەزرا يازغان تەۋراتمۇ ئەمەس، بەلكى شۈبھىسىزكى ھازىرقى تەۋرات يەھۇدىيلار ئارىسىدا كەڭ تارقالغان قىسسىلەر، رىۋايەتلەر ۋە ئەپسانىلەردىن بىر توپلامدۇر. يەھۇدىي ئالىملىرى يۇقىرىدىكى ئەپسانىلەرنى ۋە قىسسە، رىۋايەتلەرنى تەتقىق قىلماستىنلا ئۇلارنى توپلاپ بىر توم قىلىپ ئۇنىڭغا «كونا ئەھدە»

نامىنى بەرگەن. بۇ پىكىر ھازىرقى ياۋروپا، خۇسۇسەن گېرمانىيە ئالىملىرى ئارىسىدا كەڭ تارالغان مەشھۇر كۆزقاراشتۇر.

3 -ھۆكۈملەردە ھازىرقى تەۋراتنىڭ بۆلۈملىرى بىلەن ھىزقىيا كىتابىنىڭ ئارىسىدىكى ئىختىلاپلار ۋە زىتلىقلار ناھايىتى كەسكىندۇر. ئەگەر ھازىرقى مەشھۇر تەۋرات مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەقىقىي تەۋراتى بولىدىغان بولسا، ھىزقىيانىڭ كىتابى ئۇنىڭغا زىت كەلمىگەن بولاتتى.

4 -ھازىرقى تەۋراتنىڭ ھېچبىر بۆلۈمىدە ئاپتورىنىڭ ئۆز ئەھۋالىنى ياكى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن ئىشلارنى يازغانلىقى كۆرۈلمەيدۇ. بەلكى ھازىرقى تەۋراتنىڭ ئۆزى ئۇنىڭ ئاپتورىنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالام ئەمەسلىكىگە گۇۋاھتۇر. ھازىرقى تەۋراتنىڭ ئاپتورى يەھۇدىيلار ئارىسىدا مەشھۇر بولغان ئەپسانەۋە قىسسىلەرنى توپلاپ چىقىپ، ئۆز گۇمانىدا ئاللاھنىڭ سۆزلىرى دەپ قارالغانلىرىنى «ئاللاھ مۇنداق دېدى» دېگەن ماۋزۇ ئاستىغا ئالغان. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرى دەپ قارالغانلىرىنى «مۇسا مۇنداق دېدى» دېگەن ماۋزۇ ئاستىغا ئالغان. ئاپتور بۇ تەۋراتنىڭ ھەممە يېرىدە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھۋالىنى ئۈچىنچى شەخس شەكلى بىلەن بايان قىلغان. مەسىلەن: «مۇسا ئۆرلىدى»، «مۇساغا رەب مۇنداق دېدى» دېگەنلەرگە ئوخشاش. ئەگەر ھازىرقى تەۋرات ئەمەلىيەتتە مۇسا ئەلەيھىسسالام ئۆزى يازغان ياكى يازدۇرغان تەۋرات بولغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە ئۇ ئۆزى ئۆچۈن بىرىنچى شەخس شەكلى بىلەن ئىپادىلەپ، يۇقىرىدىكىگە ئوخشاش تېكىستلەرنى «مەن ئۆرلىدىم»، «رەب ماڭا مۇنداق دېدى» دەپ ئىپادىلىگەن بولاتتى. چۈنكى بىرىنچى شەخس شەكلى بىلەن ئىپادىلەش ئىشنىڭ ئەھمىيەتلىك ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. مانا بۇلارنىڭ ئۆزىلا ھازىرقى تەۋراتنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئائىت بولغان ئەسلى تەۋرات ئەمەسلىكىگە يېتەرلىك دەلىلدۇر.

5 -ئىشەنچلىك مەشھۇر خىرىستىيان ئالىمى دوكتور سكەندەر كېدىس يېڭى ئەھدىنىڭ مۇقەددىمىسىدە تۆۋەندىكى ئۈچ مەسىلىنىڭ ئۆزىگە ئىنىق ئىسپاتلانغانلىقىنى يازىدۇ:

1) ھازىرقى تەۋرات مۇسا ئەلەيھىسسالام يازغان تەۋرات ئەمەس.

2) ھازىرقى تەۋرات پەلەستىنىدە يېزىلغان. ئۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە ئىسرائىل ئەۋلادلىرى سىنا چۆلىدە سەرسان بولغان ۋاقىتلىرىدا يېزىلغان ئەمەس.

3) ھازىرقى تەۋراتنىڭ مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 10 -ئەسىردە ياكى مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 8 -ئەسىردە يېزىلغانلىقى ئېنىقتۇر. خۇلاسە، ھازىرقى تەۋراتنىڭ يېزىلغانلىق تارىخى بىلەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتى ئوتتۇرىسىدا 500 يىلدىن ئارتۇقراق ۋاقىت ئۆتكەن.

6 -تەجرىبىلەرنىڭ يەكۈنلىرى بىلەن مەلۇم بولغىنىدەك، زاماننىڭ ئۆتۈشى بىلەن تىلدىمۇ ئۆزگىرىشلەر بولىدۇ. ھەرقانداق تىل زامان بىلەن بىللە ئۆزگىرىپ تۇرغان. مەسىلەن: تۆت يۈز يىل بۇرۇنقى ئىنگلىز تىلى بىلەن ھازىرقى زامان ئىنگلىز تىلى ئوتتۇرىسىدا خېلى چوڭ پەرقلەر مەۋجۇت. خىرىستىيانلارنىڭ مەشھۇر ئالىملىرىدىن دوكتور نورتېن مۇنداق دەيدۇ: «تەۋرات بىلەن ئىسرائىل ئەۋلادلىرى بابىل ئەسىرلىكىدىن قۇتۇلغاندىن كېيىن يېزىلغانلىقى داۋا قىلىنغان باشقا كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ئارىسىدا تىلغا ئالغۇدەك تىل پەرقى يوقتۇر. مەلۇمكى، مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتى بىلەن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ بابىل ئەسىرلىكىدىن قۇتۇلغانلىقى ئارىسىدا تەخمىنەن 900 يىل ئۆتكەن. تەۋرات بىلەن باشقا كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ئۇسلۇبىدا تىلغا ئالغۇدەك پەرق كۆرۈلمىگەنلىكتىن ئىبرانى تىلىغا ماھىرلىقى بىلەن تونۇلغان ئالىم ليۇسېدېن بۇ كىتابلارنىڭ ھەممىسى بىرلا ۋاقىتتا يېزىلغان دەپ يەكۈنلەيدۇ.»

7 -تەۋراتنىڭ «ئۈلگە» 27: 5~8 -تېكىستلىرىدە «ئىلاھىڭ ئۈچۈن تاشتىن بىر قۇشخانا ياسىغىن، ئۇنىڭغا تۆمۈر ئىشلەتمىگىن»، «تاشقا بۇ كائىناتنىڭ پۈتۈن قانۇنىيەتلىرىنى چىرايلىق نەقىش بىلەن يازغىن» دەپ

قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «يەشۇئ» 8: 30~32 ـ تېكىستلىرىدە «ئۆز ۋاقتىدا يەشۇئ ئىسرائىلنىڭ ئىلاھى بولغان رەب ئۈچۈن ئىبال تېغىغا بىر قۇشخانا ياسىدى»، «يەشۇئ ئۇ يەردە مۇسانىڭ ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ كۆزى ئالدىدا يازغان تەۋراتنى تاشقا يازدى» دەپ قەيت قىلىنغان.

يۇقىرىدىكى تېكىستلەردىن بىلىندىكى، قۇشخانىنىڭ تاشلىرى تەۋراتنى ئۇنىڭغا يېزىشقا يېتەرلىك ئىدى. ئەگەر مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەسلى تەۋراتى ھازىرقى بەش كىتابنى ئۆز ئىچىگە ئالغان چوڭ ھەجىملىك بىر كىتاب بولغان بولسا ئىدى، ئۇنى قۇشخانىنىڭ تاشلىرىغا يېزىشقا سىغمايتتى.

8 ـ ھازىرقى تەۋراتتىكى خاتالىقلار ۋە بۆلۈملىرى ئارىسىدىكى ئۆزئارا زىتلىقلار ئۇنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن بېرىلگەن ھەقىقىي تەۋرات ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلىماقتا. چۈنكى ئاللاھتىن بىرەر پەيغەمبەرگە ۋەھيى قىلىنغان ھەقىقىي ئىلاھىي كىتاب مۇنداق زىتلىقلاردىن ئەلۋەتتە خالىي ۋە پاك بولىدۇ.

يەشۇئىنىڭ كىتابى

ئىسـرائىل مىللىتىنىـڭ ئاساسـلىق دەسـتۇرى بولغـان تەۋراتنـى تونـۇپ ئۆتكەنـدىن كېيىن، تەۋراتـتىن قالسـا بىرىنچـى ئورۇنـدا تۇرىـدىغان يەشـۇئىنىڭ كىتـابىنى تونـۇپ ئۆتەيلى. ئەھلـى كىتـاب ئالىملىرىـغا ھازىرغىچە «يەشـۇئىنىڭ كىتـابى» دەپ ئاتىلىـپ كەلـگەن بـۇ كىتابنىـڭ ھەقىقىـي ئـاپتورى ۋە يېزىلغـان ۋاقتى ئېنىق مەلۇم بولمىغان. ئۇلار بۇ ماۋزۇدا بەش خىل قاراشتا بولماقتا:

1 -ئۇنى مۇسا پەيغەمبەرنىـڭ يىگىتـى يەشـۇئ (يەنـى نۇھنىـڭ ئـوغلى يۇشەئ) يازغان.

2 -ئۇنى ھارۇن پەيغەمبەرنىڭ ئوغلى ئازار يازغان.

3 -ئۇنى ھارۇن پەيغەمبەرنىڭ نەۋرىسى فىنھاس يازغان.

4 -ئۇنى سەمۇئىل پەيغەمبەر يازغان.

5 -ئۇنى ئىرمىيا پەيغەمبەر يازغان.

يەشۇئ بىلەن ئىرمىيانىڭ ئارىسىدا سەككىز ئەسىر ۋاقىت ئۆتكەن. بـۇ زىـتلىقلار ئەھلـى كىتـاب ئالىملىرىنىـڭ نەزىرىـدە بـۇ كىتابنىـڭ كىلىـپ چىققىشـى مەلۇم بولمىغان، ئاساسسىز بىر كىتاب ئىكەنلىكىـگە دەلىلدۇر.

يەشـۇئقا مەنسـۇپ قىلىنغـان بـۇ كىتابتـا يەشـۇئىنىڭ سـۆزى بولۇشـى مـۇمكىن بولمايـدىغان سـۆزلەر بـار. ئۇنىڭدا يەنە بەزى تېكىستلەر بـاركى، بـۇ تېكىسـتلەر بـۇ كىتابنىـڭ ئاپتورىنىـڭ داۋۇد ئەلەيھىسسـالام بىـلەن زامانـداش ئىكەنلىكىنـى كۆرسـىتىدۇۋە بـۇ كىتابنىـڭ يەشـۇئقا ئائىـت ئەمەسلىكىنى ئېنىـق ئىسـپاتلايدۇ. ھـازىرقى تەۋرات بىلەن يەشـۇئ كىتـابى ئوتتۇرىسـىدا ئوپئوچـۇق زىـتلىقلار بـار. ئەگەر ئەھلـى كىتـاب ئويلىغانـدەك ھـازىرقى تەۋرات مۇسـا ئەلەيھىسسـالام يازغـان تەۋرات بولغـان بولسـا ۋە يەشۇئقا مەنسۇپ قىلىنغـان بـۇ كىتـاب ئەمەلىيەتتە يەشـۇئىنىڭ كىتـابى بولغـان بولسـا، بۇلارنىـڭ ئوتتۇرىسـىدا زىـتلىقلار مەيـدانغا كەلمىـگەن بـولاتتى، ئەلـۋەتتە. يەشـۇئىنىڭ بەزى ئەھكـاملاردا مۇسـا ئەلەيھىسسـالامغا مۇخالىپەتچىلىـك قىلىشـى تەسـەۋۋۇردىن يىـراق. چـۈنكى ئـۇ مۇسـا

ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ يېقىن ئادىمى ۋە شاگىرتى ئىدى. ئۇ قانداقمۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىدا ئەمەل قىلىنىپ كەلگەن ئەھكاملارنى كېيىن ئۆزىچە ئۆزگەرتسۇن؟!

تەۋرات بىلەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىز باسارى ۋە يېقىن ئادىمى بولغان يەشۇئىنىڭ كىتابى ئارىسىدىكى بۇ زىتلىقلار ۋە ئىختىلاپلار ئېنىق كۆرۈلگەن يەردە باشقا كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ئارىسىدىكى زىتلىقلار ئەلۋەتتە چوڭدۇر ۋە كۆپتۇر. بەلكى بەزى تەتقىقاتچى ئالىملار كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھېچبىرىنى ئېتىبارلىق سانىمىغان ۋە ئۇلارنى ئەپسانە ۋە رىۋايەتلەر توپلىمى دەپ ھۆكۈم قىلغان. چۈنكى بۇرۇنقىلار كونا ئەھدە كىتابلىرىغا ناھايىتى كۆپ ئويدۇرمىلارنى كىرگۈزگەن. بۇلار ئەھلى كىتاب ئالىملىرىنىڭ ئۆز كىتابلىرىنىڭ ھەقلىقىنى ۋە ئەسلىيلىكىنى ئىسپاتلاشقا دەلىل - ئىسپاتى يوق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن يېتەرلىك دەلىللەردۇر. ئۇلار پەقەت گۇمان ۋە خىيال بىلەنلا بۇ كىتابلارنى مەزكۇر ئاپتورلارغا مەنسۇپ قىلىدۇ. گۇمان بىلەن خىيال ئەھلى كىتابلارنىڭ نەزىرىدە دەلىل - پاكىت سانىلىدۇ. بىرەر كىتابنى ئىلھام ئىگىسى بولغان بىرسىگە مەنسۇپ قىلىش بىلەن ئۇ كىتاب ئىلاھىي كىتاب بولۇپ قالمايدۇ.

ئىنجىللارنىڭ ئەھۋالى

ئىنجىل مەتتا

قەدىمكى خرىستىيانلارنىڭ ھەممىسى ۋە ھازىرقى خرىستىيانلارنىڭ كۆپىنچىسى مەتتاغا مەنسۇپ بولغان ئەسلىدىكى «ئىنجىل مەتتا»نىڭ ئىبرانى تىلىدا يېزىلغانلىقىغا ۋە خرىستىيان مەزھىپىنىڭ بۇزغۇنچىلىقلىرى ھەمدە ئاۋۋالقى ئۈچ ئەسىردە ئۇلارنىڭ باشلىرىغا كەلگەن پىتنە - پاساتلارنىڭ سەۋەبى بىلەن بۇ ئىنجىلنىڭ يوقىلىپ كەتكەنلىكىگە بىردەك قايىلدۇر. ھازىرقى ئىبرانى تىلىدىكى «ئىنجىل مەتتا» دېگەن كىتاب گرېكچىدىن تەرجىمە قىلىنغان نۇسخىسىدۇر. بۇنى تەرجىمە قىلغان كىشىمۇ ئۇلارغا مەلۇم ئەمەستۇر. خۇددى جېيرۇم ئېتىراپ قىلغاندەك، خرىستىيان ئالىملىرى بۇ كىتابنى تەرجىمە قىلغان تەرجىماننىڭ ئىسمىنى ياكى ئەھۋالىنى بىلمەيدۇ. ئۇلار گۇمان ۋە تەخمىن بىلەن «بەلكى پالانى تەرجىمە قىلغان بولۇشى مۇمكىن» دەيدۇ. قانداقمۇ گۇمان بىلەن بىرەر ئەسەرنى بىرسىگە مەنسۇپ قىلغىلى بولسۇن؟

500 دىن ئارتۇق خرىستىيان ئالىمىنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن ئىنجىللارنىڭ ئەڭ مۆتىۋەرى ۋە قەدىمكىسى ھېسابلانغان «ئىنجىل مەتتا»نىڭ مەتتاغا مەنسۇپ ئەمەسلىكى ئوچۇق ئېلان قىلىنغان. چۈنكى «ئىنجىل مەتتا» بىلەن «ئىبرانىيلىقلار» مەكتۇبىدىن باشقا يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھەممىسى گرېك تىلى بىلەن يېزىلغان. مەتتا ئۆزىنىڭ ئەسلى ئىنجىلىنى ئىبراھىم ۋە داۋۇد ئەلەيھىسسالاملارنىڭ نەسىللىرىدىن بىر شەخس چىقىدۇ دېگەن ئېتىقاد بىلەن تۇرۇۋاتقان ئىبرانى يەھۇدىيلىرى ئۈچۈن پەلەستىندە ئىبرانى تىلىدا يازغان. ئەمما مەتتا ئۆزىنىڭ بۇ ئىنجىلىنى گرېكچىگە ئۆزى تەرجىمە قىلغان ئەمەس. بەلكى كېيىن نامەلۇم بىر شەخس تەرىپىدىن تەرجىمە قىلىنغان. زادى بۇ تەرجىمان كىم ئىدى؟

بۇ سوئالغا ھازىرغىچە جاۋاب تېپىلمىغان. باشقا ئىنجىللار بولسا، گىرېك تىلى بىلەن يېزىلغان. ھەتتا ئۆز ئىنجىلىنى گىرېك تىلى بىلەن يازغان، دېگەن كىشى ئوپئوچۇق يالغانچىدۇر. تەتقىقاتچى ئالىم نورتېن چوڭ ھەجىملىك بىر كىتاب يېزىپ ئۇنىڭدا: ئويدۇرۇلغان ھازىرقى تەۋراتنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا مەنسۇپ ئەمەسلىكىنى ۋە ئىنجىللار غىمۇ كۆپلىگەن ئۆزگەرتىشلەرنىڭ كىرگۈزۈلگەنلىكىنى ئىسپاتلىغان. نورتېن كىتابىدا، مەتتانىڭ ئۆز ئىنجىلىنى ئىبرانى تىلى بىلەن يازغانلىقىنىڭ ئوچۇق ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى بايان قىلغان. چۈنكى قەدىمكى خىرىستىيانلارنىڭ بۇ ھەقتىكى قاراشلىرى بىردەك ئىدى. ئۇلارنىڭ ھېچبىرى بۇ پىكىرگە مۇخالىپەتچىلىك قىلمىغان. ئۇلارنىڭ بۇ گۇۋاھلىقى مەقبۇلدۇر. بەلكى قەدىمكىلەر «ئىنجىل مەتتانىڭ ئىبرانى نۇسخىسى يەھۇدىي قەۋمىدىن بولغان خىرىستىيانلارنىڭ قولىدا بار ئىدى. بۇ نۇسخا جېرۇمنىڭ زامانىغىچە مەۋجۇت ئىدى. ئىنجىل مەتتانىڭ ھازىرقى نۇسخىسى تەرجىمانى بىلىنمىگەن بىر تەرجىمە نۇسخىسىدۇر» دەپ گۇۋاھلىق بېرىدۇ. نورتېن كىتابىدا قەدىمكىلەرنىڭ «مەتتا ئىسانىڭ مۇرىتلىرىدىن ئىدى. ئۇ ئىسانىڭ كۆپ ئەھۋاللىرىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن، قۇلىقى بىلەن ئاڭلىغان. ئەگەر ئۇ ئۆزىگە مەنسۇپ قىلىنغان بۇ ئىنجىلنىڭ ھەقىقىي ئاپتورى بولىدىغان بولسا، ئۇنىڭ سۆزىدىن بىرەر ئورۇندا بولسىمۇ ئۇنىڭ ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن ئەھۋاللارنى يازغانلىقى نامايان بولاتتى، قەدىمدىن تارتىپ داۋام قىلىپ كەلگەن ئادەت بويىچە، كىتابىنىڭ ئۆزى تەرىپىدىن يېزىلغانلىقىنى ئىزھار قىلغان بولاتتى ۋە ئۆزى ئۈچۈن بىرىنچى شەخس شەكلىدە ئىبارە سۈرگەن بولاتتى. ئىنىقكى بۇ ئىنجىل مەتتاغا مەنسۇپ ئەمەس» دېگەن سۆزلىرىنى كۆچلەندۈرگەن.

خىرىستىيان مەزھىپىدىن مانىكىز مەزھىپىنىڭ ئاتاقلىق ئالىملىرىدىن فاستىس مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئىنجىل يۈتۈنلەي يالغاندۇر. ئۇنىڭ ئاۋۋالقى ئىككى بابى مارسىيۇن، ئەبىيۇن، يۇنىيتېرىن مەزھەپلىرىدە ئىنكار قىلىنىدۇ ۋە پوپ ۋەلىمىسىنىڭ نەزىرىدىمۇ ئۇ ئوپئوچۇق ئويدۇرمىدۇر.»

تەتقىقاتچى ئالىم نورتېن مەزكۇر ئىككى بابنى ۋە بۇ ئىنجىلدىكى كۆپلىگەن ماۋزۇلارنى ئىنكار قىلىدۇ. جىيروم مۇنداق دېگەن: «بۇرۇنقى ئالىملار «ئىنجىل ماركوس» نىڭ ئاخىرقى بابلىرىدىن بولغان 16 -بابقا شەك بىلەن مۇئامىلە قىلاتتى. «ئىنجىل لۇقا» نىڭ 1 -، 2 -بابلىرىغا ۋە 22 -بابىنىڭ بەزى ماۋزۇلىرىغا شەك قىلاتتى. چۈنكى، 1 -، 2 -بابلار مارسيۇن مەزھىپى ئەمەل قىلىدىغان ئىنجىلدا يوق ئىدى.»

نورتېن مۇنداق دەيدۇ: «ئىنجىل ماركوسنىڭ 16 -بابىنىڭ 9 -تېكستىدىن 22 -تېكستىگىچە بولغان مەزمۇنلىرى كېيىن قوشۇۋېلىنغان تېكستلاردۇر. ئىنجىللارنى يازغان ئاپتورلارنىڭ ئادىتى بويىچە ئۆز تەرىپىدىن خالىغان ماۋزۇلارنى ۋە ئىبارىلەرنى كىرگۈزۈش ناھايىتى كەڭ تارقالغان بىر ھېرىسلىق ئىش ئىدى.»

ئىنجىل يۇھەننا

«ئىنجىل يۇھەننا» دەپ ئاتىلىپ كەلگەن بۇ ئىنجىلنىڭ ئىسمى ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرىتلىرىدىن بولغان يۇھەننا تەرىپىدىن يېزىلمىغانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىللەر ناھايىتى كۆپتۇر. ئۇلاردىن:

1 -بۇ ئىنجىلنىڭ ھېچبىر يېرىدە ئۇنىڭ ئاپتورىنىڭ ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن، قۇلىقى بىلەن ئاڭلىغان ۋە ئۆز ھاياتىدا يۈز بەرگەن ئەھۋاللارنى يازغانلىقى مەلۇم ئەمەس. بەلكى بۇ ئىنجىلنىڭ ئىبارىلىرى ئاپتورىنىڭ ئىسانىڭ مۇرىتى بولغان يۇھەننا ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. بۇ ئىنجىلنىڭ ئاخىرى مونۇ ئىبارە بىلەن تاماملانغان: «بۇلار ئۇ مۇرىتنىڭ يازغانلىرى ۋە گۇۋاھ بولغانلىرىدۇركى، بىز ئۇنىڭ گۇۋاھلىقىنى ھەق دەپ بىلىمىز.» (ئىنجىل «يۇھەننا» 21: 24) ئاپتور بۇ تېكستتە، يۇھەننا ئۈچۈن ئۈچىنچى شەخس شەكلىدە ئىبارە سۈرۈپ، ئۇنىڭغا «ئۇ» دېگەن ئالماشنى قوللانغان ۋە ئۆزى ئۈچۈن بىرىنچى شەخس شەكلىدە ئىبارە سۈرۈپ، «بىز بىلىمىز» دېگەن ئالماشنى قوللانغان. بۇنىڭدىن بىلىندىكى بۇ ئىنجىلنىڭ ئاپتورى ئىسانىڭ مۇرىتى بولغان يۇھەننا ئەمەستۇر.

2 -مىلادىيەنىڭ 2 -ئەسىرىدە ياشىغان ئەرنىيۇس دېگەن كىشى بولىكارىفقا مۇرىت ئىدى. بولىكارىف بولسا مۇرىت يۇھەننانىڭ مۇرىتى ئىدى. ئەرنىيۇسنىڭ ھايات ۋاقتىدا بىر توپ جامائەت بۇ ئىنجىلنىڭ مۇرىت يۇھەنناغا مەنسۇپ ئەمەسلىكىنى ئېيتالىشقان، ئەرنىيۇس ئۇلارغا قارشىلىق بىلدۈرمىگەن. بۇ ئىنجىل ئەمەلىيەتتە مۇرىت يۇھەنناغا مەنسۇپ بولغان بولسا، بۇنى ئەرنىيۇس ئۆز ئۇستازى بولىكارىف ئارقىلىق بىلگەن بولاتتى ۋە ئۇنى يۇھەنناغا مەنسۇپ ئەمەس، دېگۈچىلەرگە قارشى چىققان بولاتتى. شۇ ئېنىقكى ئەرنىيۇس قىسسىلەرنى رىۋايەت قىلىشتا تونۇلغان ئاتاقلىق ئالىم ئىدى. ئۇ، ئۇستازى بولىكارىفتىن كۆپلىگەن قىسسىلەرنى رىۋايەت قىلغان. ئەرنىيۇس 2 -ئەسىردە «مەتتا»، «لۇقا»، «ماركوس» قاتارلىق ئۈچ ئىنجىلنى ئېيتالىغان بىرىنچى كىشىدۇر. ئۇ «ئىنجىل يۇھەننا» نى تىلغا ئالمىغان. ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭغا ئەگىشىپ مىلادىيە 216 -يىلى ئالېكساندىر يانۇس دېگەن كىشى بۇ ئۈچ ئىنجىلنى ئېيتالىغان. ئالېكساندىر ئۈچ ئىنجىلنى ئېيتالىغانلارنىڭ ئىككىنچىسى ۋە تۆت ئىنجىلنى ئېيتالىغانلارنىڭ بىرىنچىسى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. «ئىنجىل يۇھەننا» نى ئىسانىڭ مۇرىتى بولغان يۇھەننا يازغان دەپ ئېتىقاد قىلغۇچىلار ئۇنىڭغا ئىنكار قىلغۇچىلار ئالدىدا بۇ داۋالىرىنى كۈچكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن بىرەر دەلىل -ئىسپات كەلتۈرەلمىگەن. ئەرنىيۇسمۇ بۇ داۋانىڭ دۇرۇسلىقىغا گۇۋاھچى بولمىغان.

3 -«ئىنجىل يۇھەننا» نى مۇرىت يۇھەنناغا مەنسۇپ قىلىشنى ئىنكار قىلىش ئىسلام ئەھلىگىلا خاس بولغان ئىش ئەمەس، بەلكى باشقا دىندىكىلەرمۇ ئىنكار قىلىدۇ:

1) خىرىستىيان مانىكىز مەزھىپىنىڭ پېشۋاسى فاستېس 4 -ئەسىردە «بۇ يېڭى ئەھدە كىتابلىرى (يەنى تۆت ئىنجىل) ئىسا ياكى ئۇنىڭ مۇرىتلىرىدىن بىرەرسى يازغان كىتابلار ئەمەس، بەلكى بۇ كىتابلار نامەلۇم كىشىلەر تەرىپىدىن يېزىلغان. ئاندىن ئۇلار كىشىلەرنى قايىل قىلدۇرۇش ۋە كىتابلىرىنى قىممەتكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن بۇ كىتابلىرىنى ئىسانىڭ مۇرىتلىرىنىڭ نامىغا مەنسۇپ قىلغان. ئۇلار بۇ قىلمىشلىرى بىلەن

ئىسا مۇرىتلىرىغا ناھايىتى ئېغىر دەرىجىدە تۆھمەت قىلدى. چۈنكى بۇ كىتابلاردا ناھايىتى چوڭ زىتلىقلار ۋە كۆپلىگەن خاتالىقلار بار» دەپ ئوچۇق جاكارلىغان.

2) بۇددىست ئالىمى سەلسۇس 2 -ئەسىردە «خىرىستىيانلار ئىنجىللىرىنى 3 -، 4 -قېتىملىق ئۆزگەرتىشلىرى ئارقىلىق ئۇلارنىڭ مەزمۇنلىرىنى باشقا نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قويغان» دەپ ئېلان قىلغان.

3) ئالىم ستادلېن «ئىنجىل يۇھەننانىڭ ئاپتورى ئىسكەندىرىيە مەدرىسىنىڭ ئوقۇغۇچىلىرىدىن بىرى ئىدى. بۇ شەكسىز ھەقىقەت» دەپ يازغان.

4) تەتقىقاتچى ئالىم برتشنېدر مۇنداق دېگەن: «بۇ ئىنجىل ۋە باشقا يۇھەننا نامى بىلەن يېزىلغان مەكتۇبلارنىڭ ھېچبىرى مۇرىت يۇھەننانىڭ ئەسەرلىرى ئەمەس. بۇ ئىنجىل 2 -ئەسىرنىڭ باشلىرىدا يېزىلغان.»

5) مەشھۇر تەتقىقاتچى ئالىم كروتېس مۇنداق دېگەن:

«ئەفسىس چېركاۋىنىڭ تەرەپدارلىرى ئىنجىل يۇھەنناغا 21 -بابىنى قوشىۋالغان.»

6) خىرىستىيان ئەلوگېن مەزھىپى2 -ئەسىردە «ئىنجىل يۇھەننا» نى ۋە يۇھەنناغا مەنسۇپ قىلىنغان پۈتۈن ئەسەرلەرنى رەت قىلغان ۋە بۇلارنىڭ مۇرىت يۇھەنناغا مەنسۇپ بولۇشىنى ئىنكار قىلغان.

بۇ ماۋزۇدىكى سۆزۈمنى ھۆرمىنىڭ مۇنۇ خاتىمىسى بىلەن تۈگىتىمەن: «قەدىمكى چېركاۋ تارىخچىلىرىدىن بۇ ئىنجىللارنىڭ يېزىلغان ۋاقىتلىرى توغرىلىق ئىشەنچلىك مەلۇمات يوق. چۈنكى بۇرۇنقىلار ئىشەنچسىز رىۋايەتلەرگە ۋە ئويدۇرما قىسسىلەرگە ئېتىبار بېرىپ، ئۇلارغا ئىشىنىپ ئۆز كىتابلىرىغا ھەممىنى كىرگۈزگەن. ئۇلاردىن كېيىن كەلگەنلەر بۇرۇنقىلارنىڭ يازغانلىرىنى مۇقەددەس بىلىپ ئەمەل قىلغان. ئاندىن راست -يالغان ھەر تۈرلۈك قىسسىلەر ۋە رىۋايەتلەر بىر كاتىپتىن يەنە بىر كاتىپقا يېتىپ كېلىشتە توغرا -خاتالىرى پەرق ئېتىلمەستىن كەلگەن. ھەتتا زامان ئۆتكەنسېرى ۋە بۇ كىتابلارنىڭ تارىخى

قەدىمىيلەشكەنسېرى ئۇلارنىڭ راست -يالغانلىرىنى تەتقىق قىلىش ئىشى ئىمكانسىز بولۇپ قالغان.»

ھۇرىن ئىنجىللارنىڭ يېزىلىش تارىخى ھەققىدىكى ئىختىلاپلارنى مۇنداق بايان قىلىدۇ: ئىنجىل مەتتانىڭ يېزىلغان تارىخى ھەققىدە، مىلادىيەنىڭ 37 -يىلى، 38 -يىلى، 41 -يىلى، 43 -يىلى، 48 -يىلى، 61 -يىلى، 62 -يىلى، 63 -يىلى ۋە 64 -يىلى يېزىلغان دەيدىغان ھەر خىل رىۋايەتلەر مەۋجۇت.

ئىنجىل ماركوسنىڭ يېزىلغان تارىخى ھەققىدە، مىلادىيەنىڭ 56 -يىلى، 65 -يىلى يېزىلغان دەيدىغان ھەر خىل رىۋايەتلەر مەۋجۇت.

ئىنجىل لۇقانىڭ يېزىلغان تارىخى ھەققىدە، مىلادىيەنىڭ 53 -يىلى، 63 -يىلى، 64 -يىلى يېزىلغان دەيدىغان ھەر خىل رىۋايەتلەر مەۋجۇت.

ئىنجىل يۇھەننانىڭ يېزىلغان تارىخى ھەققىدە، مىلادىيەنىڭ 68 -يىلى، 69 -يىلى، 70 -يىلى، 97 -يىلى ۋە 98 -يىلى يېزىلغان دەيدىغان رىۋايەتلەر بار.

خرىستىيانلارنىڭ قولىدىكى بۇ مەشھۇر تۆت ئىنجىلنىڭ ئەھۋالى بۇنچىلىك بولغان يەردە، باشقا يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ئەھۋالى بۇلاردىن تېخىمۇ شۈبھىلىك ۋە ئىشەنچسىز بولغانلىقى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس.

بۇ تەتقىقاتلار نەتىجىسىدە ھەرقانداق ئەقىل ئىگىسىگە ئايان بولىدىكى، ئەھلى كىتابلاردا (يەھۇدىي، خرىستىيانلار) كونا ۋە يېڭى ئەھدە كىتابلىرىدىن ھېچبىرىنىڭ ئىشەنچلىك ۋاسىتىلار ئارقىلىق ساغلام يېتىپ كەلگەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل -پاكىتلىرى يوقتۇر. بۇنداق بولغان ئىكەن، ئەھلى كىتابلارنىڭ بۇ كىتابلىرىنى ۋەھيى ياكى ئىلھام بىلەن يېزىلغان دەپ داۋا قىلىشلىرىغا ھېچ ئورۇن يوقتۇر. چۈنكى بۇنداق دەپ داۋا قىلىشلىرى خاتادۇر. بۇنداق داۋالارنىڭ خاتالىقىغا مۇنۇ دەلىللەر يېتەرلىك بولسا كېرەك:

1 -بۇ كىتابلار سانسىزلىغان خاتالىقلار ۋە بىلىپ-بىلمەي ئۆزگەرتىشلەر بىلەن تولغان كىتابلاردۇر. بۇ كىتابلارنىڭ ھەممە ئورۇنلىرىدا كۆرۈنۈپ تۇرغان مەنا جەھەتتىكى زىتلىقلار ئەھلى كىتاب

ئالىملىرىمۇ ئىنكار قىلالمايدىغان دەرىجىدە ناھايىتى كۆپتۇر. ھەتتا ئۇلارنىڭ مەشھۇر تەتقىقاتچى ئالىملىرى ۋە مۇپەسسىرلىرىمۇ بۇ كىتابلاردىكى خاتالىقلارنى ۋە قەستەن ئۆزگەرتىشلەرنى ئېتىراپ قىلغان ۋە ئىبارىلەردىكى زىتلىقلارنى ئېتىراپ قىلىپ، ئۇلاردىن بىرسىنى توغرا قالغانلىرىنى ئويدۇرما دەپ قارار قىلغان. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىدىكى بۇ خاتالىقلار ۋە زىتلىقلارغا ئەقىل قوبۇل قىلالمايدىغان شەكىلدە بەزى باھانىلەرنى كۆرسەتكەن. چۈنكى ئاللاھتىن كەلگەن ئىلھام ئارقىلىق يېزىلغان كىتابتا خاتالىق ۋە زىتلىقلار مەۋجۇت بولماسلىقى كېرەك. ھەرقانداق ئىلاھىي كىتاب ئىنسانلار تەرىپىدىن ئۆزگەرتىلگەندىن كېيىن، ئۇ ئىلھامىيلىق ياكى ۋەھىيلىك ھالىدىن ھامان چىقىپ كەتكەن بولىدۇ.

تەتقىقاتچى نورتېن مۇنداق دەپ يازىدۇ: «ئىنجىللارنىڭ ئاپتورلىرى بۇ ئىنجىللارنى ئۆزلىرىنىڭ ئادەت ۋە خاراكتېرلىرىگە ۋە ئۆز چۈشەنچىلىرىگە ئاساسلىنىپ يازغان. ئۇلارنىڭ يازغان ھەربىر مەسىلىلىرىدە ياكى چىقارغان ھۆكۈملىرىدە ئىلھام قىلىناتتى دەپ تەسەۋۋۇر قىلىنمايدۇ.»

ھېنرى ۋە ئىسكات تەپسىرلىرىدە: «پەيغەمبەرنىڭ يازغانلىرىنىڭ ھەممىسى ئىلھام ياكى قانۇنلۇق بولۇشى ناتايىن» دەپ يازىدۇ. «ئەنگلىيە مائارىپى» ناملىق كىتابتا كۆپلىگەن خىرىستىيان ئالىملىرىنىڭ پىكىرلىرى مۇنداق دەپ قەيت قىلىنغان:

ھەر قانداق ھالەت ئىلھام ئارقىلىق بولغان ئەمەس. بۇ كىتابلاردىكى پۈتۈن سۆزلەرنى ئىلھام ئارقىلىق يېزىلغان دەپ داۋا قىلغۇچىلار بۇ داۋالىرىنى ئىسپاتلىيالمايدۇ.»

تەتقىقاتچى ئالىملار بىرلىكتە يېزىپ چىققان «رىس مائارىپى» ناملىق كىتابتا مۇنداق دەپ قەيت قىلىنغان: «ھەقىقەتەن بۇ كىتابلارنىڭ ئاپتورلىرىنىڭ قىلىقلىرىدا ۋە سۆزلىرىدە خاتالىقلار ۋە بىر -بىرىنى بۇزىدىغان زىتلىقلار بار. مۇرىتلارنىڭ بەزىلىرى بەزىلىرىنى ۋەھىي ۋە ئىلھام ئىگىسى دەپ بىلەتتى. قەدىمكى خىرىستىيانلار مۇرىتلارنى

خاتالىقلاردىن ساقلانغان دەپ ئېتىقاد قىلمايتتى. چۈنكى ئۇلارنىڭ ئىشلىرىغا ۋە ھەرىكەتلىرىگە گاھىدا قارشىلىقلار كۆرسىتىلىپ تۇرۇلاتتى. ئۇ مۇرىتلارنىڭ مۇرىتلىرى يازغان "ئىنجىل ماركوس" بىلەن "ئىنجىل لۇقا"مۇ شۇنداقتۇر. ئالىملار بۇ ئىككىسىنىڭ ئىلھام بىلەن يېزىلغان كىتابلار ئىكەنلىكىگە شەك قىلىشىدۇ.

پىروتېستانت مەزھىپىنىڭ بۇيۇك ئالىملىرى ۋە تەتقىقاتچىلىرى يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ئىلھام بىلەن يېزىلغان كىتابلار ئەمەسلىكىنى ئوچۇق ئېلان قىلىدۇ ۋە مۇرىتلارنىڭ خاتالىقلىرىنىمۇ ئىقرار قىلىدۇ.»

2 -تەتقىقاتچى نورتېن خرىستىيانىنىڭ مەشھۇر ئالىمى ئەكھارىنىنىڭ تۆۋەندىكى سۆزلىرىنى نەقىل قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «ھەقىقەتەن، خرىستىيان دىنىنىڭ ئاۋۋالقى دەۋرىدە ئىسانىڭ ئەھۋالىنى بايان قىلغان بىر كىتاب بار ئىدى. ئۇنى «ئەسلى ئىنجىل» دېيىشكەبولاتتى. ئۇ، ئىسانى كۆرمىگەن، سۆزلىرىنى ئاڭلىيالمىغان كېيىنكى مۇرىتلار ئۈچۈن يېزىلغان بىر كىتاب ئىدى. بۇ كىتاب بىرىنچى ۋە ئىككىنچى ئەسىرلەردە كۆپەيگەن «مەتتا»، «لۇقا»، «ماركوس» ۋە باشقا پۈتۈن ئىنجىللارنىڭ يېزىلىشى ئۈچۈن بىر مەنبە بولغان ئىدى. لېكىن بۇ ئىنجىللار ئۆزگەرتىپ، قوشۇۋالغۇچىلارنىڭ قوللىرىغا چۈشكەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ تەدرىجىيى ھالدا ئۆزخاھىشلىرىدىن بىر نەرسىلەرنى ئويدۇرۇپ، گاھىدا قىسقارتىپ، گاھىدا قوشۇپ يۈرۈشلىرى جەريانىدا بۇ ئىنجىللارنىڭ مەزمۇنلىرى كۆپىيىپ كەتكەن. نەتىجىدە ھەقىقىي ئەھۋاللار بىلەن يالغان، ئويدۇرما رىۋايەتلەر ۋە قىسسىلەر ئارىلىشىپ كەتكەن. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئىنجىللار چوڭ ھەجىملىك رىۋايەتلەر ۋە ھېكايىلەر توپلىمىغا ئايلىنىپ قالغانلىقتىن، ئۇنىڭ شەكلى ئۆزگەرگەن. بۇ ھېكايە ۋە رىۋايەتلەر بىرىنىڭ ئېغىزىدىن يەنە بىرىنىڭ ئېغىزىغا يېتىپ بېرىش جەريانىدا تېخىمۇ ئۆزگىرىپ ئېتىبارىنى پۈتۈنلەي يوقاتقان. ھەتتا خرىستىيان چېركاۋلىرى مىلادىيە ئىككىنچى ئەسىرنىڭ ئاخىرى ۋە ئۈچىنچى ئەسىرنىڭ باشلىرىدا دەۋر سۈرگەن 70 دىن ئارتۇق ئىنجىلدىن 4 ئىنجىلنىلا تاللىۋېلىپ، قالغانلىرىنى كۆيدۈرۈپ تاشلاشقا مەجبۇر بولغان. ئەگەر چېركاۋلار شۇۋاقىتتا

ئەسلى ئىنجىلنى تېپىپ، ئۇنى ئۆيدۇرۇلغان سانسىز ئىنجىللاردىن ئايرىۋالالىغان بولسا ئىدى، بۇ ئەلۋەتتە ياخشى بولاتتى، لېكىن ئۆيدۇرما ئىنجىللارنىڭ ۋە بۇ ئىنجىللارغا كىرگۈزۈلگەن ئەپسانە ۋە قىسسىلەرنىڭ كۆپلۈكىدىن بۇ ئىش ھەقىقەتەن قىيىن ئىدى. ئىنجىلنىڭ ھېچقانداق بىر نۇسخىسى يالغان -ياۋىداق رىۋايەتلەردىن ۋە ھېكايىلەردىن خالىي بولالىغان ئەمەس. ھەتتا ئەسلىسى بىلەن ئۆيدۇرمىلارنى ئايرىۋېلىشمۇ مۇمكىن بولمايدىغان بىر ۋەزىيەت شەكىللەنگەنىدى. شۇڭا قەدىمكىلەر ئىنجىللارنىڭ كۆپلىكىدىن ۋايىم يەيتتى. چۈنكى ئۇلار راستتى يالغاندىن ئايرىپ پەرقلەندۈرۈشكە زادى قادىر بولالمىغانىدى. ئۇ زامانلاردا مەتبەئە بولمىغانلىقتىن بۇ ئىنجىللارنى نۇسخىدىن نۇسخىغا كۆچۈرۈپ يازغانلارنىڭ ھەر بىرى ئۆزى كۆچۈرگەن نۇسخىسىغا خالىغان ھېكايىلەرنى ۋە ئەپسانە، رىۋايەتلەرنى كىرگۈزۈۋالاتتى. بىر نۇسخىدىن كۆپەيتىلگەن نۇسخىلار كىشىلەر ئارىسىغا تارقالغاندىن كېيىن، بۇ نۇسخىلاردىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئاپتورنىڭ سۆزلىرىمۇ ياكى ئەمەسمۇ؟ دەپ تەتقىق قىلىشمۇ مۇمكىن بولمايدىغان دەرىجىگە چۈشۈپ قالغانىدى.

ھەتتا خىرىستىيان ئۆلىمالىرى ۋە دەۋەتچىلىرى ئۆزلىرىنىڭ دىنىي كىتابلىرىنىڭ توختىماستىن ھەدەپ ئۆزگەرتىلىپ، يېڭىلىنىپ كېلىۋاتقانلىقىغا ئېچىنىپ «ئىنجىللارنى كۆچۈرۈپ نۇسخا قىلىپ چىققۇچىلار بۇ كىتابلار يېزىلىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۇلارنى ئۆزگەرتىۋەتتى. شەيتاننىڭ مۇرىتلىرى بۇ مۇقەددەس كىتابلاردىكى ھەقىقەتلەرنى چىقىرىپ تاشلاپ، ئۆز خاھىشلىرىدىن كۆپلىگەن ئەپسانىلەرنى كىرگۈزۈۋېلىش ئارقىلىق بۇ كىتابلارنى نىجاسەتلەر بىلەن بۇلغىۋەتتى. مۇقەددەس كىتابلىرىمىز ساقلىنىپ قېلىنمىدى. بۇ كىتابلارنىڭ ئىلاھىيلىق سۈپىتىمۇ ئاللىقاچان يوققا چىقتى» دەپ ۋايىساش بىلەن ۋەز ئېيتىدىغان بولغان. مۇقەددەس كىتابلارنى خالىغانچە قىسقارتىش ۋە قوشۇش ئارقىلىق ئۇلارنى ئۆزگەرتىش ئىشى شۇ ۋاقىتلاردا نورمال ئادەتكە ئايلىنىپ قالغان بىر ئېقىم ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى شۇكى، ئۇ ۋاقىتلاردىكى ئاپتورلار يازغان كىتابلىرىنىڭ ئاخىرىدا «بۇ كىتابنى ئۆزگەرتكەن كىشىگە ئاللاھ لەنەت

قىلسۇن!» دەپ يېزىش ئارقىلىق ئۆزگەرتكۈچىلەرنى قاتتىق ئاگاھلاندۇرىدىغان بولغان. شۇنداقتىمۇ يەنە ئۆزگەرتىش ئىشلىرى داۋام قىلىۋەرگەن. ھەتتا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالىغىمۇ ئۆزگەرتىشلەر كىرگۈزۈلگەنلىكى ئېنىقتۇر. شۇڭا بىر بۇددىست ئالىمىنىڭ خىرىستىيانلارنى «ئۇلار ئىنجىللىرىنى 3 ~ 4 قېتىم ئۆزگەرتىپ يازغان» دەپ ئەيىبلىگەنلىكىمۇ ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس. چۈنكى راست بىلەن يالغاننى ئايرىپ پەرقلەندۈرۈشكە سەۋىيەسى يەتمىگەن كىشىلەر ئىنجىللار مەيدانغا چىقىشقا باشلىغان ۋاقىتلاردىن بېرى بۇ ئىنجىللارنىڭ ئۆزلىرىگە ياقمىغان جايلىرىنى قىسقارتىش ۋە خالىغان ئېغىز رىۋايەتلىرىنى ئۇنىڭغا كىرگۈزۈش بىلەن كۆپ شۇغۇللانغان. ئۇلار ئىنجىللاردا قەيت قىلىنىپ كەلگەن تېكىستلەرنىڭ سۆزلىرىنى يەنە شۇ مەنىنى بىلدۈرىدىغان باشقا سۆزلەرگە ئۆزگەرتىش بىلەن يازاتتى. ئۇلار ۋەز -نەسىھەتلەر ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتى توغرىلىق كەلگەن تېكىستلەرنىڭ ئىبارىلىرىنى ئۆزلىرى خالىغان رەۋىشتە ئۆزگەرتىپ يەنە شۇ مەنىنى بىلدۈرىدىغان باشقا ئىبارىلەر بىلەن يازاتتى. بىرىنچى ئەسىر خىرىستىيانلىرى يولغا قويغان بۇ ئۆزگەرتىش، ئۆيدۇرۇش ئادىتى ئۈچىنچى ئەسىرنىڭ ئاخىرىغىچە داۋام قىلغان. ئادەتتە خىرىستىيان دىنىغا دۈشمەنلىك مەۋقەسىدە بولغان كىشىلەرمۇ بۇ ئادەتنى كەسىپ قىلىۋالغان. ئالېكساندىر يانۇس «2-ئەسىردە ياشىغان ئىنسانلارنىڭ كەسپى ئىنجىللارنى ئۆزگەرتىشتىن ئىبارەت بولغان» دەيدۇ.

نورتېن ئەكھارىنىڭ يۇقىرىدىكى سۆزلىرىگە ئەگەشتۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: «يۇقىرىدىكىلەر يالغۇز ئەكھارىنىڭلا پىكرى ئەمەس. بەلكى بۇ كۆپلىگەن خىرىستىيان ئالىمىنىڭ ئورتاق پىكرىدۇر.» نورتېن ئىنجىللارنى مۇداپىئە قىلىشتا ۋە ئاقلاشتا تونۇلغان كىشىلەرنىڭ بىرى بولۇپ تۇرۇپ، ئۇ بۇ تۆت ئىنجىلدىكى يەتتە ماۋزۇنى تەپسىلىي بايان قىلىپ بولغاندىن كېيىن، بۇ ماۋزۇلارنىڭ ئىنجىلدىن ئەمەسلىكىنى، بەلكى ئۆيدۇرۇلغان ماۋزۇلار ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىدۇ. ئۇ يەنە يالغان قىسسىلەرنىڭ ۋە ئەپسانىلەرنىڭ ئىنجىللاردىكى مۆجىزىلەر بايانلىرىغىمۇ ئارىلىشىپ

كەتكەنلىكىنى ۋە ھازىرقى زاماندا بۇ ئىنجىللاردىن راست -يالغاننى ئايرىۋېلىشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ئىقرار قىلىدۇ.

راست بىلەن يالغان سۆزلەر ئارىلىشىپ كەتكەن بىر كىتاب ئىلھام بىلەن يېزىلغان ئىلھامى كىتاب بولالامدۇ؟!

ئەھلى كىتابلارنىڭ ئىككى ئەھدە كىتابلىرىدىن ياكى ئۇلارغا قوشۇۋېلىنغان كىتابچىلىرىدىن قايسى بىرىنىڭ ئىلھام بىلەن يېزىلغان كىتاب ئىكەنلىكىنى داۋا قىلىشلىرىغا ئىمكانلىرى بارمۇ؟ بىز مۇسۇلمانلار شۇنداق ئېتىقاد قىلىمىزكى، ئاللاھ تەرىپىدىن مۇسا ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن ئەسلى تەۋرات ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن ئەسلى ئىنجىل پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كېلىشتىن خېلى بۇرۇنلا يوقىلىپ بولغانىدى. ھازىر تەۋرات ۋە ئىنجىل نامى بىلەن مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان كىتابلار راست ۋە يالغان قىسسىلەر، رىۋايەتلەر ۋە ئەپسانىلەردىن ئىبارەت بىر ھېكايە توپلىمىدۇر. بىز تەۋرات بىلەن ئىنجىل ئۆز ھالى بويىچە ئۆزگەرتىلمەستىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىگىچە بار ئىدى، بۇ كىتابلارغا ئىسلام دىنى دۇنياغا كەلگەندىن كېيىن ئۆزگەرتىشلەر كىرگۈزۈلگەن دېمەيمىز، ھېچقانداق بىر مۇسۇلمان بۇنداق دېيەلمەيدۇ.

پاۋلۇس (قەدىمكى خرىستىيان ئالىمى) نىڭ مەكتۇبلىرى رەت قىلىنىدۇ. ئۇ ھېچقانداق ئىلمى قىممەتكە ئىگە ئەمەس، شۇڭا ئۇ ئېتىبارغا ئېلىنمايدۇ. ئەمما ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرىتلىرىغا كەلسەك، بىز مۇسۇلمانلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىخلاسمەن مۇرىتلىرىنى مەدھىيەلەيمىز. لېكىن ئۇلارنى پەيغەمبەرلەر دەپ ئېتىقاد قىلمايمىز. ئۇلارنىڭ سۆزلىرى بىزنىڭ نەزىرىمىزدە خاتالىق ھەم توغرىلىق ئېھتىمالى بولغان مۇجتەھىدلار (ئىسلام قانۇنشۇناس ئالىملىرى) نىڭ سۆزلىرىگە ئوخشاشتۇر. ئىنجىلنىڭ ئەسلى نۇسخىسىنىڭ ئاۋۋالقى ئىككى ئەسىر ئىچىدىلا يوقىلىپ بولغانلىقى ئىسا مۇرىتلىرىغا بولغان ئىشەنچنىڭ يوقىلىشىغا سەۋەب بولدى. خۇسۇسەن، ئۇلار كۆپ ھاللاردا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرىدىكى ئاساسىي مەقسەتنى چۈشىنەلمەيتتى.

ھازىرقى ئىنجىللار بۇنى ئىسپاتلايدۇ. چۈنكى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرىدە دەرھال چۈشىنىشكە قىيىن بولىدىغان ئىجمالى سۆزلەر كۆپ ئىدى.

ئىنجىل ماركوس ۋە ئىنجىل لۇقا

ماركوس بىلەن لۇقا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرىتلىرىدىن ئەمەس. ئۇلارنىڭ ئىلھام ئىگىلىرىدىن بولغانلىقى ھەققىدىمۇ بىرەر دەلىل -پاكىت يوق. بەلكى ئۇلار بىرەر قېتىم بولسىمۇ ئىسا ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولالمىغان كىشىلەردۇر. شۇڭا بۇ ئىككىسىگە مەنسۇپ بولغان بۇ ئىككى ئىنجىل ھەققىدە توختىلىشقا ھاجەت يوق.

بىز مۇسۇلمانلارنىڭ ئېتىقادى بويىچە تەۋرات مۇسا ئەلەيھىسسالامغا، ئىنجىل ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن ساماۋى كىتابلاردۇر. بۇ ئىككى كىتابنىڭ ئىچىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ۋەھيي (ئاللاھنىڭ سۆزلىرى) دۇر. بۇلارنى ئۆزگەرتىشكە، بۇزۇشقا ۋە قوشۇشقا ياكى قىسقارتىشقا بولمايدۇ. تۆۋەندىكى ئايەتلەردە «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئەسلىدىكى تەۋرات بىلەن ئىنجىلنى سۈپەتلىگەنلىكىنى كۆرىمىز: 2-سۈرە بەقەرە 87 -ئايەت، 10-سۈرە ھۇد 110 -ئايەت، 23 – سۈرە مۇئمىنۇن 49 -ئايەت، 25-سۈرە فۇرقان 35 -ئايەت، 28-سۈرە قەسەس 43 -ئايەت، 32-سۈرە سەجدە 23 -ئايەت، 41-سۈرە فۇسسىلەت 45 -ئايەتلەردە ئاللاھ تائالا: ﴿ وَلَقَدْ آَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ ﴾ يەنى ﴿ بىز ھەقىقەتەن مۇساغا كىتاب (يەنى تەۋراتنى) ئاتا قىلدۇق ﴾ دەيدۇ. 5-سۈرە مائىدە 46 -ئايەت، 57-سۈرە ھەدىد 27 -ئايەتلەردە ئاللاھ تائالا ئىسا ئەلەيھىسسالام ھەققىدە: ﴿ وَآَتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ ﴾ يەنى ﴿ ئۇنىڭغا (يەنى ئىساغا) ئىنجىلنى ئاتا قىلدۇق ﴾دەيدۇ. شۇنىمۇ ئېنىق پەرقلەندۈرۈش كېرەككى، كونا ئەھدە ۋە يېڭى ئەھدە نامىدىن مۇقەددەس كىتابلار دەپ ئاتالغان ھازىرقى قىسسىلەر، رىۋايەت ۋە ئەپسانىلەر بىلەن تولغان بۇ كىتابلار «قۇرئان كەرىم» دە بايان قىلىنغان تەۋرات، ئىنجىل ئەمەستۇر. بۇ كىتابلارنى ئىلاھيي كىتابلار دېيىشكە ئەرزىمەيدۇ.

بۇلارنى ئىلھام بىلەن يېزىلغان دەپ ئېتىقاد قىلىش ياكى دۇرۇس دەپ بىلىش خاتادۇر. ئەمما بۇ ئىككى ئەھدە كىتابلىرىدىكى رىۋايەتلەردىن «قۇرئان كەرىم» توغرا دەپ تەستىقلىغانلىرىنى بىزمۇ تەستىقلاپ قوبۇل قىلىمىز، «قۇرئان كەرىم» يالغان دەپ رەت قىلغانلىرىنى بىزمۇ ئىنكار قىلىمىز. شۇنىڭدەك، «قۇرئان كەرىم» راست ياكى يالغانلىقى ھەققىدە بىزگە مەلۇمات بەرمىگەن ماۋزۇلارنى بىز قوبۇل قىلىش ياكى رەت قىلىشتىن سۈكۈت قىلىمىز. ئاللاھ تائالا «قۇرئان كەرىم» نىڭ مائىدە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ (ئى مۇھەممەد!) بىز ساڭا ئۆزىدىن ئىلگىرىكى (ساماۋى) كىتابلارنى ئېتىراپ قىلغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىت بولغۇچى ھەق كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) چۈشۈردۇق. ﴾(مائىدە، 48/5) «قۇرئان كەرىم» بۇرۇنقى ساماۋى كىتابلاردىكى ھەقىقەتلەرنى بىزگە بايان قىلىپ، ئۇنى كۈچكە ئىگە قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭدىكى يالغانلارنى بىزگە بايان قىلىپ، ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىدۇ.

ئىسلام ئالىملىرىنىڭ تەۋرات ۋە ئىنجىل دەپ ئاتالغان بۇ كىتابلارغا رەددىيە بېرىپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى يالغانلارنى ۋە ئەپسانىلەرنى پاش قىلغانلىقى ئەمەلىيەتتە ئاللاھ تائالادىن مۇسا ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالاملارغا چۈشۈرۈلگەن ھەقىقىي تەۋرات بىلەن ئىنجىلغا تىل تەككۈزگەنلىكى ئەمەس، بەلكى ئەسىرلەردىن بېرى ئىككى ئەھدە كىتابلىرى نامىدىن توپلانغان يالغان قىسسە، ھېكايە ۋە ئەپسانىلەرگە ۋە بۇلارنى ۋەھيي ياكى ئىلھام كىتابلىرى دەپ گۇمان قىلغۇچىلارغا رەددىيە بېرىپ، ھەقىقەتنى كۆرسىتىشتىن ئىبارەتتۇر.

ئاللاھ تائالا «قۇرئان كەرىم» نىڭ بەقەرە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ كىتابنى ئۆز قوللىرى بىلەن يېزىپ ئۇنى ئاز پۇلغا سېتىش (يەنى دۇنيانىڭ ئازغىنە مەنپەئەتى) ئۈچۈن، بۇ ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن دېگۈچىلەرگە ۋاي! قولى بىلەن يازغانلىرى (يەنى تەۋرات بىلەن ئىنجىلنى ئۆزگەرتكەنلىكلىرى) ئۈچۈن ئۇلارغا ۋاي! (بۇنىڭ بىلەن) ئېرىشكەن (ھارام) نەرسىلىرى ئۈچۈن ئۇلارغا ۋاي! ﴾(بەقەرە، 79/2)

ئىسلام ئەھلى ھەقىقىي تەۋرات مۇسا ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا قىلغان ۋەھيىسى ئارقىلىق سۆزلىگەن تەۋرات ئىكەنلىكىگە ۋە ھەقىقىي ئىنجىل ئىسا ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا قىلغان ۋەھيىسى ئارقىلىق سۆزلىگەن ئىنجىل ئىكەنلىكىگە، شۇنىڭدەك، ھازىرقى كونا ۋە يېڭى ئەھدە ناملىرى بىلەن مەشھۇر بولغان كىتابلارنىڭ ئاللاھ تائالا «قۇرئان كەرىم» دە بايان قىلغان ھەقىقىي تەۋرات ئىنجىللار ئەمەسلىكىگە بىردەك پىكىردىدۇر. چۈنكى ھازىر تەۋرات نامى بىلەن ئاتىلىپ بىر -بىرىگە ئوخشىمايدىغان ئۈچ كىتاب بار. ئىنجىل نامى بىلەن ئاتىلىپ بىر -بىرىگە ئوخشىمايدىغان تۆت كىتاب بار. ئاللاھ تائالا مۇسا ئەلەيھىسسالامغا بىرلا تەۋرات ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالامغىمۇ بىرلا ئىنجىل چۈشۈرگەن. «قۇرئان كەرىم» دە بايان قىلىنغان تەۋرات بىلەن ئىنجىلغا ئىنكار قىلغان كىشى كافىر بولىدۇ. (چۈنكى بىز مۇسۇلمانلار بۇرۇنقى ھەقىقىي ساماۋى كىتابلارنىڭ ھەممىسىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە بۇيرۇلدۇق – ت).

ھازىرقى «مۇقەددەس كىتابلار» نامى بىلەن راست -يالغان قىسسىلەردىن، پەيغەمبەرلەرگە قىلىنغان تۆھمەتلەردىن، تارىخىي ياكى ئىلمىي ئاساسى بولمىغان ھېكايىلەردىن، ئەپسانىلەردىن تۈپلانغان «تەۋرات، ئىنجىل» دېيىلگەن بۇ ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنى ئىنكار قىلغان كىشى كافىر بولمايدۇ. بەلكى بۇلارنى ئىنكار قىلىپ، بۇلارنىڭ ئويدۇرما ئىكەنلىكىنى بايان قىلىش ئىسلام ئالىملىرىنىڭ مۇقەددەس بۇرچىدۇر. ھازىرقى ئۈچ خىل تەۋرات بىر -بىرىگە زىتتۇر. ئۇلاردىكى خاتالىقلار ۋە زىتلىقلار ناھايىتى كۆپتۇر. بۇ تەۋراتلاردا مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپات بولغانلىقى ۋە مۇئاب دېگەن جايغا دەپنە قىلىنغانلىقى بايان قىلىنغان. ئۇ قانداقمۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزى بولالىسۇن؟! كەسكىن ئېيتىمىزكى، ھازىرقى تەۋراتلارنىڭ ھېچبىرى مۇسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن ھەقىقىي تەۋرات ئەمەس. ھازىرقى مەشھۇر تۆت ئىنجىلمۇ بىر -بىرىگە ئوخشىمايدۇ. ئۇلار ئارىسىدىكى زىتلىقلار ۋە خاتالىقلار بەك كۆپ. بۇ ئىنجىللاردا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ (ئۇلارنىڭ

گۇمانىغا كۆرە) دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈلگەنلىك قىسسىسى بايان قىلىنىپ، ئىسا پالانى كۈنى دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈلدى ۋە قەبرىگە دەپنە قىلىندى، دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ قانداقمۇ ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزى بولالىسۇن؟! شۇڭا كېسىپ ئېيتىمىزكى، ھازىرقى مەشھۇر تۆت ئىنجىلنىڭ ھېچبىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن ھەقىقىي ئىنجىل ئەمەس.

مۇقەددەس كىتابلاردىكى بەزى زىتلىقلار

1 -بۇنيامىننىڭ ئەۋلادلىرىنىڭ ئىسىملىرى ۋە ئۇلارنىڭ سانى ھەققىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «كۈنلەر 1» 7: 6 -تېكىستىدە «بۇنيامىننىڭ بالەئ، باكەر، بەدىئەئىل قاتارلىق ئۈچ بالىسى بار ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «كۈنلەر 1» 8: 1-، 2 -تېكىستىدە «بۇنيامىننىڭ بىرىنچى بالىسى بالەئ، ئىككىنچى بالىسى ئەشبىل، ئۈچىنچى بالىسى ئەخرەج، تۆتىنچى بالىسى نوھە، بەشىنچى بالىسى رأفا ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. تەۋرات «يارىتىلىش» 46: 21 تېكىستتە: «بۇنيامىننىڭ بالىلىرى: بالەئ، باكەر، ئەشبىل، نەمان، جىرا، ئىھيا، رۇش، مۇففىم، ھۇففىم ۋە ئەرد قاتارلىقلاردۇر» دەپ قەيت قىلىنغان. بىرىنچى تېكىستكە ئاساسەن بۇنيامىننىڭ بالىلىرى ئۈچ، ئىككىنچى تېكىستكە ئاساسەن ئۇنىڭ بالىلىرى بەش بولۇپ چىقىدۇ. بۇ ئىككى تېكىست بالىلارنىڭ ئىسىملىرى بىلەن سانىدا بىر -بىرىگە زىت كەلگەن. بۇ ئىككىسى پەقەت بالەئنىڭ ئىسمىدىلا بىرلىشەلىگەن. ئۈچىنچى تېكىستكە ئاساسەن بالىلارنىڭ سانى ئوندۇر. بۇ تېكىست يۇقىرىدىكى ئىككى تېكىستكە بالىلارنىڭ ئىسىملىرى بىلەن سانى جەھەتتە زىت كېلىدۇ. بۇ تېكىست بىرىنچى تېكىست بىلەن بالىلاردىن ئىككىسىنىڭ ئىسىملىرىدە، ئىككىنچى تېكىست بىلەن ئۇلاردىن يەنە باشقا ئىككىسىنىڭ ئىسىملىرىدە بىرلەشكەن. بۇ ئۈچ تېكىست بالەئنىڭ ئىسمىدىن باشقىسىدا بىرلىشەلمىگەن. يۇقىرىدىكى بىرىنچى ۋە ئىككىنچى تېكىستلەر بىر كىتابنىڭ ئىچىدىكى تېكىستلەردۇر. بۇ ئىككى تېكىستنىڭ ئاپتورى بىردۇر. ئۇ بولسىمۇ ئەزرا. بۇ زىتلىق ئۇنىڭمۇ شۇ بىر كىتابى ئىچىدە يۈز بەرگەن. يەنە ئۇ يازغان «يارىتىلىش» كىتابىدىمۇ بۇنداق زىتلىقلار ۋە خاتالىقلار مەۋجۇتتۇر. ئەھلى كىتاب ئالىملىرى بۇ ئىختىلاپلار ۋە زىتلىقلاردىن ھەيران قېلىشتى ۋە بۇ خاتالىقلارنى ئەزراغا مەنسۇپ قىلىشقا مەجبۇر بولۇپ، مۇنداق جاۋاب بېرىشتى: «ئەزرا نەقىل قىلىپ

يازغان نەسەب ۋاراقلىرى ناقىس ئىدى. ئۇ بۇنيامىنىنىڭ باللىرى بىلەن نەۋرىلىرىنىڭ ئارىسىنى پەرقلەندۈرەلمىگەن.»

2 -ئىسرائىل ۋە يەھۇزانىڭ ئەسكەرلىرىنىڭ سانى ھەققىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «سەمۇئىل 2» 24: 9 -تېكىستتىدە «يۇئاب ئومۇم خەلقنىڭ سانىنى پادىشاھقا بىلدۈردى. ئىسرائىل تەرەپتە 800 مىڭ قىلىچلىق چەۋەنداز بار ئىدى. يەھۇزا تەرەپتە 500 مىڭ ئەسكەر بار ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «كۈنلەر 1» 21: 5 -تېكىستتىدە «يۇئاب ئومۇم خەلق سانىنى داۋۇدقا بىلدۈردى. ئىسرائىل ئەسكەرلىرىنىڭ سانى بىر مىليون بىر يۈز مىڭ قىلىچلىق چەۋەنداز ئىدى. يەھۇزانىڭ ئەسكەرلىرىنىڭ سانى 470 مىڭ ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. بىرىنچى تېكىستتىكە ئاساسەن ئىسرائىلدىكى ئەسكەر سانى 800 مىڭ، يەھۇزانىڭ ئەسكەرلىرىنىڭ سانى 500 مىڭ. ئىككىنچى تېكىستتىكە ئاساسەن ئىسرائىلدىكى ئەسكەر سانى بىر مىليون بىر يۈز مىڭ، يەھۇزانىڭ ئەسكەر سانى 470 مىڭ. كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، بۇ ئىككى تېكىست ئارىسىدىكى زىتلىق ناھايىتى چوڭدۇر. ئادام كىلارك ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە بۇ زىتلىقلارغا ئىقرار قىلىپ، بۇ ئىككى تېكىستنىڭ ئىچىدىن توغرا سانىنى ئىسپات قىلىشنىڭ قىيىن ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان. چۈنكى تارىخ كىتابلىرىغا كىرگۈزۈلگەن ئۆزگەرتىشلەر كۆپ بولغان. توغرا سانىنى بەلگىلەش ئۈچۈن تەتقىق قىلىش بىھۇدىلىكتۇر. ئەڭ ياخشىسى بۇ كىتابلارنىڭ ئۆزگەرتىلگەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشتۇر. چۈنكى بۇ ئىنكار قىلىش مۇمكىن بولمايدىغان بىر مەسىلىدۇر. بۇ كىتابلارنى نۇسخا قىلىپ كۆچۈرگەنلەرمۇ ئىلھام ئىگىلىرى ئەمەس ئىدى.

3 -جادنىڭ خەۋىرى ھەققىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «سەمۇئىل 2» 24: 13 -تېكىستتىدە «جاد داۋۇدنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا مۇنداق دەپ خەۋەر بەردى: ساڭا يەتتە يىللىق ئاچارچىلىق زامانى كەلگىنى ياخشىمۇ ياكى دۈشمەنلىرىڭ ئالدىدا ئۈچ ئاي قېچىپ كەتسەڭ، ئۇلار سېنى قوغلاپ يۈرسە ياخشىمۇ؟» دەپ

قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «كۆنلەر 1» 21: 11 -، 12 -تېكىستلىرىدە «جاد داۋۇدنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى: ئاللاھ دېدىكى قايسىنى قوبۇل قىلىسەن: ئۈچ يىللىق ئاچارچىلىقنىمۇ ياكى ئۈچ ئاي قېچىپ دۈشمەنلىرىڭنىڭ قىلىچىغا ئاخىرى تۈتۈلۈشىڭنىمۇ؟» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ ئىككى تېكىستنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئاچارچىلىق زامانى توغرىلىق زىتلىق بار. بىرىنچى تېكىستتە يەتتە يىل، ئىككىنچى تېكىستتە ئۈچ يىل دېيىلگەن. خىرىستىيان ئالىملىرى ۋە مۇپەسسىرلىرى بىرىنچى تېكىستنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى ئىقرار قىلىدۇ. ئادام كلاركمۇ ئىككىنچى تېكىست توغرىدۇر. چۈنكى ئۇگرېك چەنۇسخىسىغا ئۇيغۇن كېلىدۇ، دەيدۇ.

4 -پادىشاھ ئەخزىيانىڭ تەختكە ئولتۇرغان ۋاقتىدىكى يېشى ھەققىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «پادىشاھلار 2» 8: 26 -تېكىستىدە «ئەخزىيا تەختكە ئولتۇرغان ۋاقتىدا ئۇ 22 ياشتا ئىدى. ئۇ ئېرۇسالىمدا بىر يىل پادىشاھ بولدى» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «كۆنلەر 2» 22: 2 -تېكىستىدە «پادىشاھ ئەخزىيا تەختكە ئولتۇرغان ۋاقتىدا ئۇ 42 ياشتا ئىدى. ئۇ ئېرۇسالىمدا بىر يىل پادىشاھ بولدى» دەپ قەيت قىلىنغان. يۇقىرىدىكى ئىككى تېكىستنىڭ ئوتتۇرىسىدا 20 يىل مىقدارى زىتلىق بار. شۈبھىسىزكى ئىككىنچى تېكىست خاتادۇر. چۈنكى ئۇنىڭ دادىسى يەھۇرام 40 يېشىدا ئۆلگەن. ئەخزىيا دادىسى ئۆلگەندىن كېيىن ئاندىن پادىشاھلىققا ئولتۇرغان. (تەۋرات «كۆنلەر 2» 20: 20 ۋە 22: 1 -، 2) ئەگەر ئىككىنچى تېكىستنى خاتا دېمىگەندە ئەخزىيا دادىسىدىن ئىككى ياش چوڭ بولغان بولىدۇ. ئادام كىلارك، ھورىن، ھېنرى ۋە ئىسكاتلار ئۆز تەپسىرلىرىدە بۇ زىتلىقلارنىڭ كاتىپنىڭ خاتالىقىدىن مەيدانغا كەلگەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان.

5 -پادىشاھ يەھۇياكىننىڭ تەختكە ئولتۇرغان ۋاقتىدىكى يېشى ھەققىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «پادىشاھلار 2» 24: 8 -، 9 -تېكىستلىرىدە «يەھۇياكىن تەختكە ئولتۇرغان ۋاقتىدا 18 ياشتا ئىدى. ئۇ ئېرۇسالىمدا ئۈچ ئاي

پادىشاھ بولدى» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «كونىلار 2» 36: 9 -تېكىستتە «يەھويياكىن پادىشاھلىق تەختىگە ئولتۇرغان ۋاقتىدا سەككىز ياشتا ئىدى. ئۇ ئېرۇسالىمدا ئۈچ ئاي ئون كۈن پادىشاھ بولۇپ، رەبنىڭ كۆزى ئالدىدا يامان ئىش قىلدى» دەپ قەيت قىلىنغان. كۆرگىنىمىزدەك، بۇ ئىككى تېكىستنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئون يىل مىقدارى زىتلىق بار. ئۇلارنىڭ مۇپەسسىرلىرى ئىككىنچى تېكىستنىڭ ئېنىق خاتا ئىكەنلىكىنى ئىقرار قىلغان. چۈنكى يەھويياكىننىڭ ھاكىمىيەتتە ئولتۇرغان ۋاقتى ئاران ئۈچ ئاي ئىدى. ئاندىن ئۇ بابىلغا ئەسىر بولۇپ باردى. ئۇ ئاياللىرى بىلەن بىرگە تۈرمىدە ئۆلگەن. سەككىز ياشلىق بالىنىڭ ئاياللىرى بولۇشى ئەقىلگە سىغمايدۇ ۋە بۇنداق بالىنى خاتالىق ئۆتكۈزدى، دېيىشكىمۇ بولمايدۇ. (چۈنكى ئۇ تېخى بالىغ بولمىغاچقا قىلمىشىدىن جاۋابكار ئەمەس). شۇڭا ئادام كىلارك بۇ تېكىست چوقۇم ئۆزگەرتىلگەن، دەپ ئىپلان قىلغان.

6 – داۋۇدنىڭ چەۋەندازلىرىدىن بىرىنىڭ بىرلا ۋاقىتتا ئۆلتۈرگەن ئۆلۈكلەرنىڭ سانى ھەققىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «سەمۇئىل 2» 23: 8 -تېكىستتە «ئۇ قىلىچىنى بىر كۆتۈرۈشى بىلەن بىرلا ۋاقىتتا 800 كىشىنى ئۆلتۈردى» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «كونىلار 2» 11: 11 -تېكىستتە «ئۇ قىلىچىنى بىر كۆتۈرۈشى بىلەن بىرلا ۋاقىتتا 300 كىشىنى ئۆلتۈردى» دەپ قەيت قىلىنغان. ئادام كىلارك ۋە دوكتور كېنى كات: بۇ تېكىستلەردە ئۈچ چوڭ ئۆزگەرتىش يۈز بەرگەن، دەپ ئىقرار قىلغان.

7 – نۇھ ئەلەيھىسسالام كېمىسىگە ئالغان جانلىقلارنىڭ سانى ھەققىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «يارىتىلىش» 6: 19 -، 20 -تېكىستلىرىدە «ھەرقانداق تىرىك ۋە جىسىملىق جانلىقلاردىن ئىككىدىن ئېلىپ كېمىگە سالغىنكى، ئۇلار سېنىڭ بىلەن قالسۇن. ئۇلار ئەركەك ۋە چىشى ئارىلاش بولسۇن. قۇشلاردىن، ھايۋانلاردىن ھەر جىنستىن ئىككىدىن ئېلىپ كېمىگە سالغىن. ئۇلار سېنىڭ بىلەن قالسۇن» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات

«يارىتىلىش» 7: 8-، 9 -تېكىستلىرىدە «پاك ۋە ناپاك ھايۋانلاردىن، قۇشلاردىن ۋە يەر يۈزىدىكى پۈتۈن جانلىقلاردىن ئەركەك -چىشى بولۇپ، نۇھنىڭ كېمىسىگە ئاللاھ ئەمر قىلغان بويىچە كىردى» دەپ قەيت قىلىنغان. يەنە تەۋرات «يارىتىلىش» 7: 2 -، 3 -تېكىستلىرىدە «پۈتۈن پاك ھايۋانلاردىن ئەركەك -چىشى ئارىلاشتۇرۇپ يەتتىدىن، يەتتىدىن ئېلىۋال. ناپاك ھايۋانلاردىن ئەركەك -چىشى بولغان ھالدا ئىككىدىن، ئىككىدىن ئېلىۋال. قۇشلاردىن ھەم ئەركەك -چىشى ئارىلاشتۇرۇپ يەتتىدىن، يەتتىدىن ئېلىۋال. بۇنىڭ بىلەن يەر يۈزىدە نەسىل داۋام قىلسۇن» دەپ قەيت قىلىنغان. يۇقىرىدىكى بۇ ئۈچ تېكىست بىر كىتابنىڭ تېكىستلىرىدىن بولۇپ، بىرىنچى ۋە ئىككىنچى تېكىستلەردىن ئاللاھنىڭ نۇھ ئەلەيھىسسالام پۈتۈن ھايۋانلاردىن، قۇشلاردىن ۋە ھاشارەتلەردىن ئەركەك -چىشى قىلىپ ئىككىدىن، ئىككىدىن ئۆزى بىللە بىللە كېمىگە ئېلىۋېلىشنى ئەمر قىلغانلىقى ۋە ئەمەلىيەتتە نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ئەمرنى ئورۇندىغانلىقى مەلۇم بولىدۇ. ئەمما ئۈچىنچى تېكىستتىن ئاللاھنىڭ نۇھ ئەلەيھىسسالامغا پۈتۈن پاك ھايۋانلاردىن ۋە پۈتۈن قۇشلاردىن ئەركەك ۋە چىشى قىلىپ يەتتىدىن ۋە ناپاك ھايۋانلاردىن ئەركەك ۋە چىشى قىلىپ ئىككىدىن كېمىسىگە ئېلىۋېلىشنى ئەمر قىلغانلىقى مەلۇم بولىدۇ. بىرىنچى ۋە ئىككىنچى تېكىستلەردە يەتتىنىڭ بايانى ھەققىدە ھېچ نەرسە يوق. ئۈچىنچى تېكىستتە بولسا، ناپاك ھايۋانلاردىن ئىككىدىن، پاك ھايۋانلاردىن ۋە قۇشلاردىن يەتتىدىن ئېلىۋېلىشقا بۇيرۇلغان. مانا بۇ تېكىست يۇقىرىدىكى ئىككى تېكىستكە تامامەن زىتتۇر.

8 -داۋۇد ئەلەيھىسسالام ئەسىرگە ئالغان ئەسىرلەرنىڭ سانى ھەققىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «سەمۇئىل2» 7: 4 -تېكىستتە «داۋۇد ئۇلاردىن 1700 ئاتلىق ۋە 20 مىڭ پىيادە قوشۇننى ئەسىرگە ئالغان» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «كونىلەر 1» 18: 4 -تېكىستتە ئەينى زاماندىكى ۋەقەلىك ھەققىدە «داۋۇد ئۇلاردىن 1000 ھارۋىلىق، 7000 ئاتلىق ۋە 20 مىڭ

پىيادە قوشۇننى ئەسىرگە ئالغان» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ ئىككى تېكىستنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى زىتلىق چوڭ بولغان.

9 -داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاراملىقلاردىن ئۆلتۈرگەن ئۆلۈكلەرنىڭ سانى ھەققىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «سەمۇئىل 2» 10: 18 -تېكىستتە «داۋۇد ئاراملىقلاردىن 700 ھارۋىلىق ۋە 40 مىڭ ئاتلىق قوشۇننى ئۆلتۈرگەن» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «سەمۇئىل1» 19: 18 -تېكىستتە «داۋۇد ئاراملىقلاردىن 7000 ھارۋىلىق ۋە 40 مىڭ پىيادە قوشۇننى ئۆلتۈرگەن» دەپ قەيت قىلىنغان. ئىككىنچى تېكىستتە 6300 ھارۋىلىق زىيادە يېزىلغان ۋە ئاتلىقلار پىيادە دەپ ئالماشتۇرۇلۇپ يېزىلغان.

10 -سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتلىرىنىڭ سانى توغرىسىدىكى زىتلىقلار

تەۋرات «پادىشاھلار1» 4: 26 -تېكىستتە «سۇلەيماننىڭ 40 مىڭ جابدۇلغان ۋە 12 مىڭ جابدۇقسىز ئېتى بار ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «كۈنلەر2» 9: 25 -تېكىستتە «سۇلەيماننىڭ 4 مىڭ جابدۇلغان ۋە 12 مىڭ جابدۇقسىز ئېتى بار ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. بىرىنچى تېكىستتە 36 مىڭ جابدۇلغان ئات ئارتۇق يېزىلغان. مەشھۇر تەپسىرشۇناس ئادام كىلارك «ئەڭ ياخشىسى تەۋراتنىڭ تېكىستلىرىدىكى سانلاردا ئۆزگەرتىشلەر يۈز بەرگەن، دەپ ئېتىراپ قىلىشىمىز كېرەك» دەپ ئېلان قىلغان.

11 -ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى ھەققىدىكى زىتلىقلار

ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى ئىنجىل «مەتتا» 1: 17 -ۋە ئىنجىل «لۇقا» 3: 23~28 -تېكىستلىرىدە بايان قىلىنغان. بۇ ئىككى ئىنجىلدىكى نەسەبلەرنى سېلىشتۇرۇپ كۆرگەن كىشى دەرھال ئالتە چوڭ ئىختىلاپ ۋە زىتلىقنى كۆرەلەيدۇ. ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) ئىنجىل «مەتتا» 1: 16 -تېكىستتە ئىسانىڭ ئانىسى مەريەمنىڭ جورىسى ياقۇپ ئوغلى يۇسۇف ئىدى، دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، ئىنجىل

«لۇقا» 3: 23 -تېكىستتە «مەريەمنىڭ جورىسى ھالى ئوغلى يۈسۈف ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان.

(2) ئىنجىل «مەتتا» 1: 6 -تېكىستتە «ئىسا داۋۇد ئوغلى سۇلەيماننىڭ نەسلىدىن ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، ئىنجىل «لۇقا» 3: 31 -تېكىستتە «ئىسا داۋۇد ئوغلى ناساننىڭ نەسلىدىن ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان.

(3) ئىنجىل «مەتتا» 1: 6~11 -تېكىستلىرىگە كۆرە، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ داۋۇد ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ بابىل ئەسىرلىكىگىچە بولغان ئەجدادلىرىنىڭ ھەممىسى مەشھۇر پادىشاھلار بولۇپ چىققۇ. ئىنجىل «لۇقا» 3: 27~31 -تېكىستلىرىگە كۆرە، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەجدادلىرىدىن داۋۇد ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇنىڭ ئوغلى ناساندىن باشقىلىرىنىڭ ھېچبىرى پادىشاھمۇ ئەمەس، مەشھۇرمۇ ئەمەس، بەلكى ئادەتتىكى كىشىلەر بولۇپ چىققۇ.

(4) ئىنجىل «مەتتا» 1: 12 -تېكىستتە «شەئەلتىېل يەكونىيانىڭ ئوغلىدۇر» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، ئىنجىل «لۇقا» 3: 27 -تېكىستتە «شەئەلتىېل نىرىنىڭ ئوغلىدۇر» دەپ قەيت قىلىنغان.

(5) ئىنجىل «مەتتا» 1: 3 -تېكىستتە «زەرۇببابىلنىڭ ئوغلىنىڭ ئىسمى ئەبىھۇددۇر» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، ئىنجىل «لۇقا» 3: 27 -تېكىستتە «زەرۇببابىلنىڭ ئوغلىنىڭ ئىسمى رىسادۇر» دەپ قەيت قىلىنغان.

ئەجەبلىنەرلىكى شۇكى، زەرۇببابىلنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ ئىسىملىكى تەۋرات «كۆنلەر1» 3: 19 -تېكىستتە بايان قىلىنغان. بۇ ئىسىملار ئىچىدە ئەبىھۇد ياكى رىسا دەيدىغان بىر ئىسىم يوق.

(6) ئىنجىل «مەتتا» 1: 6~17 -تېكىستلىرىدىن داۋۇد ئەلەيھىسسالامدىن ئىسا ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان زامان ئىچىدە 26 نەسىل ئۆتكەنلىكى، ئىنجىل «لۇقا» 3: 23~31 -تېكىستلىرىدىن ئىسا بىلەن داۋۇدتىن ئىبارەت بۇ ئىككى پەيغەمبەرنىڭ ئارىلىقىدا 41 نەسىل ئۆتكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ. مىلادىيە 3 -ئەسىردە بۇ ئىككى ئىنجىل ئوتتۇرىغا چىققاندىن كېيىن، شۇ زاماندىكى خىرىستىيان ئالىملىرى ۋە

تەتقىقاتچىلىرى بۇ ئىنجىللاردىكى زىتلىقلاردىن ھەيران قىلىشقان، ئۇلار بۇ زىتلىقلارنى كىتابلىرىدىن يوق قىلىشقا پۈتىنالمىغان ۋە زامانىنىڭ ئۆتۈشى بىلەن زىتلىقلارنىڭ بىرلىككە كېلىشىنى ئۈمىد قىلىشقان. لېكىن ئۇلارنىڭ ئۈمىدلىرى ئەمەلگە ئاشمىغان. نەسەبتىكى بۇ زىتلىقلار كېيىنكىلەرنى ھەيران قالدۇرغان ھالدا تا ھازىرغىچە داۋام قىلىپ كەلمەكتە.

12 -ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا شىپا تاپقان ئاغرىقلارنىڭ سانى ھەققىدىكى زىتلىقلار

ئىنجىل «مەتتا» 20: 29~34 -تېكىستلىرى ئارىسىدا ئىككى ئەمانىڭ قىسسىسى بايان قىلىنغان. مەن بۇ تېكىستلەردىن بىر قانچىسىنى نەقىل قىلىش بىلەن كۇپايە قىلىمەن: 29 -تېكىستتە ئۇلار ئەرىھادىن چىقىۋاتقاندا ئۇنىڭغا (يەنى ئىساغا) كۆپ كىشىلەر ئەگەشتى، 30 -تېكىستتە يول ئۈستىدە ئىككى ئەما ئولتۇراتتى، 34 -تېكىستتە «ئىسا ئۇلارغا ئىچ ئاغرىتتى ۋە كۆزلىرىنى سىلىدى -دە، دەرھال ئۇلارنىڭ كۆزلىرى ئېچىلدى ۋە ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ماڭدى» دەپ قەيت قىلىنغان. ئىنجىل «مەتتا» 8: 28~34 -تېكىستلىرىدە ئىككى مەجنۇننىڭ قىسسىسى بايان قىلىنغان. مەن 28 -تېكىستتىنلا نەقىل قىلىش بىلەن كۇپايە قىلىمەن. ئىسا جىرجىسىلارنىڭ يېنىغا كەلگەندە قەبرىدىن چىققان ئىككى مەجنۇن ئۇنى قارشى ئالدى.

ئىنجىل «مەتتا»نىڭ يۇقىرىدىكى ئىككى تېكىستىدە بايان قىلىنغانلار ئىككى ئەما ئىدى.

بىرىنچى قىسسىنىڭ ئۆز ئەينى ئىنجىل «ماركوس» 10: 46~52 -تېكىستلىرىدە بايان قىلىنغان. بىراق بۇ تېكىستلەردە يول ئۈستىدە ئولتۇرغان ئەما بىر كىشى، ئۇنىڭ ئىسمى پارتىماۋس ئىكەنلىكى قەيت قىلىنغان. ئىككىنچى قىسسىنىڭ ئەينىسى ئىنجىل «ماركوس» 5: 1~20 -تېكىستلىرىدە، ئىنجىل «لۇقا» 8: 26~39 -تېكىستلىرىدە بايان قىلىنغان. بىراق بۇ تېكىستلەردىن ئىسا ئەلەيھىسسالامنى قارشى ئالغان مەجنۇننىڭ بىر ئادەم ئىكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ.

13 - ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ 12 مۇرىتىغا تەۋسىيە قىلغان ھاسا توغرىسىدىكى زىتلىقلار

ئىنجىل «مەتتا» 10: 9 -، 10 - تېكىستلىرىدە «بەلۋېغىڭلارغا ئالتۇن، كۈمۈش ۋە مىس قويماڭلار. سەپەرگە ئوزۇق، ئاياغ، بىردىن ئارتۇق كىيىم، ھاسا ئالماڭلار» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ تەۋسىيەنىڭ ئۆزى ئىنجىل «لۇقا» 9: 3 - تېكىستىدە «ئىسا ئۇلارغا ئېيتتىكى، سەپەر ئۈچۈن ھېچ نەرسە ئالماڭلار: ئوزۇق، نان، كۈمۈش ئالماڭلار، بىر كىشى ئىككى كىيىم ئالمىسۇن» دەپ قەيت قىلىنغان. ئىنجىل «ماركوس» 6: 8 -، 9 - تېكىستلىرىدە «ئۇلارغا سەپەر ئۈچۈن بىر ھاسىدىن باشقا ھېچ نەرسە ئالماسلىقنى ۋەسىيەت قىلدى. ھەتتا ئۇلارنى بەلۋاغلىرىغا ئوزۇقلۇق، نان، مىس قاتارلىقلارنىمۇ ئېلىشتىن مەنئى قىلدى. بەلكى بىردىن ئاياغ ئېلىشنى ۋە ئىككى كىيىم ئالماسلىقنى تەۋسىيە قىلدى» دەپ قەيت قىلىنغان. يۇقىرىدىكى ئۈچ تېكىستنىڭ بىرىنچىسى بىلەن ئىككىنچىسى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ 12 مۇرىتىنى دىن تارقىتىش ئۈچۈن يىراقلارغا ئەۋەتكىنىدە ئۇلارنى سەپەر ئۈچۈن بىر نەرسە ئېلىشتىن، ھەتتا بىرەر ھاسىمۇ ئېلىشتىن مەنئى قىلغانلىقنى ئىپادىلەيدۇ. ئەمما ئۈچىنچى تېكىست ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارغا ھاسا ئېلىۋېلىشقا رۇخسەت قىلغانلىقنى ئىپادىلەيدۇ.

14 - ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزى ئۈچۈن بەرگەن گۇۋاھلىقى ھەققىدىكى زىتلىقلار

ئىنجىل «يۇھەننا» 5: 31 - تېكىستىدە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇ سۆزى قەيت قىلىنغان: «ئەگەر مەن ئۆزۈم ئۈچۈن گۇۋاھچى بولىدىغان بولسام مېنىڭ گۇۋاھلىقىم ھەق ئەمەستۇر.» ئىنجىل «يۇھەننا» 8: 14 - تېكىستىدە يەنە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزى ئۈچۈن مۇنداق دېگەنلىكى قەيت قىلىنغان: «ئەگەر مەن ئۆزۈم ئۈچۈن گۇۋاھلىق بېرىدىغان بولسام مېنىڭ گۇۋاھلىقىم ھەقتۇر.» بىرىنچى تېكىست ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزى ئۈچۈن بەرگەن گۇۋاھلىقىنىڭ ئېتىبارغا ئېلىنمايدىغانلىقىنى

ئىپادىلىسە، ئىككىنچى تېكىست ئۇنىڭ ئۆزى ئۈچۈن بەرگەن گۇۋاھلىقىنىڭ ئېتىبارغا ئېلىنىدىغانلىقىنى يەنى بىرىنچىسىنىڭ ئەكسىنى ئىپادىلەيدۇ.

15 -كىرىسنى كۆتۈرگۈچى ھەققىدىكى زىتلىقلار

ئىنجىل «مەتتا» 27: 32 -تېكىستتە «ئۇلار چىقىۋاتقىنىدا قەيرەۋانلىق بىر ئادەمنى كۆردى. ئۇنىڭ ئىسمى سىمئان ئىدى. ئۇلار ئۇنى كىرىسنى كۆتۈرۈپ مېڭىشقا ماقۇل كەلتۈردى» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، ئىنجىل «لۇقا» 23: 26 -تېكىستتە «ئۇلار كىرىسنى ئېلىپ مېڭىۋېتىپ قەيرەۋانلىق سىمئان ئىسىملىك بىر ئادەمنى تۇتۇۋالدى. ئۇ ئېتىزلىقتىن كېلىۋاتقان ئىدى. ئۇنىڭغا كىرىسنى كۆتۈرگۈزۈپ ئىسانىڭ ئارقىسىدىن ماڭدى» دەپ قەيت قىلىنغان ۋە ئىنجىل «يۇھەننا» 19: 17 -تېكىستتە «ئۇلار ئىسانى ئېلىپ ماڭدى، ئىسا كىرىسنى ئۆزى كۆتۈرۈپ جۇمجۇمە (ئىبرانىيچە جۇلجۇسە) دەپ ئاتالغان جايغا باردى» دەپ قەيت قىلىنغان.

يۇقىرىدىكى ئۈچ تېكىستنىڭ بىرىنچىسى بىلەن ئىككىنچىسى يەنى «لۇقا» بىلەن «مەتتا»دىكى تېكىستلەر كىرىسنى كۆتۈرگەن ئادەمنىڭ قەيرەۋانلىق سىمئان ئىكەنلىكىنى، ئۈچىنچى تېكىست يەنى «يۇھەننا»دىكى تېكىست بولسا كىرىسنى كۆتۈرگەن كىشىنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ.

16 -ئىسا ئەلەيھىسسالام ئامانلىق ئېلىپ كەلگۈچىمۇ ياكى ئۇنىڭ ئەكسىمۇ؟

ئىنجىل «مەتتا» 5: 9 -تېكىستتە «ئامانلىق ئېلىپ كەلگۈچىلەر بەختكە ئېرىشسۇن! چۈنكى ئۇلار "ئاللاھنىڭ ئوغۇللىرى" دەپ ئاتىلىدۇ» دەپ قەيت قىلىنغان، ئىنجىل «لۇقا» 9: 56 -تېكىستتە «چۈنكى ئىنسان ئوغلى (يەنى ئىسا) كىشىلەرنى ھالاك قىلىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئۇلارنى نىجاتلىققا ئېرىشتۈرۈش ئۈچۈن كەلگەن» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، ئىنجىل «مەتتا» 10: 34 -تېكىستتە «سىلەر مېنى يەر يۈزىگە ئامانلىق ئاتا قىلىش ئۈچۈن كەلدى، دەپ گۇمان قىلىشماڭلار. مەن ئامانلىق ئەمەس، بەلكى قىلىچ ئېلىپ كەلدىم» ۋە ئىنجىل «لۇقا» 12: 49 ~51 -تېكىستلەردە «مەن يەر يۈزىگە ئوت ئېچىش ئۈچۈن كەلدىم. بۇ ئوتنىڭ

تۇتۇشىشىنى شۇنچىلىك كۆپ ئارزۇ قىلىمەن. مىنى يەر يۈزىگە ئامانلىق ئېلىپ كەلدى، دەپ گۇمان قىلىشامسىلەر؟ ھەرگىزمۇ ئۇنداق ئەمەس، بەلكى مەن سىلەرگە ئېيتىمەنكى، مەن بىرلىكنى پارچىلاش ئۈچۈن كەلدىم.» دەپ قەيت قىلىنغان.

يۇقىرىدىكى تېكىستلەردىكى زىتلىقلار ناھايىتى ئوچۇقتۇر. بىرىنچى ۋە ئىككىنچى تېكىستلەردە ئىسا ئەلەيھىسسالام ئامانلىق ئېلىپ كەلگۈچىلەرنى «بەختكە ئېرىشسۇن!» دەپ ماختايدۇ ۋە ئۆزىنىڭ كىشىلەرنى نىجاتلىققا ئېرىشتۈرۈش ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ، ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى تېكىستلەردە ئۆزىنىڭ ئامانلىق ئېلىپ كەلگەنلىكىنى ئىنكار قىلىدۇ ۋە ئۆزىنىڭ يەر يۈزىگە ئوت ئېچىش ھەم بىرلىكنى پارچىلاش ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى ئېلان قىلىدۇ.

مۇقەددەس كىتابلاردىكى بەزى خاتالىقلار

بۇ ماۋزۇدىكى خاتالىقلار يۇقىرىدا بايان قىلىنغانلارغا ئوخشىمايدۇ. چۈنكى يۇقىرىدىكىلەر نۇسخىلار، تەرجىمىلەر ۋە تېكىستلەر ئوتتۇرىسىدىكى زىتلىقلار ۋە ئىختىلاپلارنىڭ بايانى ئىدى. ئەمما بۇ ماۋزۇدا بايان قىلىماقچى بولغانلىرىمىز ئەمەلىيەتكە، ياكى ئەقىلگە، ياكى ئادەتكە، ياكى تارىخىي چىنلىققا، ياكى ھەرقانداق بىر ئىلمىي ھەقىقەتكە ئۇيغۇن كەلمەيدىغان ئوپئوچۇق خاتالىقلارنىڭ بايانىدۇر.

1 -ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ مىسىردا تۇرغانۋاقتى ھەققىدىكى خاتالىقلار

تەۋرات ئىبرانىيچە «چىقىش» 12: 41 -تېكىستلەردە «ئىسرائىل ئەۋلادلىرى مىسىردا 430 يىل تۇرغان. تولۇق 430 يىل توشقان كۈنى رەببىنىڭ ئادەملىرىنىڭ ھەممىسى مىسىردىن چىقىپ كەتكەن» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ خاتادۇر. چۈنكى ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ مىسىردا تۇرغانۋاقتى 215 يىلدۇر. ئەمما ئۇلارنىڭ كەنئان زېمىنى (پەلەستىن)دە ۋە مىسىردا تۇرغان ۋاقتىنىڭ ئومۇمىسى 430 يىلدۇر. چۈنكى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ كەنئان زېمىنىغا بارغان ۋاقتىدىن ئۇنىڭ ئوغلى ئىسھاقنىڭ تۇغۇلغان ۋاقتىغىچە بولغان مۇددەت ئاران 25 يىل. ئىسھاقنىڭ تۇغۇلغىنىدىن ياقۇپنىڭ تۇغۇلغىنىغىچە ئۆتكەن ۋاقىت 60 يىل. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام مىسىر زېمىنىغا كىرگەن ۋاقتىدا 130 ياشتا ئىدى. نەتىجىدە ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ كەنئان زېمىنىغا كىرگەن ۋاقتىدىن ئۇنىڭ نەۋرىسى ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ مىسىر زېمىنىغا كىرگەن ۋاقتىغىچە ئۆتكەن مۇددەتنىڭ ئومۇمىيسى215 يىل بولۇپ چىقىدۇ. يەنى 215=130+60+25 ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ مىسىر زېمىنىدا تۇرغان ۋاقتى ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ مىسىرغا كىرگىنىدىن باشلاپ، ئۇلارنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە مىسىردىن ئايرىلغان ۋاقتىغىچە بولۇپ، بۇ ھەم 215 يىلدۇر. ئۇلارنىڭ كەنئان ۋە مىسىر زېمىنلىرىدا تۇرغان

ۋاقتىنىڭ ھەممىسى 430 يىل بولىدۇ. ئەھلى كىتاب تارىخچىلىرى ۋە مۇپەسسىرلىرىدىن بولغان ئومۇميۈزلۈك ئالىملار تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىدىكى بۇ خاتالىقنى ئېتىراپ قىلغان ۋە مۇنداق دەپ خۇلاسە چىقارغان: «تەۋراتنىڭ سامىرىيە نۇسخىسىدىكى ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ ئىككى جايدا تۇرغان ئومۇمىي مۇددىتىنى توپلىغان تېكىستلەر توغرىدۇر. بۇ باشقا نۇسخىلاردىكى خاتالىقلارنى رەت قىلىشقا يېتەرلىك.» تەۋرات سامىرىيە «چىقىش» 12: 40 -تېكىستتە «ئىسرائىل ئەۋلادى ۋە ئۇلارنىڭ ئەجدادلىرىنىڭ كەنئان ۋە مىسىر زېمىنلىرىدا تۇرغان ۋاقتى 430 يىلدۇر،» دەپ قەيت قىلىنغان. تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىدىمۇ بۇ تېكىست ئەينى شەكىلدە قەيت قىلىنغان. خرىستىيان تەتقىقاتچىلىرىنىڭ نەزىرىدە ئەڭ ئېتىبارلىق سانالغان «مۇقەددەس كىتابلارنى ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن رەھبەر» ناملىق كىتابنىڭ ئاپتورى مۇنداق دەپ يازىدۇ، «ياقۇپنىڭ مىسىردا تۇرۇشقا باشلىغان ۋاقتىدىن ئىسانىڭ دۇنياغا كەلگەن ۋاقتىغىچە ئۆتكەن مۇددەت 1706 يىل. ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ دېڭىزدىن ئۆتكەن ۋە پىرئەۋننىڭ غەرق بولغان ۋاقتىدىن ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇنياغا كەلگەن ۋاقتىغىچە ئۆتكەن مۇددەت 1491 يىلدۇر. بىز بۇ مۇددەتلەرنى ھېسابلاپ چىقىشىمىزدا، 215=1491-1706 بولۇپ چىقىدۇ. بۇ مۇددەت ياقۇپ مىسىرغا كىرگەندىن باشلاپ مۇسانىڭ مىسىردىن ئايرىلغان ۋاقتىغىچە بولغان مۇددەتنىڭ ئۆزىدۇر. بىز ياقۇپنىڭ مۇساغا 4 -بوۋا ئىكەنلىكىنى (يەنى مۇسا ئىمراننىڭ ئوغلى، ئىمران قەھاتنىڭ ئوغلى، قەھات لېۋىينىڭ ئوغلى، لېۋى ياقۇپنىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىنى) بىلگىنىمىزدە ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ مىسىردا تۇرغان ۋاقتى 215 يىل ئىكەنلىكى ۋە بۇنىڭدىن ئارتۇق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىكەنلىكىگە تولۇق قانائەت ھاسىل قىلغان بولىمىز.» مانا بۇ مۇددەت ئەھلى كىتاب ئالىملىرىدىن بولغان تەتقىقاتچىلار، مۇپەسسىرلەر ۋە تارىخشۇناسلارنىڭ بىرلىككە كەلگەن يەكۈنىدۇر. ئۇلار تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىدىكى «ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ يالغۇز مىسىردىلا تۇرغان ۋاقتى 430 يىل ئىدى» دېگەن تېكىستنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى پاش

قىلغـان. شـۇڭا ئـادام كىـلارك ئۆزىنىـڭ تەپسـىرىدە مۇنـداق دەپ يازىـدۇ: «تەۋراتنىــڭ ئىبــرانىيچە نۇسخىســىدا قەيــت قىلىنغــانلاردا خاتالىقلارنىــڭ ناھــايىتى كــۆپ ئىكەنلىكىــگە، ســامىرىيە نۇسخىســىدىكى مۇســانىڭ بەش كىتابىنىــڭ باشــقىلىرىغا قارىغانــدا تــوغرا ئىكەنلىكىــگە ۋە تــارىخ بــۇنى كۆچلەندۈرىــدىغانلىقىغا ھەمــمە بىــردەك كۆزقاراشــتىدۇر» ھېنــرى ۋە ئىســكات تەپســىرلىرىدە مۇنــداق دەپ يېزىلغــان: «ســامىرىيە نۇسخىســى توغرىدۇر. ئۇ باشقىسىدىكى زىتلىقلارنى ھەل قىلىدۇ.»

مەلــۇم بولــدىكى، ئەھلــى كىتــاب ئــالىملىرى تەۋراتنىــڭ ئىبــرانىيچە نۇسخىســى «چىقىــش» 12: 40 -تېكىســتتىكى خاتــالىقلارنى ئېتىــراپ قىلىشتىن باش تارتالمىغان.

2 -مىســر زېمىنىــدىن مۇســا ئەلەيھىسســالام بىــلەن بىــرگە چىقىــپ كەتكەن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ سانى ھەققىدىكى خاتالىقلار

تەۋرات «ســانلار» 1: 45~47 -تېكىســتلەردە مۇنــداق دەپ قەيــت قىلىنغــان: «ئۇلارنىــڭ ســانىنى مۇســا بىــلەن ھــارۇن ســاناپ چىقتــى... ئىســرائىل ئەۋلادلىرىــدىن ئــۆز ئاتىلىرىنىــڭ ئۆيلىرىــدىن سوقۇشــقا چىققانلارنىــڭ ھەممىســى 20 ياشــنىڭ ئۈســتىدە ئىــدى. ئۇلارنىــڭ ســانى 603550 (ئــالتە يــۈز ئــۈچ مىــڭ بەش يــۈز ئەللىــك) نەپەر ئىــدى. ئەممــا لاۋىــيلار ئاتىلىرىنىــڭ نەســەبى ئېتىبــارى بىــلەن بــۇ ســانىنىڭ ئىچىــدىن سانالمايتتى.» يۇقىرىــدىكى تېكىستلەرگە كــۆرە، مىســىردىن مۇســاۋە ھــارۇن ئەلەيھىسســالاملار بىــلەن چىققــان ئىســرائىل ئەۋلادلىرىــدىن 20 ياشــنىڭ ئۈســتىدە بولغانلىرىنىــڭ ئومــۇمىي ســانى 603550 كىشــىدۇر. لاۋىــيلار بــۇ ســانىنىڭ ســىرتىدا ئىــدى. شــۇنىڭدەك، ئىســرائىل ئەۋلادلىرىنىــڭ ئايــاللىرى ۋە 20 ياشــقا توشــمىغان بــالىلىرى بــۇ ســانىنىڭ ســىرتىدا ئىــدى. بــۇ ســانغا كىرمىگەنلەرنىــڭ ھەممىســىنى بــۇ ســانغا قوشــۇپ ھېســابلىغاندىمۇ ئۇلارنىــڭ ئومــۇمىي ســانى ئىككــى يېرىــم مىليونــدىن كەم بولمايــدۇ، بــۇ خاتــادۇر. بۇنىــڭ سەۋەبلىرى مۇنداق:

(1) تەۋرات «يارىتىلىش» 46: 27 -تېكىستتە، «چىقىش» 1: 5 -تېكىستتە، «ئۆلگە» 10: 22 -تېكىستتە، ياقۇپ ئائىلىسىنىڭ مىسىرغا بارغان ۋاقتىدىكى ئومۇمىي سانى 70 كىشى ئىدى، دەپ قەيت قىلىنغان.

(2) ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ مىسىردا تۇرغان ۋاقتى 215 يىل ئىدى.

(3) تەۋرات «چىقىش» 1: 15~22 -تېكىستلىرىدە «ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ مىسىر زېمىنىدىن چىقىپ كېتىشىنىڭ ئالدىدىكى 80 يىل جەريانىدا ئۇلارنىڭ ئوغۇل باللىرى ئۆلتۈرۈلۈپ، قىزلىرى ساق قالدۇرۇلاتتى» دەپ قەيت قىلىنغان. سىز يۇقىرىدىكى ئۈچ مەسىلىنى تونۇغاندىن كېيىن، ئەقلىڭىز بۇ 603550 سانىنىڭ چوقۇم خاتا ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيدۇ. بەلكى بىز ئۇلاردىن مىسىردا تۇغۇلغان ھامان ئۆلتۈرۈلگەن بوۋاقلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا ۋە ئۇلارنىڭ سانىنى ھەر 25 يىلدا بىر ھەسسە كۆپەيگەن دەپ پەرەز قىلغاندىمۇ 70 كىشىلىك سان 215 يىل ئىچىدە توققۇز قېتىم ھەسسىلەپ كۆپىيىپ ئاخىرقى سان 36000 دىن ئاشمايدۇ. ئەھۋال بۇنداق تۇرسا، قانداقمۇ ئۇلاردىن 20 ياشنىڭ ئۈستىدىكىلەرنىڭ سانى 603550 كىشى بولسۇن!؟ ئەگەر ئۇلاردىن 20 ياشنىڭ ئۈستىدىكىلەرنىڭ سانى يېرىم مىليوندىن كۆپ بولىدىغان بولسا، پۈتۈن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ ئومۇمىي سانى ئىككى يېرىم مىليوندىن ئاز بولماسلىقى لازىم كېلىدۇ. بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس.

تەتقىقاتچى ئالىم ئىبنى خەلدۇن ئۆزىنىڭ تارىخ ئەسىرىنىڭ مۇقەددىمىسىدە بۇ سانىنى ئىنكار قىلىش مەۋقەسىدە بولغان. چۈنكى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارىلىقىدا پەقەت ئۈچ ئاتا يەنى تۆت نەسىل بار ئىدى. بۇ «چىقىش» 6: 17~20 -تېكىستلىرىدە ۋە 3: 17~19 -تېكىستلىرىدە قەيت قىلىنغان مۇنۇ ئىبارىلەرگە ئاساسلىنىدۇ، «مۇسا ئىمرانىنىڭ ئوغلى، ئىمران قەھاتنىنىڭ ئوغلى، قەھات لېۋىنىڭ ئوغلى، لېۋىي ياقۇپنىڭ ئوغلىدۇر.» 70 كىشىلىك بىر ئائىلىنىڭ تۆت نەسىل جەريانىدا بۇنچىلىك كۆپ سانغا يېتىشى مۇمكىن ئەمەس. ئەقلىمۇ ئۇنى قوبۇل قىلمايدۇ.

تۆۋەندىكى ئىككى ۋەقەلىكمۇ بۇ سانىنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ:

(1) تەۋرات «چىقىش» 12: 38~42 -تېكىستلىرىدە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسرائىل ئەۋلادلىرى بىلەن كۆپ ساندىكى قوي، كالا ۋە باشقا چارۋىلىرىنى ئېلىپ مىسىردىن چىققانلىقى، ئۇلارنىڭ دېڭىزدىن بىر كېچىدىلا ئۆتۈپ كەتكەنلىكى، ئۇلارنىڭ ھەر كۈنى ئىلگىرىلىگەنلىكى، ئۇلارنىڭ ئىلگىرىلەشلىرى ئۆچۈن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بىۋاسىتە ئاغزاكى بۇيرۇقى يېتەرلىك ئىكەنلىكى، ئىسرائىل ئەۋلادلىرى دېڭىزدىن ئۆتۈپ بولغاندىن كېيىن تۇر سىنا بويىدىكى ئون ئىككى بۇلاقنىڭ يېنىغا ئورۇنلاشقانلىقى بايان قىلىنغان. ئۇلارنىڭ سانى يۇقىرىدا بايان قىلىنغاندەك كۆپ بولغان بولسا، ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى، چارۋىلىرى بىلەن بىرلىكتە بىر كېچىدىلا دېڭىزدىن ئۆتۈپ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس، ھەمدە ئۇلارنىڭ ئىلگىرىلەشلىرى ئۈچۈن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بىۋاسىتە ئاغزاكى ئېيتقان ئەمرىنىڭ كۇپايە قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. ئۇنىڭ ئۈستىگە تۇر سىنانىڭ ئەتراپىدىكى جايلارغا ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ۋە چارۋىلىرىنىڭ كۆپلۈكى بىلەن سىغىشى مۇمكىن ئەمەس.

(2) تەۋرات «چىقىش» 1: 15 -، 22 -تېكىستلىرىدە «ئىسرائىل ئەۋلادى ئۈچۈن مىسىردا ئۇلارنىڭ ئاياللىرىنىڭ تۇغۇت ئىشلىرىغا قارايدىغان ئىككىلا دوختۇر ئايالنىڭ بولغانلىقى، بۇ ئىككىسىگە يېڭى تۇغۇلغان ئوغۇل بالىلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆلتۈرۈش بۇيرۇقى بېرىلگەنلىكى» قەيت قىلىنغان. (چۈنكى مىسىرنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى پادىشاھى پىرئەۋنگە ئۇنىڭ يېنىدىكى پالچىلىرى ئىسرائىل ئەۋلادلىرىدىن بىر ئوغۇل تۇغۇلىدىغانلىقى ۋە ئۇ پىرئەۋننىڭ سەلتەنىتىنىڭ گۇمران بولۇشىغا سەۋەب بولىدىغانلىقى ھەققىدە بېشارەت بەرگەندىن كېيىن، پىرئەۋن پۈتۈن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ ئوغۇل تۇغۇلغان بوۋاقلىرىنى ئۆلتۈرۈشكە پەرمان چىقارغان -ت)

ئەگەر ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ سانى يۇقىرىدا بايان قىلىنغاندەك، چوڭ سان بولغان بولسا، ئىككى ئايال دوختۇرنىڭ پۈتۈن تۇغۇتلارغا قارىيالىشى مۇمكىن ئەمەس، بەلكى بۇنداق ۋەزىيەت مىڭلارچە تۇغۇت ئاياللىرىنىڭ بولۇشىنى تەقەززا قىلىدۇ. شۈبھىسىزكى ئىسرائىل

ئەۋلادلىرىنىــڭ شــۇ ۋاقىتتىكى ســانى 215 يىــل ئىچىــدە 70 كىشــىدىن نەســىللىنىش مىقدارىــدا ئىــدى. شــۇنداق بولغانــدىلا ئۇلارنىــڭ تۇغــۇت ئىشــلىرىغا ئىككــى ئايــال يېتەرلىــك بولىــدۇ. ئۇلارنىــڭ ۋاقىتــلىق چــارۋىلىرى بىلەن مىسىردىن سىنا زېمىنىغا چىقىپ بولۇشى ئۈچۈن بىر كېچە يېتەرلىك بولىــدۇ. بــۇ ســاندىكى كىشــىلەرنىڭ ھەر كــۈنى ئىلگىرىلىشــى ئۈچــۈن مۇســا ئەلەيھىســسالامنىڭ ئــاغزاكى بــۇيرۇقى يېتەرلىــك بولىــدۇ ۋە تۇرســىنا ئەتراپىــدىكى جــايلارمۇ ئۇلارنىــڭ ۋە بــارلىق چارۋىلىرىنىــڭ ئورۇنلىششــى ئۈچــۈن يېتەرلىــك ســانىلىدۇ. شۈبھىســىز ھالــدا كېيىــپ ئىپتىمىزكــى، تەۋرات «ســانلار» 1: 44 ~ 47 -تېكىســتلىرىدىكى «ئىســرائىل ئەۋلادلىرىــدىن 20 ياشــنىڭ ئۈســتىدە بولغانلىرىنىــڭ ســانى 603550 كىشــى ئىــدى» دېــگەن ئىبارىلەر خاتادۇر.

3 -داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان خاتالىق

تەۋرات «ئۆلگە» 23: 2 -تېكىستتە «زىنا بالىسى رەبنىڭ جامائىتىگە كىرەلمەيدۇ. ئۇنىڭ ئونىنچى ئەۋلادىغىچە ھېچبىرى رەبنىڭ جامائىتىگە كىرەلمەيدۇ» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ تېكىست خاتادۇر. چۈنكى بۇ تېكىستكە كۆرە داۋۇد ئەلەيھىسسالام رەبنىڭ جامائىتىگە كىرەلمەيدۇ ۋە پەيغەمبەرمۇ سانالمايدۇ. چۈنكى، تەۋرات «يارىتىلىش» 38: 12 ~ 30 -تېكىستلىرىدە بايان قىلىنىشىچە، فارىس زىنا بالىسىدۇر. فارىسنىڭ دادىسى يەھۇزا سامار ئىسىملىك بىر ئايال بىلەن زىنا قىلغانلىق نەتىجىسىدە ئۇنىڭ ئوغلى فارىس تۇغۇلغان. داۋۇد ئەلەيھىسسالام فارىسنىڭ 9 -نەۋرىسىدۇر. داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى ئىنجىل «مەتتا» 1: 1 ~ 6 – تېكىستلەردە ۋە ئىنجىل «لۇقا» 3: 31 ~ 33 -تېكىستلەردە بايان قىلىنىشىچە مۇنداقتۇر: «داۋۇد يەسسانىڭ ئوغلى، يەسسا ئۇبىدنىڭ ئوغلى، ئۇبىد بوئەزنىڭ ئوغلى، بوئەز سەلمۇننىڭ ئوغلى، سەلمۇن نەھشۇننىڭ ئوغلى، نەھشون ئەممىنادابنىڭ ئوغلى، ئەممىناداب ئارامنىڭ ئوغلى، ئارام ھەسرۇننىڭ ئوغلى، ھەسرۇن فارىسنىڭ ئوغلى، فارىس يەھۇزانىڭ ئوغلى، يەھۇزا ياقۇپنىڭ ئوغلى، ياقۇپ ئىسھاقنىڭ ئوغلى،

ئىســھاق ئىبراھىمنىــڭ ئوغلىــدۇر». تەۋرات «زەبــۇر» 89: 26 -، 27 -تېكىســتلىرىگە كــۆرە داۋۇد ئەلەيھىســسالام رەب جامائەســىنىڭ رەئىســى ۋە يەر يۈزىــدىكى پۈتــۈن پادىشــاھلارنىڭ كاتتىســى ســانىلىدۇ. شــۇڭا كىيىــنكى ئېيتىمىزكــى، تەۋرات «ئــۆلگە» 23: 2 -تېكىســت خاتــادۇر. 1825 -يىلــى لوندونــدا ۋە 1826 -يىلــى كالكۇتتــادا نەشــر قىلىنغــان ئىنجىــل «لۇقــا» دىكــى داۋۇد ئەلەيھىســسالامنىڭ نەســەبى ئۇنىــڭ ئەجدادلىرىــدىن ئــارام بىــلەن ھەســرۇننىڭ ئوتتۇرىســىغا يــۇرام دېــگەن بىــر ئىســمنى زىيــادە قىلىــش ئــارقىلىق كۆپەيتىــپ نەشــر قىلىنغــان. ئــۇلار بــۇ زىيــادىنى داۋۇد ئەلەيھىســسالامنىڭ نەســەبىنى كۆپەيتىــپ ئــۇنى فارىســنىڭ 11 -نەۋرىســى قىلىــپ كۆرســىتىش ئۈچــۈن قىلغــان. لــېكىن بــۇ ئويــدۇرمىچىلار ئىنجىــل «لۇقا»دىكى داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبىگە يۇرام دېگەن بۇ ئىسىمنى زىيادە قىلغان ۋاقتىدا بۇ ئىككى نەشرىنىڭ ئىچىدە بار بولغان «مەتتا»دىكى نەســەب بــابىغىمۇ بــۇ ئىســىمنى زىيــادە قىلىشــنى ئۇنۇتقــان. بۇنىــڭ بىــلەن ئۇلارنىــڭ ئويــدۇرمىچىلىق ئەيتــى بەشەرىســى ئېچىلىــپ قالغــان. ئەينــى ۋاقىتتــا نەشــر قىلىنغــان بــۇ ئىككــى ئىنجىــل ئوتتۇرىســىدا داۋۇد ئەلەيھىســسالامنىڭ نەســەبىدىكى كەم -ئىخــتىلاپ ھــازىرمۇ شــۇ بــويىچە داۋام قىلماقتــا. ئــۇلار زىيادە قىلغان يۇرام دېگەن بۇ ئىسىم مەزكۇر ئىنجىلنىڭ 1844 -يىلدىكى ۋە 1865 -يىلــــــدىكى نەشــــــرلىرىدە يــــــوق. ئــــــۇلاردىن كېيىنكىنەشــــرلىرىدىمۇيوقتۇر. توغرىســــى، تەۋرات«ئــــۆلگە» 23: 2 – تېكىســت ئەســلىدىنلا ئويدۇرمــدۇر. ئۇنىڭــدىكى يەھۇزانىــڭ ســامار بىــلەن زىنــا قىلغــانلىق قىسسىســىمۇ تۆھمەتتــۇر. ئەھلــى كىتابنىــڭ ئاتــاقلىق مۇپەسســىرى ھارســلىمۇ «...ئــونىنچى نەســلگىچە ھېچبىــرى رەبنىــڭ جامــائىتىگە كىرەلمەيــدۇ» دېــگەن ئىبــارە ئويدۇرمــدۇر. ئۇنىــڭ ھېچبىــر ئاساسى يوقتۇر، دەپ ھۆكۈم قىلغان.

4 -پەيغەمــبەر ئەھلــىدىن ئۆلتۈرۈلگەنلەرنىــڭ ســانى ھەققىــدىكى خاتالىق

تەۋرات «ســــەمۇئىل1» 6: 13~19 -تېكىســــتلىرىدە «پەيغەمــــبەر ئەھلىۋادىــدا بۇغــداي ئوراۋاتــاتتى. ئــۇلار باشــلىرىنى كۆتــۈرۈپ يۇقىرىغــا

قارىتۋېدى، بىر ساندۇقنى كۆردى ۋە بۇنىڭدىن خۇشال بولۇشتى. رەب بۇۋاقىتتا پېيتەشمىس ئەھلىنى ئۇردى. چۈنكى ئۇلار رەبنىڭ ساندۇقىغا قارىدى. ئۇلاردىن 50 مىڭ 70 نەپەر (ئەللىك مىڭ يەتمىش) كىشى ئۆلتۈرۈلدى. خەلق يىغلاشقا باشلىدى. چۈنكى رەب بۇ خەلقكە قاتتىق زەربە بەرگەن ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. شۈبھىسىزكى، بۇ خەۋەر خاتادۇر. ئادام كىلارك بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىدىكى بۇ تېكىست چوقۇم ئۆزگەرتىشكە ئۇچرىغان، ياكى ئۇنىڭدىن بەزى ئىبارىلەر چۈشۈپ قالغان، ياكى بىلىپ-بىلمەي 50 مىڭ (ئەللىك مىڭ) دېگەن لەۋزىنى قوشۇپ قويغان بولۇشى ناھايىتى ئېنىقتۇر. چۈنكى بۇنداق كىچىك بىر يېزىدا بۇ ساندىكى ئىنسانىنىڭ بولۇشى ناتايىن. بار دەپ پەرەز قىلغان تەقدىردىمۇ ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ بىرلا ۋاقىتتا ئورما ئورىغىلى چىققانلىقى ئەقىلگە سىغمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەللىك مىڭ كىشىنىڭ ئېتىزلىقنىڭ ئوتتۇرىسىغا قويۇلغان بىر ساندۇقنى بىرلا ۋاقىتتا كۆرەلىشى تېخىمۇ مۇمكىن ئەمەس.»

تەۋراتنىڭ لاتىنچە نۇسخىسىدا بۇ ئىبارە «70 نەپەر رەئىس ۋە 50 مىڭ (ئەللىك مىڭ) خەلق ئۆلتۈرۈلگەن» دەپ قەيت قىلىنغان، گىرېكچە نۇسخىدىمۇ ئىبرانىيچە نۇسخىسىغا ئوخشاش «50 مىڭ (ئەللىك مىڭ) 70 نەپەر ئىنسان» دەپ قەيت قىلىنغان. ئەمما تەۋراتنىڭ سۈريانىچە ۋە ئەرەبچە تەرجىمىلىرىدە «5070 (بەش مىڭ يەتمىش) نەپەر ئىنسان» دەپ قەيت قىلىنغان. تارىخشۇناس يۇسىفىس «70 كىشى» دەپ يازغان. ئەھلى كىتابنىڭ يەنە باشقا ئالىملىرى ھەر خىل رەقەملەرنى يازغان. تەۋراتنىڭ نۇسخىلىرىدىكى بۇ زىتلىقلار ۋە بايان قىلىنغان رەقەمنىڭ ئىمكانسىزلىقى بىزگە بۇ ماۋزۇدا مەزمۇنلارنى كېمەيتىش ياكى قوشۇش ئارقىلىق ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈلگەنلىكىگە تولۇق قانائەت ھاسىل قىلدۇرىدۇ. ھېنرى ۋە ئىسكات تەپسىرلىرىدە بۇنچىلىك ئىشقا كىشىلەرنىڭ گۇناھكار بولۇپ سانىلىشىنى ۋە بۇنداق كىچىك بىر يېزىدا بۇ خىل ئۆلتۈرۈشنىڭ بولغانلىقىنى ئېھتىمالدىن يىراق سانىغان ۋە بۇ ھادىسىنىڭ بولغانلىقىدىن شەكلەنگەن. باشقا ئالىملارمۇ تارىختا بۇنداق بىر ھادىسىنىڭ

بولغانلىقىنى ئېھتىمالىدىن يىراق سانىغان ۋە بۇ خەۋەرنى ئىنكار قىلىپ، تەۋراتنىڭ بۇ تېكىستلىرىنىڭ ئويدۇرۇلغانلىقىغا ئىقرار قىلغان.

5 ـ سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام بىنا قىلغان راۋاقنىڭ ئېگىزلىكى ھەققىدىكى خاتالىق

تەۋرات «كۇنلەر 2» 3: 4 ـ تېكىستتە «راۋاقنىڭ ئۇزۇنلۇقى ئۆينىڭ كەڭلىكىدە 20 گەز، ئېگىزلىكى 120 گەز ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. تەۋرات «پادىشاھلار 1» 6: 2 ـ تېكىستتە «سۇلەيمان بىنا قىلغان ئۆينىڭ ئېگىزلىكى 30 گەز ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ ئۆينىڭ ئېگىزلىكى 30 گەز بولغان بولسا، راۋاقنىڭ ئېگىزلىكى قانداقمۇ 120 گەز بولسۇن؟!

ئادام كىلارك ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە «كۇنلەر 2» 3: 4 ـ تېكىستتە چوقۇم خاتالىق بولغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغان. شۇڭا بۇ تېكىستنى ئەرەب ۋە گىرېك تىللىرىغا تەرجىمە قىلغانلار 120 دېگەن رەقەمدىكى 1نى ئېلىپ تاشلاپ «راۋاقنىڭ ئېگىزلىكى 20 گەز ئىدى» دەپ يازغان. بۇنىڭغا بىنائەن بۇ نۇسخىنىڭ 1844 ـ يىلدىكى نەشرىدە بۇ خاتالىق تۈزىتىلىپ، «ئۆينىڭ ئالدىدىكى راۋاقنىڭ ئۇزۇنلۇقى ئۆينىڭ ئۇزۇنلۇقىدا 20 گەز، ئېگىزلىكى ھەم 20 گەز ئىدى» دەپ يېزىلغان.

6 ـ ئەبىيا ۋە يەرىبئامنىڭ ئەسكەرلىرىنىڭ سانى ھەققىدىكى خاتالىق

تەۋرات «كۇنلەر2» 13: 3~17 ـ تېكىستلەردە «ئەبىيا 400 مىڭ كىشىلىك تاللانغان چەۋەندازلىرى بىلەن ئۇرۇشنى باشلىدى. يەرىبئام بولسا ئۇرۇشقا 800 مىڭ كىشىلىك قايتماس چەۋەندازلارنى تاللىدى. ئەبىيا ئۇلارغا قاتتىق زەربە بەردى. ئىسرائىل تەرەپتىن 500 مىڭ كىشى ئۆلتۈرۈلدى» دەپ قەيت قىلىنغان. ئەھلى كىتابنىڭ مۇپەسسىرلىرى بۇ ئىككى تېكىستتىكى سانلارنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى ئىقرار قىلغان. چۈنكى ئۇ ۋاقىتتىكى پادىشاھلارنىڭ ئادەم سانىغا قىياس قىلغاندا بۇ سان ئەقىلگە سىغمايدۇ. ئۇ ۋاقىتلاردا ئۇلارنىڭ سانىنىڭ ئازلىقىدىن ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى توپلىغاندىمۇ بۇ سانغا يەتمەيتتى. شۇڭا تەۋراتنىڭ لاتىنچىغا قىلىنغان كۆپ تەرجىمىلىرىدە بۇ سان ئۆزگەرتىلىپ بىرىنچى سان 40 مىڭ، ئىككىنچى سان 80 مىڭ، ئۈچىنچى سان 50 مىڭ دەپ يېزىلغان.

ئەھلى كىتاب مۇپەسسىرلىرىمۇ بۇ ئۆزگەرتىشلەرگە نارازىلىق بىلدۈرمىگەن، بەلكى قوللىغان.

7 ـ ئادەم ئەلەيھىسسالام يېگەن دەرەخ ۋە ئۇنىڭ يېشى توغرىسىدىكى خاتالىق

تەۋرات «يارىتىلىش» 2: 7 ـ تېكىستتە «ياخشىلىق بىلەن يامانلىقنى تونۇش دەرىخىدىن يېمە. چۈنكى سەن ئۇنى يېگەن كۈنۈڭ ئۆلىسەن» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ خاتادۇر. چۈنكى ئادەم ئەلەيھىسسالام بۇ دەرەختىن يېگەن ۋە ئۇ كۈنى ئۆلمىگەن، بەلكى ئۇنىڭدىن كېيىن 900 يىلدىن كۆپرەك ئۆمۈر كۆرگەن. تەۋرات «يارىتىلىش» 6: 3 ـ تېكىستتە «رەب دېدىكى: مېنىڭ ئىنسانغا ئاتا قىلغان روھىم ئۇنىڭ ئازغۇنلۇقلىرى سەۋەبتىن مەڭگۈگە داۋام قىلمايدۇ. ئۇ بەرىبىر ئىنساندۇر، ئۇنىڭ ئۆمرى 120 يىل بولىدۇ.» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇمۇ ئىنتايىن خاتادۇر. چۈنكى قەدىمكى زاماندىكى ئىنسانلارنىڭ ئۆمۈرلىرى ناھايىتى كۆپ بولغان. تەۋرات «يارىتىلىش» 5: 1~31 ـ تېكىستلەرگە كۆرە: ئادەم ئەلەيھىسسالام 930 يىل، شىس 912 يىل، ئەنۇش 905 يىل، قىنان 910 يىل، مەھەلئىل 895 يىل، يارد 962 يىل، ئەخنۇخ (ئىدرىس ئەلەيھىسسالام) 365 يىل، مۇتەشالىھ 969 يىل، لامىك 777 يىل ياشىغان. تەۋرات «يارىتىلىش» 9: 29 ـ تېكىستكە كۆرە: نۇھ ئەلەيھىسسالام 950 يىل ياشىغان. شۇنىڭدىن ئېنىقلاندىكى، ئىنسانلارنىڭ يېشىنى 120 يىلغا توختىتىش خاتادۇر، ئەلۋەتتە.

8 ـ ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبىدە كەلگەن نەسىللەر سانىدىكى خاتالىق

ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان نەسەبى ئىنجىل «مەتتا» 1: 1~17 ـ تېكىستلەردە مۇنداق بايان قىلىنغان: «ئىبراھىمدىن داۋۇدقىچە بولغان نەسىللەرنىڭ ھەممىسى 14 نەسىلدۇر. داۋۇدتىن بابىل ئەسىرلىكىگىچە بولغان نەسىللەر 14 نەسىلدۇر. بابىل ئەسىرلىكىدىن ئىساغىچە بولغان نەسىللەر 14 نەسىلدۇر.» بۇ تېكىستتىن مەلۇم بولىدىكى، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغىچە

بولغان نەسەبى ئۈچ دەۋرنى ۋە ھەربىر دەۋر 14 ئەۋلادنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. نەتىجىدە ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان نەسىللەرنىڭ ئومۇمىيسى42 نەسىل بولۇپ چىقىدۇ. بۇ خاتادۇر. چۈنكى بۇ نەسىللەرنىڭ ئومۇمىي سانى 41 نەسىل ئىدى. بىرىنچى دەۋر يەنى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدىن داۋۇد ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان نەسەب بولۇپ، ئۇنىڭدا 14 نەسىل، ئىككىنچى دەۋر يەنى سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامدىن يەكنىياغىچە بولغان نەسەب بولۇپ، بۇنىڭدا 14 نەسىل، ئۈچىنچى دەۋر يەنى شەئەلتىيلدىن ئىسا ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان نەسەب بولۇپ، بۇنىڭدا 13 نەسىل ئۆتكەن. مىلادىيەنىڭ ئۈچىنچى ئەسىردە ئۆتكەن ئالىم بۇرفىرى بۇ خاتالىقنى قارشى چىققان بولسىمۇ، بۇنىڭغا جاۋاب تاپالمىغان.

9 -داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ كاھىنلارنىڭ يېنىغا بارغانلىقى ھەققىدىكى خاتالىق

ئىنجىل «مەتتا» 12: 3 -، 4 -تېكىستلەردە «ئۇلارغا ئېيتتى: سىلەر داۋۇدنىڭ ئۆزى ۋە يېنىدىكىلىرى ئاچ قالغاندا قانداق قىلغانلىقىنى ئوقۇمىدىڭلارمۇ؟ ئۇ ئاللاھنىڭ بەيتىگە كىرىپ كاھىنلاردىن باشقا ئۇنىڭغا ۋە يېنىدىكىلەرگە يېيىش ھالال بولمىغان ناننى قانداق يېدى.» ئىنجىل «لۇقا» 6: 3 -، 4 -تېكىستلەردىمۇ شۇنداق دەپ قەيت قىلىنغان. ئىنجىل «ماركوس» 2: 25 -، 26 -تېكىستلەردە «ئۇلارغا ئېيتتى: داۋۇد ئاچ قالغان ۋاقتىدا ئۇنىڭ ۋە يېنىدىكىلەرنىڭ نېمە قىلغانلىقىنى ھېچ ئوقۇمىدىڭلارمۇ؟ ئۇ كاھىنلارنىڭ كاتتىسى ئەبىئەسارنىڭ دەۋرىدە ئاللاھنىڭ بەيتىگە قانداق كىردى ۋە كاھىنلاردىن باشقىسىغا يېيىش ھالال بولمىغان ناننى يېدى ۋە يېنىدىكىلەرگىمۇ بەردى» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ تېكىستلەردىكى «ئۇنىڭ يېنىدىكىلەر»، «ئۇنىڭ يېنىدىكىلەرگە» ۋە «ئۇنىڭ يېنىدىكىلەرگىمۇ بەردى» دېگەن ئىبارىلەر ئويدۇرمىدۇر. چۈنكى داۋۇد ئەلەيھىسسالام ئۇۋاقىتتا يالغۇز ئىدى. ئۇنىڭ يېنىدا ھېچكىم يوق ئىدى. يەنە «كاھىنلارنىڭ كاتتىسى ئەبىئەسارنىڭ دەۋرىدە» دېگەن ئىبارىمۇ ئويدۇرمىدۇر. چۈنكى داۋۇد ئەلەيھىسسالام ئۇ جايغا كەلگەن ۋاقىتتىكى

كاھىنلارنىڭ كاتتىسى ئەخمالىك ئىسىملىك بىر كىشى ئىدى. بۇ خاتالىقلار ۋە ئويدۇرمىچىلىقلار بۇ قىسسىنىڭ ئەسلى تېكىستى بولغان «سەمۇئىل 1» 21: 1~9 ـ تېكىستلەرگە ۋە مەزكۇر كىتابنىڭ 22: 23 ـ تېكىستىگە مۇراجىئەت قىلىش بىلەن بىلىنىدۇ. شۇڭا مىستىر گوۋېل ئۆز كىتابىدا بۇلارنى خاتا ۋە ئويدۇرما، دەپ يازغان. كۆپلىگەن ئالىملارمۇ ئۇنى تەستىق قىلغان. ئۇلارنىڭ تەتقىقاتىغا كۆرە يۇقىرىدىكى سۆزلەر ئەسلى تېكىستكە قوشۇۋېلىنغان ئويدۇرما سۆزلەردۇر.

10 ـ ئىسا ئەلەيھىسسالام دارغا ئېسىلغاندا يۈز بەرمىگەن ئىشلارنىڭ يېزىلغانلىقىدىكى خاتالىق

ئىنجىل «مەتتا» 27: 50~53 ـ تېكىستلەردە «ئىسا يۇقىرى ئاۋاز بىلەن ۋارقىرىغان ھالدا جان ئۈزدى. ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسى يۇقىرىدىن تۆۋەنگە ئىككى پارچە بولۇپ پارچىلاندى. يەر تەۋرەپ كەتتى. تاشلار پارچىلاندى. قەبرىلەر ئېچىلدى، ئۇنىڭدا ئۇخلاۋاتقان ئۆلۈغلارنىڭ جەسەتلىرى ئورنىدىن تۇردى. ئۇلار قەبرىلىرىدىن چىقىپ قۇددۇس شەھىرىگە كىردى ۋە كۆپ كىشىلەرگە كۆرۈندى» دەپ قەيت قىلىنغان.

ئىنجىل «ماركوس» 15: 38 ـ ۋە ئىنجىل «لۇقا» 23: 45 ـ تېكىستلەردە ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسىنىڭ يىرتىلغانلىقىدىن باشقا، يەرنىڭ تەۋرىگەنلىكى، تاشلارنىڭ پارچىلانغانلىقى، ئۆلۈغلارنىڭ قەبرىلىرىدىن چىقىپ قۇددۇس شەھىرىگە كىرگەنلىكى ۋە ئۇلارنىڭ كۆپ كىشىلەرگە كۆرۈنگەنلىكى قاتارلىق رىۋايەتلەرنىڭ ھېچبىرى قەيت قىلىنمىغان. بۇ چوڭ ھادىسىنى يالغۇز مەتتادىن باشقا شۇ زامانلارنىڭ تارىخچىلىرىنىڭ ھېچبىرى يازمىغان. ئۇلارنى بۇ ۋەقەلىكنى ئۇنتۇپ قالغان بولۇشى ئېھتىمال، دەپ قاراشقىمۇ بولمايدۇ. چۈنكى ئىنسان ھەرقانچە ئۇنتۇتقاق بولغان ھالدىمۇ بۇنداق ئاجايىپ، ھەيران قالارلىق ھادىسىنى ئۇنتۇپ قالمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە لۇقا ئاجايىپ ۋەقەلەرنى يېزىشقا باشقىلارغا قارىغاندا ئەڭ قىزىقىدىغان ئادەم ئىدى. ئەھمىيەتلىك بولمىغان ئادەتتىكى ۋەقەلەر ۋە رىۋايەتلەرنىڭ يېزىلىپ، بۇنداق ئاجايىپ ھادىسىنىڭ — ئەگەر ئۇ ئەمەلىيەتتە بولغان ئىش بولسا — يېزىلمىغانلىقى

تەسەۋۋۇردىن يىراق، ئەلۋەتتە. شۇبھىسىزكى بۇ ھېكايە يالغاندۇر. تەتقىقاتچى نورتىن ئىنجىللارنى مۇداپىئە قىلىشتا تونۇلغان ئەڭ مۇتەئەسسىپ بىر شەخس تۇرۇپ، بۇ ھېكايىنىڭ يالغانلىقىغا نۇرغۇنلىغان دەلىللەرنى كەلتۈرگەن ۋە مۇنداق دېگەن: «بۇنىڭغا ئوخشىغان ھېكايىلەر يېرۇسالېم خارابىسىدىن كېيىن يەھۇدىيلارنىڭ ئارىسىدا كەڭ تارقالغان خۇراپاتلاردۇر. بەلكى بۇ ھېكايىلەرنى بىرى ئىنجىل "مەتتا"نىڭ شەرھىسىگە يازغان بولۇشى ئاندىن ئۇنى نۇسخا قىلىپ كۆچۈرگەن كاتىپ ياكى تەرجىمان ئۇنى "ئەسلى تېكىست" دەپ گۇمان قىلىپ، ئۇنىڭغا كىرگۈزۈپ قويغان بولۇشى ئېھتىمال.» نورتىننىڭ سۆزىدىن مەلۇمكى، ئىنجىل مەتتانى تەرجىمە قىلغان ئادەم توغرا – خاتانى ئايرىيالمايدىغان بىرسى ئىدى. ئۇ كىتابتا كۆرگەنلىرىنىڭ ھەممىسىنى توغرا – خاتا، تېكىست ۋە شەرھى دەپ ئايرىماستىن تەرجىمە قىلىپ قويغان. بۇنداق تەرجىمىگە ئىشەنچ قىلىشقا بولامدۇ؟!

11 -شالىھنىڭ دادىسىنىڭ ئىسمى توغرىسىدىكى خاتالىق

ئىنجىل «لۇقا» 3: 36 -تېكىستتە «شالىھ قىناننىڭ ئوغلى، قىنان ئەرفە كشادنىڭ ئوغلىدۇر» دەپ قەيت قىلىنغان. قىنان دېگەن ئىسىمنىڭ شالىھ بىلەن ئەرفە كشادنىڭ ئوتتۇرىسىدا كېلىشى چوقۇم خاتادۇر. تەۋرات «يارىتىلىش» 10: 24 -تېكىستتە «ئەرفە كشادتىن شالىھ تۆرەلگەن» دەپ قەيت قىلىنغان. يەنە مەزكۇر كىتابنىڭ 11: 12 -، 13 -تېكىستلىرىدە «ئەرفە كشاد 35 ياشقا كىرگەندە شالىھ تۇغۇلدى. شالىھ تۇغۇلغاندىن كېيىن ئەرفە كشاد 403 يىل ياشىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ تېكىستتە تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسى بىلەن سامىرىيە نۇسخىسى ئوخشاشتۇر. بۇ تېكىستنىڭ ئوخشىشى تەۋرات «كۈنلەر1» 1: 18 -تېكىستتە بايان قىلىنغان. بۇلارنىڭ ھەممىسىدە شالىھ ئەرفە كشادنىڭ ئوغلى دەپ قەيت قىلىنغان. بۇنىڭدىن ئىسپاتلاندىكى لۇقانىڭ يازغانلىرى خاتادۇر. قىنان دېگەن ئىسىم پەقەت تەۋراتنىڭ گىرېكچە تەرجىمىسىدىلا مەۋجۇتتۇر.

كۆچلۈك ئېھتىمالغا كۆرە، بەزى ئويدۇرمىچى خىرىستىيانلار تەۋراتنى ئىنجىلغا ئۇيغۇنلاشتۇرۇش، بۇنىڭ بىلەن ئىنجىللارنى

خاتالىقلاردىن ئاقلاش ئۈچۈن ئۇنىڭ گىرېكچە تەرجىمىسىنى ئۆزگەرتكەن بولۇشى كېرەك.

مۇقەددەس كىتابلارنىڭ لەيزىلىرىدىكى ئۆزگەرتىشلەر

1 – تۇپان بالاسىدىن بۇرۇنقى كاتتىلارنىڭ ياشلىرى توغرىسىدىكى ئۆزگەرتىشلەر

ھەزرىتى ئادەم يارىتىلغاندىن باشلاپ تۇپانبالاسىغىچە ئۆتكەن زامانلار توغرىلىق تەۋرات «يارىتىلىش» 5: 1~32 -تېكىستلەردە سۆزلەنگەن. بۇ مۇددەت ھەزرىتى ئادەمنىڭ دەۋرىدىن نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىگىچە ئۆتكەن زامانلارنىڭ مۇددىتى ئىدى. بۇ زامانلارنىڭ مۇددىتى تەۋراتنىڭ سامىرىيە نۇسخىسىغا كۆرە: 1307 يىل، تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىغا كۆرە: 1656 يىل، تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىغا كۆرە: 2262 يىلدۇر. بۇ ئۈچ نۇسخىدا بايان قىلىنغان رەقەملەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ ئوخشىماسلىقلار كۆرۈلمەكتە. تەۋراتنىڭ يۇقىرىدىكى ئۈچ نۇسخىسى ھەزرىتى ئادەمنىڭ 930 يىل ئۆمۈر كۆرگەنلىكىگە قارىتا ئوخشاش پىكىردىدۇر. (تەۋرات «يارىتىلىش» 5: 5 -تېكىست) بۇ ئۈچ نۇسخا تەۋرات يەنە نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇپان بالاسى بولغان ۋاقىتتا 600 ياشتا ئىكەنلىكىگىمۇ بىردەك پىكىردىدۇر. (تەۋرات «يارىتىلىش» 7: 6 -تېكىست) ئەگەر بىز تۇپان بالاسى بولغان ۋاقىتتىن يەنى 1307 يىلدىن ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ يېشىنى يەنى 930 يىلنى ئېلىۋەتسەك377(377=930-1307) يىل قالىدۇ.

بۇنىڭغا بىنائەن ئادەم ئەلەيھىسسالام تۇپان بالاسىدىن 377 يىل بۇرۇن ۋاپات بولغان بولىدۇ. نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇپان بالاسى بولغان ۋاقىتتىكى يېشىدىن يەنى 600 يىلدىن 377 يىلنى ئېلىۋەتسەك(600-223377=223) يىل قالىدۇ. نەتىجىدە تەۋراتنىڭ سامىرىيە نۇسخىسىغا بىنائەن نۇھ ئەلەيھىسسالام ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدا 223 يىل ياشىغان بولىدۇ. بۇ پۈتۈن تارىخچىلارنىڭ بىرلىككە كېلىشى بىلەن خاتادۇر. تەۋراتنىڭ گىرېكچە ۋە ئىبرانىيچە نۇسخىلىرىمۇ بۇنى ئىنكار

قىلىدۇ. چۈنكى ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندا ئۇ 930 ياشتا ئىدى. توپان بالاسى بولغان ۋاقىتتا نۇھ ئەلەيھىسسالام 600 ياشتا ئىدى. بۇ ئىككى ساننى قوشقاندا (930+600=1530) 1530 يىل بولۇپ چىقىدۇ. تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىغا كۆرە: ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولۇپ، 126 يىلدىن كېيىن نۇھ ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كەلگەن بولۇپ چىقىدۇ (يەنى تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىغا كۆرە: ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغاندىن باشلاپ توپان بالاسىغىچە ئۆتكەن ۋاقىت 1656 يىل، ئادەم ئەلەيھىسسالام 930 يىل ئۆمۈر كۆرگەن، نۇھ ئەلەيھىسسالام توپان بالاسى بولغاندا 600 ياشتا ئىدى. 1656 يىلدىن ئادەمنىڭ يېشى بولغان 930 يىل بىلەن نۇھنىڭ توپان بالاسىدىكى يېشى بولغان 600 يىلنى ئېلىۋەتكەندە(1656-930-600=126) 126 يىل قالىدۇ. بۇ 126 يىل ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىن نۇھ ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كەلگىچە ئۆتكەن يىلدۇر -ت) تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىغا كۆرە: نۇھ ئەلەيھىسسالام ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن 732 يىل كېيىن دۇنياغا كەلگەن (يەنى 2262-1530=732) بولۇپ چىقىدۇ.تەۋراتنىڭ بۇ ئۈچ نۇسخىسى ئوتتۇرىسىدىكى بۇنداق چوڭ زىتلىقلار تۈپەيلىدىن يەھۇدىيلارنىڭ مەشھۇر تارىخشۇناس ئالىمى ۋە پۈتۈن خىرىستىيانلارنىڭ نەزىرىدە پېشۋا سانالغان يۇسىفۇس تەۋراتنىڭ نۇسخىلىرىنىڭ ھېچبىرىگە ئىشەنچ قىلمىغان ۋە ئادەمنىڭ يارىتىلىشىدىن توپان بالاسىغىچە ئۆتكەن ۋاقىتنىڭ 2256 يىل ئىكەنلىكىنى كۈچلەندۈرگەن.

2 – توپان بالاسىدىن كېيىنكى كاتتىلارنىڭ ياشلىرى ھەققىدىكى ئۆزگەرتىشلەر

توپان بالاسىدىن باشلاپ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلغان ۋاقتىغىچە ئۆتكەن مۇددەت تەۋرات «يارىتىلىش» 11: 10~26 - تېكىستلەردە بايان قىلىنغان. بۇ مۇددەت تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىغا كۆرە: 292 يىل، سامىرىيە نۇسخىسىغا كۆرە: 942 يىل، گىرېكچە نۇسخىسىغا كۆرە: 1072 يىلدۇر. بۇ ئۈچ نۇسخىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى

رەقەملەر بىر -بىرىگە ھېچ يېقىنلاشمايدىغان بىر زىتلىقلاردۇر. ئەمما تەۋراتنىڭ بۇ ئۈچ نۇسخىسى نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇپان بالاسىدىن كېيىن 350 ئۆمۈر كۆرگەنلىكىگە قارىتا ئورتاق قاراشتىدۇر. (تەۋرات «يارىتىلىش» 9: 28 -تېكىست) تۇپان بالاسىدىن كېيىن نۇھ ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغان ۋاقىتقىچە بولغان 350 يىلدىن ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كەلگەنگە قەدەر بولغان 292 يىلنى ئېلىۋەتسەك 58 يىل قالىدۇ (يەنى58=292-350) نەتىجىدە تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىغا كۆرە: ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدا تۇغۇلغان ۋە نۇھ ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام 58 ياشتا بولغان بولىدۇ. بۇ پۈتۈن تارىخچىلارنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن خاتادۇر. تەۋراتنىڭ سامىرىيە ۋە گىرېكچە نۇسخىلىرىمۇ بۇنى يالغانغا چىقىرىدۇ. چۈنكى تەۋراتنىڭ سامىرىيە نۇسخىسىغا كۆرە: ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن 592 يىل كېيىن دۇنياغا كەلگەن (يەنى592=350-942)

تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىغا كۆرە: ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن 722 يىل كېيىن دۇنياغا كەلگەن (يەنى722=350-1072) بۇ ئۈچ نۇسخا تەۋراتنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بۇنداق چوڭ زىتلىقلارنىڭ تۈپەيلىدىن يۇسېفۇس بۇ نۇسخىلارنىڭ ھېچبىرىگە ئىشەنچ قىلىشقا بولمايدىغانلىقىنى تەكىتلىگەن ۋە تۇپان بالاسىدىن ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كەلگەن ۋاقىتقىچە ئۆتكەن مۇددەتنى 993 يىل، دەپ بېكىتكەن.

ئەھلى كىتابنىڭ بۈيۈك مۇپەسسىرلىرىدىن ھېنرى ۋە ئىسكاتلار ئۆز تەپسىرلىرىدە ئېكىستايىننىڭ مۇنۇ سۆزىنى نەقىل كەلتۈرگەن: «يەھۇدىيلار مىلادىيە 130 -يىلىدا شۇ دەۋرخىرىستىيانلىرىنىڭ تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىنى ئىبرانىيچە نۇسخىسىدىن ئېتىبارلىق ساناپ ئۇنىڭغىلا ئېتىقاد قىلىشتىن ئىبارەت تەئەسسۇپلۇقى تۈپەيلىدىن، خىرىستىيانلار ئېتىبارلىق سانايدىغان بۇ گىرېكچە نۇسخىنى ئېتىبارسىز قىلىش مەقسىتى بىلەن ئىبرانىيچە نۇسخىسىدىكى تۇپان بالاسىدىن كېيىنكى كاتتىلارنىڭ ياشلىرى

ھەققىدىكى تېكىستلەرنى قەستەن ئۆزگەرتىۋەتكەن.» ھورېن ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە تەتقىقاتچى ھېلىزىنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىنىڭ قەستەن ئۆزگەرتىلگەنلىكىنى كۈچلۈك دەلىل ـ پاكىتلار بىلەن ئىسپاتلىغانلىقىنى بايان قىلىدۇ. تارىخچى كېنىكاتمۇ يەھۇدىيلارنىڭ بۇ نۇسخىنى يەنى تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىنى قەستەن ئۆزگەرتىۋەتكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ كۆرسەتكەن. ئېنىقكى، ئەھلى كىتاب مۇپەسسىرلىرى ۋە تەتقىقاتچىلىرىنىڭ ئالدىدا ئۇلارنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنىڭ مەزھەپلەر ئارا تەئەسسۇپلۇق ۋە ھاۋايى ـ ھەۋەسلەرنىڭ تۈرتكىسى بىلەن گاھ قىسقارتىش، گاھ زىيادە قىلىش ئارقىلىق قەستەن ئۆزگەرتىلىپ كەلگەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشتىن باشقا چىقىش يولى قالمىغان.

3 ـ تاشنى قويۇش ئۈچۈن ۋەسىيەت قىلىنغان تاغنىڭ ئىسمى ھەققىدىكى ئۆزگەرتىش

تەۋرات ئىبرانىيچە «ئۈلگە» 27: 4 ـ تېكىستتە «سىلەر ئۇردۇندىن ئۆتكەن[1] ۋاقتىڭلاردا بۈگۈن مەن سىلەرگە ۋەسىيەت قىلغان بۇ تاشنى ئىبالە تېغىغا تۇرغۇزىسىلەر» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ تېكىست تەۋراتنىڭ سامىرىيە نۇسخىسىدا مۇنداق قەيت قىلىنغان: «سىلەر ئۇردۇندىن ئۆتكەن ۋاقتىڭلاردا بۈگۈن مەن سىلەرگە ۋەسىيەت قىلغان بۇ تاشنى جېرىززىم تېغىغا تۇرغۇزىسىلەر ۋە قاتتىق ئورنىتىسىلەر» دەپ قەيت قىلىنغان. تەۋرات «ئۈلگە» 27: 12~29 ـ تېكىستلەرگە كۆرە: جېرىززىمۋە ئىبالە تاغلىرى پەلەستىننىڭ نابلىس شەھرىدىكى بىر ـ بىرىگە قارىشىپ تۇرىدىغان تاغلاردۇر. «تۇرۇۋاتقان يېرىڭگە سېنى ئىگە قىلىش ئۈچۈن سېنىڭ ئىلاھىڭ رەب كەلگەن ۋاقتىدا بەرىكەتنى جېرىززىم تېغىغا بېكىتكىن، ئىبالە تېغىغا لەنەت بولسۇن.» (تەۋرات «ئۈلگە» 11: 29 ـ تېكىست.) مۇسا ئەلەيھىسسالام تاشنى بېكىتىپ، تاش بېكىتىلگەن بۇ جاينى بەرىكەتكە مەخسۇس قىلىشقا ئەمر قىلغان تاغنىڭ ئىسمى توغرىلىق تالاش ـ تارتىشلار ئىبرانىيچە يەھۇدىيلىرى بىلەن سامىرىيە يەھۇدىيلىرى

(1)ئۇردۇن__ھازىرقى ئىئوردانىيەنى كۆرسىتىدۇ.

ئوتتۇرىسىدا قەدىمدىن ھازىرغىچە داۋام قىلىپ كەلمەكتە. بۇ ئىككى پەرقنىڭ ھەر بىرى يەنە بىرىنى تەۋراتتىكى تاغنىڭ ئىسمى بايان قىلىنغان تېكىستنى ئۆزگەرتىۋەتكەن، دەپ قارىلايدۇ. بۇ تالاشلار خىرىستىيان دىنىنىڭ پىروتېستانت مەزھىپىنىڭ مۇپەسسىر ۋە تەتقىقاتچى ئالىملىرىنىڭ ئارىسىدىمۇ ھازىرغىچە مەۋجۇتتۇر. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى بۇ ماۋزۇدا سامىرىيە نۇسخىسىنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى داۋا قىلسا، بەزىلىرى ئىبرانىيچە نۇسخىسىنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى داۋا قىلىدۇ. ئادام كىلارك قاتارلىق تەتقىقاتچىلارنىڭ نەزىرىدە توغرىسى سامىرىيە نۇسخىسىدۇر. چۈنكى ئىبرانىيچە يەھۇدىيلىرى سامىرىيە يەھۇدىيلىرىنىڭ جىرىززىم تېغىنى مۇقەددەس سانىغانلىقىغا بولغان ئاداۋىتى ۋە چىدىماسلىقى يۈزىسىدىن بۇ تېكىستتىكى «جىرىززىم» دېگەن ئىبارىنى قەستەن ئۆزگەرتىۋەتكەن. جىرىززىم تېغى بۇلاقلار، باغلار ۋە ئۆسۈملۈكلەرگە باي تاغدۇر. شۇڭىمۇ ئۇ "بەرىكەت تېغى" دەپ ئاتىلىشقا مۇناسىپ ئىدى. ئەمما ئىبال تېغى بولسا تاشتىن باشقا ھېچ نەرسە تېپىلمايدىغان قاقاسلىق بىر تاغدۇر. شۇڭا ئۇ لەنەتكە مۇناسىپ ئىدى. مانا بۇلار يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلارنىڭ ئاتاقلىق تەتقىقاتچى ۋە تارىخچى ئالىملىرىنىڭ تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىدىكى بۇ ماۋزۇنىڭ قەستەن ئۆزگەرتىلگەنلىكىگە قىلغان ئوچۇق ئېتىراپلىرىدۇر.

4 -مەملىكەتنىڭ ئىسمى ھەققىدىكى ئۆزگەرتىش

تەۋرات ئىبرانىيچە «كۆنلەر1» 28: 19 -تېكىستتە «ئىسرائىل پادىشاھى ئاھازنىڭ سەۋەبىدىن رەب يەھۇزانى خالىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ تېكىستتىكى «ئىسرائىل» دېگەن ئىسىم چوقۇم خاتادۇر. بۇ، ئىبارىلەرنىڭ ئورنىنى ئالماشتۇرۇۋېتىشتىن كېلىپ چىققان ئۆزگەرتىشتۇر. چۈنكى ئاھاز يەھۇزا ئىسىملىك شەھەر (پايتەختى يېرۇسالېم بولغان جەنۇبى شەھەر) نىڭ پادىشاھى ئىدى. ئۇ، ئىسرائىل (پايتەختى نابلىس بولغان شىمالىي شەھەر) نىڭ پادىشاھى ئەمەس ئىدى. ئېنىقكى، بۇ تېكىستتىكى «يەھۇزا» سۆزى «ئىسرائىل» سۆزىنىڭ ئورنىغا ئالماشتۇرۇۋېتىلگەن. بۇ ھەقىقەتنى تەۋراتنىڭ گىرېكچە ۋە لاتىنچە ئىككى

نۇسخىسى كۆچلەندۈرىدۇ. بۇ ئىككى نۇسخىدا «رەب يەھۇزا شەھىرىنى بۇ شەھەرنىڭ پادىشاھى ئاھازنىڭ سەۋەبىدىن خارلىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇنىڭدىن ئىسپاتلاندىكى تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىدىكى بۇ ماۋزۇ ئۆزگەرتىلگەن.

5 -ئىنكار بىلەن ئىسپات ئوتتۇرىسىدىكى ھەيرانلىقلار

تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسى «زەبۇر» 10: 27 -تېكىستتە «ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ئۇلار ئاسىيلىق قىلمىدى» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىدا بۇ تېكىست «ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ئۇلار ئاسىيلىق قىلدى» دەپ قەيت قىلىنغان. كۆرگىنىمىزدەك ئىبرانىيچە نۇسخا ئاسىيلىقنى ئىنكار قىلىدۇ، گىرېكچە نۇسخا ئاسىيلىقنى ئىسپاتلايدۇ. ھەر ئىككى تېكىستتە چوقۇم خاتالىق بار. ئالىملار بۇ تېكىستلەردە چوقۇم ئۆزگەرتىش بولغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغان. ئۇلار بۇ ئىككىسىنىڭ بىرىنى توغرا دەپ تەيىن قىلىشقا ئاجىز كەلگەن. ھېنرى ۋە ئىسكاتلار ئۆز تەپسىرلىرىدە بۇ مەسىلە ئۈستىدە ئىلىپ بېرىلغان تەتقىقاتلارنىڭ ناھايىتى ئۇزۇن سوزۇلغانلىقىنى، بۇ ماۋزۇدا چوقۇم خاتالىق بولغانلىقى ۋە بۇ خاتالىقنىڭ بىرەر ھەرپىنى زىيادە قىلىپ قويغانلىق ياكى قىسقارتىپ قويغانلىقتىن كېلىپ چىققانلىقىنى جاكارلىغان.

6 -ھازىرقى تەۋراتنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن يېزىلغانلىقىنىڭ دەلىللىرى

تەۋرات «يارىتىلىش» 36: 31 -تېكىستتە «بۇ پادىشاھلار ئەدوم زېمىنىغە ئىسرائىل پادىشاھى پادىشاھ بولۇشتىن بۇرۇن ئۇگە بولغان كىشىلەردۇر» دەپ قەيت قىلىنغان. ئاندىن بۇ ماۋزۇدىكى تېكىستلەر داۋام قىلىپ ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ پادىشاھلىرىدىن بىرىنچى پادىشاھ تالۇت (شاۋۇل) ھۆكۈمرانلىق قىلىشتىن بۇرۇن ھۆكۈمرانلىق قىلغان ئەدوم پادىشاھلىرىنىڭ ئىسىملىرىنى بايان قىلىشقا باشلىغان. ئىسرائىل ئەۋلادلىرىغا تالۇتتىن كېيىن داۋۇد ئەلەيھىسسالام پادىشاھ بولغان. بۇ ئىككىسىنىڭ ھۆكۈمرانلىقىدىن بۇرۇن ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ھاكىملارنىڭ ئىلكىدە ياشىغان. (تەۋرات «يارىتىلىش» 36: 31~39 -تېكىستلەر) بۇ

تېكىستلىرىنىڭ ئەينىسى تەۋرات «كۆنلەر 1» 1: 43~50 -تېكىستلەردە قەيت قىلىنغان. بۇ ئىككى بۆلۈمنىڭ تېكىستلىرىنىڭ ئوخشاش ئىكەنلىكى ئوچۇق مەيداندۇر. چۈنكى بۇلار بۇ تېكىستلەرنى سۆزلىگەن كىشىنىڭ ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ پەلەستىندىكى سەلتەنىتى قۇرۇلغان ۋاقىتتىن كېيىن بار ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلىدۇ. ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ بىرىنچى پادىشاھى تالۇت ئىدى. ئۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن 356 يىل كېيىن كەلگەن. لېكىن تەۋراتنىڭ بىرىنچى بۆلۈمى بولغان «يارىتىلىش» بۆلۈمىدە بۇ تېكىستلەرنىڭ بولۇشى قەتئىي مۇناسىۋەتسىز بىر ئىشتۇر. قانداق بولۇپ بۇ ئىبارىلەر تەۋراتنىڭ تېكىستلىرىگە كىرىپ قالغان؟ توغرىسى، مەشھۇر مۇپەسسىر ئادام كلاركنىڭ مۇنۇ يەكۈنىدۇر: «بۇ ئىبارىلەر ھەرگىزمۇ مۇسانىڭ سۆزى ئەمەس. بۇلار تەۋراتنىڭ بەزى نۇسخىلىرىدا "يارىتىلىش" بۆلۈمىنىڭ شەرھىسىگە يېزىلغان سۆزلەردۇر. تەۋراتنى كۆچۈرۈپ يازغانلار بۇلارنى ئەسلى تېكىستنىڭ پارچىلىرى دەپ گۇمان قىلىپ، بۇلارنى رەسمىي تېكىستلەرگە كىرگۈزۈپ يېزىۋەتكەن.» كۆرۈپ تۇرۇپتىمىزكى، ئۇلارنىڭ مەشھۇر مۇپەسسىرلىرى ئېتىراپ قىلغاندەك، بۇ توققۇز تېكىست تەۋراتتىن ئەمەستۇر. بۇلار تەۋراتنىڭ بەزى نۇسخىلىرىغا كىرگۈزۈۋېلىنغان، ئاندىن بۇ نۇسخىلار تونۇلۇشقا باشلىغاندىن كېيىن تەۋراتنىڭ ھەممە نۇسخىلىرىغا بۇ ئىبارىلەر كىرگۈزۈلگەن. ئۇلارنىڭ ئېتىراپىغا ئاساسلانغاندا، ئۇلارنىڭ كىتابلىرى ھەمىشە ئۆزگەرتىلىپ كەلگەن ۋە يەنە ئۆزگەرتىلىشكە مۇناسىپتۇر.

7 -«بۈگۈنگىچە» دېگەن ئىبارىنى قوشۇش ئارقىلىق ئۆزگەرتىش

تەۋرات «ئۆلگە» 3: 14 -تېكىستتە «مەنەسسا ئوغلى يائىر ئەرجۇبەنىڭ زېمىنىنى جەشۇرلۇقلار بىلەن مەئكىلىكلەرنىڭ چېگراسىغا قوشۇۋالدى ۋە ئۆزىنىڭ نامى بىلەن باشانە ھەۋۋۇسى يائىر دەپ ئاتىدى. ئۇ، بۈگۈنگىچە شۇنداق ئاتالماقتا» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ تېكىستنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزى بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى بۇ سۆزلەرنى سۆزلىگەن كىشى يائىرنىڭ زامانىدىن خېلى ۋاقىت كېيىن

ئۆتكەن كىشىدۇر. «بۆگۆنگىچە» دېگەن ئىبارە بىزنىڭ بۇ سۆزىمىزنى كۆچلەندۈرىدۇ. چۈنكى بۇنداق ئىبارە پەقەت ئۇزۇن زامانغىلا ئىشلىتىلىدۇ. ھورىنى ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە بۇ ئىككى تېكىستنىڭ (يەنى 6 -، 7 —ماۋزۇدىكى تېكىستلەرنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزى بولۇشىنى قەتئىي ئىنكار قىلغان. چۈنكى «يارىتىلىش» 36: 31 -تېكىستتە كەلگەن بىرىنچى ئىبارە ئاپتورنىڭ يەھۇدىيلارنىڭ پەلەستىنىدە دۆلىتى قۇرۇلغاندىن كېيىن ئۆتكەن ئادەم ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلىدۇ. ئىككىنچى ئىبارە بولسا، ئاپتورنىڭ يەھۇدىيلار پەلەستىنىدە تۇرغان زامانلاردىن خېلى كېيىن ئۆتكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ھەر ئىككىسى مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىنكى زامانلاردۇر. بۇ ئىككى ئىبارە خورىنىنىڭ نەزىرىدە پايدىسىز ئىبارىلەرلا ئەمەس، بەلكى تېكىستنى مەشغۇل قىلغان ئىبارىلەردۇر. «ئۆلگە» بۆلۈمنىڭ ئاپتورى ئەگەر مۇسا ئەلەيھىسسالام بولسا ئىدى، ئۇ ھەرگىز «بۆگۆنگىچە» دېگەن سۆزنى قىلمىغان بولاتتى. ھورىن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زاماندىن بىر قانچە ئەسىر كېيىن كەلگەن كاتىپلارنىڭ بىرى يائىر ئاتىغان بۇ ئىسىمنىڭ ھازىرغىچە شۇنداق داۋام قىلىپ كەلگەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن شەرھتىكى بۇ ئىبارىنى ئەسلى تېكىستكە قوشۇپ قويغان، ئاندىن بۇ ئىبارە تەۋراتنىڭ باشقا نۇسخىلىرىغىمۇ يېزىلغان، دېگەن يەكۈننى كۆچلەندۈرىدۇ. ھورىنىنىڭ بۇ پىكرىگە شەك قىلغان كىشى تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىنى باشقا نۇسخىلىرىغا سېلىشتۇرۇپ كۆرسۇن. ئۇ چوقۇم بەزى نۇسخىلاردا تېكىستنىڭ ئۆزىگە قوشۇۋېلىنغان مۇنداق سۆزلەرنىڭ يەنە باشقا نۇسخىلاردا تېكىستنىڭ شەرھسىگە يېزىلغانلىقىنى كۆرىدۇ. ھورىن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زاماندىن بىر قانچە ئەسىر كېيىن تېكىستلەرنىڭ شەرھسىگە يېزىلغان ئارتۇق سۆزلەرنىڭ كېيىنكى دەۋرلەردە رەسمىي تېكىستكە قوشۇپ يېزىلىشقا باشلىغانلىقىنى، بۇ سۆزلەرمۇ كىتابنىڭ ئەسلى تېكىستىنىڭ بىر پارچىسىغا ئايلىنىپ قالغانلىقىنى ۋە كېيىن تەۋراتنىڭ پۈتۈن نۇسخىلىرىغا يېزىلىپ ئەسلى تېكىستلەر قاتارىدىن ئورۇن ئېلىپ كەلگەنلىكىنى ئېتىراپ قىلماقتا. مانا بۇلار ئۇلارنىڭ كىتابلىرىنىڭ ھەمىشە ئۆزگەرتىش ۋە

ئويدۇرۇشلاردىن خالىي بولالمىغانلىقىغا ئوچۇق دەلىللەردۇر. شۇڭا ھېنرى ۋە ئىسكاتلار ئۆز تەپسىرلىرىدە «مۇسادىن كېيىنكى بىرەر كاتىپ تەرىپىدىن تېكىستلەرگە كىرگۈزۈۋېلىنغان بۇنداق قوشۇمچە سۆزلەر تاشلىۋېتىلسىمۇ ئاساسىي مەزمۇنغا زىيىنى يوقتۇر» دەپ يازغان. تەۋرات «سانلار» 32: 41 ـ تېكىستتىكى مۇنۇ ئىبارىنىڭمۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزى بولۇشى مۇمكىن ئەمەس: «مەنەسسا ئوغلى يائىر ئۇلارنىڭ دېھقانچىلىق يەرلىرىنى ئالدى. ئۇنى ھەۋۋۇسى يائىر دەپ ئاتىدى.» بۇ يەردە يەنە بىر ئۆزگەرتىشنى پاش قىلىمىز. ئۇ بولسىمۇ، يائىرنىڭ دادىسى مەنەسسا ئەمەس، بەلكى سەجۇب دېگەن كىشى ئىدى. تەۋرات «كۈنلەر 1» 2: 22 ـ تېكىستتە «سەجۇبتىن يائىر تۆرەلدى. جىلئاد دېگەن جايدا 23 شەھەر ئۇنىڭغا قارايتتى» دەپ قەيت قىلىنغان. تەۋراتنىڭ «ئۈلگە» بۆلۈمى بىلەن «كۈنلەر 1» بۆلۈمى يائىرنىڭ دادىسىنىڭ ئىسمى توغرىلۇق بىر ـ بىرىگە زىتتۇر. خاتالىق بۇ ئىككى بۆلۈمنىڭ بىرىدە بولۇشى كېرەك. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ تېكىستلەر كېيىن ئويدۇرۇلغان سۆزلەر، دەپ ئېتىراپ قىلىنغاندىن كېيىن، بۇلارنىڭ ھېچبىرىنى توغرا دېيىشكە بولمايدۇ. شۇڭا ھىندىستان، ئامېرىكا ۋە ئەنگلىيەلەردە نەشر قىلىنغان مۇقەددەس كىتابلارنىڭ قامۇسىنىڭ ئاپتورلىرى مۇنداق دەپ يازغان: «مۇسانىڭ كىتابلىرى دەپ تونۇلغان بەش بۆلۈمدىكى بەزى جۈملىلەر بۇلارنىڭ مۇسانىڭ سۆزلىرى ئەمەسلىكىگە ئوچۇق ئىشارەت قىلماقتا. ئۇنىڭدىن باشقا يەنە بۇ كىتابلاردا بەزىبىر ئىبارىلەر باركى، ئۇلار مۇسانىڭ سۆزلەش تەرىقىسىگە ياكى ئۇنىڭ سۆزلىشىشتىكى ئۇسلۇبىغا ئوخشىمايدىغان سۆزلەردۇر. بۇلار چوقۇم ئويدۇرما سۆزلەر، بۇ سۆزلەرنى ئەسلى تېكىستلەرگە قوشۇپ يېزىۋالغان كىشىنىڭ كىملىكى ھېچكىمگە مەلۇم ئەمەستۇر.» ھېنرى ۋە ئىسكات تەپسىرلىرىنىڭ تۈپلىمىدا مۇنداق دەيدۇ: «بۈگۈنگىچە» دېگەن ئىبارە كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ كۆپلىرىگە كىرگۈزۈۋېلىنغان. بۇنىڭغا ئوخشاش ئىبارىلەرنىڭ ھەممىسى كاتىپلار تەرىپىدىن تېكىستلەرگە

يېزىلىپ قالغان ئارتۇق سۆزلەردۇر. تەۋرات «يۇشەئ»نىڭ سەككىز يېرىگە مۇنداق ئۇيدۇرما سۆزلەر كىرگۈزۈۋېلىنغان.

8 -بەزى بابلارغا مۇقەددىمىلەرنى كىرگۈزۈش نەتىجىسىدىكى ئۆزگەرتىش

تەۋرات «ئۆلگە» 1: 1~5 -تېكىستلىرىنى ئوقۇغان كىشى بۇ بەش تېكىستنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزى ئەمەسلىكىنى ئوپئوچۇق كۆرەلەيدۇ. چۈنكى ئاپتور بۇ تېكىستلەردە مۇسا ئەلەيھىسسالام ھەققىدە ئۈچىنچى شەخس ئېتىبارى بىلەن سۆزلىگەن. مەسىلەن: «بۇ مۇسانىڭ پۈتۈن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىغا سۆزلىگەن سۆزىدۇر. مۇسا ئىسرائىل ئەۋلادلىرىغا رەب تەۋسىيە قىلغان بويىچە سۆزلىگەن. ئوردۇندىكى مۇئاب دېگەن جايدا مۇسا بۇ شەرىئەتنى شەرھلەشكە باشلىغان...» ئادام كىلارك بۇ بەش تېكىستنىڭ «ئۆلگە» بۆلۈمىگە مۇقەددىمە قىلىپ قوشۇۋېلىنغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغان ۋە مۇنداق دېگەن «ئۆلگە» بۆلۈمىنىڭ 34-بابلىرى مۇسانىڭ سۆزلىرى ئەمەستۇر. چۈنكى ئۇنىڭ سۆزى 33 - بابتا تۈگىگەن بولىدۇ. 34 -بابنى مۇسا يازغان دەپ داۋا قىلىش خاتادۇر. چۈنكى بۇنىڭ راستلىقى ئېھتىمالدىن يىراقتۇر.» ھېنرى، ئىسكات، دۋالى ۋە رىچىرتمېنت تەپسىرلىرىنىڭ توپلىمىدا مۇنداق دېيىلگەن: «34 -بابنى ئەسلى تېكىستكە قوشۇپ يازغان كىشى ياكى يۇشەئ، ياكى سەمۇئىل، ياكى ئەزرا، ياكى نامى تونۇلمىغان بىرسى بولۇشى مۇمكىن. ھەر ھالدا بۇ مەزمۇنلار ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ بابىل ئەسىرلىكىدىن قايتقىنىدىن كېيىن يېزىلغان بولۇشى ئېھتىمال.» يۇقىرىدىكى مۇپەسسىرلەر ۋە تەتقىقاتچىلارنىڭ سۆزلىرىگە نەزەر سالىدىغان بولساق ئۇلارنىڭ ھېچ بىرىنىڭ بۇ ماۋزۇدا كەسكىن سۆز قىلالمىغانلىقىنى ۋە پەقەت گۇمان، تەخمىن قىلىش بىلەنلا يۇقىرىدىكى يەكۈنلەرنى چىقارغانلىقىنى كۆرىمىز. تۆۋەندە تەۋرات «ئۆلگە» 34 -بابتىن بەزى تېكىستلەرنى نەقىل كەلتۈرىمىز: «مۇسا مۇئاب ھارۋىلىرىدىن چۈشۈپ نەبۇ تېغىغا ئۆرلىدى... رەب ئۇنىڭغا جىلئادتىن دانگىچە بولغان پۈتۈن زېمىنلارنى كۆرسەتتى(1). رەب ئۇنىڭغا ئېيتتى... (4). رەبنىڭ بەندىسى مۇسا

رەبنىڭ سۆزى بويىچە مۇئاب دېگەن جايدا ئۆلدى(5). مۇسا مۇئاب زېمىنىدىكى فەگۇر ئۆيىنىڭ ئۇدۇلىدىكى بىر ئۆيگە دەپنە قىلىنغان. ئۇنىڭ قەبرىسىنى بۈگۈنگىچە ھېچبىر ئىنسان بىلمەيدۇ(6). مۇسا ۋاپات بولغان ۋاقتىدا ئۇ 120 ياشتا ئىدى(7). ئىسرائىل ئەۋلادلىرى مۇساغا يىغلىدى...(8). ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئىچىدىن مۇساغا ئوخشاش بىرەر پەيغەمبەر كەلمىدى(10).» مۇسا ئەلەيھىسسالامغا نازىل بولغان ساماۋى كىتابتا ئۇنىڭ ئۆلۈمى، دەپنە قىلىنغانلىقى، كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭغا يىغلىغانلىقى، ئۇنىڭ قەبرىسىنىڭ ھازىرغىچە بىلىنمىگەنلىكى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئىچىدىن ئۇنىڭغا ئوخشايدىغان بىرەر پەيغەمبەر كەلمىگەنلىكى يېزىلامدۇ؟!

بىز مۇسۇلمانلار شۇنداق ئېتىقاد قىلىمىزكى، تەۋراتنىڭ ئاۋۋالقى بەش بۆلۈمىنىڭ خاتىمىسى بولغان «ئۆلگە» بۆلۈمىنىڭ 34 ـ بابى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرى ئەمەستۇر. بىز بۇنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا مەنسۇپ قىلىنىشىغا ئىنكار قىلىش بىلەن كۇپايە قىلمايمىز. بەلكى مۇسا ئەلەيھىسسالامغا مەنسۇپ قىلىنغان مەزكۇر بەش كىتابنىڭ ھېچبىرى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ كىتابى ئەمەسلىكىنى كەسكىن ئىسپات قىلالايمىز. بۇ كىتابلاردىكى خاتالىقلار، زىتلىقلار، ئويدۇرمىلار ۋە ئۆزگەرتىشلەرنىڭ ھەممىسى كۆز ئالدىمىزدىكى نەق دەلىلدۇر. بۇلار بىزنىڭ سۆزىمىزنى ئىسپاتلاشقا يېتەرلىكتۇر. چۈنكى پەيغەمبەرگە ۋەھيي قىلىنغان كىتابتا يۇقىرىدىكىدەك ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشى مۇمكىن ئەمەس. بۇلار پەيغەمبەرگە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە قىلىنغان ھاقارەت ۋە تۆھمەتتۇر. ئەھلى كىتابنىڭ بەزى ئالىملىرى ۋەتارىخچىلىرى يۇقىرىدىكى زىتلىقلار، ئىختىلاپلار ۋە ئويدۇرمىلارنى بىزنىڭ دېگەنلىرىمىزگە ئوخشاش دەلىللەپ، بىزنىڭ ئېتىقادلىرىمىزنى كۈچلەندۈرمەكتە.

9 ـ ئۈچىنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىنىڭ راۋاجلىنىشى ھەققىدىكى ئۆزگەرتىشلەر

(ئۈچىنى بىر گەۋدە قىلىش — ئاتا (يەنى ئاللاھ)، ئوغۇل (يەنى ئىسا) ۋە مۇقەددەس روھتىن ئىبارەت بۇ ئۈچى بىرلىشىپ بىر ئىلاھنى تەشكىل قىلغان، ئىسا بۇ ئۈچىنىڭ ئىككىنچىسىدۇر دەپ ئېتىقاد قىلىش دېمەكتۇر – ت)

ئىنجىل «يۇھەننا 1» 5: 7 -، 8 -تېكىستلەردە «ھەقىقەتەن گۇۋاھچىلار (ئۈچتۇر: ئاتا، كەلىمە، مۇقەددەس روھ. ئۇلار ئاسماندىدۇر. بۇ ئۈچى بىر گەۋدىنى تەشكىل قىلىدۇ. زېمىندىكى گۇۋاھچىلار) ئۈچ بولۇپ، ئۇلار: روھ، سۇ، قان. بۇ ئۈچى بىر گەۋدىنى تەشكىل قىلىدۇ» دەپ قەيت قىلىنغان. ئەسلى تېكىست ئۇلارنىڭ تەتقىقاتچىلىرى ئېيتقاندەك، مۇنداق ئىدى: «ھەقىقەتەن گۇۋاھچىلار روھ، سۇ ۋە قاندىن ئىبارەت ئۈچ بولۇپ، بۇلار بىر گەۋدىنى تەشكىل قىلىدۇ.» بۇ 1865 -يىلى نەشر قىلىنغان ئىنجىلنىڭ تېكىستىدۇر. بۇنىڭدا يۇقىرىدىكى () تىرناق ئىچىدىكى سۆزلەر يوق. ئەمما بۇ ئىنجىلنىڭ 1825 -ۋە 1826 -يىللىرى نەشىر قىلىنغان نۇسخىسىنىڭ تېكىستىدە مۇنداق كەلگەن: «چۈنكى گۇۋاھچىلار ئۈچتۇر. ئۇلار: روھ، سۇ ۋە قاندۇر. بۇ ئۈچى بىر ئىلاھنى تەشكىل قىلىدۇ.» بۇ ئىككى تېكىست بىر -بىرىگە يېقىندۇر. بىراق ئۈچىنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادىغا ئىشىنىدىغانلار ئەسلى تېكىستكە يۇقىرىدىكى () تىرناق ئىچىدىكى سۆزلەرنى كىرگۈزۈۋالغان. ئۇلار كىرگۈزۈۋالغان ۋە ئۆزلىرىنىڭ يۆنىلىشى بولغان بۇ ئارتۇق سۆزلەر چوقۇم ئويدۇرمىدۇر. كۆپلىگەن ئەھلى كىتابنىڭ تەتقىقاتچى ئالىملىرى بۇ ئىبارىلەرنىڭ ئويدۇرۇلغانلىقىنى تەكىتلەپ بۇلارنىڭ ئەسلى تېكىستتىن چىقىرىلىشى كېرەك ئىكەنلىكىنى كەسكىن جاكارلاپ كەلگەن. ئەمما 4 – ئەسىر خىرىستىيانلىرىنىڭ ئەڭ ئاتاقلىق ئالىمى ۋە ئۈچىنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىدىكىلەرنىڭ بىردىنبىر يۆنىلىشى بولغان ئالىم ئەكىستايىن ئۈچىنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادىغا ئىنكار قىلىدىغان ئېرىن مەزھىپى بىلەن ھەمىشە مۇنازىرە قىلىشاتتى. ئۇ يۇھەننانىڭ كىتابىنى شەرھلەپ 10 پارچىدىن كۆپرەك كىتاب يازغان. ئۇ ئۆزى يازغان كىتابلارنىڭ ھېچبىرىدە يۇقىرىدىكى () تىرناق ئىچىدىكى سۆزلەرنى نەقىل قىلغان

ئەمەس. مۇنازىرىدىمۇ بۇ سۆزلەرنى پەقەت قوللانمايتتى. ئەگەر يۇقىرىدىكى () تىرناق ئىچىدىكى سۆزلەر ئۇنىڭ دەۋرىدىكى ئىنجىل تېكستلىرىدە بولغان بولسا ئىدى، ئۇ ئەلۋەتتە ھېچ جاپا تارتماستىن ئۇچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىگە قارشى چىققۇچىلارغا رەددىيە بېرىشتە ئۇنى دەلىل قىلىپ قوللانغان بولاتتى. بۇنىڭدىن شۇ ھەقىقەت ئاشكارىلاندىكى، ئۇچنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادىغا ئىشەنگۈچىلەر ئەكساييندىن كېيىن ئۆزىنىڭ بۇ ئەقىدىسىگە دەلىل بولالايدىغان تىرناق () ئىچىدىكى بۇ ئىبارىلەرنى ئويدۇرۇپ چىققان ۋە يۇھەننا كىتابىنىڭ ئەسلى تېكستلىرىگە بۇلارنى كىرگۈزۋېلىپ، ئاندىن بۇلارنى ئەسلى تېكستتىن بىر پارچە دەپ ئېلان قىلغان. 1854 -يىلى ھىندىستاندا ئىسلام ئالىمى شەيخ رەھمەتۇللاھ بىلەن خىرىستىيان ئالىملىرىدىن دوكتور فىندىر ۋە ئۇنىڭ دوستى فىرەنجلەر ئوتتۇرىسىدا ئېلىپ بېرىلغان چوڭ مۇنازىرىدە بۇ ئىككى خىرىستىيان ئالىمى يۇقىرىدىكى () تىرناق ئىچىدىكى ئىبارىلەرنىڭ ئويدۇرما ئىكەنلىكىنى ئىقرار قىلغان ۋە باشقا يەتتە ئورۇندىمۇ بۇنداق ئويدۇرما ئىبارىلەرنىڭ بولغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغان. ھورىن بۇ ئىبارىلەرنى تەتقىق قىلىپ 12 بەتلىك بىر ماقالە ئېلان قىلغان. ھېنرى ۋە ئىسكات تەپسىرلىرى توپلىمىنىڭ ئاپتورىمۇ ھورىننىڭ بۇ ماقالىسىنى قوللاپ، بۇ ئىبارىلەرنىڭ ھەقىقەتەن ئويدۇرما ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ تۆۋەندىكى دەلىللەرنى كەلتۈرگەن:

(1) بۇ ئىبارە 16 -ئەسىردىن بۇرۇن يېزىلغان گىرېك نۇسخىلىرىنىڭ ھېچبىر نۇسخىسىدا يوق.

(2) بۇ ئىبارە ئاۋۋالقى زامانلاردا تەتقىقۇە ئېھتىيات بىلەن نەشر قىلىنغان نۇسخىلارنىڭ ھېچبىرىدە يوق.

(3) بۇ ئىبارە قەدىمكى لاتىنچە نۇسخىلاردا ياكى تەرجىمىلەردە يوق.

(4) بۇ ئىبارىنى قەدىمكى ئالىملاردىن ياكى چېركاۋ تارىخچىلىرىدىن بىرەر كىشىمۇ يازغان ئەمەس.

(5) بۇ ئىبارىنى پروتېستانت مەزھىپىنىڭ خرىستىيان دىنىنى ئىسلاھ قىلغۇچىلار گۇرۇھى ئەسلى تېكىستتىن چىقىرىۋالغان. بەزى مەزھەپلەر بۇ ئىبارىگە شەك بىلەن قارىغان.

بۇنىڭ بىلەن شۇ ئىنقىلاندىكى خرىستىيانلار ئۆز ئەقىدىلىرىنى كۈچلەندۈرۈش ئۈچۈن ياكى ئۆزلىرىنىڭ ۋاقىتلىق پايدىلىرىنى كۆزلەپ ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنى قەستەن ئۆزگەرتىپ، ئۆزلىرىگە پايدىلىق بولغان يېڭى ئىبارىلەرنى ئويدۇرۇپ چىقىپ، ئەسلى تېكىستلەرگە كىرگۈزۈپ كەلگەن. چۈنكى مەتبەئەلەر ئىجاد بولۇشتىن ئىلگىرى ئۇلار ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنى ئۆزگەرتىش، قوشۇش، قىسقارتىش ۋە ئويدۇرۇشنىڭ ئىشكىلىرى ئوچۇق ئىدى. ھازىرمۇ بۇرۇن ئېچىلغان بۇ ئىشىكلەرنىڭ ئۇلار ئۈچۈن ھەر زامان ئوچۇق بولۇۋاتقانلىقىنى كۆرىمىز. پروتېستانت مەزھىپىنىڭ بىرىنچى ئىمامى، ئاتاقلىق پېشۋا لۇسېر مۇقەددەس كىتابلارنى ئۆزىنىڭ مۇرىتلىرىنىڭ پايدىلىنىشى ئۈچۈن نېمىس تىلىغا تەرجىمە قىلغان كىشىدۇر. ئۇنىڭ ھايات ۋاقتىدا بۇ تەرجىمىلەر تەكرار -تەكرار نەشر قىلىنغان، لېكىن ئۇ يۇقىرىدىكى ئويدۇرما ئىبارىلەرنى بۇ تەرجىمىلەرگە يازمىغان. ئۇ ھاياتىنىڭ ئاخىرقى يىللىرى يەنى 1547 -يىلى بۇ تەرجىمىنى قايتا نەشر قىلدۇرغان ۋە مۇقەددىمىسىگە «مېنىڭ بۇ تەرجىمەمنى ئۆزگەرتمىسۇن!» دەپ تەۋسىيە قىلغان. لېكىن بۇ ۋەسىيەت ئومۇمىي ئەھلى كىتابنىڭ، خۇسۇسەن خرىستىيانلارنىڭ ئادىتىگە مۇناسىپ كەلمىگىنى ئۈچۈن ئۇلار بۇ ۋەسىيەتكە ئەمەل قىلمىغان ۋە ئەكسىچە ئىش كۆرگەن. ئۇنىڭ ۋاپاتىغا 30 يىل توشماستىن مىلادىيەنىڭ 1574 -يىلى گېرمانىيەنىڭ فرانكفورت شەھرىدىكى ئاھالىلەر لۇسېرنىڭ بۇ تەرجىمىسىنى قايتا نەشر قىلدۇرىدۇ ۋە يۇقىرىدىكى ئويدۇرما ئىبارىلەرنى بۇ تەرجىمىگە كىرگۈزىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن بۇ تەرجىمە يەنە بىر قانچە قېتىم نەشر قىلىنىدۇ. ئۇلار بۇۋاقىتتا بۇ ئىبارىلەرنى خەلقنىڭ قارشىلىقىدىن قورقۇپ تەرجىمىدىن چىقىرىپ تاشلايدۇ. ئاندىن يەنە گېرمانىيەنىڭ ۋېتىنبېرگ شەھرىنىڭ ئاھالىلىرى 1596 -ۋە 1599 -يىللىرى لۇسېرنىڭ

بۇ تەرجىمىسىنى قايتا نەشر قىلدۇرىدۇ ۋە بۇنىڭغا يۇقىرىدىكى ئۇيدۇرما ئىبارىلەرنى كىرگۈزۈپ بۇلارنى ئەسلى تېكىستتىن بىر پارچە قىلىپ يازىدۇ. ھامبۇرگ شەھىرىنىڭ ئەھلىمۇ ئۇلارنىڭ قىلغىنىنىڭ ئوخشىشىنى قىلىدۇ، يەنى بۇلارمۇ لۇسېرنىڭ بۇ تەرجىمىسىنى 1596 -يىلى نەشر قىلدۇرىدۇ ۋە ئۇنىڭغا يۇقىرىدىكى ئىبارىلەرنى كىرگۈزىدۇ. كېيىن ۋېنتبورگ شەھىرىنىڭ ئەھلى بۇ تەرجىمىنى قايتا نەشر قىلدۇرغىنىدا بۇ تەرجىمىلەردىكى زىتلىقلاردىن خەلقنىڭ نارازىلىقى چىقىشىدىن قورقۇپ بۇ قېتىم بۇ ئىبارىلەرنى تېكىستتىن ئېلىپ تاشلايدۇ. ئاندىن پىروتېستانت خىرىستىيانلىرى بۇنداق قوشۇپ چىقىرىشتىن ئىبارەت دىلغۇللۇقلارغا رازى بولمىغاندىن كېيىن ئۇلار ھەممە بىردەك ئىتتىپاقلىشىپ بۇ ئىبارىلەرنى لۇسېرنىڭ تەرجىمىسىنىڭ پۈتۈن نەشرلىرىگە كىرگۈزۈشكە قارار چىقىرىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۆز ئىمامىغا ئوچۇق خىلاپلىق قىلغان بولدى. چۈنكى مەتبەئەلەر ئىجاد قىلىنىشتىن بۇرۇن ئۆزگەرتىش ئۇلار ئۈچۈن ياخشى پۇرسەت ئىدى. مۇقەددەس كىتابلارمۇ ئاز ساندىكى كىشىلەرنىڭلا قولىدا مەۋجۇت بولاتتى. مەشھۇر پەيلاسوپ ئالىم ئىسھاق نيۇتون 50 بەتلىك ھەجىمدە بىر كىتاب يازغان، ئۇنىڭدا يۇقىرىدىكى ئۇيدۇرما ئىبارىلەرنىڭ ۋە باشقا ماۋزۇلاردىكى خېلى كۆپ ئىبارىلەرنىڭ چوقۇم ئۇيدۇرما ۋە يالغان سۆزلەر ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغان. بۇ ئىبارىلەر يېڭى ئەھدىنىڭ (ئىنجىللارنىڭ) 1865 -ۋە 1983 -يىللىرىدىكى نەشرلىرىدە () تىرناق ئىچىگە ئېلىنىپ نەشر قىلىنغان ۋە بۇ ئىككى قېتىملىق نەشرىنىڭ مەسئۇللىرى ۋە ئىسلاھ قىلغۇچى مۇھەررىرلىرى بۇ نەشرىلەرنىڭ بىرىنچى بېتىگە بەرگەن مۇقەددىمىسىدە «قەدىمكى نۇسخىلاردا بولمىغان بەزى ئىبارىلەر ۋە سۆزلەر () تىرناق ئىچىگە ئېلىندى» دەپ ئىزاھات بەرگەن. يېڭى ئەھدىنىڭ 1982 -يىلى بەيرۇتتىكى كاتولىك نەشرىياتىدا ۋە 1983 -يىلى يەنە بەيرۇتتىكى ھۆررىيەت نەشرىياتىدا نەشر قىلىنغان نەشرلىرىدە () تىرناق ئىچىدىكى ئىبارىلەر يوقتۇر.

10 -ئىسا ئاللاھنىڭ ئوغلى دەيدىغان داۋانى كۆچكە ئىگە قىلىش يۈزىسىدىن ئۆزگەرتىش

ئىنجىل «ئەلچىلەرنىڭ ئىشلىرى» 8: 27 -تېكىستتە «فىلىپپىس ئېيتتى: ئەگەر چىن كۆڭلۈڭدىن ئىشەنسەڭ بۇ ساڭا دۇرۇستۇر. ئۇ جاۋاب بېرىپ: مەن ئىشىنىمەنكى، ئىسا ئاللاھنىڭ ئوغلىدۇر، دېدى» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ تېكىستتىكى «ئىسا ئاللاھنىڭ ئوغلىدۇر» دېگەن ئىبارە ئۆچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىگە ئىشەنگۈچىلەر تەرىپىدىن قوشۇۋېلىنغان ئويدۇرما ئىبارىدۇر. مەشھۇر خرىستىيان ئالىملىرىدىن كىرىسپاخ بىلەن شولىز بۇ ئىبارىلەرنىڭ ئويدۇرما ئىكەنلىكىنى بىردەك ئېلان قىلغان.

11 -رەئۇبېننىڭ ئۆز ئاتىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلغانلىقى ۋەقەسىدىكى ئۆزگەرتىش

تەۋرات ئىبرانىيچە «يارىتىلىش» 35: 22 -تېكىستتە «ئىسرائىل بۇ زېمىندا تۇرۇۋاتقان ۋاقىتىدا رەئۇبېن ئۆز ئاتىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلدى، ئىسرائىل بۇنى ئاڭلىدى.» شۈبھىسىزكى، بۇ تېكىستتە ئۆزگەرتىش بولغان ۋە بىر جۈملە سۆز ئېلىپ تاشلانغان. يەھۇدىيلارنىڭ ھەممىسى بۇ ئورۇندا بىر ئىبارىنىڭ ئېلىپ تاشلانغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىدۇ. ھېنرىۋە ئىسكات تەپسىرلىرىدىمۇ مۇنداق دېيىلگەن: «يەھۇدىيلار بۇ ئورۇندا بىر ئىبارىنىڭ ئېلىپ تاشلانغانلىقىغا نىسبەتەن ئوخشاش كۆزقاراشتىدۇر.» تەۋراتنىڭ گىرېكچە تەرجىمىسىدىكى بۇ تېكىستنىڭ تولۇقلانمىسى مۇنداقتۇر: «بۇ ئىش ئۇنىڭ نەزىرىدە قەبىھ ئىش ئىدى.» ئىبرانىي يەھۇدىيلىرى بۇ ئىبارىنى نېمە ئۈچۈن ئېلىپ تاشلىغان؟ دېگەن بۇ سوئالغا تېخىچە جاۋاب يوق.

12 -قەدەھنىڭ ئوغۇرلانغانلىقى ۋەقەسىدىكى ئۆزگەرتىش

تەۋرات ئىبرانىيچە «يارىتىلىش» 44: 5 -تېكىستتە «خوجايىنىم سۇ ئىچىدىغان قەدەھ ئەمەسمۇ بۇ؟» دەپ قەيت قىلىنغان بولۇپ، بۇ تېكىستكە قىسقارتىش بىلەن ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈلگەن. مۇپەسسىر ھارسلى بۇ ئورۇندا بەزى ئىبارىلەر ئېلىپ تاشلانغانلىقىغا ئىقرار قىلغان ۋە ئېلىپ

تاشلانغان ئىبارىلەرنى ئۆز جايىغا كىرگۈزۈپ تولۇقلاشقا ئەمر قىلغان. نەتىجىدە بۇ تېكىست تولۇقلىنىپ گىرېكچە تەرجىمىدە كەلگەندەك تۆۋەندىكىچە يېزىلغان: «نېمە ئۈچۈن مېنىڭ قەدەھىمنى ئوغۇرلىدىڭ. بۇ مېنىڭ خوجايىنىم سۇ ئىچىدىغان قەدەھ ئەمەسمۇ؟»

13 -ئىمراننىڭ قىزى مەريەمنىڭ ئىسمىنى قالدۇرۇپ قويۇشتىكى ئۆزگەرتىش

تەۋرات ئىبرانىيچە «چىقىش» 6: 20 -تېكىستتە «ئىمران ئۆزىنىڭ تاغا ئاچىسى يۇكابېدنى خوتۇنلۇققا ئالدى ۋە ئۇنىڭغا مۇسا بىلەن ھارۇننى تۇغۇپ بەردى.» بۇ تېكىستتە قىسقارتىش ئارقىلىق ئۆزگەرتىش ئېلىپ بېرىلغان. بۇ تېكىست تەۋراتنىڭ سامىرىيە ۋە گىرېكچەنۇسخىلىرىدا تولۇق شەكىلدە مۇنداق قەيت قىلىنغان: «ئۇنىڭغا مۇسا بىلەن ھارۇننى ۋە بۇ ئىككىسىنىڭ سىڭلىسى مەريەمنى تۇغۇپ بەردى.» ئادام كىلارك مۇنداق دېگەن: «بەزى تەتقىقاتچىلار "بۇ ئىككىسىنىڭ سىڭلىسى مەريەمنى" دېگەن ئىبارە ئىبرانى نۇسخىسىنىڭ تېكىستىدە بار ئىدى، دەپ ئېتىقاد قىلىشىدۇ.» بۇ سۆزنىڭ مەنىسى، بۇ ئىبارىنى ئىبرانى يەھۇدىيلىرى تەۋراتنىڭ سامىرىيە نۇسخىسىغىلا تەئەسسۇپلۇق قىلىدىغان سامىرىلىقلارغا، ياكى تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىنىلا يۆنىلىش نۇقتىسى قىلىۋالغان خىرىستىيانلارغا قارشى ھالدا تېكىستتىن قىسقارتىۋەتكەن. يەنە باشقا بىر مەسىلە شۇكى، ئىمران قەھاتنىڭ ئوغلى، قەھات لېۋىنىڭ ئوغلى، ئىمران لېۋىنىڭ قىزى يۇكابېدگە ئۆيلەنگەن. ئۇ ئۆزىنىڭ تاغا ئاچىسى (يەنى دادىسىنىڭ سىڭلىسى) دۇر. «ئۆزىنىڭ تاغا ئاچىسى» دېگەن ئىبارە تەۋراتنىڭ سامىرىيە ۋە گىرېكچە تەرجىمىسىنىڭ 1811 -، 1865 -، 1970 -، 1983 -يىللىرى نەشر قىلىنغان نۇسخىلىرىدا ۋە 1822-، 1829-، 1842 -يىللىرى نەشر قىلىنغان ھىندىچە تەرجىمە نۇسخىلىرىدا مەۋجۇتتۇر. قىزىق يېرى شۇكى، تەۋرات «لاۋىيلار» 18: 12 -ۋە 20: 19 -تېكىستلىرىدە كەلگەن ھۆكۈم بويىچە ئۆزىنىڭ تاغا ئاچىسى بىلەن نىكاھلىنىش ھارامدۇر. 1644 -يىلى ۋاپات بولغان 8 -پوپ ئەربانۇسنىڭ زامانىدا نەشر قىلىنغان تەۋراتنىڭ

ئەرەبچە تەرجىمە نۇسخىسىدا «تاغا ئاچىسى» دېگەن ئىبارە «تاغا ئاچىسىنىڭ قىزى» دەپ ئۆزگەرتىلىپ مۇنداق يېزىلغان: «ئىمران ئۆزىنىڭ تاغا ئاچىسىنىڭ قىزى يۇكابېدگە ئۆيلەندى.»

1625 -، 1671 -، 1844 -، 1848 -يىللىرى نەشر قىلىنغان ئەرەبچە تەرجىمە نۇسخىلىرىدا بۇ تېكىست «ئۆزىنىڭ تاغا ئاچىسىنىڭ قىزى» دېگەن ئۆزگەرتىلمە شەكلى بىلەن كەلگەن. ئۇنىڭدىن كېيىنكى نەشرلىرىدىمۇ ئۇلار بۇ شەكلىنى ساقلاپ قالغان.

14 -زەبۇردىكى قوشۇش ۋە قىسقارتىشلار

تەۋرات «زەبۇر» 3 -، 4 -تېكىستلىرىدە بەزى ئىبارىلەر باركى، بۇلار زەبۇرنىڭ لاتىنچە، ئەرەبچە، گىرېكچە نۇسخىلىرىدا ۋە گرېكچىنىڭ بىر تۈرى بولغان ۋاتىكانۇس نۇسخىلىرىدا كۆرۈنىدۇ. بۇ مۇنداق ئىدى: «ئۇلارنىڭ گاللىرى ئوچۇق قەبرىلەردۇر. ئۇلار تىللىرى ئارقىلىق كىشىلەرنى ئالدايدۇ. يىلانلارنىڭ زەھەرلىرى ئۇلارنىڭ لەۋلىرى ئاستىدا يوشۇرۇنغان. ئۇلارنىڭ ئېغىزلىرى لەنەت بىلەن تولغان. ئۇلارنىڭ قەدەملىرى قان تۆكۈشكە، ھالاكەتلەرگە ناھايىتى چاققاندۇر. بەختسىزلىك ئۇلارنىڭ يوللىرىدا. ئۇلار ئامانلىق يولىنى بىلمىدى. ئۇلاردا ئاللاھتىن قورقۇش دېگەنلەر يوق.» بۇ تېكىستلەر زەبۇرنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىدا يوق. ئەمما پاۋلۇسنىڭ رىملىقلارغا يازغان مەكتۇبىنىڭ 1: 13~18 -تېكىستلىرىدە تېپىلىدۇ. يەھۇدىيلار تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىنى يۆنىلىش نۇقتىسى قىلىۋالغان خىرىستىيانلارنىڭ دىنىنى بۇزۇش ئۈچۈن يۇقىرىدىكى تېكىستلەرنى ئۆزلىرىنىڭ يۆنىلىشى بولغان ئىبرانىي تەۋراتتىن چىقىرىپ تاشلىغان، ياكى خىرىستىيانلار پاۋلۇسنى ياقىلاش يۈزىسىدىن بۇ تېكىستلەرنى يۇقىرىدىكى تەرجىمە نۇسخىلىرىغا كىرگۈزىۋالغان. مانا بۇ قوشۇۋېلىش ئارقىلىق ئېلىپ بېرىلغان ئۆزگەرتىشتۇر.

15 -ئىنجىل «لۇقا»دىكى ئۆزگەرتىش

ئىنجىل «لۇقا» 21: 32~34 -تېكىستلىرىدە «سىلەرگە ھەقىقەتنى ئېيتىمەنكى، بۇلارنىڭ ھەممىسى ئەمەلگە ئاشمىغىچە بۇ نەسىل ئۆتمەيدۇ. ئاسمان بىلەن زېمىن يوقىلىدۇ، ئەمما مېنىڭ سۆزلىرىم يوقالمايدۇ.

قەلبىڭلارنىڭ ئېغىرلىشىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئاگاھ بولۇڭلار» دەپ قەيت قىلىنغان. ھورىن مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئىنجىلنىڭ 33 -تېكستى بىلەن 34 - تېكستىنىڭ ئارىسىدىكى ئىبارىلەر پۈتۈنلەي ئېلىپ تاشلانغان. تەتقىقاتچىلارۋە مۇپەسسىرلەرنىڭ ھەممىسى ئىنجىل "لۇقا"نىڭ تېكستلىرىدە يۈز بەرگەن بۇ چوڭ نۇقسانغا كۆز يۇمۇپ كەلگەن. ھەتتا تەتقىقاتچى ھېلىز بۇنىڭغا ئالاھىدە ئاگاھلاندۇرۇش بەرگەن.» ھورىن ئىنجىل «لۇقانى» ئىنجىل «ماركوس» ۋە ئىنجىل «مەتتا»لارغا مۇۋاپىقلاشتۇرۇش ئۈچۈن ئىنجىل «لۇقا»دىن ئېلىپ تاشلانغان تېكستنى قايتىدىن ئۇنىڭغا كىرگۈزۈشكە ئەمر قىلغان. ئىنجىل «لۇقا»دىكى بۇ ئۆزگەرتىش جىنايىتىنى تېخىمۇ ئېنىق پاش قىلىش ئۈچۈن تۆۋەندە بۇ تېكستلەرنىڭ ئىنجىل «ماركوس» ۋە ئىنجىل «مەتتا»دىكى تولۇق ئىپادىسىنى كۆرسىتىمىز:

ئىنجىل «مەتتا» 24: 34~36 -تېكستلەردە «مەن سىلەرگە ھەقىقەتنى ئېيتىمەنكى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئەمەلگە ئاشمىغىچە بۇ نەسىل ئۆتمەيدۇ. ئاسمان بىلەن زېمىن يوقىلىدۇ. لېكىن مېنىڭ سۆزلىرىم يوقالمايدۇ. ئەمما ئۇ كۈننى، شۇ سائەتنى يالغۇز ئاتامدىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. ئاسمانلاردىكى پەرىشتىلەرمۇ بىلمەيدۇ» دەپ قەيت قىلىنغان.

ئىنجىل «ماركوس» 13: 30~32 -تېكستلىرىدە «مەن سىلەرگە ھەقىقەتنى ئېيتىمەنكى، بۇلارنىڭ ھەممىسى ئەمەلگە ئاشمىغىچە بۇ نەسىل ئۆتمەيدۇ. ئاسمان بىلەن زېمىن يوقىلىدۇ. لېكىن مېنىڭ سۆزلىرىم يوقالمايدۇ. ئەمما ئۇ كۈننى، شۇ سائەتنى ئاتىدىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. ئاسمانلاردىكى پەرىشتىلەرمۇ، بالىمۇ بىلمەيدۇ» دەپ قەيت قىلىنغان.

ھورىن ۋە ھېلىزلارنىڭ ئەتراپىي بويىچە: ئىنجىل «مەتتا» 24: 36 – تېكستىدە ۋە ئىنجىل «ماركوس» 13: 32 -تېكستىدە كەلگەن ئىبارىلەر ئىنجىل «لۇقا»دىن ئېلىپ تاشلانغان ۋە كىرگۈزۈلۈشى كېرەك بولغان ئىبارىلەردۇر.

16 -يەھۇدىي، خىرىستىيانلارنىڭ ئۆزئارا دۈشمەنلىكلىرى سەۋەبىدىن كېلىپ چىققان ئۆزگەرتىشلەر

ئىنجىل «مەتتا» 2: 23 -تېكىستتە «ئۇ كېلىپ، ناسىرا شەھىرىگە يەرلەشتى. بۇ، پەيغەمبەرلەرگە بۇ جاي ناسىرىيە دەپ ئاتىلىدۇ، دەپ بېرىلگەن بېشارەتنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئىدى.» بۇ تېكىستنىڭ «بۇ پەيغەمبەرلەرگە بۇ جاي ناسىرىيە دەپ ئاتىلىدۇ، دەپ بېرىلگەن بېشارەتنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئىدى» دېگەن قىسمى بۇ ئىنجىلدىكى مەشھۇر خاتالىقلارنىڭ بىرىدۇر. چۈنكى بۇنداق ئىبارە پەيغەمبەرلەرگە مەنسۇپ قىلىنغان كىتابلارنىڭ ھېچبىرىدە تېپىلمايدۇ. بۇنى خىرىستىيانلار يەھۇدىيلارغا بولغان دۈشمەنلىكى يۈزىسىدىن ۋە ئەقىدىلىرىنى ئىسپات قىلىش ئۈچۈن ئۆز كىتابلىرىغا كىرگۈزۈۋالغان، ياكى يەھۇدىيلار خىرىستىيانلارغا بولغان دۈشمەنلىكى يۈزىسىدىن بۇ تېكىستنى ئۆز كىتابلىرىدىن چىقىرىپ تاشلىغان. بىرىنچىسى زىيادە قىلىشتىن كېلىپ چىققان ئۆزگەرتىش بولسا، ئىككىنچىسى قىسقارتىشتىن كېلىپ چىققان ئۆزگەرتىشتۇر. تەتقىقاتچى كىرىزاستەم ۋە كاتولىك ئالىملىرى بۇ تېكىستنىڭ پەيغەمبەرلەرنىڭ كىتابلىرىدا بار ئىكەنلىكىنى، لېكىن بۇ كىتابلار يەھۇدىيلارنىڭ دىيانەتسىزلىكى سەۋەبىدىن ئالىبۇرۇن يوقىلىپ بولغانلىقىنى ۋە بۇ كىتابلارنىڭ بەزىسىنى يەھۇدىيلارنىڭ يىرتىپ تاشلاپ، بەزىسىنى كۆيدۈرگەنلىكىنى ئېيتىدۇ. چۈنكى ئىسا مۇرىتلىرىنىڭ بۇ كىتابلارغا يۆلىنىپ ئۆز ئەقىدىلىرىنى ئىسپاتلاۋاتقانلىقىنى كۆرگەن يەھۇدىيلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىش ئۈچۈن بۇ كىتابلارنى قەستەن زايە قىلىۋەتكەن. بۇ مەسىلە، يەھۇدىيلارنىڭ«مەتتا» نەقىل ئالغان كىتابلارنى زايە قىلىۋەتكەنلىكىدىن تېخىمۇ روشەن بىلىنمەكتە.

گېستىن يەھۇدىيلارنىڭ بۈيۈك ئالىمى تېرىفۇن بىلەن ئۆتكۈزگەن مۇنازىرىسىدە مۇنداق دېگەن: «يەھۇدىيلار نۇرغۇنلىغان كىتابلىرىنى قەستەن ئۆزگەرتىۋەتكەن. بۇنىڭ بىلەن ئۆز كىتابلىرىنى كونا ئەھدىلىك سۈپىتىدىن چىقىرىپ تاشلىغان. ئۇلار بۇ ئىشنى يېڭى ئەھدە كىتابىغا توغرا كەلمىسۇن، دەپ قىلغان.» مانا بۇ قەدىمكى زامانلاردا كىتابلارنى ئۆزگەرتىش ۋە خالىغانچە قوشۇپ ياكى قىسقارتىپ يېزىۋېلىشنىڭ ناھايىتى ئاسان ئىكەنلىكىنى

كۆرسىتىدۇ. يەھۇدىيلار بىلەن خىرىستىيانلارنىڭ بىر -بىرىگە دۈشمەنلىكى يۈزىسىدىن قانچىلىغان كىتابلارنىڭ ئۇلارنىڭ قوللىرى بىلەن دۇنيا يۈزىدىن ئۆچۈرۈلۈپ كېتىلگەنلىكىنى كۆرۈۋالالايمىز. دۇنيادا ھەقىقەتلەرنى قەستەن ئۆزگەرتىش ۋە بۇرمىلاشتىن ئىبارەت قايسى بىر جىنايەت ئۇلارنىڭ نەپسى غەرەزلىرى سەۋەبلىك قەستەن ھالدا ساماۋى كىتابلارنى ئۆزگەرتىۋەتكىنىدەك ئېغىر ۋە قەبىھ بولالايدۇ؟!

يەھۇدىيلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىش ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنى ئۆزگەرتىۋەتكەن ۋە خىرىستىيانلار ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىنى كۈچكە ئىگە قىلىش ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئىلاھ دەيدىغان داۋاسىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنى قەستەن ئۆزگەرتىۋەتكەن يەردە ئۇلارنىڭ كىتابلىرىدىكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرقى زامان پەيغەمبىرى بولۇپ كېلىدىغانلىقى ھەققىدە كەلگەن بىشارەتلەرنى قەستەن ئۆزگەرتىپ يوق قىلىۋاتقانلىقى ئەجەبلىنەرلىك ئىش ئەمەس. بەلكى ئۇلار بۇنىڭغا ئەڭ كۆپ ئەھمىيەت بېرىدۇ. چۈنكى ئۇلار مۇسۇلمانلارغا پايدىلىق بولغان پۈتۈن تېكىست ۋە ئىبارىلەرنى ئۆزگەرتىشتىن ھېچ باش تارتمايدۇ.

خىرىستىيانلارنىڭ خاتالىقلىرى ۋە ئۇلارغا رەددىيە

ئۇلارنىڭ بىرىنچى خاتالىقى

خىرىستىيانلار ئۆز كىتابلىرىنىڭ ھەقىقىتىنى بىلمەيدىغانلارنى ئالداش ئۈچۈن «"پەقەت مۇسۇلمانلارلا ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنى ئۆزگەرتىۋېتىلگەن" دەپ داۋا قىلىشىدۇ» دەپ جۆيلۈيدۇ.

ئۇلارنىڭ بۇ تۆھمەتلىرىگە تۆۋەندە ئۈچ خىل ئۇسۇل بىلەن رەددىيە بېرىمىز:

بىرىنچى ئۇسۇل

خىرىستىيانلارغا قارشى كىشىلەرنىڭ سۆزلىرىنى نەقىل كەلتۈرۈش

1 -بۇددىست ئالىم سەلسۇس 2 -ئەسىردە خىرىستىيانلارغا رەددىيە بېرىپ ئالاھىدە بىر كىتاب يازغان. نېمىس ئالىمى ئەكھارىن سەلسۇسنىڭ مۇنۇ سۆزلىرىنى نەقىل كەلتۈرىدۇ. «خىرىستىيانلار كىتابلىرىنى ئۈچىنچى، تۆتىنچى قېتىم، بەلكى ئۇنىڭدىن كۆپ قېتىم ئۆزگەرتكەن. نەتىجىدە بۇ كىتابلارنىڭ مەزمۇنلىرىمۇ ئۆزگىرىپ باشقا نەرسىلەرگە ئايلىنىپ قالغان.» 2 -ئەسىردە ياشىغان بۇ بۇددىست ئالىمى شۇۋاقىتتىچە خىرىستىيانلارنىڭ كىتابلىرىنىڭ تۆت قېتىم ئۆزگەرتىلگەنلىكىدىن خەۋەر بېرىدۇ.

2 -ئامېرىكىلىق ئىسلاھاتچى ئالىم بېكىر (1860 -يىلى ۋاپات بولغان، ئۇ خىرىستىيانلارنىڭ نەزىرىدە كافىر ھېسابلىنىدۇ) مۇنداق دېگەن: «خىرىستىيانلارنىڭ كىتابلىرىدىكى بىر -بىرىگە زىت كېلىدىغان تېكىستلەر 30 مىڭدۇر. بۇمۇ ئاز ھېسابلىغاندا شۇنداق.»

3 -دىنسىزلاردىن بىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامغا، ھەزرىتى مەريەمگە ۋە مۇرتلارغا مەنسۇپ بولغان ۋە ھازىرقى خىرىستىيانلار ئىنكار قىلىدىغان ئىنجىل بۆلۈملىرىنى ھېسابلاپ جەدۋەلگە تۇرغۇزۇپ چىققان. بۇ بۆلۈملەرنىڭ سانى 74 بۆلۈم بولۇپ چىققان. ئاندىن ئۇ مۇنداق

دېگەن: «ئىلھام بىلەن يېزىلغان دەپ داۋا قىلىنغان كىتابلار ھازىرقى يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ئۆزىمۇ ياكى ئۇلار ئەمەسمۇ نەدىن بىلىمىز. ئەگەر بىز ئىلھام بىلەن يېزىلغان كىتابلار ھازىرقى ئىنجىللارنىڭ ئۆزى دەپ پەرەز قىلغان تەقدىردىمۇ مەتبەئەلەر ئىجاد بولۇشتىن بۇرۇن بۇ كىتابلار ھەر خىل ئۆزگەرتىشلەرگە ۋە ئويدۇرۇشلارغا ھەر زامان ئۇچراپ تۇراتتى.»

ئىككىنچى ئۇسۇل:

ھازىرقى خىرىستىيانلارنىڭ نەزىرىدە بىدئەتچىلەر دەپ سانالغان قەدىمكى خىرىستىيان مەزھەپلىرىنىڭ سۆزلىرىنى نەقىل كەلتۈرۈش:

1 -ئەبيۇن مەزھىپى

بۇ مەزھەپ مىلادىيە 1 -ئەسىردە ئوتتۇرىغا چىققان. بۇلار پاۋلۇس (خىرىستىيان دىنىنى چىرىكلەشتۈرگەن مەشھۇر شەخس) بىلەن بىر دەۋردە ياشىغان. بۇمەزھەپ پاۋلۇسنىڭ ئىشلىرىنى قاتتىق ئىنكار قىلاتتى ۋە ئۇنى كافىر دەپ قارايتتى. بۇمەزھەپ كونا ئەھدە كىتابلىرىدىن پەقەت تەۋراتنى، يېڭى ئەھدە كىتابلىرىدىن پەقەت ئىنجىل «مەتتا»نىلا ئېتىراپ قىلاتتى. لېكىن بۇلارنىڭ قولىدىكى ئىنجىل «مەتتا»نىڭ نۇسخىسى ھازىرقى ئىنجىل «مەتتا»غا ئوخشىمايتتى. ئۇلارنىڭ ئىنجىلىدا ھازىرقى ئىنجىل «مەتتا»دىكى ئاۋۋالقى ئىككى باب يوق ئىدى. چۈنكى ئۇلار بۇئىككى بابنى ۋە كۆپلىگەن باشقا ماۋزۇلارنى ئويدۇرما دەپ سانايتتى. ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئىلاھ دەيدىغان داۋانى ئىنكار قىلاتتى ۋە ئۇنى پەقەت ئىنسان، دەپ ئېتىقاد قىلاتتى.

2 -مارسىيۇن مەزھىپى

بۇ قەدىمكى خىرىستىيان مەزھەپلىرىنىڭ بىرىدۇر. بۇلار يېڭى ئەھدە كىتابلىرىدىن ئىنجىل «لۇقا»نى ۋە پاۋلۇسنىڭ مەكتۇبلىرىدىن 10 مەكتۇبنىلا ئېتىراپ قىلاتتى، باشقىسىنى ئىنكار قىلاتتى. ئۇلار يېڭى ئەھدە كىتابلىرى ھەققىدە «بۇ كىتابلار ئىلھام بىلەن يېزىلغان كىتابلار ئەمەس» دەيتتى. ئۇلار قوبۇل قىلىپ ئېتىقاد قىلىدىغان 10 مەكتۇپ ھازىرقى مەشھۇر 10 مەكتۇبقا زىت ئىدى. ئۇلارمۇ ئىنجىل «لۇقا»نىڭ ئاۋۋالقى

ئىككى بۆلۈمگە ۋە باشقا كۆپلىگەن بابلارنى ئىنكار قىلاتتى. ئەردنېر ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە ئۇلار ئىنكار قىلىدىغان ماۋزۇلارنى «14 ماۋزۇ» دەپ بايان قىلغان.

بېل ئۆزىنىڭ تارىخ ئەسىرىدە «مارسىيۇن مەزھىپى ئىككى ئىلاھقا چوقۇناتتى: بۇلارنىڭ بىرى ياخشىلىق ئىلاھى، يەنە بىرى يامانلىق ئىلاھى ئىدى. ئۇلار تەۋرات ۋە باشقا كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھەممىسى يامانلىق ئىلاھى تەرىپىدىن كەلگەن. چۈنكى ئۇلار يېڭى ئەھدە كىتابلىرىغا زىت كېلىدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلاتتى» دەپ يازىدۇ.

3 -مانىكىز مەزھىپى

بۇمەزھەپنىڭ ئەڭ ئاتاقلىق ئالىملىرىدىن 4 -ئەسىردە ئۆتكەن ئالىم فاستېن بولۇپ، لاردنېر ئۆز تەپسىرىدە ئەكسايىننىڭ مۇنۇ سۆزلىرىنى نەقىل كەلتۈرگەن: «فاستېن مۇنداق دېگەن: مەن سىلەرگە ئەجدادلىرىڭلارنىڭ ھىيلە -مىكىرلەر بىلەن يېڭى ئەھدىگە قوشۇۋېلىپ، ئۇنىڭ گۈزەللىكىنى ۋە ئەۋزەللىكىنى يوقاتقان نەرسىلىرىنى ئىنكار قىلىمەن. چۈنكى بۇ ئەمەلىيەتتۇر. بۇ يېڭى ئەھدىنى ئىسا يازغان ئەمەس، ئۇنىڭ مۇرىتلىرىمۇ يازغان ئەمەس، بەلكى بۇنى نامى مەلۇم بولمىغان بىر شەخس يازغان بولۇپ، كېيىن كىشىلەرنىڭ ئۇنى ئۇنىڭ ھەقىقىي ۋەقەلىكلەرگە ئۇيغۇن بولمىغانلىقى سەۋەبىدىن ئېتىبارلىق سانىماسلىقىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنى يالغاندىن مۇرىتلارغا مەنسۇپ قىلغان. بۇ ئاپتور ھەقىقەتتىن چەتنىگەن ۋە زىتلىقلار بىلەن تولغان بۇ كىتابنى يېزىپ ئوتتۇرىغا چىقىرىش ئارقىلىق ئىسا مۇرىتلىرىغا ئېغىر ھالدا ئازار قىلغان بولدى.» بۇمەزھەپنىڭ پېشۋاسى كۆپلىگەن مەسىلىلەرنى ئوچۇق، دادىل ھالدا جاكارلايتتى. ئۇلارنىڭ مۇھىملىرى تۆۋەندىكىچە:

1) خرىستىيانلار يېڭى ئەھدە كىتابلىرىغا ئۇنىڭدا بولمىغان نەرسىلەرنى كىرگۈزۈۋالغان ۋە بەزى ماۋزۇلارنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ تاشلىغان.

2) ھازىرقى مەشھۇر ئىنجىللارنىڭ ھېچقايسىسى ئىسانىڭ يازغان ئەسلى ئىنجىلى ئەمەس. بۇلارنى مۇرىتلار ياكى ئۇلاردىن بىر ئەسىر

كېيىنكى كىشىلەرمۇ يازغان ئەمەس، بەلكى بۇلارنى نامى بىلىنمىگەن شەخسلەر يېزىپ ئوتتۇرىغا چىقارغان.

3) بۇ يېڭى ئەھدە كىتابلىرىدا ناھايىتى كۆپ زىتلىقلار ۋە خاتالىقلار بار.

لاردنېر ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دەپ يازىدۇ: «تارىخچىلارنىڭ ھەممىسى مانىكىز مەزھىپىنىڭ كونا ئەھدە كىتابلىرىغا ھەرۋاقىت ئېتىقاد قىلمىغانلىقىغا، ئۇلارنىڭ "شەيتان مۇساغا سۆزلەش ئارقىلىق يەھۇدىي پەيغەمبەرلىرىنى ئالدىغان" دەپ ئېتىقاد قىلىدىغانلىقىغا ۋە ئۇلارنى قاراقچى، بۇلاڭچىلار دەپ سۈپەتلەيدىغانلىقىغا بىردەك پىكىرگە كەلگەندۇر.

يۇقىرىدىكى ئىككى ئۇسۇلدىن ئېنىقلاندىكى، خىرىستىيانلارنىڭ ئىشلىرىغا قارشى تۇرىدىغان ۋە ھازىرقى خىرىستىيانلار بىدئەتچىلەر دەپ سانايدىغان قەدىمكى خىرىستىيان مەزھەپلىرىنىڭ ھەممىسى كونا ۋە يېڭى ئەھدە كىتابلىرىدا ئۆزگەرتىش ۋە ھەر خىل ئويدۇرمىچىلىقلارنىڭ بولغانلىقىنى بىرىنچى ئەسىردىن باشلاپلا كەسكىن ھالدا ئېلان قىلىپ كەلگەن.

ئۈچىنچى ئۇسۇل:

خىرىستىيان دىنىغا مۇتەئەسسىپلىك بىلەن ئېتىقاد قىلىدىغان ۋە بارلىق خىرىستىيانلارنىڭ نەزىرىدە ئېتىبارلىق بولغان خىرىستىيان تارىخچىلىرى ۋە مۇپەسسىرلىرىنىڭ سۆزلىرىنى نەقىل كەلتۈرۈش

1 -ئادام كىلارك ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە «تارىخچىلارنىڭ ئىسا توغرىلۇق يازغانلىرىنىڭ كۆپلىرى توغرا ئەمەستۇر. چۈنكى ئۇلار ئەمەلىيەتتە بولمىغان ھادىسىلەرنى ۋە ئىشلارنى يازغان. باشقا ماۋزۇلاردىمۇ گاھ قەستەن، گاھ بىلمەستىن كۆپ خاتا نەرسىلەرنى يازغان، بۇ رېئاللىقتۇر. خىرىستىيان دىنىنىڭ ئاۋۋالقى ئەسىرىدە دەۋر سۈرگەن ئىنجىللارنىڭ كۆپلىرى يالغان ئىنجىللاردۇر. بۇنداق ئىنجىللارنىڭ سانى 70 تىن ئاشقان. فابرى سىيۇس بۇنداق يالغان

ئىنجىللارنىڭ ھەممىسىنى ئۈچ جىلدقا توپلاپ نەشر قىلدۇرغان» دەپ يازىدۇ.

2 -مۇسا ئەلەيھىسسالامغا «يارىتىلىش»، «چىقىش»، «ئالىملار (لاۋىيلار)»، «سانلار» ۋە «ئۆلگە» قاتارلىق بەش بۆلۈمدىن باشقىمۇ يەنە تەۋرات بۆلۈملىرى مەنسۇپ قىلىنغان. ئۇلارنىڭ مەشھۇرلىرى ھازىرقى تەۋراتتا تۆۋەندىكى ئالتىدۇر:

1 -ھادىسىلەر
2 -يارىتىلىش 2
3 -مىراج
4 -ئەسرار
5 -ئەھدە
6 -ئىقرار

ھورىن مۇنداق دېگەن: «بۇ ئويدۇرما بۆلۈملەر خىرىستىيان دىنىنىڭ ئاۋۋالقى ئەسرىدە يەنى بىرىنچى مىلادىيىدە ئىجاد قىلىنغان.»

3 -مەشھۇر تارىخچى مۇشىم مۇنداق دەيدۇ: «ئىسا دۇنياغا كېلىشتىن بۇرۇن مىسىرلىق يەھۇدىيلار مەشھۇر پەيلاسوپلارنىڭ "ئىشەنچىنى كۈچەيتىش ۋە ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن يالغان سۆزلەش ۋە كىشىلەرنى ئالداش جائىز لا ئەمەس، بەلكى ياخشىلىققا ياتىدۇ" دەيدىغان سەپسەتىلىرىنى ئۆگەنگەن. ئۇلار بۇ خاتا پەلسەپە بىلەن ئىش كۆرگەن. ئۇلارنىڭ بۇ ئىشلىرى قەدىمكى ساماۋى كىتابلارغا قىلغان مۇئامىلىلىرىدىن ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. كېيىنچە بۇ خاتا پەلسەپىنىڭ ئىللەتلىرى خىرىستىيانلارغا كۆچكەن. خىرىستىيانلارنىڭ كۆپلىگەن كىتابلارنى تارىختىكى مەشھۇر بۈيۈكلەرگە مەنسۇپ قىلغانلىقلىرى بۇنىڭ بىر ئىسپاتىدۇر.»

يالغاننى توقۇش، ئويدۇرۇش ۋە ئالداش خىرىستىيانلاردىن بۇرۇنقى يەھۇدىيلارنىڭ ۋە كېيىنچە خىرىستىيانلارنىڭ نەزىرىدە دىنى پەزىلەت سانالغان بىر ئىش تۇرسا، بۇ ئىش داۋام قىلماستىن توختاپ قالامدۇ؟!

4 -لاردىنبىر ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە پادىشاھ ئاناستىسۇس (491~518 -يىللىرى ئارىسىدا ھۆكۈمدار بولغان) نىڭ ئەمرى بىلەن «مۇقەددەس كىتابلار ئاپتورلىرىنىڭ ئېنىق بىلىنمىگەنلىكى سەۋەبتىن ئېتىبارسىز قىلىنىدۇ» دەپ پەرمان چىقىرىلغان. ئۇنىڭدىن كېيىن يەنە ئۇنىڭ پەرمانى بىلەن بۇ ئىنجىللار ئىسلاھ قىلىنىپ تۈزىتىلگەن. ئەگەر شۇ ۋاقىتتا بۇ ئىنجىللارنىڭ ئاپتورلىرى بىلىنگەن بولسا، ياكى ئىشەنچلىك دەپ قارالغان بولسا، بۇ ئىنجىللار ھەرگىز ئىسلاھ قىلىنمىغان بولاتتى. ئىسلاھ قىلىپ تۈزەتكۈچىلەر كۈچلىرىنىڭ يېتىشىچە بۇ ئىنجىللاردىكى زىتلىقلارنى ۋە خاتالىقلارنى ئۆزگەرتىپ ئىسلاھ قىلغان بولسىمۇ، بۇ كىتابلارنىڭ ئەسلىنىڭ يوقالغانلىقى ۋە ئۇيدۇرما ئىكەنلىكىدىن ئىبارەت ھەقىقەت ھەر زامان ئىسپاتلىنىپ تۇرماقتا.

5 -ئەكستايىن، ھېلىز ۋە قەدىمكى خىرىستىيانلار مۇنداق دەيتتى: «يەھۇدىيلار مىلادىيەنىڭ 130 -يىلى خىرىستىيانلارنىڭ تەۋراتنىڭ گىرېكچە نۇسخىسىغىلا ئېتىقاد قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇلارغا بولغان دۈشمەنلىكى يۈزىسىدىن بۇ تەرجىمە نۇسخىنى ئىناۋەتسىز قىلىۋېتىش ئۈچۈن تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىنى قەستەن ئۆزگەرتىۋەتكەن.» كېنكات يەھۇدىيلارنىڭ ئۆزلىرى ئېتىقاد قىلىدىغان ئىبرانىي نۇسخا تەۋراتتىن باشقا نۇسخا تەۋراتقا ئېتىقاد قىلىدىغان سامىرىيەلىكلەرگە دۈشمەنلىكلىرى يۈزىسىدىن ئۆزگەرتىۋەتكەنلىكىنى قانائەتلىنەرلىك دەلىللەر بىلەن ئىسپاتلىغان.

6 -مۇپەسسىر ھارسلى مۇنداق دېگەن: «مۇقەددەس كىتابلارنىڭ ئەسلى تېكىستلىرىنىڭ ئۆزگەرتىلگەنلىكىدە ھېچقانداق شەك-شۈبھە يوق. قەبىھ، يامان ئىبارىلەر بۇ كىتابلارغا ئەسلى تېكىست ئورنىدا كىرگۈزۈلگەن. تەۋراتنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىنىڭ تېكىستلىرى كىشىلەرنىڭ قوللىرىدىكى نەقىللەردە ئەڭ قەبىھ شەكىلدە بۇرمىلانغان.»

7 -ۋاتسىن مۇنداق دېگەن: «ئۇرېجىن مۇقەددەس كىتابلاردىكى زىتلىقلار ۋە ئىختىلاپلارنىڭ كۆپلۈكىدىن شىكايەت قىلاتتى ۋە ئۇنىڭ سەۋەبىنى كاتىپلارنىڭ غاپىللىقى، يامان نىيەتلىرى ۋە مەسىلىگە

ئەھمىيەتسىز قاراشلىرى قاتارلىق ھەر تۈرلۈك ئۆزگىرىشلەر بىلەن شەرھلىگەن. جىيرۇم كونا ئەھدە كىتابلىرىنى تەرجىمە قىلىش پىكرىگە كەلگەندىن كېيىن، ئۇ ئۆزىنىڭ يېنىدىكى نۇسخىلارغا بۇ كىتابلارنى سېلىشتۇرغىنىدا بۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا چوڭ ئىختىلاپلار ۋە زىتلىقلارنى كۆرگەن.»

ئادام كىلارك ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دەپ يازىدۇ: «جىيرۇمدىن بۇرۇن ھەر تۈرلۈك تەرجىمانلار تەرىپىدىن تەرجىمە قىلىنغان لاتىنچە تەرجىمىلەرمۇ ناھايىتى كۆپ ئىدى. جىيرۇم ئېيتقاندەك، ئۇلارنىڭ بەزىلىرىگە ناھايىتى چوڭ ئۆزگەرتىشلەر كىرىپ كەتكەن ۋە ئىچىدىكى ماۋزۇلاردىمۇ زىتلىقلار كۆپ بولغان.»

8 – راھىب فايلىبىس كۇۋادنوس بەزى مۇسۇلمانلارغا رەددىيە بېرىش ئاساسىدا «خىياللار» ناملىق بىر كىتاب يازغان ۋە ئۇنى 1649 - يىلى نەشىر قىلدۇرغان. ئۇنىڭدا مۇنداق دەپ يازغان: «كونا ئەھدە كىتابلىرىدا كىشىلەرنىڭ قوللىرى بىلەن ئۆزگەرتىلگەن خاتالىقلار ناھايىتى كۆپ. بىز خىرىستىيانلار يەھۇدىيلارنىڭ بۇزغۇنچىلىقلىرىغا كۆز يۇمۇپ، بۇ كىتابلارنى قوغداپ كەلدۇق. بىز ئۇلارنىڭ ئەپسانىلىرىگە ئىشەنمەيمىز.»

9 -پىروتېستانت مەزھىپىدىكىلەر تەرىپىدىن پادىشاھ جېمس (1625 -يىلى ۋاپات بولغان) كە سۇنۇلغان ئەرزدە مۇنداق دېيىلگەن: «بىزنىڭ قولىمىزدىكى مۇقەددەس كىتابنىڭ ئىچىدىكى "زەبۇر" كىتابى ئۇنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىنىڭ تېكىستلىرىگە ئوخشىمايدۇ. ئۇنىڭدا تېكىستلەرنى قىسقارتىش، ئويدۇرۇپ قوشۇش ۋە باشقا سۆزلەرگە ئۆزگەرتىۋېتىشلەر ناھايىتى كۆپتۇر. بۇنداق ئەھۋال 200 دىن ئارتۇق ماۋزۇدا ئۇچرايدۇ.»

10 -ئىنگلىز تارىخچىسى مىستېر تۇماس (1881 -يىلى ۋاپات بولغان) مۇنداق دەپ يازىدۇ: «مۇقەددەس كىتابلارنى تەرجىمە قىلغان ئىنگلىز تەرجىمانلار ئاساسى مەقسەتنى بۇرمىلىۋەتكەن، ھەقىقەتنى يوشۇرغان، بىلىمسىز كىشىلەرنى كۆپ ئالداپ كەتكەن. شۇنىڭ بىلەن توغرا بولۇشقا تېگىشلىك ئىنجىلنى قىڭغىرلاشتۇرۇۋەتتى. ئۇلار

زۇلمەتنـــى نـــۇردىن ئـــارتۇق كـــۆرەتتى. يالغـــاننى ھەقىقەتـــتىن ئەۋزەل بىلەتتى.»

11 ـ ئەنگلىيەدىكى يېڭى تەرجىمە ھەيئىتىنىڭ بۈيۈك مەسئۇللىرىدىن بىرى بولغان مىستېر پرۇتېن ئەھلى كىتاب ئالىملىرىغا مۇنداق دەيدۇ: «ئەنگلىيەدە دەۋر سۈرۈۋاتقان تەرجىملەرنىڭ ھەممىسى خاتالىقلار بىلەن تولغان. سىلەرنىڭ مەشھۇر تەرجىمەڭلەردە كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ 848 ماۋزۇدىكى تېكىستلىرى ئۆزگەرتىۋېتىلگەن. بۇ ئىش سان ـ ساناقسىز كىشىلەرنىڭ يېڭى ئەھدە كىتابلىرىنى رەت قىلىشلىرىغا سەۋەب بولدى.»

ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ئىبارىلىرىدىكى زىتلىقلارنىڭ سەۋەبلىرى

ھورىن ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دەيدۇ: «بۇ كىتابلارنىڭ ئىبارىلىرىدىكى زىتلىقلارنىڭ تۆت سەۋەبى بار.

بىرىنچى سەۋەب:

كاتىپلارنىڭ غاپىللىقى ۋە خاتالىقى بولۇپ، بۇ مۇنداق تەسەۋۋۇر قىلىنىدۇ:

1 ـ كاتىپقا ئىبارىنى سۆزلەپ بەرگەن كىشى ئەسلىنى ئۆزگەرتىپ سۆزلەپ بەرگەن. كاتىپمۇ ئاڭلىغانلىرىنى يازغان، ياكى ئۇنىڭ سۆزلەپ بەرگەنلىرىنى تولۇق چۈشەنمەستىن ئۆزىنىڭ چۈشەنگىنىگە ئاساسلىنىپ يازغان.

2 ـ ئىبرانى ھەرپلىرى بىلەن گىرېك ھەرپلىرى ئوخشىشىپ كېتىدۇ. شۇڭا بىرىنىڭ ئورنىغا باشقا بىرىنى يازغان.

3 ـ كاتىپ سۆز ئوتتۇرىسىدىكى سىزىقنى ھەرپ دەپ چۈشەنگەن، ياكى كاتىپ ئاساسىي مەقسەتنى چۈشەنمەستىن ئىبارىنى ئۆز ئەقلى بويىچە تۈزىتىپ يازغان. بۇنىڭ بىلەن ئۇ خاتالاشقان.

4 ـ كاتىپ بىر ماۋزۇدىن يەنە بىر ماۋزۇغا سەۋەنلىكتىن يۆتكەلگەن. كېيىن ئۇ ئاگاھلاندۇرۇلغاندىن كېيىن بۇرۇن يازغانلىرىنى ئۆچۈرمەستىن، يۆتكەلگەن يېرىدىن باشلاپ يازغان. نەتىجىدە، بۇرۇنقى خاتالىق بىلەن يازغانلىرى شۇ بويىچە قالغان.

5 -كاتىپ بىر نەرسىنى ئۇنۇتقان بولۇپ، ئۇ باشقا بىر ماۋزۇنى يېزىۋاتقىنىدا ئېسىگە كەلگەن بۇرۇنقى ئۇنۇتقانلىرىنى كەلگەن يېرىدىن باشلاپ يېزىۋەتكەن. بۇنىڭ بىلەن ئىبارىلەر ئۆز ئورنىدىن باشقا ماۋزۇلارغا يۆتكىلىپ قالغان.

6 -كاتىپ يېزىۋاتقان ۋاقتىدا سەۋەنلىكتىن يازماقچى بولغان قۇردىن باشقا قۇرغا ئۆتۈپ كەتكەن. بۇنىڭ بىلەن بىر ياكى كۆپ ئىبارىلەر يېزىلماي قالغان. كاتىپمۇ بىلمەي قالغان.

7 -كاتىپ بەزى ماۋزۇلارنى چۈشەنمىگەنلىكتىن ئۆزىنىڭ چۈشەنگىنى بويىچە يازغان ۋە خاتالاشقان.

8 -كاتىپلارنىڭ جاھىللىقلىرى ۋە غاپىللىقلىرى ئىبارىلەرنىڭ زىتلىقىدىكى چوڭ سەۋەبتۇر. چۈنكى ئۇلار شەرھلەردىكى، ياكى تەپسىرلەردىكى ئىبارىلەرنى تېكىستتىن بىر پارچە دەپ چۈشىنىپ قالغان ۋە ئۇلارنى تېكىستلەرگە قوشۇپ يېزىۋەتكەن.

ئىككىنچى سەۋەب:

نەقىل قىلىنغان ئەسلى نۇسخىنىڭ ناقىسلىقى بولۇپ، بۇ تۆۋەندىكىچە تەسەۋۋۇر قىلىنىدۇ:

1 -ھەرپلەرنىڭ ئوقۇلۇش قائىدىسىنىڭ ئۆچۈرۈلۈشى.

2 -بىر بەتتە كۆرۈنگەن ھەرپلەرنىڭ ئوقۇلۇش قائىدىسى يەنە باشقا بەتلەردىمۇ شۇنداق كۆرۈنگەن. نەتىجىدە باشقا بەتنىڭ ھەرپلىرىگە ئارىلىشىپ قالغان، كاتىپ ئۇنى بۇرۇنقى بەتنىڭ بىر قىسمى، دەپ چۈشىنىپ شۇ بويىچە يېزىۋەتكەن.

3 -تاشلىنىپ قالغان تېكىستلەر بەتنىڭ ئاستىدىكى شەرھىسىگە ئورنىنى كۆرسىتىدىغان ئىشارەتسىز يېزىلغان بولۇپ، ئىككىنچى بىر كاتىپ ئۇنى يازغاندا تاشلىنىپ قالغان بۇ تېكىستنىڭ ئورنىنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى بىلمىگەچكە ئۆزىنىڭ رايى بويىچە يازغان ۋە خاتالاشقان.

ئۈچىنچى سەۋەب:

خىيالى تۈزىتىش ۋە ئاساسسىز ئىسلاھ قىلىش بولۇپ، بۇ تۆۋەندىكىچە تەسەۋۋۇر قىلىنىدۇ:

1 -كاتىــپ تــوغرا ئىبــارىنى خاتــا يــاكى نــاقىس دەپ چۈشــىنىپ قالغانلىقتىن ئۇنىڭغا ئۆزگەرتىش كىرگۈزگەن.

2 -بەزى تەتقىقـاتچىلار بـۇ كىتـابلاردىكى خاتـالىقلارنى ئىسـلاھ قىلىـش بىلەنـلا قالماسـتىن، بەلكـى بەزى ئىبـارىلەرنى ئۆزلىرىنىـڭ نەزىرىـدە بەدىئـي سـانالغان باشـقا ئىبـارىلەرگە ئۆزگەرتـۋەتكەن ۋە ئۆزلىرىنىـڭ نەزىرىـدە پەرقسـىز كـۆرۈنگەن بىـر مەنىلىـك لەۋزىلەرنــى ۋە ئـارتۇق كـۆرۈلگەن سۆزلەرنى تېكىستتىن ئېلىپ تاشلىغان.

3 -بىـر -بىـرىگە ئوخشـاپ كېتىـدىغان تېكىسـتلەرنى مەنـا جەھەتـتىن ئوخشـاش دەپ چۈشـىنىپ قىلىـپ، بـۇ تېكىسـتلەرنى بىـر -بىـرىگە تامـامەن ئوخشىتىشــقا تىرىشــقان. نەتىجىــدە ئــارتۇق ســۆزلەرنى كېمەيــتكەن، ناقىســلارنى كـۆپەيتكەن. بـۇ جىنـايەت خۇسۇسـەن ئىنجىللارغـا كـۆپ ئىشلىتىلگەن. شۇڭا پاۋلۇسنىڭ مەكتۇبلىرىغا كونـا ئەھدە كىتابلىرىـدىن نەقىـل كەلتــۈرۈلگەن ئىبــارىلەرنى ئۇنىــڭ گــرېكچە تەرجىمىســىگە مۇۋاپىقلاشـتۇرۇش ئۈچۈن قوشـۇمچىلار كـۆپ قوشـۇلغان. بۇنـداق ئىشـلار ئەڭ كۆپ يۈزبەرگەن ئىشلاردۇر.

4 -بەزى تەتقىقـاتچىلار يېڭـى ئەھـدە كىتابلىرىنىـڭ ئىبـارىلىرىنى لاتىـنچە تەرجىمىســگە مۇۋاپىقلاشــتۇرۇش ئۈچــۈن بــۇ كىتــابلارنى كــۆپ ئۆزگەرتكەن.

تۆتىنچى سەۋەب:

قەسـتەن ئـۆزگەرتىش بولـۇپ، مـۇقەددەس كىتابلارنىـڭ تېكىسـتلىرىنى قەسـتەن ئۆزگەرتـۋېتىش جىنـايىتى مۇتەئەسسـىپ دىنچىلار ۋە بىـدئەتچىلەر تەرىپىــدىن ســادىر بولغــان. ئۆزگەرتىشــتە ئەڭ مەشــھۇر بولغــانلار خىرىســتىيان دىنىنىــڭ مارســيۇن مەزھــىپىگە مەنســۇپ بولغــان بىــدئەتچىلەردۇر. ئەممــا مۇتەئەسســىپلەر بولســا بەزى مەســىلىلەرنى كۈچلەنــدۈرۈش، يــاكى قارشــى تەرەپــكە رەددىــيە بېــرىش ئۈچــۈن كىتـابلارنى قەسـتەن ئۆزگەرتـۋەتكەن. بـۇ ئۆزگەرتىشـلەر ئـۇلاردىن كېيىن تېخىمـۇ راۋاجلانغـان.» ھـورىن يەنە ئـۆز كىتابىـدا بۇنـداق مۇتەئەسسـىپ

دىنچىلار تەرىپىدىن كۆپلىگەن ئۆزگەرتىشلەرنىڭ بولغانلىقىغا مىساللارنى كەلتۈرگەن.

يۇقىرىدا تەۋرات ۋە ئىنجىللاردىن ئىبارەت بۇ ئىككى ئەھدە كىتابلىرىغا ئۆتكۈزۈلگەن ھەر تۈرلۈك جىنايەتلەرنىڭ ئىسپاتلانغانلىقىنى كۆرۈپ ئۆتكەندىن كېيىن، دەيمىزكى: يەھۇدىي، خىرىستىيانلار ئۆزگەرتىش، بۇزۇش، ئۇيدۇرۇش ۋە قىسقارتىش ۋاستىلىرىدىن قايسىبىرىنى قىلمىدى؟! ئۇلار مۇقەددەس كىتابلارنى ئۆزگەرتىش ئىشكىلىرىدىن قايسىبىر ئىشىكنى چەكمىدى؟! ئۇلارنىڭ خاراكتېرى بۇنداق بولغان يەردە، خىرىستىيانلار ئىسلام دىنى مەيدانىغا كەلگەندىن كېيىنمۇ يەنە ئۆزلىرىنىڭ ئەزەلدىنقى ئادىتى بويىچە ئۆز كىتابلىرىدىكى مۇسۇلمانلارغا پايدىلىق بولغان ماۋزۇلارنى، ئىبارىلەرنى ئۆزگەرتىۋەتكەن. كېيىن بۇ ئىشلار تېخىمۇ راۋاجلاندۇرۇلغان دېسەك ئەجەبلىنەرلىكمۇ؟! بەلكى مۇسۇلمانلارنىڭ زىيىنىغا بولىدىغان بۇنداق ئۆزگەرتىشلەرگە ئۇلار ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىدۇ.

خىرىستىيانلارنىڭ ئىككىنچى خاتالىقى

خىرىستىيانلار «ئىسا كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە گۇۋاھچى بولغان. ئەگەر بۇ كىتابلار ئەسلىدىكى شەكلىدىن ئۆزگەرتىلگەن بولسا ئىدى، ئىسا ئۇنىڭ ھەقلىقىغا گۇۋاھچى بولمىغان بولاتتى ۋە يەھۇدىيلارنىڭ مۇقەددەس كىتابلارنى ئۆزگەرتىشتىن ئىبارەت بۇ جىنايەتلىرى سەۋەبلىك ئۇلارنى ئەيىبلىگەن بولاتتى» دەپ گۇمان قىلىشىدۇ. ئۇلارنىڭ بۇ گۇمانىغا مۇنداق دەپ جاۋاب بېرىمىز: كونا ۋە يېڭى ئەھدە كىتابلىرىدىن ھېچبىرى لەۋزى جەھەتتىن ئىشەنچلىك ۋاستىلەر بىلەن ئىسپاتلىنالمىغان ۋە ئاپتورلىرىغا مەنسۇپ بولۇشتىمۇ ھەر خىل رىۋايەتلەر سۆزلىنىپ بىرەر كىشىگە ئىشىنەرلىك بىر رىۋايەت بىلەن مەنسۇپ بولالمىغان ئىكەن، بۇ كىتابلاردا ئۆزگەرتىشنىڭ پۈتۈن تۈرلىرى ئىجرا قىلىنغانلىقى ئىسپاتلىنىدۇ. دىن ۋە دىيانەت ئەھلىلىرى دەپ

تونۇلغان دىنى مۇتەئەسسىپلەرنىڭ (ئۆز گۇمانلىرىدا ياخشى نىيەت بىلەن) بەزى مەسىلىلەرنى كىچىكە ئىگە قىلىش ۋە قارشى تەرەپكە رەددىيە بېرىش ئۈچۈن قەستەن ھالدا بۇ كىتابلارنى ئۆزگەرتكەنلىكى ئىنكار قىلغىلى بولمايدىغان دەرىجىدە كۆز ئالدىمىزدا نەق تۇرغانىكەن، (دىيانەتسىز ئۆلىمالىرى ئۆزلىرىنىڭ نەفسى غەرەزلىرى تۈپەيلى قانچىلىك كۆپ ئۆزگەرتكەن بولسا ھەممىسى كۆز ئالدىمىزدا نەق ئىكەن) بۇ كىتابلارنىڭ ھەممىسى شۈبھىلىك بولۇپ قالغان. بۇ كىتابلارنىڭ بەزى تېكىستلىرىنىمۇ دەلىل ئورنىدا قوللىنىشقا بولمايدۇ. چۈنكى ئىككىنچى ۋە ئۈچىنچى ئەسىرلەردىكى خىرىستىيانلار ئەبىيۇنىيە، مارسىيۇنىيە ۋە مانىكىز مەزھەپلىرىگە قارشى ھالدا كۆپلىگەن ئويدۇرما تېكىستلەرنى ئۆز كىتابلىرىغا كىرگۈزۈۋالغان. كېيىن بۇنداق ئويدۇرما تېكىستلەر ئۇلارنىڭ دىنى مەسىلىلەرنى كۈچكە ئىگە قىلىشلىرى ئۈچۈن ئىشقا يارىغانسېرى تېخىمۇ كۆپ توقۇلۇشقا باشلىغان. بىز بۇ تېكىستلەرنىڭ ئويدۇرما ئىكەنلىكىدىن قەتئىينەزەر شۇنى دەيمىزكى، بۇنداق تېكىستلەر بىلەن بۇ كىتابلارنىڭ راستلىقى ئىسپاتلانمايدۇ. چۈنكى بۇ تېكىستلەردە بۇ كىتابلارنىڭ سانى ۋە ئىسىملىرى بايان قىلىنغان ئەمەس. بۇنداق بولغان ئىكەن، كونا ئەھدە كىتابلىرى (ھازىرقى پىروتېستانت مەزھىپىدىكىدەك) 39 پارچىمۇ ياكى (ھازىرقى كاتولىك مەزھىپىدىكىدەك) 46 پارچىمۇ قانداق بىلىمىز؟!

ئىسادىن كېيىن ياشىغان ۋە پۈتۈن خىرىستىيانلار بىردەك ئۇلۇغلايدىغان مۇتەئەسسىپ يەھۇدىي تارىخچىسى يۇسېفس ئۆزىنىڭ كىتابىدا مۇنداق دەپ يازغان: «بىز يەھۇدىيلاردا بىر -بىرىگە زىت كەلگىدەك مىڭلارچە كىتاب يوق، بەلكى بىزنىڭ 22 پارچە كىتابىمىز بار بولۇپ، بۇلاردىن بەش كىتاب مۇساغا مەنسۇپتۇر.»

بۇنىڭدىن ئېنىقلاندىكى، مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بەش كىتابىدىن باشقا 17 كىتاب تەۋراتقا قوشۇۋېلىنغان كىتابلاردۇر. پىروتېستانت مەزھىپىگە كۆرە، تەۋراتقا قوشۇۋېلىنغان كىتابلارنىڭ سانى 34، كاتولىك مەزھىپىگە

كۆرە 41 دۇر. بۇ كىتابلارنىڭ قايسىلىرى تەۋراتنىڭ قوشۇمچىلىرى بولغان يۇقىرىدىكى 17 كىتابقا كىرىدۇ، قايسىلىرى ئۇنىڭغا كىرمەيدۇ؟

يۇقىرىدىكى ماۋزۇلاردا تەتقىقاتچى كىرىزاستەم ۋە كاتولىك ئالىملىرىنىڭ يەھۇدىيلارنىڭ كۆپ كىتابلارنى ئۆزلىرىنىڭ غايىپلىقلىرى ۋە دىيانەتسىزلىكلىرى سەۋەبلىك زايە قىلىۋەتكەنلىكى، بەزىلىرىنى كۆيدۈرۈپ، بەزىلىرىنى يىرتىپ تاشلىغانلىقلىرى قاتارلىق جىنايەتلىرىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىنىڭ بايانى يۇقىرىدا ئۆتتى. زايە قىلىنغان كىتابلار يۇقىرىدىكى 17 كىتابنىڭ ئىچىدىن بولۇشى مۇمكىن. تەتقىقاتچىلار بۇ كىتابلاردىن 20 كىتابنىڭ نامى بار، بىراق ئۆزى يوق دەپ ئىقرار قىلغان. تامىس ئىنكلىس دېگەن ئالىم مۇنداق دېگەن: «مۇقەددەس كىتابلاردىن زايە بولۇپ يوق بولغانلىرىنىڭ سانى 20 دىن ئاز ئەمەسلىكىنى پۈتۈن دۇنيا بىردەك ئېتىراپ قىلىدۇ.»

يۇسېفىسنىڭ گۇۋاھلىقى بىلەن تەۋراتتىن بەش كىتابنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا مەنسۇپ ئىكەنلىكى ئىسپاتلانغان. ئەمما يۇسېفىسنىڭ دەۋرىدىكى بۇ بەش كىتاب ھازىرقى مەشھۇر بەش كىتابمۇ ياكى باشقىسىمۇ ئۇنى كىم بىلسۇن؟!

يۇسېفىسنىڭ ھازىرقى كىتابلارغا ئىشەنچ قىلمىغىنىغا قارىغاندا ئۇ بەش كىتاب ھازىرقى كىتابلارنىڭ ئىچىدىكى بەش كىتاب ئەمەس. ئەگەر بىز ھازىرقى ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنى بۇ كىتابلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا مەۋجۇت بولغان، بۇلار ئىسا ۋە ئۇنىڭ مۇرىتلىرى ھەقلىقىغا گۇۋاھچى بولغان كىتابلارنىڭ ئۆزى ئىدى، دەپ پەرەز قىلغان تەقدىردىمۇ بۇ گۇۋاھلىق پەقەتلا بۇ كىتابلارنىڭ ئاتالمىش ئاپتورلىرىغا مەنسۇپ ئىكەنلىكى ياكى ئەمەسلىكىدىن ۋە ئۇنىڭ ئىچىدىكىلەرنىڭ راستلىقى ياكى بەزىسى راست، بەزىسى توقۇلما ئىكەنلىكىدىن قەتئىينەزەر، بۇ كىتابلارنىڭ شۇ ۋاقىتلاردا يەھۇدىيلارنىڭ قولىدا بار ئىكەنلىكىنىلا ئىپادىلەيدۇ. بۇ گۇۋاھلىقتىن بۇ كىتابلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئاتالمىش ئاپتورلارغا مەنسۇپ ئىكەنلىكى، ياكى ئۇنىڭ ئىچىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ ھەققەۋە راست ئىكەنلىكى مەلۇم بولمايدۇ. ئەگەر ئىسا ۋە

ئۇنىڭ مۇرىتلىرى بۇ كىتابلاردىن (يەنى تەۋراتتىن) بىرەر مەسىلىنى نەقىل كەلتۈرگەن بولسىمۇ ئۇلارنىڭ نەقىل كەلتۈرگەنلىكى نەقىل ئېلىنغان كىتابنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرمەيدۇ. شۇنداق، ئەگەر ئىسا ئەلەيھىسسالام تەۋرات ئۆز ئىچىگە ئالغان كىتابلارنىڭ ھەممىسىدىكى پۈتۈن ھۆكۈملەرنىڭ ھەممىسىنى ئاللاھتىن كەلگەن، ھەق دەپ جاكارلىغان بولسا ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ سۆزى ئىشەنچلىك ۋاسىتىلار بىلەن يېتىپ كەلگەن بولسا ئىدى، بۇ كىتابلارنى كەسكىن ھالدا ھەق، شۈبھە يوق دەپ ئېيتالىغان بولاتتۇق. بۇنداق بولمىغان ئىكەن، بۇ كىتابلار شۈبھىلىكتۇر ۋە داۋاملىق تەتقىق قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. چۈنكى ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن بۇ كىتابلاردىن ھېچقايسىسى ھەققىدە ئوچۇق بايان كەلمىگەن. تەتقىقاتچى بېلى ئۆزىنىڭ كىتابىدا مۇنداق دېگەن: «ئىسانىڭ "تەۋرات ئاللاھتىن كەلگەن" دېگەن سۆزى "كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھەممىسى ياكى تېكىستلىرىنىڭ ھەممىسى ئاللاھتىن كەلگەن، ھەممىسى ئەسلىدىكىدۇر ۋە توغرىدۇر" دېگەن مەنانى ئىپادىلىمەيدۇ، ئەلۋەتتە. ئەگەر بىز كونا ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھەممىسىنىڭ ئەسلىدىكى ئىكەنلىكىگە ئىسا گۇۋاھلىق بەرگەن، دەپ پەرەز قىلغان تەقدىردىمۇ ئۇنىڭ ئۇۋاقىتتىكى گۇۋاھلىقى ئۇنىڭدىن كېيىنكى يەھۇدىيلارنىڭ ئۆزگەرتىش، ئويدۇرۇش ۋە بۇرمىلاش قاتارلىق جىنايەتلىرىنى ئاقلىيالمايدۇ. ئىسادىن بۇرۇن كىتابلىرىنى ئۆزگەرتكەن بۇ يەھۇدىيلار ئۇنىڭدىن كېيىن ئۆزگەرتەلمەمدۇ، ئەلۋەتتە ئۆزگەرتكەن.» خىرىستىيان دىنىنىڭ ئاتاقلىق ئالىملىرى، مۇپەسسىرلىرى، تارىخچىلىرى ۋە تەتقىقاتچىلىرىنىڭ ھەممىسى يەھۇدىيلارنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن مىلادىيەنىڭ 130-يىلى خىرىستىيانلارغا بولغان دۈشمەنلىكى يۈزىسىدىن مۇقەددەس كىتابلىرىنى قەستەن ئۆزگەرتىۋەتكەنلىكىگە بىردەك ئىقراردۇر. دېمەك، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ گۇۋاھلىقىمۇ ئۇنىڭدىن كېيىنكى يۈز بەرگەن ئۆزگەرتىشلەرگە زىت كەلمەيدۇ.

خىرىستىيانلارنىڭ ئۈچىنچى خاتالىقى

خىرىستىيانلار تەۋراتقا ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈلگەنلىكىنى ئېھتىمالدىن يىراق ساناپ، «مۇقەددەس كىتابلارنىڭ نۇسخىلىرى دۇنيانىڭ ھەر قايسى تەرەپلىرىگە تارقالغاچقا ئۇلارنى ئۆزگەرتىش ئوڭاي ئەمەس» دەپ گۇمان قىلىشىدۇ. ئۇلارغا مۇنداق دەپ جاۋاب بېرىلىدۇ:

1-مۇسا ئەلەيھىسسالام تەۋراتنى (يەنى ئۆزىگە مەنسۇپ بولغان بەش كىتابنى) يېزىپ يەھۇدىي ئالىملىرىغا تاپشۇرغان ۋە ئۇنى مەخسۇس بىر ساندۇقتا سېلىپ ساقلاشقا تەۋسىيە قىلغان. ئەمەلىيەتتە، مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تەۋراتى بۇ ساندۇقتا سېلىپ قويۇلىدۇ ۋە بىرىنچى دەۋر كىشىلىرىدە بۇ كىتاب شۇنداق ساقلىنىپ، قوغدىلىپ كەلدى. بۇ بىرىنچى دەۋر كىشىلىرى تۈگەپ كېتىشى بىلەن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ ئەھۋالى ئۆزگىرىشكە باشلىدى. ئۇلار گاھ دىندىن يېنىپ كېتىپ، گاھ تەۋبە قىلىپ دىنغا قايتىپ تۇراتتى. داۋۇد ۋە سۇلەيمان ئەلەيھىسسالاملارنىڭ دەۋرىگىچە ئۇلارنىڭ ئەھۋاللىرى شۇنداق داۋام قىلغان. بۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ كېلىشى بىلەن ئۇلارنىڭ ئەھۋاللىرى ياخشىلىنىپ، ئەقىدىلىرى ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈپ، ئۇلار يولغا كىرگۈزۈلىدۇ. ئەمما ساندۇقتىكى تەۋرات ئۇلارنىڭ دىندىن يېنىۋېلىشلىرى تۈپەيلى سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامنىڭ كېلىشىدىن بۇرۇنلا زايە قىلىۋېتىلگەن بولۇپ، ئۇنىڭ قايسى ۋاقىتتا يوقالغانلىقىنى ئۇلار كېسىپ ئېيتىپ بېرەلمەيدۇ. چۈنكى سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام ساندۇقنى ئاچقىنىدا ئۇنىڭ ئىچىدىن 10 ۋەسىيەت يېزىلغان ئىككى تاختىدىن باشقا تەۋرات تاختىلىرى تېپىلمىغان. (تەۋرات «پادىشاھلار1» 8: 9)

ئۇلارنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرى سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرقى يىللىرى يەھۇدىيلارنىڭ دىندىن يېنىۋېلىشى ھادىسىسىنىڭ يەنە بىر قېتىم يۈز بەرگەنلىكىنى سۆزلەيدۇ. ئۇلارنىڭ كىتابلىرى سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامغا تۆھمەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «سۇلەيمان ھاياتىنىڭ ئاخىرقى يىللىرىدا دىندىن يېنىۋېلىپ، بۇتلارغا چوقۇنغان، خوتۇنلىرىنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن كۆپلىگەن بۇددا

ئىبادەتخـــانىلىرىنى ســـالدۇرغان.» (تەۋرات «پادىشـــاھلار1» 11: 1~11)
ئۇلارنىـڭ بـۇ قەبىـھ تەبىرلـىرى بـويىچە سـۇلەيمان ئەلەيھىسسـالام ئـاخىرقى ئۆمرىـدە مۇرتەد بولـۇپ، بۇددىسـت بولـۇپ كەتكەن بولسـا، ئۇنىـڭ تەۋرات بىلەن ئالاقىسى قالامدۇ؟!

ســۇلەيمان ئەلەيھىسســالام ۋاپــات بولغانــدىن كېــيىن، مىلادىـــيەدىن ئىلگىرىكــى 93 -يىلــى چــوڭ كۆلەملىــك دىنــدىن بۇرۇلــۇش نەتىجىســىدە ئىسرائىل ئەۋلادلىـرى ئىككـى مەملىكەتكە ئايرىلىـپ كېتىدۇ. ناباتنىـڭ ئـوغلى يەرىبئـام پەلەسـتىنىنىڭ شـىمالىدىكى جـايلارنى «ئىسـرائىل مەملىكىتـى» دەپ ئاتـاپ، ئۇنىڭدىكى 10 قەبىلـىگە پادىشـاھ بولـدۇ. ئۇلارنىـڭ پـايتەختى تىرسـە (نابلىسقا يېقىن بىـر جـاي) ئىـدى. سۇلەيماننىڭ ئـوغلى رەھبئـام پەلەستىنىنىڭ جەنۇبىــدىكى جايلارغــا پادىشــاھ بولــدۇ. ئــۇ جــايلاردا ئىككــى قەبىــلە ياشــايتتى. بــۇ جــايلار يەھــۇزا مەملىكىتــى دەپ ئــاتىلاتتى. پــايتەختى يېرۇســالىم ئىــدى. ھەر ئىككـى مەملىكەتــتە كــافىرلىق ۋە دىنــدىن يېنىــۋېلىش ھادىســىلىرى ئەۋجىــگە يەتــكەن. ئىســرائىل دۆلىتىــدىكى كــافىرلىق ئېقىمــى ناھــايىتى كەڭ ھەم تېــز ئىــدى. چــۈنكى بــۇ دۆلەتنىــڭ بىرىنچــى پادىشــاھى يەرىبئــام دىنــدىن يېنىــپ ئــالتۇن مــوزاينى بــۇت قىلىــپ تىكلــەپ ئۇنىڭغــا چوقۇنغـان ۋەباشـقىلارنىمۇ ئۇنىڭغـا زورلىغـان. بـۇ مەملىكەتتىكـى ئىسـرائىل ئەۋلادلىــرى بۇددىســت بولــۇپ كەتــكەن. ئۇلارنىــڭ ئــاز بىــر قىســمى بۇددىســتلىقنى قوبــۇل قىلمــاي يەھــۇزا مەملىكىــتىگە قېچىــپ كەتــكەن. ئىســـرائىل دۆلىـــتىگە 19 پادىشـــاھ ھۆكۈمرانلىـــق قىلغـــان بولســـىمۇ، ھېچبىرىنىــڭ دەۋرىــدە ئۇلارنىــڭ ئەھــۋالى ياخشــىلىققا ئــۆزگەرمىگەن. بۇلارنىــڭ بىرىنچــى پادىشــاھىدىن ئــاخىرقى 19 -پادىشــاھىغىچە ھەممىســى كافىرلىقتــا ياشــىغان. ئــۇلار بۇتلارغــا چوقۇنــاتتى. ئــاللاھ ئۇلارنىــڭ بــۇ قىلمىشــلىرى تۈپەيلىــدىن ئۇلارغــا ئەششــۇرىيلارنى مۇســەللەت قىلغــان. مىلادىـــيەدىن بـــۇرۇنقى 722 -يىلـــى ســـەرجۇنII نىـــڭ باشـــچىلىقىدىكى ئەششـۇري كـۈچلىرى ئىسـرائىل ئەۋلادلىرىنـى ئەسـىرگە ئالـدۇ. ئۇلارنىـڭ كـۆپ قىسـمىنى ئۆلتۈرىـدۇ. بەزىلـىرى باشـقا مەملىكەتـلەرگە قېچىـپ كېتىـدۇ. بــۇ مەملىكەتــتە ئــۇلاردىن ئــازلا ئىســرائىل ئەۋلادلىــرى قالــدۇ. ئــۇلار

بۇددىستلارنى ئۆزلىرىگە تارتىپ، ئۇلارغا زېمىن بېرىش نەتىجىسىدە ئىسرائىل دۆلىتىگە كەلگەن بۇددىست مىللەتلەر بىلەن ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئارىلىشىپ ياشاش ۋە قۇدا - باجىلىق مۇناسىۋەتلىرىنى ئورنىتىشلىرى نەتىجىسىدە ئۇلار بىر - بىرىگە ئاسسىمىلياتسىيە بولۇپ كېتىدۇ. ئۇلار شۇنىڭدىن كېيىنكى ئەۋلادلىرىنى سامىرىيەلىكلەر دەپ ئاتايدۇ. ئىسرائىل دۆلىتىنىڭ بىرىنچى پادىشاھى يەرىبئامدىن بۇ دۆلەتنىڭ گۇمراھ بولۇشىغىچە بولغان ئىككى ئەسىردىن كۆپرەك ۋاقىت ئىچىدە ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ تەۋرات بىلەن بولغان ئالاقىسى مۇتلەق ئۈزۈلۈپ قالغانىدى. بۇ دۆلەتتە تەۋراتنىڭ بىرەر نۇسخىسىنىڭ تېپىلىشى خۇددى ئىسمى بار، جىسمى يوق ئەنقا قۇشىنىڭ تېپىلىشىدىنمۇ قىيىن ئىدى. ئەمما ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ ئىككىلا قەبىلىسىدىن قۇرۇلغان يەھۇزا دۆلىتى بولسا، بۇ دۆلەتتە سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن 20 پادىشاھ ئۆتكەن. بۇ پادىشاھلارنىڭ ئىچىدە مۇئمىنلىرىدىن كافىرلىرى كۆپ ئىدى. سۇلەيمان ئوغلى رەھبئامنىڭ دەۋرىدىن باشلاپلا بۇ دۆلەتتە بۇددىزملىق دىنى تارقالغان. ھەربىر دەرەخنىڭ تۈۋىگە بۇتلار قويۇلغان. ئۇنىڭغا چوقۇنۇش قىزغىنلىق بىلەن راۋاجلىنىشقا باشلىغان. ئاللاھ ئۇلارنىڭ بۇ قىلمىشلىرىغا جازا بېرىش ئۈچۈن ئۇلارغا مىسىرنىڭ پادىشاھى شىشىقنى مۇسەللەت قىلغان بولۇپ، ئۇ يەھۇزا دۆلىتىگە ھۇجۇم قىلىپ پۈتۈن ھەيكەللەرنى ۋە پادىشاھ سارىيىنىڭ غەزىنىلىرىنى بۇلاڭ - تالاڭ قىلىدۇ. ئاندىن يەنە ئاللاھ بۇ دۆلەتنىڭ 3 -پادىشاھى ئاسانىڭ دەۋرىدە بۇلارغا ئىسرائىل دۆلىتىنىڭ 3 -پادىشاھى ئەشانى مۇسەللەت قىلىدۇ. ئۇمۇ بۇرۇنقىلارنىڭ قىلغانلىرىنى قىلىدۇ. يەھۇزا دۆلىتىنىڭ 6 - پادىشاھى ئەخزىيانىڭ دەۋرىدە قۇددۇس شەھىرىنىڭ پۈتۈن ئەتراپلىرىغا بۇددىستلارنىڭ قۇربانلىق خانىلىرى سېلىنىدۇ. بەيتۇلمۇقەددەسنىڭ ئىشىكلىرى تاقىلىدۇ. ئاندىن بۇ دۆلەتنىڭ 14 -پادىشاھى مەنەسسانىڭ دەۋرىدە كۇفۇرلۇق كەڭ دەرىجىدە تارقالغانلىقتىن بۇ دۆلەتنىڭ كۆپ كىشىلىرى بۇددىست بولۇپ كېتىدۇ. بۇۋاقىتتا ئۇلار ئېرۇسالىمنىڭ ئىچىگە بۇتخانىلىرىنى بىنا قىلىدۇ. بۇ پادىشاھنىڭ ئوغلى ئامۇننىڭ دەۋرىدىمۇ بۇ

ئىشـلار شـۇنداق داۋام قىلـدۇ. مىلادىـيەدىن بـۇرۇنقى 637 -يىلـى ئامۇننىـڭ ئـوغلى يۇشـىيا تەخـتكە چىققانـدىن كېيىن، ئـۇ ئالالاھقا ھەقىقـي تەۋبە قىلىـپ بـۇ دۆلەتـتە مۇسـا ئەلەيھىسسـالامنىڭ دىنىنـى قايتىـدىن ئەسـلىگە كەلتـۈرۈپ، ئـۇنى گۈللەندۈرۈشـكە باشـلايدۇ. بۇتخـانىلارنى ۋە بـۇتلارنى چېقىـپ تاشـلاپ، كـاھىن (ئۇلارنىـڭ دىنـى ئـادىمى) ھىلقىيـانى دىنـى رەھبەر قىلىـپ بەلگىلەيـدۇ ۋە شـافان ئىسـىملىك بىرسىنى يەھۇدىي ئىبادەتخانىسـىنى ئىسـلاھ قىلىـپ ئەسـلىگە كەلتـۈرۈش ئۈچـۈن كىشـىلەردىن مـال -مۈلـۈك تـوپلاش ئىشـلىرىغا بەلگىلەيـدۇ. ئـۇلار تەۋراتقـا بەكمـۇ ئېھتىيـاجلىق ئىـدى. لېكىن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىـڭ بۇددىست بولـۇپ كەتكىنىـدىن باشـلاپ مىلادىـيەدىن بـۇرۇنقى 621 -يىلىغىـچە يەنـى يۇشـىيا ھۆكۈمرانلىقىنىـڭ 18 -يىلىغىـچە ھـېچكىم تەۋرات نۇسـخىلىرىنىڭ بـارلىقىنى ئاڭلىمىغـان ۋە كـۆرمىگەن بولـۇپ، يۇشـىيانىڭ تەخـتكە ئولتۇرغانلىقىنىـڭ 18 -يىلـى ئۇنىـڭ دىنـى رەھبـىرى ھىلقىيـا ئىبادەتخانىغـا يىغىلغـان كۆمۈشـلەرنىڭ ھېسـابىنى ئېلىۋاتقىنىـدا تەۋراتنىـڭ «ئـۆلگە» بۆلۈمىنىـڭ ۋە بەزى شـەرىئەت مەسىلىلىرىنىڭ قولىيازمىسىنىڭ تېپىلغـانلىقىنى داۋا قىلىـدۇ. بـۇ كىتـاب شـافانغا بېرىلىـدۇ. شـافان پادىشـاھ يۇشـىياغا ئۇنىـڭ مەزمـۇنىنى ئوقـۇپ بەرگىنىـدە پادىشـاھ قـاتتىق ھەسـرەتتىن كىيىملىرىنـى يىرتىـدۇ ۋە ئىسـرائىل ئەۋلادلىرىنىـڭ ئاسـىيلىقلىرىغا قـاتتىق ئېچىنىـدۇ. (تەۋرات «پادىشـاھلار 2» 22: 1~11، «كـۆنلەر 2» 34: 1~19) لـېكىن بـۇ نۇسـخىمۇ ئىشـەنچلىك ئەمەس. ھىلقىيانىـڭ سـۆزىگىمۇ ئىشـەنگىلى بولمايـدۇ. چـۈنكى ئىبادەتخانـا پادىشـاھ ئەخزىيانىـڭ زامانىـدىن ئىلگـىرى ئىككـى قېـتىم تـالان -تـاراج قىلىنغـان. كېـيىن بۇئىبادەتخانـا بۇددىسـت دىنىنىـڭ ئىبادەتخانىسـىغا ئـۆزگەرتىلگەن. ئىبادەتخانىنىـڭ خـادىملىرى ھەر كـۈنى بـۇ ئىبادەتخانىغـا كىرەتتـى. ئىككـى ئەسـىردىن كـۆپرەك (يەنـى مىلادىـيەدىن بـۇرۇنقى 843 -يىلىـدىكى ئەخزىيانىـڭ ھۆكۈمرانلىقىـدىن مىلادىـيەدىن بـۇرۇنقى 621 -يىلىدىكى يۇشـىيانىڭ ھۆكۈمرانلىقىنىـڭ 17 -يىلىغىـچە بولغـان ۋاقىـت ئىچىـدە) ھـېچكىم تەۋرات دېـگەن ئىسـىمنى ئـاڭلاپ باقمىغـان ۋە كـۆرۈپ باقمىغانىـدى. ئۇنىـڭ ئۈسـتىگە ئـۇۋاقىتلاردا يۇشـىيا مۇسـانىڭ دىنىنـى

ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن قاتتىق تىرىشقان. كاھىنلار ھەر كۈنى ئىبادەتخانىغا كىرىپ-چىقىپ تۇراتتى. ئەجەبلىنەرلىكى شۇكى، بۇ كىتاب ئىبادەتخانىدىن تېپىلغان. 17 يىل جەريانىدا بۇ كىتابنىڭ ئۇ جايدا ئىكەنلىكىنى ھېچكىم كۆرمىگەن ياكى ئاڭلىمىغان. شۇڭا كەسكىن ئېيتىمىزكى، «ئۆلگە» دېگەن بۇ كىتابچىنى كاھىن ھىلقىيا ئۆزى توقۇپ چىققان. ئۇ پادىشاھ يوشىيا ۋە تەرەپدارلىرىنىڭ مۇسانىڭ شەرىئىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە تىرىشۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ يەھۇدىي ئالىملىرىنىڭ ئېغىزلىرىدىن ئاڭلىغان بۇ رىۋايەتلەر ۋە قىسسىلەرنى توپلاپ چىققان. 17 يىل جەريانىدا ئۇ بۇ رىۋايەتلەرنى توپلاش بىلەن شۇغۇللانغان. بۇ كىتاب توپلىنىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنى مۇساغا مەنسۇپ قىلغان ھالدا ئوتتۇرىغا چىقارغان ۋە ئۇنى ئىبادەتخانىدىن تاپقانلىقىنى داۋا قىلغان. بۇنىڭغا ئوخشاش ئويدۇرمىچىلىقلار ئىسرائىل مىللىتىنى يوكسەلدۈرۈش ۋە راۋاجلاندۇرۇش ئۈچۈن كېيىنكى يەھۇدىيلار ۋە ئومۇمىي خىرىستىيانلارنىڭ نەزىرىدە ماختاشقا ئەرزىيدىغان دىنىي پائالىيەتلەردۇر.
ھىلقىيانىڭ بۇ ئىشىنىڭ ماھىيىتى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر پادىشاھ يوشىيانىڭ ھۆكۈمرانلىقىنىڭ 18 -يىلى ئۇنىڭغا تاپشۇرۇلغان بۇ كىتاب ئۇنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرىغىچە (يەنى 13 يىل) ئەمەل قىلىنغان. مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 608 -يىلى يوشىيا ئۆلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ ئورنىغا ئۇنىڭ ئوغلى يەھۇئاھاز ئولتۇردى. ئۇ دىنىدىن يېنىپ كاپىر بولدى ۋە بۇ دۆلەتتە كۇپۇرلۇقنى راۋاجلاندۇردى. ئاللاھ بۇۋاقىتتا ئۇلارغا مىسىر پادىشاھى نەخۋەنى مۇسەللەت قىلدى. نەخۋە پادىشاھ يەھۇئاھازنى ئەسىرگە ئېلىپ ئۇنىڭ ئورنىغا ئۇنىڭ ئىنىسى يوشىيا ئوغلى يەھۇياقىمنى تەختكە ئولتۇرغۇزدى. ئۇمۇ ئاكىسى يەھۇئاھازغا ئوخشاش بۇددىست ئىدى. ئۇ ئۆلگەندىن كېيىن ئورنىغا ئۇنىڭ ئوغلى يەھۇياكىن ئولتۇردى. ئۇمۇ دادىسىغا ئوخشاش بۇددىست ئىدى. ئاللاھ ئۇنىڭغا بابىل پادىشاھى بۇختەنەسسەرنى مۇسەللەت قىلدى. بۇختەنەسسەر ئۇنى ۋە ئىسرائىل ئەۋلادلىرىدىن نۇرغۇن كىشىلەرنى ئەسىرگە ئالدى. ئىبادەتخانىنى، قۇددۇس شەھىرىنى ۋە پادىشاھ سارىيىنىڭ پۈتۈن مال -مۈلۈكلىرىنى

تـالان -تـاراج قىلىـدۇ. ئۇنىـڭ ئورنىغـا تاغىسـى سـىدقىيانى ئولتۇرغۇزىـدۇ. ئۇمـۇ بۇرۇنقىلارغـا ئوخشـاش بۇددىسـت ئىـدى. ئـۇ 11 يىـل ھۆكۈمـدار بولىـدۇ. بـۇ جەريانـدا ئـۇ بۇختەنەسسـەرگە بېقىنىـپ ياشـايدۇ. مىلادىـيەدىن بـۇرۇنقى 587 -يىلـى بۇختەنەسسـەر سـىدقىيانى تۇتقـۇن قىلىـدۇ ۋە ئۇنىـڭ پۈتـۈن ئەۋلادلىرىنـى كـۆز ئالدىـدا ئۆلتۈرىـدۇ. ئانـدىن ئۇنىـڭ ئىككـى كـۆزىنى ئويىـدۇ ۋە زەنجىـرلەپ بـاغلاپ، باشـقا ئىسـرائىل ئەۋلادلىـرى بىلـەن بىـرگە ئـۇنى بابىـل ئەسـىرلىكىگە ئەۋەتىـدۇ. ئىبادەتخـانىنى، پادىشـاھ سـارىيىنى ۋە ئېرۇسـالىمنى كۆيـدۈرۈپ شـەھەرنىڭ ھەممىسـىنى خـارابىگە ئايلاندۇرىـدۇ. شـۇنىڭ بىلـەن يەھـۇزا دۆلىـتىگە مىلادىـيەدىن بـۇرۇنقى 587 -يىلـى خـاتىمە بېرىلىـدۇ. بـۇ ۋەقە ئىسـرائىل دۆلىتىنـى ئەششـۇرىلارنىڭ يىقىتىشـىدىن 130 يىـل كېيىن ئىدى. ئەھۋال بۇنـداق ئىكەن، يەھۇدىيلاردىكى تەۋراتنىڭ يېتىـپ كـېلىش ۋاسىتىسـى يۇشـىيا (مىلادىـيەدىن بـۇرۇنقى 638 ~ 608) نىـڭ زامانىـدىن خېلـى بـۇرۇنلا ئۈزۈلـۈپ قالغـان بولىـدۇ. ئۇنىـڭ دەۋرىـدە ئوتتۇرىغـا چىققـان كىتابچىغـا ئىشـەنچ قىلىنمايـدۇ. ئىشـەنچ قىلىنغـان تەقدىردىمۇ ئۇنىڭغـا پەقەت 13 يىلـلا ئەمەل قىلىنغـان، كېيىن يەنە يوقالغـان. بـۇ كىتـاب زايە قىلىنغانـدىن كېـيىن ئۇنىـڭ ئەھـۋالى ھەققىـدە ھـازىرغىچە مەلۇمـات يـوق. تارىخلارغـا كـۆرە بـۇ كىتـابچە يۇشـىيا ئەۋلادلىرىنىـڭ ئارىسـىدا تېـز سـۈرئەتتە ئەۋج ئالغـان كۇفۇرلـۇقلار جەريانىـدا بۇختەنەسسـەرنىڭ ھۇجۇمىـدىن بـۇرۇنلا يوقىلىـپ بولغـان. ئەگەر بـۇ كىتـابچىنى بۇختەنەسسـەر ھۇجـۇمىغىچە سـاقلىنىپ كەلـگەن، دەپ پەرەز قىلىنغـان تەقـدىردىمۇ بۇختەنەسسـەرنىڭ پۈتـۈن شـەھەرنى خـارابىگە ئايلانـدۇرۇۋېتىپ، ھەممـە نەرسـىلەرنى كۆيـدۈرگەنلىكى تـارىخى ھەقىقەتتۇر. چۈنكى بـۇ ۋەقەدىن بـۇرۇن يېزىلغـان كونـا ئەھدە كىتابلىرىنىـڭ ھەممىسى دۇنيا يۈزىـدىن يوقىلىـپ بولغـان. پۈتـۈن ئەھلـى كىتـابلار بۇنىڭغـا ئىقـراردۇر. شـۇڭا ئـۇلار «ئەزرا كونـا ئەھـدىنى بابىلـدا قايتـا يازغـان» دېيىشـكە مەجبـۇر بولغـان. «مـۇقەددەس كىتابنىـڭ قامۇسـى» نىـڭ ئـاپتورلىرى «شۈبھىسـىزكى، مـۇقەددەس كىتابنىـڭ كـۆپلىگەن بۆلـۈملىرى مۇرتەدلىـك ۋە كـافىرلىق ئەسـىرلىرىدە، خۇسۇسـەن، مەنەسسـانىڭ

مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 693 -يىلىدىن مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 639 -يىلىغىچە بولغان 54 يىللىق ھۆكۈمرانلىقى جەريانىدا يوقىلىپ بولغان. ھىلقىيانىڭ قولىغا چۈشكەن مەزكۇر كىتابمۇ ئىبادەتخانىنىڭ بۇزۇلۇشىدا يوقىتىلغان» دەپ قارار قىلىدۇ.

2 -ئەزرا كونا ئەھدىنى — ئۇلارنىڭ گۇمانىغا كۆرە — قايتا يېزىپ چىققان ۋاقىتتا يەنە باشقا بىر ھادىسە يۈز بەرگەن. بۇنىڭ بايانى تەۋرات «مىكا1» دە ۋە يۇسىپفىسنىڭ باشقا كىتابلىرىدا قەيت قىلىنغان. بۇ مۇنداق ئىدى: «ئەنتىيۇكس4» يېرۇسالىمنى ئىشغال قىلغان ۋاقىتدا، ئۇ يەھۇدىي دىنىنى پۈتۈنلەي يوق قىلىشقا بەل باغلاپ كونا ئەھدە كىتابلىرىنى تېپىلغانلا يەردە كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ... تەۋرات نۇسخىلىرى يېنىدىن چىقىپ قالغان كىشىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنىدۇ. ئەنتيۇكس بۇ ئىشنى ئۈچ يېرىم يىل ئۈزمەي داۋاملاشتۇرىدۇ. بۇ ھادىسە مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 161 -يىلى بولغانىدى. كۆپ كىشىلەر ئۆلتۈرۈلىدۇ. ئەزرا يازغان كىتابلارنىڭ ھەممىسى كۆيدۈرۈلۈپ يوق قىلىنىدۇ. شۇڭا جان مىلنىر مۇنداق دېگەن: «تەۋرات نۇسخىلىرىنىڭ بۇختەنەسسەر ھادىسىسىدە ئۇنىڭ ئەسكەرلىرى تەرىپىدىن يوق قىلىنغانلىقىغا، كېيىن ئەزرانىڭ ۋاستىسى بىلەن ئوتتۇرىغا چىققان كۆچۈرمىلەرنىڭمۇ ئەنتىيۇكس ھادىسىسىدە يوق قىلىنغانلىقىغا، ئاندىن يەنە يەھۇدىيلارنىڭ بېشىغا نۇرغۇنلىغان ھادىسىلەر كېلىپ، بۇ ھادىسىلەردە ئەزرا كىتابلىرىنىڭ قالدۇق نۇسخىلىرىنىڭ ۋە باشقا كىتابلارنىڭمۇ يوق قىلىنغانلىقىغا، مىلادىيەنىڭ 70 -يىلىدىكى رىملىق تىتۇس ھادىسىسىمۇ يۇقىرىدىكى ھادىسىلەرنىڭ بىرى ئىكەنلىكىگە پۈتۈن ئالىملار بىردەك پىكىردىدۇر. بۇ ۋەقەلىكلەر يۇسىپفىسنىڭ تارىخىدا ۋە باشقا تارىخ كىتابلىرىدا قەيت قىلىنغان. تىتۇس ھادىسىسىدە يەھۇدىيلاردىن قۇددۇس شەھرىدە بىر مىليون بىر يۈز مىڭ كىشى قىلىچ، ئوت ۋە ئاچلىق بىلەن ئۆلگەن. 97 مىڭ كىشى ئەسىر قىلىنغان. ئەسىرلەرنى تىتۇس باشقا مەملىكەتلەرگە قۇللۇققا سېتىۋەتكەن. سۇرىيە ۋە پەلەستىندە كۆپلىرى ئۆلتۈرۈلگەن. ئەنتيۇكسنىڭ كۆيدۈرۈشلىرىدىن كونا ئەھدە كىتابلىرىدىن بىرەر پارچە

ساق قالغان تەقدىردىمۇ، رىملىق تىتۇس ھادىسىسىدە ئۇ پارچىمۇ چوقۇم كۆيدۈرۈپ تاشلانغان.» (بۇ كىتابتىكى «تەۋرات»دېگەن ماۋزۇغا قارالسۇن.)

3 -كونا ئەھدىنىڭ ئىبرانىيچە نۇسخىسىنى قەدىمكى خىرىستىيانلار ئېتىراپ قىلمايتتى. ئۇلار بۇ نۇسخىنى ئۆيدۇرما، دەپ ئېتىقاد قىلاتتى. ئۇلار مىلادىيە 2 -ئەسىرگىچە گىرېكچە نۇسخىغا ئېتىقاد قىلاتتى. ئەمما يەھۇدىيلارنىڭ ئىبادەتخانىلىرىدا بولسا گىرېكچە نۇسخا 1 -ئەسىرنىڭ ئاخىرىغىچە ئېتىقاد قىلىناتتى. ئىبرانىيچە نۇسخا ھەر ئىككى تەرەپتە ئاز تېپىلاتتى. يەھۇدىيلار ئۆزلىرىنىڭ دىنىي رەھبەرلىرىنىڭ ئورتاق كېڭەشىشى بويىچە مىلادىيەنىڭ 7 -، 8 -ئەسىرلىرىدە يېزىلغان تەۋرات نۇسخىلىرىنى ئەمەلدىن قالدۇرغان. چۈنكى بۇ نۇسخىلار ئۇلارنىڭ يوّنىلىش نۇقتىسى بولغان كىتابلارغا تامامەن زىت ئىدى. شۇڭا بۇئىككى ئەسىردە يېزىلغان كىتابلاردىن ھېچبىرى تەتقىقاتچىلارنىڭ قولىغا يېتىپ كەلمىگەن. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئېتىقادىغا زىت كېلىدىغان تەۋرات نۇسخىلىرىنى يوق قىلىش ئىشلىرىنى ھېچ ئىككىلەنمەستىن بېجىرگەن يەردە، ئۆزلىرىنىڭ يېنىدا بولغان ۋە ئۆزلىرى ئېتىراپ قىلىدىغان نۇسخىلارنى خالىغانچە ئۆزگەرتىشتىن پەقەت توختاپ قالمىغان.

4 -ئاۋۋالقى ئۈچ ئەسىردە خىرىستىيانلارنىڭ باشلىرىغا كەلگەن ھادىسىلەر ئۇلارنىڭ يېنىدىكى تەۋرات نۇسخىلىرىنىڭ ئاز بولۇشىغا سەۋەب بولغان. چۈنكى ئۇلارنىڭ تارىخچىلىرى ئۇلارنىڭ بۇ ئۈچ ئەسىردە ناھايىتى ئېغىر كۈلپەتلەرگە ۋە مۇسىبەتلەرگە ئۇچرىغانلىقىنى سۆزلەيدۇ. ئەمەلىيەتتىمۇ ئۇلارنىڭ باشلىرىغا كەلگەن بۇ ئېغىر كۈلپەتلەر، بېسىملار ۋە زۇلۇملار ئۇلارنىڭ قولىدىكى ئەسلى ئىنجىلنىڭ ۋە باشقا مۇقەددەس كىتابلارنىڭ يوق بولۇپ كېتىشىگە يېتەرلىك سەۋەب ئىدى. ئۇلارنىڭ باشلىرىغا كەلگەن كۈلپەتلەرنىڭ مەشھۇرلىرى تۆۋەندىكىلەردۇر:

(1) مىلادىيەنىڭ 64 -يىلى زالىملىقى بىلەن تونۇلغان پادىشاھ نېرۇن خىرىستىيانلارغا قاتتىق زۇلۇم قىلغانلىقىنىڭ سىرتىدا رىم شەھرىنى

پۈتۈنلەي كۆيدۈرۈپ تاشلىغان. ئۇنىڭ دەۋرىدە ئۆزىنى خىرىستىيان دېيىش كەچۈرۈلمەس جىنايەت ئىدى. ئۇ پېترۇسنى ئايالى بىلەن قوشۇپ، بۇنىڭغا يەنە نۇرغۇن كىشىلەرنى قوشۇپ ئۆلتۈردۇ. بۇنداق ئۆلتۈرۈش ئىشى بۇ پادىشاھنىڭ ئۆلۈمىگىچە يەنى مىلادىيەنىڭ 68 -يىلىغىچە پايىتەختتە ۋە بارلىق ۋىلايەتلەردە ئۈزۈلمەستىن داۋام قىلىدۇ.

(2) مىلادىيەنىڭ 71 -يىلى رىمغا ئىمپېراتور بولغان دۇمىشىيان (دۇمىتىيانۇس __ مىلادىيەنىڭ 70 -يىلى يەھۇدىيلارنى قەتلى قىلغان تىتۇسنىڭ ئىنىسى، قاتتىق رەھىمسىزلىكى بىلەن تونۇلغان، خىرىستىيانلارغا ئۆچلۈكتە نېرۇندىن قېلىشمايدىغان دەرىجىدىكى ۋەھشى مەخلۇق) نىڭ دەۋرىدە خىرىستىيانلارغا ئېغىر زۇلۇم قىلىنغان. ئىمپېراتور دۇمىشىيان يۇھەننانى شەھەردىن قوغلاپ چىقىرىدۇ ۋە شەھەر خەلقىنى بىر يىل قەتلىئام قىلىشقا ئەمر قىلىدۇ. ئەسكەرلەر شەھەر خەلقىنى ئۆلتۈرۈپ، ماللىرىنى مۇسادىر قىلىدۇ. دۇمىشىيان خىرىستىيانلارنى ئازاپلاشتا بۇرۇنقى زالىملاردىن ئېشىپ كەتكەنىدى. ئۇ خىرىستىيان دىنىنى يەر يۈزىدىن پۈتۈنلەي يوق قىلىشقا ئاز قالغانىدى. بۇنداق ئۆلتۈرۈش ئىشلىرى بۇ ئىمپېراتورنىڭ ئۆلۈمىگىچە يەنى مىلادىيەنىڭ 96 -يىلىغىچە شۇنداق داۋام قىلىدۇ.

(3) مىلادىيەنىڭ 97 -يىلى رىمغا ئىمپېراتور بولغان ترايانۇسنىڭ دەۋرىدە خىرىستىيانلارغا بولغان بېسىم يەنە ئەۋجىگە چىقىدۇ. خۇسۇسەن مىلادىيەنىڭ 101 -يىلىدىن 108 -يىلىغىچە زۇلۇم چېكىگە يېتىدۇ. بۇ ۋاقىتتا ئۇ داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسلىدىن بولغانلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆلتۈرۈشكە قارار چىقىرىدۇ. ئىمپېراتور دائىرىلىرى ھەممە جايلارنى ئاختۇرۇپ يۈرۈپ ئۇچرىغان خىرىستىيانلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆلتۈرىدۇ. بۇ ئىش ئۇنىڭ 117 -يىلىدىكى ئۆلۈمىگىچە شۇنداق داۋام قىلىدۇ.

(4) مىلادىيە 161-يىلى رىمغا ئىمپېراتور بولغان ماركۇس ئەنتىيۇنىنۇس مۇتەئەسسىپ بۇددىست ۋە ئاتاقلىق پەيلاسوپ ئىدى. ئۇ خىرىستىيانلارغا قارشى بېسىمنى تەختكە ئولتۇرغان ۋاقتىدىن باشلاپ 10 يىل داۋام قىلدۇرىدۇ. ئۇ خىرىستىيان ئالىملىرىنى بۇددىست

ئىبادەتخانىلىرىنىــڭ خــادىملىرى بولۇشــقا زورلايتتــى ۋە ئــۇنى قوبــۇل قىلمىغــانلارنى ئوتنىــڭ ئۈســتىگە قويۇلغــان تۆمــۈر ئورۇنــدۇقلاردا ئولتۇرغۇزۇپ ئازابلايتتى، ئاندىن قىيناپ ئۆلتۈرەتتى.

(5) مىلادىــيە 193-يىلــى رىمغــا ئىمپېراتــور بولغــان ســۇۋەيرس خىرىســتىيانلارغا بولغــان بېســىمنى مىلادىــيە 202 -يىلىــدىن باشــلايدۇ. پۈتــۈن ئەتراپلاردىكى خىرىستىيانلارنى ئۆلتۈرۈشكە ئەمر قىلىدۇ. مىسىر، قۇرتــاجە ۋە فرانســىيەلەردىكى قەتلىئــاملار ئەڭ قــاتتىق بولــدۇ. مىڭلارچە كىشىــلەر قــاتتىق ئېغىــر ئــازابلار بىــلەن ئۆلتۈرۈلــدۇ. ھەتتــا خىرىســتىيانلار بۇ دەۋرنى «دەججال دەۋرى» دەپ ئاتىشىدۇ.

(6) 230 -مىلادىــيە يىلــى رىمغــا ئىمپېراتــور بولغــان ماكســىمىن بــۇددىزم ئــادەتلىرىنى گۈللەنــدۈرۈپ، خىرىســتىيانلارغا قــاتتىق بېســىم ئىشلىتىشــنى باشــلايدۇ. ئــۇ 237 -يىلــى پۈتــۈن خىرىســتىيان ئــالىملىرىنى ئۆلتۈرۈشكە جىددىي بۇيرۇق چىقىرىدۇ. چۈنكى ئۇ ئالىملار ئۆلتۈرۈلۈپ تۈگىسە باشقا ئاۋام خەلقلەر بۇددىست دىنىغا ئوڭايلا كىرىدۇ، دەپ گۇمان قىلغانىــدى. ئۇنىڭــدىن كېيىــن ھەرقانــداق خىرىســتىياننى مەھكىمىســىز ۋە ئېنىقلىماســتىن تۇتقــانلا جايــدا ئۆلتۈرۈشــكە پەرمــان بېرىــدۇ. ئاخىرىــدا ئىمپېراتور پۈتۈن رىم ئاھالىسىنى قىرغىن قىلىشقا بەل باغلىغاندا، ئۆزىنىڭ بىر ئەسكىرى تەرىپىدىن 238 -يىلى ئۆلتۈرۈلىدۇ.

(7) پادىشــاھ دېشــىس خىرىســتىيانلارغا بولغــان بېســىمنى 253- يىلىــدىن باشــلايدۇ. ئــۇ خىرىســتىيان دىنىنــى پۈتــۈنلەي يــوق قىلىشــقا قــارار بېرىــدۇ. پادىشــاھ دائىرىلىــرى پۈتــۈن ۋىــلايەت، نــاھىيە ۋە يېزىلارنــى ئــارىلاپ يــۈرۈپ «مەن خىرىســتىيان» دېــگەن كىشــىلەرنىڭ ھەممىســىنى قــاتتىق ئــازابلاپ ئۆلتۈرىــدۇ. ئۇنىــڭ بــۇ زۇلمــى مىســىر، ئافرىقــا، ئىتــالىيە، كىچىــك ئاســىيا ۋە شــام شــەھەرلىرىدە قــاتتىق ئەۋجىــگە يېتىــدۇ. خىرىســتىيانلاردىن كــۆپ كىشــىلەر بــۇددا دىنىنــى قوبــۇل قىلىشــقا مەجبــۇر بولىدۇ.

(8) پادىشــاھ رىيــانۇس خىرىســتىيانلارغا قارشــى بېســىمنى 257- يىلىــدىن باشــلايدۇ. ئــۇ پۈتــۈن خىرىســتىيان ئــالىملىرىنى ۋە راھىبلىرىنــى

ئۆلتۈرۈش، مال -مۈلۈكلىرىنى مۇسادىرە قىلىش، ئاياللىرىنى ۋە زىبۇ - زىننەتلىرىنى بۇلاش، خىرىستىيانلارنى يۇرتلىرىدىن قوغلاش، قېلىپ قالغانلىرىنى بۇتلارغا تەزىم قىلدۇرۇش، ئەگەر قوبۇل قىلمىسا قىلىچ ياكى ئوت بىلەن ئۆلتۈرۈش قارارىنى ئېلان قىلغاندىن كېيىن، مىڭلىغان خىرىستىيانلار ئۆلتۈرۈلدۇ، قالغانلىرى كىشەنلەر بىلەن باغلىنىپ قۇل قىلىندۇ.

(9) پادىشاھ ئېرىلىن خىرىستىيانلارغا دۈشمەنلىكىنى 274 -يىلىدىن باشلاپ ئەۋجىگە چىقىرىدۇ. لېكىن بۇ ۋاقىتتا خىرىستىيانلاردىن كۆپ كىشى ئۆلمەيدۇ. چۈنكى پادىشاھ ئۆزى ئۆلتۈرۈلىدۇ.

(10) پادىشاھ دىيۇكلېشىن 284 -يىلى رىمغا ئىمپېراتور بولىدۇ. خىرىستىيانلارغا قارشى زۇلمى 286 -يىلىدىن باشلاپ ئىشقا ئاشىدۇ. بۇ ۋاقىتتا خىرىستىيانلاردىن 6600 كىشىنى ئۆلتۈرۈش بىلەن بۇ قىرغىنچىلىق باشلىنىدۇ. زۇلۇمنىڭ ئەڭ ئەۋجىگە يەتكەن ۋاقتى 302 -يىلى ئىدى. بۇ زۇلۇم 313 -يىلىغىچە داۋام قىلىدۇ. 302 -يىلى بۇ پادىشاھ فىرىجىيە شەھىرىنى پۈتۈنلەي كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ. شەھەردە بىرمۇ خىرىستىيان ھايات قالمايدۇ. ئاندىن ئۇ مۇقەددەس كىتابلارنى پۈتۈنلەي يوق قىلىش ئۈچۈن ناھايىتى كۆپ كۈچ سەرپ قىلىدۇ. 303 -يىلى مارت ئېيىدا پۈتۈن چېركاۋلارنى چېقىش، كىتابلارنى كۆيدۈرۈش ۋە خىرىستىيانلارنى ئىبادەتتىن مەنئى قىلىش ھەققىدە قارار چىقىرىلغاندىن كېيىن، پادىشاھ دائىرىلىرى ھەرقايسى جايلارنى ئارىلاپ چېركاۋلارنى چېقىش، مۇقەددەس كىتابلارنى تېپىلغان يېرىدە كۆيدۈرۈش ئىشىنى غەلىبىلىك تاماملايدۇ. ئاندىن پادىشاھ مىسىردىكى خادىملىرىغا قىبتىلەرنى بۇتلارغا چوقۇندۇرۇش، ئەگەر قوبۇل قىلمىسا ئۆلتۈرۈش ھەققىدىكى پەرمانىنى يوللايدۇ. بۇ ۋاقىتتا خىرىستىيانلاردىن 800 مىڭدىن كۆپرەك ئادەم ئۆلتۈرۈلىدۇ. بۇ ئەسىرنى ئۇلار «شەھىدلار ئەسىرى» دەپ ئاتايدۇ. ئۇ ۋاقىتتا ھەر كۈنى خىرىستىيانلاردىن 30 بىلەن 80 ئارىسىدا ئادەم ئۆلتۈرۈلەتتى. پادىشاھنىڭ بۇ زۇلمى شەرق ۋە غەربتىكى پۈتۈن خىرىستىيانلارغا ئومۇم بولغان ھالدا 10 يىل داۋام قىلىدۇ. بۇ قېتىمقى

زۇلۇملار بۇرۇنقىلاردىنمۇ ۋەھشىي ۋە قاتتىق بولغانىدى. خىرىستىيانلار ئۆزلىرىنىڭ تارىخ كىتابلىرىدا قەيت قىلغان بۇ بېسىملار ۋە زۇلۇملار ئىچىدە مۇقەددەس كىتابلارنىڭ نۇسخىلىرىنىڭ شەرق ۋە غەربلەرگە تارقالغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ. بەلكى ئۇلارنىڭ قوللىرىدا مۇقەددەس كىتابلاردىن بىرەر نۇسخىنىڭ ساقلىنىپ قالغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلىشمۇ مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى ھەقىقىي كىتابلار مۇشۇنداق ھادىسىلەردە يوقىلىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئويدۇرمىچىلارغا ئۆز ھاۋايى - ھەۋەسلىرى بىلەن خالىغاننى يېزىپ ئويدۇرۇشقا پۇرسەت تۇغۇلىدۇ. يۇقىرىدىكى ھادىسىلەر ۋە باشقا نۇرغۇن ۋەقەلىكلەر سەۋەبى بىلەن كونا ۋە يېڭى ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ يېتىپ كېلىش ۋاستىلىرى پۈتۈنلەي يوقالغانلىقى ئېنىقتۇر. ھازىرقى ئىككى ئەھدە نامىدىكى كىتابلار ئويدۇرما ۋە توقۇلما كىتابلار ئىكەنلىكىدە شۈبھە يوقتۇر. يەھۇدىيلار ياكى خىرىستىيانلاردا بۇ كىتابلارنىڭ ئەسلى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل - ئىسپات يوقتۇر. شەيخ رەھمەتۇللا ھىندىي دوكتور فېندر ۋە فىرىنچ بىلەن ئېلىپ بارغان مۇنازىرىسىدە ئۇلاردىن ئىككى ئەھدە كىتابلىرىدىن بىرەرسىنىڭ يېتىپ كېلىش ۋاستىسىنى دەلىللەپ بېرىشىنى تەلەپ قىلغاندا، ئۇلار خىرىستىيانلارنىڭ باشلىرىغا كەلگەن 313 يىللىق ھادىسىلەر ۋە مۇسىبەتلەر ھەم پىتنە -پاساتلار سەۋەبى بىلەن بۇ كىتابلارنىڭ يېتىپ كېلىش ۋاستىلىرىنىڭ يوقالغانلىقىنى ئىقرار قىلىپ، ئۆزۆر ئېيتقان. بۇنىڭ بىلەن ئىسپاتلاندىكى، ئۇلارنىڭ قوللىرىدىكى ھازىرقى نۇسخىلارنىڭ مەلۇم بىرەر ئەسىردە يېزىلغانلىقىغىمۇ كەسكىن دەلىل يوقتۇر. ئەھلى كىتابلار گۇمان ۋە تەخمىن قىلىش بىلەن بۇ كىتابلارنىڭ يېزىلىش تارىخىنى بەزى ئەسىرلەرگە مەنسۇپ قىلغان. لېكىن كەسكىن ئېيتالىغىنى يوق. بىز مۇسۇلمانلار ئەھلى كىتابلارنىڭ كىتابلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كەلگىچە بۇزۇلمىغان، كېيىنكى ئەسىرلەردە ئۆزگەرتىلگەن، دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. بەلكى پۈتۈن مۇسۇلمانلارنىڭ ئورتاق ئىجمائى بىلەن يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلارنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كېلىشتىن بۇرۇنلا ئۆز ئەسلىنى

يوقاتقان. بەزى ئۆزگەرتىشلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كەلگەندىن كېيىنمۇ داۋام قىلغان، دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. ئۇيدۇرما نۇسخىلارنىڭ كۆپ بولغانلىقى بۇ كىتابلارنىڭ ئەسلىنى يوقاتقانلىقىنى ۋە ئۆزگەرتىلگەنلىكىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن يېتەرلىك دەلىلدۇر. چۈنكى بۇ نۇسخىلاردىكى زىتلىقلار بىر-بىرىنىڭ ساختىلىقىنى پاش قىلماقتا.

ئىككى ئەھدە كىتابلىرىدىن بەزى ئەھكاملارنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

ئىسلام دىنىنىڭ شەرىئەت ئىستىلاھى بويىچە «ئەمەلدىن قالدۇرۇش» دېگەننىڭ مەنىسى: بىرەر مەسىلە ئۈستىدە بۇرۇن بۇيرۇلغان شەرىئەت ھۆكمىنى، كېيىن يەنە شۇ مەسىلە ئۈستىدە بۇيرۇلغان شەرىئەت ھۆكمى ئارقىلىق ئەمەلدىن قالدۇرۇش دېمەكتۇر. ئىسلام دىنىدىكى ئەمەلدىن قالدۇرۇش قىسسىلەرنى، ئەقىل قەتئىي رەت قىلالمايدىغان ئاللاھ باردۇر، ئۇ بىردۇر دېگەنگە ئوخشاش مەسىلىلەرنى، ئاللاھقا ئىمان ئېيتىشنىڭ لازىملىقى، كۇفۇرلۇقنىڭ ۋە شىرىكنىڭ چوڭ گۇناھ ئىكەنلىكىگە ئوخشاش ئەقىدە مەسىلىلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالمايدۇ. ئۇ مەڭگۈگە داۋام قىلىشى ياكى ۋاقىتلىق ئەمەل قىلىنىشى ئېھتىمال بولغان ئەمەل مەسىلىلىرىگىلا خاستۇر. بۇلار «مۇتلەق ئەھكاملار» دەپ ئاتىلىدۇ.

بىز مۇسۇلمانلارنىڭ نەزىرىدە ئەھكاملارنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشىنىڭ ئۇقۇمى يەھۇدىيلارنىڭ ئىستىلاھىدىكىدەك «ئاللاھنىڭ ئىشلارنىڭ ئاقىۋىتىنى بىلمەستىن بىرەر ئىشقا ئەمر قىلىپ ياكى بىرەر ئىشتىن كىشىلەرنى مەنئى قىلىپ، كېيىن بۇ ھۆكۈملەرنى ئەمەلدىن قالدۇرغانلىقى،ئۆزىنىڭ بۇرۇن چىقارغان ھۆكۈملىرىنىڭ ئاقىۋىتىنى بىلمىگەنلىكى ۋە كېيىن ئۇ ھۆكۈمگە باشقا پىكىر ئايدىڭلاشقاندىن كېيىن بۇرۇنقى ئۆزى بۇيرۇغان ھۆكۈملەرنى بۇزۇپ كېيىنكى پىكرى بويىچە ھۆكۈم چىقارغانلىقىدۇر» دېگەنلىك ئەمەس، بەلكى بىز مۇسۇلمانلارنىڭ ئىستىلاھىدا ھۆكۈملەرنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشىنىڭ ئۇقۇمى مۇنداق: ئاللاھ ئەزەلدىن ئۆزى چىقارغان ئەمر قىلىش ۋە مەنئى قىلىشتىن ئىبارەت ھۆكۈملىرىنىڭ مەلۇم ۋاقىتقىچە داۋام قىلىپ، كېيىن يەنە ئۆزىنىڭ ئىرادىسى ۋە بۇيرۇقى بىلەن ئەمەلدىن قالدۇرۇلىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى. بۇ مەلۇم ۋاقىت يېتىپ كەلگەندىن كېيىن ئاللاھ يەنە باشقا ھۆكۈملەرنى ئېلان قىلىش ئارقىلىق بۇرۇنقى چىقارغان ھۆكۈملىرىنى كۈچلەندۈرىدۇ،

ياكى ئەمەلدىن قالدۇرىدۇ، ياكى تولۇقلايدۇ. ئاخىرقى ھۆكۈملەر بۇرۇنقى ھۆكۈملەرنىڭ ئەمەل قىلىنىش ۋاقتىنىڭ تۈگىگەنلىكىنى بايان قىلىشتۇر. بىز مۇسۇلمانلار بۇرۇنقى ھۆكۈملەرنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئۈچۈن يېڭى بىر ھۆكۈمنىڭ كەلگەنلىكىنى بىلمىسەك بۇرۇنقى ھۆكۈملەرنى كۈچكە ئىگە دەپ ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشنى داۋاملاشتۇرىمىز. بۇرۇنقى ھۆكۈملەرگە زىت ھالدا باشقا ھۆكۈملەر كەلگەن ۋاقىتتا ئىنسانلار ئەقلىنىڭ يېتەرسىزلىكى تۈپەيلى ئۇنى بۇرۇنقى ھۆكۈمنى ئۆزگەرتكەنلىك دەپ چۈشىنىپ قالىدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ ئىش ئاللاھقا نىسبەتەن ئۆزگەرتىش ئەمەس، زىتلىقمۇ ئەمەس، بەلكى بۇرۇنقى ھۆكۈملەرنىڭ ئەمەل قىلىنىش ۋاقتىنىڭ تۈگىگەنلىكىنىڭ بايانىدۇر. ئاللاھنىڭ بۇرۇنقى بەزى ھۆكۈملىرىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشىدا ئەلۋەتتە ئىنسانلارغا مەنپەئەتلىك بولغان ھېكمەتلەر باردۇر. ئۇنى پەقەت ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ. چۈنكى ئاللاھ بۇيرۇغان ئەھكاملارنىڭ ھەممىسى ئىنسانلارنىڭ پايدىسى ئۈچۈندۇر. ئەھكاملار ئىنسانلارنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ بۇيرۇلىدۇ. ئىنسانلارنىڭ بۇ ھېكمەتلەرنىڭ ھەممىنى ئىدراك قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. ئەمدى ئاساسىي مەقسەتكە كەلسەك شۇنى دېمىزكى، بىزنىڭ ئېتىقادىمىز بويىچە: ئىككى ئەھدە كىتابلىرىدىكى قىسسىلەر ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان ئەمەس، بەلكى ئۇ قىسسىلەرنىڭ ئىچىدىكى بەزى ئويدۇرما ھېكايىلەر ۋە ئەپسانىلەر كەسكىن يالغاندۇر!

مەسىلەن:

1 -لۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىنىڭ ئىككى قىزى بىلەن زىنا قىلغانلىقى ۋە بۇ ئىككى قىزنىڭ ئۆز ئاتىسىدىن ھامىلىدار بولغانلىقى ھەققىدىكى ئەپسانە. (تەۋرات «يارىتىلىش» 19: 3~19)

2 –ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى يەھۇزانىڭ ئۆز ئوغلىنىڭ ئايالى سامارغا باسقۇنچىلىق قىلغانلىقى ۋە سامارنىڭ بۇ زىنادىن فارىس ۋە زارىھ دېگەن قوشكېزەكنى تۇغقانلىقى. (تەۋرات «يارىتىلىش» 38: 12~30)

3 -داۋۇد، سۇلەيمان ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالاملارنىڭ ھەممىسى زىنادىن بولغان فارىسنىڭ ئەۋلادلىرى ئىكەنلىكى. (ئىنجىل «مەتتا» 1: 3~16)

4 -داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇرىيانىڭ ئايالىغا باسقۇنچىلىق قىلغانلىقى، بۇ ئايالنىڭ داۋۇد ئەلەيھىسسالامدىن ھامىلىدار بولغانلىقى ۋە ئۇنىڭ ئېرىنى داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۇيىقەست قىلىپ ئۆلتۈرگۈزۈپ، بۇ ئايالنى خوتۇنلۇققا ئالغانلىقى. (تەۋرات «سەمۇئىل2» 11: 2~27)

5 -سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرقى ئۆمرىدە دىنىدىن يېنىپ مۇرتەد بولۇپ، بۇتقا چوقۇنغانلىقى ۋە ئاياللىرىنى رازى قىلىش ئۈچۈن بۇتخانىلارنى سالدۇرغانلىقى. (تەۋرات «پادىشاھلار1» 11: 1~13)

6 -ھارۇن ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئۈچۈن ئالتۇندىن ياسالغان بىر موزاي بۇتنى تىكلەپ، ئۇنىڭغا چوقۇنغانلىقى ۋە باشقىلارنىمۇ چوقۇنۇشقا بۇيرۇغانلىقى. (تەۋرات «چىقىش» 32: 1~6)

يۇقىرىدىكى قىسسىلەر ۋە بۇلارغا ئوخشاش بارلىق قىسسىلەرنىڭ ھەممىسى يالغان قىسسىلەر ۋە پەيغەمبەرلەرگە قىلىنغان كەچۈرۈلمەس تۆھمەتلەردۇر. بىز بۇنداق يالغان قىسسىلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان ھۆكۈملەردىن سانىمايمىز. چۈنكى بۇلار ھەقىقەتتىن يىراق بولغان ئەپسانە ۋە يالغان تۆھمەتلەردۇر. بىزنىڭ ئىستىلاھىمىز بويىچە، زەبۇر (داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھتىن چۈشكەن كىتاب) تەۋراتنى ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى ئەمەس ۋە ئىنجىل كېلىشى بىلەنمۇ ئۇ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان بولمايدۇ. چۈنكى زەبۇر دۇئالاردىن ئىبارەت بىر كىتابتۇر. دۇئالار ئەمەلدىن قالدۇرۇلمايدۇ. زەبۇر ۋە باشقا ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ زامانىمىزغىچە يېتىپ كېلىشىدىكى ئىشەنچلىك ۋاسىتىلىرىنى يوقاتقانلىقى، ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈشلەردىن ۋە ئويدۇرۇشلاردىن ھېچبىر زامان خالىي بولالمىغانلىقى ئۈچۈن بۇ كىتابلار شۈبھىلىك ھالغا چۈشۈپ قالغاچقا، بىز بۇلارنى ئوقۇشتىن مەنئى قىلىنغانمىز. ئەمما ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشقا تېگىشلىك بولغان ئەھكاملاردىن بەزى تەۋرات ئەھكاملىرىنىڭ ئىسلام دىنىدا ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىمىز.

لېكىن بىز تەۋراتتا كەلگەن ھۆكۈملەرنىڭ ھەممىسىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان دەپ ئېيتمايمىز. تەۋراتنىڭ بەزى ھۆكۈملىرى ئىسلام دىنىمىزدا ئەمەلدىن قالدۇرۇلمىغان. شەرىئىتىمىزمۇ ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشقا بۇيرۇغان. مەسىلەن، تەۋراتتا ھارام قىلىنغان ئىشلاردىن: يالغان قەسەم قىلىش، ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش، زىنا قىلىش، ئوغرىلىق قىلىش، يالغان گۇۋاھلىق بېرىش، خوشنىنىڭ مېلىغا ۋە نومۇسىغا خىيانەت قىلىش، باشقىلارنىڭ نومۇسىنى ئاياق ـ ئاستى قىلىش، ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىش، بىر تۇغقانلارنىڭ بىر ـ بىرىگە ئۆيلىنىشى قاتارلىق ئىشلار ئىسلام دىنىمىزدىمۇ ھارام ۋە مەنئى قىلىنغان ھالدا داۋام قىلماقتا.

گاھىدا ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى ھۆكۈم كېيىنكى پەيغەمبەرنىڭ شەرىئىتىدە، ئەمەلدىن قالدۇرۇلغۇچى ھۆكۈم بۇرۇنقى پەيغەمبەرنىڭ شەرىئىتىدە كېلىدۇ. گاھىدا ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى ۋە ئەمەلدىن قالدۇرۇلغۇچى ھەر ئىككى ھۆكۈم بىرلا پەيغەمبەرنىڭ شەرىئىتىدە كېلىدۇ. بۇنىڭ مىساللىرى كونا ۋە يېڭى ھەر ئىككى ئەھدە كىتابلىرىدا ناھايىتى كۆپتۇر.

تۆۋەندە ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى يېڭى ھۆكۈمنىڭ كېيىنكى پەيغەمبەرنىڭ شەرىئىتىدە ۋە ئەمەلدىن قالدۇرۇلغۇچى كونا ھۆكۈمنىڭ بۇرۇنقى پەيغەمبەرنىڭ شەرىئىتىدە كەلگەنلىكىنىڭ بەزى مىساللىرى بېرىلىدۇ:

1 ـ ئۆزىنىڭ بىر تۇغقان ھەدە ـ سىڭىللىرى بىلەن ئۆيلىنىش ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە جائىز ئىدى. ئادەمنىڭ ئەۋلادلىرى ئۆز ھەدە ـ سىڭىللىرى بىلەن ئۆيلىنىش ئارقىلىق كۆپەيگەن. بۇ ھۆكۈم مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان. (تەۋرات «لاۋىيلار» 18: 9) «مەيلى ئاتاڭ تەرىپىدىن بولغان بولسۇن، مەيلى ئاناڭ تەرىپىدىن بولغان بولسۇن، مەيلى بىر ئۆيدە، مەيلى تاشقىرىدا ياشىغان بولغىن، قىز قېرىندىشىڭنىڭ ئەۋرىتىنى ئاچما.» (تەۋرات «لاۋىيلار» 20: 17) «ئۆزىنىڭ قىز قېرىندىشى بىلەن بىر ئورۇندا ياتقان كىشى مەلئۇندۇر» (تەۋرات «ئۇلگە» 27: 22) ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ

شەرىئىتىدە ئۆزىنىڭ قىز قېرىندىشى بىلەن ئۆيلىنىش جائىز بولمىغان بولسا ئىدى، بۇ ھۆكۈمدىن ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادلىرىنىڭ ھەممىسى مەلئۇن دېيىلگەن بولاتتى، ئەمما ئۇنداق ئەمەس. ئەڭ توغرىسى بۇ ئىش ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە جائىز ئىدى، مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان ۋە ھارام قىلىنغان.

2 -يۇتۇن ھايۋانلارنىڭ گۆشى نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە ھالال ئىدى. «ھەرقانداق جانلىق ھايۋانلار سىلەرگە يېشىل ئوتتەك تائامدۇر. ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى سىلەرگە بەردىم.» (تەۋرات «يارىتىلىش» 9: 3) مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە بۇ ھايۋانلارنىڭ بەزىسى ھالاللىق ھۆكمى ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، ھاراملىق ھۆكمىنى ئالغان. (تەۋرات «لاۋىيلار» 11: 4~8) «تۆگە، توشقان ۋە تۆلۈم چاشقان قاتارلىقلار سىلەرگە ھارامدۇر، گۆشىنى يېمەڭلار. چوشقىمۇ سىلەرگە ھارامدۇر، ئۇنىڭ گۆشىنى يېمەڭلار، جەسىتىنى تۇتماڭلار.» (تەۋرات «ئۆلگە» 14: 7 -8)

3 -ئاچا -سىڭىللارنى بىر نىكاھتا تۇتۇش ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە جائىز ئىدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام لەيئە ۋە راھىل ئىسىملىك ئىككى ئاچا -سىڭىلنى نىكاھىدا تۇتقان. (تەۋرات «يارىتىلىش» 29: 15~35) كېيىن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە بۇ ئىشنىڭ ھالاللىق ھۆكمى ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، ھاراملىق ھۆكمىنى ئالغان: «بىر ئايالنىڭ ئۈستىگە ئۇنىڭ ئاچىسىنى ياكى سىڭلىسىنى ئالما. ئۇنىڭ ھايات ۋاقتىدا ئۇنىڭ ئاچا -سىڭىللىرىنىڭ ئەۋرىتىنى ئاچما.» (تەۋرات «لاۋىيلار» 18: 18) ئاچا -سىڭىلنى بىر نىكاھتا تۇتۇش ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە جائىز بولمىغان بولسا ئىدى، ئۇنىڭ ئەۋلادلىرىنى زىنادىن بولغان دېيىشكە توغرا كېلەتتى. لېكىن ئۇنداق ئەمەس، ئىسرائىل ئەۋلادلىرىدىن كەلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ نەسلىدىن بولغان.

4 -مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە خوتۇنىنى قايسى بىر سەۋەب بىلەن تالاق قىلىش جائىزدۇر. ئايال كىشى ئاجرىشىپ چىققاندىن كېيىن

خالىغان كىشىنىڭ ئۇنىڭغا ئۆيلىنىشى ھەم جائىزدۇر. (تەۋرات «ئۆلگە» 24: 1~4) ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە، ئايال كىشىنى پەقەت زىنادىن باشقا قايسى بىر سەۋەب بىلەن تالاق قىلىش جائىز ئەمەس، بۇنداق ئايالنى باشقا بىرىنىڭ ئېلىشىمۇ جائىز ئەمەس، بەلكى تالاق قىلىنغان خوتۇننى ئېلىش ئۇنىڭ بىلەن زىنا قىلغانغا ئوخشاشتۇر. «ئايالىنى تالاق قىلغان كىشى ئۇنىڭ تالاق خېتىنى بەرسۇن دېيىلدى. ئەمما مەن ئېيتىمەنكى، ئايالىنى زىنادىن باشقا بىر گۇناھ تۈپەيلىدىن تالاق قىلغان كىشى ئۇنىڭ زىنا قىلىشىغا يول ئاچقان بولىدۇ. ئۇنى ئالغان كىشى ئۇنىڭ بىلەن زىنا قىلغان بولىدۇ.» (ئىنجىل «مەتتا» 5: 31 – 32) ئىسا فەررىسىيلەرگە مۇنداق دەپ جاۋاب بەرگەن: «سىلەرنىڭ قەلبىڭلارنىڭ قاتتىقلىقىدىن مۇسا سىلەرنىڭ ئاياللىرىڭلارنى تالاق قىلىشىڭلارغا رۇخسەت قىلغان. ئەمما ئەمدى ئۇنداق بولمايدۇ: ئايالىنى ئۇنىڭ زىنا قىلغانلىق گۇناھىدىن باشقا بىر گۇناھى بىلەن تالاق قىلىۋېتىپ، باشقا بىرسىگە ئۆيلەنگەن ئادەم ئۇنىڭ بىلەن زىنا قىلغان بولىدۇ ۋە تالاق قىلىنغان ئايالنى ئالغان ئادەممۇ بۇ ئايال بىلەن زىنا قىلغان بولىدۇ.» (ئىنجىل «مەتتا» 19: 8 – 9) بۇ تېكىستلەردىن ھۆكۈمنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئىشىنىڭ ئىككى قېتىم بولغانلىقى مەلۇم بولىدۇ. تالاقنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن بۇرۇن ھارام ئىكەنلىكى، ئاندىن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە بۇ ھۆكۈم ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، تالاق ھالال قىلىنغانلىقى ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە تالاق يەنە ھارام قىلىنغانلىقى مەلۇم بولىدۇ.

5 ـ تەۋراتنىڭ پۈتۈن ھۆكۈملىرىنىڭ ئەمەلدىن قېلىشى

مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تەۋراتىدا پۈتۈن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىغا مەخسۇس شەرىئەت ھۆكۈملىرى بار ئىدى. ئىسرائىل ئەۋلادىدىن كەلگەن بارلىق پەيغەمبەرلەر ئۇنىڭ ئەھكاملىرىغا ئەمەل قىلىشقا بۇيرۇلغان. بۇ ئەھكاملاردا ھايۋانلارنىڭ ھارام ـ ھالاللىق ھۆكۈملىرىنىڭ ھەممىسى بار ئىدى. ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئىچىدىن كەلگەن بىر پەيغەمبەر ئىدى، ئۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىنى

ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ شەرىئىتىگە ئەگەشكۈچى پەيغەمبەر ئىدى. ئۇ مۇنداق دېگەن: «مېنى بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ دىنىنى بۇزغىلى كەلدى، دەپ ئويلاپ قالماڭلار. مەن بۇزۇش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئۇنى تولۇقلاش ئۈچۈن كەلدىم. سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى: ئاسمان بىلەن زېمىن يوق بولماستىن داۋام قىلىدىكەن، ھەممىسى تولۇق بولمىغۇچە بۇ قانۇندىن بىر ھەرپمۇ ياكى بىر چېكىتمۇ ئۆزگەرمەيدۇ.» (ئىنجىل «مەتتا» 5: 17 – 18) دوكتور فېندىر ئۆزىنىڭ «ھەقىقەت مىزانى» ناملىق ئەسىرىدە يۇقىرىدىكى تېكىستلەرگە ئاساسلىنىپ تەۋرات ئەھكاملىرى ئەمەلدىن قالدۇرۇلمايدۇ، دېگەن سۆزىدە چىڭ تۇرغان. ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تەۋرات ئەھكاملىرىدىن بىرەر ھۆكۈمنىمۇ ئەمەلدىن قالدۇرغانلىقىغا ئىنكار قىلىدۇ. چۈنكى ئۇ بۇزۇش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى تولۇقلاش ئۈچۈن كەلگەن. لېكىن تەۋراتتىكى ھارام قىلىنغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى پاۋلۇسنىڭ پەتىۋاسى بىلەن ھالاللىققا ئايلانغان. خىرىستىيانلارنىڭ شەرىئىتىگە كۆرە: پاسكىنا كىشىلەردىن باشقا ھېچقانداق كىشى ئۈچۈن ھارام دەيدىغان نەرسە يوقتۇر. پاك نەرسىلەر پاسكىنا كىشىلەر ئۈچۈن پاسكىنىدۇر ۋە پاسكىنا نەرسىلەر پاك كىشىلەر ئۈچۈن پاكتۇر. بۇ ئەجەبلىنەرلىك بىر پەتىۋا ئىدى. پاۋلۇس رىملىقلارغا يازغان مەكتۇبىدا مۇنداق دەپ يازغان: «مەن رەببىمىز ئەيسانى تونۇغان ھەقىقىي ئالىممەن. ھېچقانداق نەرسە ئۆز زاتىدا پاسكىنا ئەمەستۇر، پەقەت ئۇنى پاسكىنا دەپ ھېسابلىغان كىشىلەر ئۈچۈن ئۇ پاسكىنىدۇر.» (ئىنجىل «رىملىقلار» 14: 14) «پاكلار ئۈچۈن ھەر نەرسە پاكتۇر. ئەمما پاسكىنىلار — مۇئمىن بولمىغانلار — ئۈچۈن پاك نەرسە يوقتۇر، بەلكى ئۇلارنىڭ ئەقىللىرى ۋە ۋىجدانلىرى پاسكىنىدۇر.» (ئىنجىل «تىتۇس» 1: 15)

يۇقىرىدىكى بۇ ئىككى تېكىستتىن مۇسا ۋە ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئىچىدىن ئىسا ئەلەيھىسسالامغىچە كەلگەن پۈتۈن پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋە ئۇلارغا ئەگەشكەن كىشىلەرنىڭ پاك ئەمەسلىكى، بۇ سەۋەبتىن ئۇلارنىڭ بارلىق ھاراملارنى ھالال قىلىشقا كۈچى يەتمىگەنلىكى، ئىسا

ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا ھەم كۈچى يەتمىگەنلىكى ۋە پاۋلۇس مۇرىتلىرىنىڭ پاك بولغانلىقى ئۈچۈن پاۋلۇسنىڭ ئۇلارغا پۈتۈن ھارام نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ھالال قىلىپ بەرگەنلىكى مەلۇم بولىدۇ. توغرا، پاۋلۇس مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىنى پۈتۈنلەي ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا جۈرئەت قىلالىدى. پاۋلۇس مۇرىتلىرىنىڭ (يەنى ھازىرقى خىرىستىيانلارنىڭ) قانائىتى بويىچە تەۋرات ئەھكاملىرىنىڭ ھەممىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان.

6 -ئىسرائىل بايراملىرى ۋە شەنبىنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشى

تەۋرات «لاۋىيلار» 23: 1~44 -تېكىستلىردە ئىسرائىل بايراملىرى ۋە شەنبە كۈنلۈكنىڭ ئۇلۇغلىنىشى ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ پۈتۈن نەسىللىرى ئۈچۈن ھەممە جايلاردا داۋام قىلىنىشى پەرز قىلىنغان مەڭگۈلۈك ھۆكۈم ئىكەنلىكى بايان قىلىنغان. شەنبە كۈنىنى ئۇلۇغلاش مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە مەڭگۈلۈك ئۆزگەرمەس ھۆكۈم ئىدى. بۇ كۈندە بايرام قىلماستىن، ئىشلىگەن كىشى ئۆلتۈرۈلەتتى. تەۋرات «يارىتىلىش» 2: 2 -3، «چىقىش» 20: 8~11، 23: 12، 34: 21، «لاۋىيلار» 19: 3، 23: 3، «ئۆلگە» 5: 12~15، «ئىرمىيا» 17: 27، «ئىشئىيا» 56: 1~8، 58: 13 – 14، «نەھەمىيا» 9: 14، «ھىزقىيا» 20: 12~24 – تېكىستلەردە شەنبە كۈنىنى ئۇلۇغلاش مەسىلىسى تەكرارلانغان. شەنبە كۈنىدە ئىشلىگەننى ئۆلتۈرۈش ھۆكمى تەۋرات «چىقىش» 31: 12~17 ۋە 35: 1~3 -تېكىستلەردە بايان قىلىنغان. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە شەنبە كۈنلۈكتە خارەتچىلىك قىلغان بىر ئادەم شەھەرنىڭ سىرتىغا ئېلىپ چىقىلىپ، تاش كېسەك قىلىنىپ ئۆلتۈرۈلگەن. (تەۋرات «سانلار» 15: 32~36) پاۋلۇس ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ پۈتۈن بايرام كۈنلىرىنى ۋە شەنبىنى ئۇلۇغلاش ئادىتىنى ئەمەلدىن قالدۇرغان. ئۇ كولۇسسىلىقلارغا يازغان مەكتۇبىدا مۇنداق دېگەن: «سىلەرگە ھېچكىم يېمەك-ئىچمەك، بايرام، ئاي، شەنبە توغرىلىق ھۆكۈم قىلالمايدۇ.» (ئىنجىل «كولۇسسىلىقلار» 2: 16)

دۋالــــۋە رىچىرتمىنتلەر نــــڭ تەپســــرلىرىدە مۇپەسســــر ئالىملىر ىــــدىن ئىككسىنىنىڭ مۇنىۇ سۆزلىرى نەقىل كەلتۈرۈلگەن: «يەھۇدىيلاردا بايرام: يىللىق، ئايلىق ۋە ھەپتىلىكتىن ئىبارەت ئۈچ تۈرلۈك بولاتتى. بۇ بايراملارنىڭ ھەممىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان، ھەتتا شەنبىنى ئۇلۇغلاشمۇ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، يەكشەنبە ئۇنىڭ ئورنىغا قويۇلغان.»

7 -خەتنە قىلىشنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشى

ئوغۇل بالىلارنى خەتنە قىلىش ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە مەڭگۈلۈك ئۆزگەرمەس ھۆكۈم بولۇش سۈپىتى بىلەن مەۋجۇت ئىدى. «سىلەرنىڭ نەسىلىڭلاردىن ئوغۇللار سەككىز كۈنلۈك بولغان ھامان خەتنە قىلىنىدۇ. سىلەرنىڭ گۆشۈڭلار ھەققىدە قىلغان بۇ ئەھدەم مەڭگۈلۈك ئەھدىدۇر.» (تەۋرات «يارىتىلىش» 17: 12 -13) بۇ ھۆكۈم ئىبراھىم ئوغۇللىرى ئىسمائىل ۋە ئىسھاق ئەلەيھىسسالاملارنىڭ ئەۋلادلىرى ئىچىدە ۋە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدە داۋام قىلىپ كەلگەن. «يېڭى تۇغۇلغان ئوغۇل بالىلار سەككىز كۈنلۈك بولغاندا خەتنە قىلىنىدۇ.» (تەۋرات «لاۋىيلار» 12: 3)

ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ خەتنە قىلىنغان: «بۇ سەبىنى خەتنە قىلىش ئۈچۈن سەككىز كۈن تولغان كۈنى ئۇنىڭ ئىتى يەسۇئ قويۇلدى.» (ئىنجىل «لۇقا» 2: 21)

خىرىستىيانلارنىڭ ئىبادىتىدە ھازىرقى كۈنگىچە داۋام قىلىپ كەلگەن مەلۇم بىر ناماز بار بولۇپ، ئۇلار بۇ نامازنى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ خەتنە قىلىنغان كۈنىدە ئۇنى خاتىرىلەش ئۈچۈن ئوقۇيدۇ. ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە ئوغۇللارنى خەتنە قىلىش ئىشى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان ئەمەس، بەلكى داۋام قىلىپ كەلگەن. پەقەت پاۋلۇس بۇ ھۆكۈمنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئۈچۈن قاتتىق چىڭ تۇرغان ۋە ئاخىرىدا بۇنى ئەمەلدىن قالدۇرغان. ئىنجىل «فىلىپىلىكلەر» 3: 3، «رىملىقلار» 2: 25~29، «گالاتىلىكلەر» 2: 3~5، «كولوسىلىقلار» 2: 11 -تېكىستلەردىكى پاۋلۇسنىڭ مەكتۇبلىرىدا بۇ مەسىلىنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقى سۆزلەنگەن. تۆۋەندە ئۇنىڭ گالاتىلىقلارغا يازغان

مەكتۇبىدىن ئىككى تېكىستنى نەقىل كەلتۈرىمىز: «مەن مانا پاۋلۇس سىلەرگە شۇنى ئېيتىمەنكى، ئەگەر سىلەر باللىرىڭلارنى خەتنە قىلساڭلارمۇ ئىسا سىلەرگە ھېچ پايدا يەتكۈزمەيدۇ. چۈنكى ئىسادا خەتنە قىلىشنىڭ ھېچ نەرسىگە پايدىسى يوقتۇر.» (ئىنجىل «گالاتىيلىقلار» 5: 6~2)

خىرىستىيانلار ئىسا ئەلەيھىسسالام بۇزمىغان بۇ مەڭگۈلۈك ھۆكۈمنى پاۋلۇسنىڭ پەتىۋاسى بىلەن ئەمەلدىن قالدۇرغان.

8 -پاۋلۇسنىڭ نەزىرىدە تەۋراتنىڭ قىممىتى

پاۋلۇس ئىبرانىيلەرگە يازغان مەكتۇبىدا مۇنداق دېگەن: «بۇرۇنقى ۋەسىيەتلەرنىڭ زەئىپلىكى ۋە پايدىسىزلىقى سەۋەبىدىن ئۇلار ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى.» (ئىنجىل «ئىبرانىيلەر» 7: 18) بۇ تېكىست 1825 -ۋە 1826 -يىللاردىكى نەشرىدە: «بۇرۇنقى ھۆكۈملەرنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشى ئۇلارنىڭ پايدىسىز ۋە ئىشەنچسىزلىكىدىن بولدى» دەپ كەلگەن. 1671 -، 1823 -، 1844 -يىللاردىكى نەشرىدە بولسا، «بۇرۇنقى ۋەسىيەتلەرنىڭ رەزىللىكى، ئاجىزلىقى ۋە پايدىسىزلىقىدىن ئۇلار ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى» دەپ كەلگەن. بۇ تېكىست 1882 -يىلىدىكى نەشرىدە: «ئۇنداقتا بىز بۇرۇنقى ۋەسىيەتلەرنى ئۇلارنىڭ ئاجىزلىقى ۋە پايدىسىزلىقى ئۈچۈن قوبۇل قىلمايمىز» دەپ كەلگەن. ئىنجىل «ئىبرانىيلەر» 8: 7~13 -تېكىستلەردە: «بۇرۇنقى ئەھكاملار ئەيىبسىز بولغان بولسا ئىدى، ئۇلار ئىككىنچى ئەھكامنى تەلەپ قىلمىغان بولاتتى. يېڭىسى كونىسىنى ئەمەلدىن قالدۇردى. زادى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان نەرسە تۈگەشكە يېقىن ئىدى» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ تېكىستلەر 1823 -ۋە 1844 -يىللاردىكى نەشرىدە: «ئاۋۋالقىسى مالامەتسىز بولغان بولسا ئىدى، ئىككىنچىسىگە ئورۇن يوق ئىدى. يېڭى دېمەك پاساتلىققا يېقىن بولغان كونىنى ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى دېمەكتۇر» دەپ كەلگەن. 1825 -ۋە 1826 -يىللاردىكى نەشرىدە بولسا بۇ تېكىستلەر مۇنداق كەلگەن: «ئاۋۋالقىسى قارشىلىقسىز بولغان بولسا ئىدى، ئىككىنچىسىگە ئورۇن بولمايتتى. ئىككىنچىسى يېڭى ئەھدە دەپ قوبۇل قىلىنغان ئىكەن

ئاۋۋالقىسى كونىغا ئايلانغان بولدى. كونىراپ قالغان چۈرۈك نەرسە يوقىلىشقا ھامان يېقىندۇر.» ئىنجىل «ئىبرانىيلار» 9: 10 -تېكىستتە: «ئىككىنچىسىنى كۈچكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن بىرىنچىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلىدۇ» دەپ قەيت قىلىنغان.

يۇقىرىدىكى تېكىستلەردە پاۋلۇس تەۋراتنى ئىشەنچىسىز، پايدىسىز، رەزىل، ئەيىبلىك، چۈرۈگەن، پاساتلىققا يېقىن، تۈگەشكە يېقىن، مالامەتلىك، مەقبۇل ئەمەس ۋە قارشىلىقسىز ئەمەس، دېگەن ئىبارىلەر بىلەن سۈپەتلىگەن. دۋالىي ۋە رىچېر تېمپىتلەر ئۆز تەپسىرلىرىدە بېيىلىنىڭ مۇنۇ سۆزىنى نەقىل كەلتۈرگەن: «بۇ ناھايىتى ئېنىق مەسىلىدۇركى، ئاللاھ كونا، نۇقسانلىق دىنىنى يېڭى، ياخشى دىن ئارقىلىق ئەمەلدىن قالدۇرۇشنى خالايدۇ. شۇڭا ئۇ يەھۇدىي دىنىنى بىكار قىلىۋېتىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا خىرىستىيان دىنىنى تۇرغۇزىدۇ. بۇ يەھۇدىيلارنىڭ بەرگەن قۇربانلىقلىرىنىڭ يېتەرسىز ئىكەنلىكىنى ئىپلان قىلىش دېمەكتۇر. شۇڭا ئىسا نۇقسانىنى پۈتۈنلەش ئۈچۈن ئۆز نەپسىگە ئۆلۈمنى قوبۇل قىلدى. بۇ ئىككى دىنىنىڭ بىرىگە ئەمەل قىلىش بىلەن ئىككىنچىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلىدۇ.»

يۇقىرىدىكى مىساللاردىن تۆۋەندىكىلەر ئېنىقلىنىدۇ:

1 -بۇرۇنقى شەرىئەتلەردىكى بەزى ئەھكاملارنىڭ كېيىنكى شەرىئەتلەردە ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشى ئىسلام دىنىدىلا مەۋجۇت بولغان خۇسۇسىيەت بولماستىن، بەلكى بۇرۇنقى دىنلاردىمۇ مەۋجۇت بولغان ئىشتۇر.

2 -تەۋراتنىڭ مەڭگۈلۈك بولغان ياكى ۋاقىتلىق بولغان پۈتۈن ئەمەلىي ۋە ئېتىقادى ئەھكاملىرىنى، پەرزلىرىنى ۋە ھالال -ھارامنىڭ چەكلىمىلىرىنى پاۋلۇس ئەمەلدىن قالدۇرغاندىن كېيىن، خىرىستىيانلار ئۇلارغا ئەمەل قىلىشتىن بىھاجەت بولغان.

3 -پاۋلۇس تەۋراتنى كونىراپ كەتكەن، ئىشەنچىسىز، پايدىسىز، رەزىللىك، ئەيىبلىك، پاساتقا، تۈگەشكە يېقىن، ئەمەلدىن قالغان، چۈرۈك ۋە مالامەتلىك دېگەنگە ئوخشاش سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەپ سۆكىدۇ.

ئەگەر كونىسى شۇنداق بولىدىغان بولسا، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلارنىڭ شەرىئەتلىرىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس، بەلكى پاۋلۇسنىڭ سۆزىگە ئاساسەن بۇ ئەڭ مۇھىم ئىشتۇر. چۈنكى ئۇلارنىڭ شەرىئەتلىرى ئىسلام دىنىنىڭ يېڭى شەرىئىتىگە نىسبەتەن قالاق، تۈگەشكە يېقىن، كونا ھەم پايدىسىز سانىلىدۇ.

پاۋلۇس بىلەن ئەھلى كىتابنىڭ مۇپەسسىرلىرى تەۋراتنى ئاللاھنىڭ سۆزى دەپ ئېتىراپ قىلىپ تۇرۇپ ئۇنى نالايىق سۆزلەر بىلەن سۆپەتلىگەن يەردە، ئىسلام دىنىدىن ئىبارەت بۇ يېڭى شەرىئەتنىڭ ئۇنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشى قانداقمۇ زۆرۈر بولمىسۇن؟!

تەۋرات ۋە ئىنجىللارنىڭ قۇرئاننىڭ چۈشۈشى بىلەن ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقى مۇنازىرە قوبۇل قىلمايدىغان، شۈبھىسىز بىر ئەمەلىيەت. بۇ ئىككى ئەھدىنىڭ ئەھكاملىرى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانىكەن، ئۇلارغا ئەمەل قىلىشمۇ قۇرئانغا ئەمەل قىلىش بىلەن كۇپايە قىلىنىپ، ئۇلار ئۆزلۈكىدىن ئەمەلدىن قالغان بولىدۇ.

تۆۋەندە بىر پەيغەمبەرنىڭ شەرىئىتىدە ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى ۋە ئەمەلدىن قالدۇرۇلغۇچى ھەر ئىككى ھۆكۈمنىڭ تېپىلىدىغانلىقىنىڭ مىساللىرىنى كەلتۈرىمىز:

1 -قۇربانلىق قىلىشقا بۇيرۇلغان ھۆكۈمنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشى

ئاللاھ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنى ئوغلى ئىسھاقنى (توغرىسى ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنى) قۇربانلىق قىلىشقا بۇيرۇيدۇ. ئۇلار ئاللاھنىڭ بۇ ئەمرىنى قوبۇل قىلىپ ئۇنى ئورۇنلاشتىن بۇرۇن ئاللاھ بۇ ئەمرىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، ئاسماندىن بىر قوچقارنى چۈشۈرۈپ بەرگەن. (تەۋرات «يارىتىلىش» 22: 1~4)

2 -مەخسۇس قۇشخانىدا بوغۇزلاش ئەمرىنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشى

ئاللاھ مۇساۋە ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنى كالا، قوي ۋە ئۆچكە قاتارلىق ماللارنى بوغۇزلىغاندا قۇرۇلتاي چېدىرىغا يېقىن بولغان «گۇۋاھلىق گۈمبىزى» دەپ ئاتىلىدىغان مەخسۇس قۇشخانىدا بوغۇزلاشقا

بەلگىلەنگەن بۇ مەخسۇس ئورۇننىڭ سىرتىدا مال بوغۇزلىغان كىشىنى ئۆلتۈرۈشكە ئەمر قىلغان. (تەۋرات «لاۋىيلار» 17: 1~6) ئاندىن بۇ ھۆكۈم ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، مەزكۇر ماللارنى خالىغان جايلاردا بوغۇزلاشقا بولىدىغانلىقى يولغا قويۇلغان. (تەۋرات «ئۆلگە» 12: 15~22) ھورپىن ئۆزىنىڭ تەپسىرىدە يۇقىرىدىكى تېكىستلەرنى نەقىل كەلتۈرۈپ، بۇ ئىككى تېكىستتە زىتلىق بارلىقىنى، لېكىن ئوبدان مۇلاھىزە قىلىنسا ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ شەرىئەت ئەھكاملىرىنىڭ ئۇلارنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ كېمەيتىلىپ، قوشۇلۇپ، ئۆزگەرتىلىپ كەلگەنلىكىنى، مۇقەددەس كىتابلارنى ۋە ئىچىدىكى ئەھكاملارنى ئۆزگەرتىشنىڭ ئۇ زامانلاردا ناھايىتى ئوڭاي ئىكەنلىكىنى بايان قىلىدۇ. ھەمدە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پەلەستىنگە كىرىشتىن بۇرۇنقى سەرسانلىقىنىڭ 41 - يىلى تەۋرات «لاۋىيلار»دىكى ھۆكۈملەرنى «ئۆلگە» بىلەن ئوچۇق ئەمەلدىن قالدۇرغانلىقىنى ۋە ئۇلار پەلەستىنگە كىرىپ بولغاندىن كېيىن كالا، قوي ۋە ئۆچكىلەرنى خالىغان جايلاردا بوغۇزلاشقا رۇخسەت قىلغانلىقىنى تەكىتلەيدۇ. يۇقىرىدىكى ئەھلى كىتاب ئالىملىرى ۋە مۇپەسسىرلىرى مۇسا شەرىئىتىنىڭ بەزى ئەھكاملىرىنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقىغا ۋە بۇ شەرىئەتنىڭ گاھ كېمەيتىلىپ، گاھ زىيادە قىلىنىپ ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ ھالىغا كۆرە ئۆزگىرىپ كەلگەنلىكىنى ئېتىراپ قىلماقتا. ئەجەبلىنەرلىكى شۇكى، يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلار باشقا شەرىئەتلەردە كېمەيتىش، تولۇقلاش ۋە ئەمەلدىن قالدۇرۇشنىڭ بولغانلىقىنى قوبۇل قىلمايدۇ ۋە ئاللاھنى بۇرۇنقى ھۆكۈمنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، ئۇنىڭ ئورنىغا باشقا ھۆكۈم چىقارغان دېيىش، ئۇنى ئىشلارنىڭ ئاقىۋىتىنى بىلمىگەن دېگەنلىكتۇر، دەپ قارايدۇ. ئەمما بىز مۇسۇلمانلار — باشتا بايان قىلغىنىمىزدەك — ئاللاھ بۇرۇنقى ھۆكۈمنى مەلۇم ۋاقىتقىچە كۈچكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن چۈشۈرگەن ۋە كېيىن بۇ ھۆكۈمنىڭ ئەمەل قىلىنىش ۋاقتى تۈگىگەندىن كېيىن بۇ ھۆكۈمنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، شۇ زامانغا لايىق ھالدا يېڭى ھۆكۈم چۈشۈرگەن، دەپ ئېتىقاد قىلىمىز.

4 -خىزمەتكە مەخسۇس ئالىمنىڭ يېشى ھەققىدىكى ھۆكۈم

تەۋرات «سانلار» 4: 3 -، 23 -، 30 -، 35 -، 39 -، 43 -ۋە 46 -تېكىستلەردە «قۇرۇلتاي چېدىرىدا ئىشلەيدىغان مەخسۇس خىزمەتچى ئالىمنىڭ يېشى 30 بىلەن 50 ئارىسىدا بولىدۇ» دەپ قەيت قىلىنغان بولسا، تەۋرات «سانلار» 8: 24 -، 25 -تېكىستلەردە «قۇرۇلتاي چېدىرىدا ئىشلەيدىغان مەخسۇس خىزمەتچى ئالىمنىڭ يېشى 25 بىلەن 50 ئارىسىدا بولىدۇ» دەپ قەيت قىلىنغان. بۇ ئىككى تېكىستتىكى زىتلىق ئۆزگەرتىشتىن كېلىپ چىققان زىتلىق، ياكى ئىككىنچى تېكىستتىكى ھۆكۈم بىرىنچى تېكىستتىكى ھۆكۈمنى ئەمەلدىن قالدۇرغان بولىدۇ. بۇئىككىنىڭ بىرىگە ئىقرار قىلىش كېرەك.

5 -ھىزقىيانىڭ يېشىنىڭ ئۇزارتىلىشى

«ئاللاھ ئاموس ئوغلى ئىشئىيا پەيغەمبەرنى يەھۇزا دۆلىتىنىڭ پادىشاھى ھىزقىيانىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭ ئەجىلىنىڭ توشقانلىقىنى خەۋەر قىلىشقا ئەمر قىلدى. پادىشاھ ھىزقىيا بۇ ۋاقىتتا تامغا قاراپ ناماز ئوقۇدى ۋە قاتتىق يىغلىدى. ئىشئىيا پەيغەمبەر ئۇنىڭ يېنىدىن چىققاندىن كېيىن، ئاللاھ ھىزقىيانىڭ ئەجىلىنى تۈگەتكەنلىكىدىن ئىبارەت بۇ ھۆكۈمنى ئەمەلدىن قالدۇردى ۋە ئىشئىيا ئۆيىگە قايتىشتىن بۇرۇن ئۇنىڭ ھىزقىيانىڭ يېنىغا قايتىپ بېرىپ ئۇنىڭغا: ئاللاھ سېنىڭ نامىزىڭنى، دۇئايىڭنى ئاڭلىدى، تۆككەن ياشلىرىڭنى كۆردى، ساڭا شىپالىق ئاتا قىلدى ۋە سېنىڭ ئۆمرۈڭنى 15 يىل ئۇزارتتى دەپ خەۋەر بېرىشنى ۋەھيي قىلدى.» (تەۋرات «پادىشاھلار 2» 20: 1~6) دېمەك، ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى ۋە ئەمەلدىن قالدۇرۇلغۇچى ھەر ئىككى ھۆكۈم ئىشئىيا پەيغەمبەرگە ۋەھيي قىلىنىش ئارقىلىق ئۇنىڭ ۋاستىسى بىلەن ھىزقىيا پادىشاھقا يەتكۈزۈلگەن.

6 -ئومۇمىيلىق ۋە خاسلىق ئارىسىدىكى خىرىستىيان دىنى

«بۇ 12 كىشىنى ئىسا ئەۋەتتى ۋە ئۇلارغا مۇنداق دەپ تەۋسىيە قىلدى: ئۈممەتلەرنىڭ يولىغا ماڭماڭلار، سامىرىيلەرنىڭ شەھىرىگە كىرمەڭلار، بەلكى ئىسرائىل ئائىلىسىنىڭ يىتكەن قويلىرىغا بېرىڭلار.»

(ئىنجىل «مەتتا» 10: 5 – 6) «ئىسا جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېدى: مەن ئىسرائىل ئائىلىسىدىن باشقىسىغا ئەۋەتىلگەن ئەمەسمەن.» (ئىنجىل «مەتتا» 15: 24) يۇقىرىدىكى بۇ ئىككى تېكىستتە ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ دەۋىتىنى پەقەت ئىسرائىل ئەۋلادلىرىغىلا مەخسۇس قىلىپ كۆرسەتكەن. ئەمما ئىنجىل «ماركوس» 16: 15 -تېكىستتە «ئىسا ئۆزىنىڭ مۇرىتلىرىغا: دۇنيانىڭ ھەممە يېرىگە بېرىڭلار، ئىنجىلنى پۈتۈن خەلققە يەتكۈزۈڭلار، دېدى» دەپ قەيت قىلىنغان. خىرىستىيانلار بۇ تېكىستنى خىرىستىيان دىنىنىڭ دۇنياۋى دىن ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ، دەپ گۇمان قىلىشىدۇ. بۇ تېكىست ئۇلارنىڭ بۇ داۋاسىغا ئاساسەن يۇقىرىدىكى ئىككى تېكىستنى ئەمەلدىن قالدۇرغان بولىدۇ. چۈنكى ئىسا ئەلەيھىسسالام بۇرۇن ئۆزىنىڭ دىنىنى ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئۈچۈنلا خاس دىن قىلىپ ئېلان قىلىپ، كېيىن بۇ دىننى پۈتۈن دۇنيا خەلققە ئومۇمىيدىن قىلىپ ئېيادىلىگەن ۋە دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىغا بېرىپ بۇ دىننى تارقىتىشنى مۇرىتلىرىغا تەۋسىيە قىلغان. ئەگەر خىرىستىيانلار ئۆزلىرىنىڭ شەرىئىتىدە بۇرۇنقى ھۆكۈملەرنىڭ كېيىنكى ھۆكۈملەر ئارقىلىق ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقىغا ئىقرار قىلسا، ئۇلارنىڭ كىتابلىرىدا بەزى ھۆكۈملەرنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقىنى ئىسپاتلاشتىن ئىبارەت بىزنىڭ بۇ ماۋزۇدىكى سۆزىمىزنى كۈچلەندۈرگەن بولىدۇ، ئەگەر ئۇلار بۇنىڭغا ئىقرار قىلمىسا ئۇلارنىڭ كىتابلىرىنىڭ ئۆزگەرتىشلەر، زىتلىقلار ۋە ئويدۇرمىچىلىقلار بىلەن تولغان كىتابلار ئىكەنلىكىنى ئۆزلىرى ئىسپاتلاپ بەرگەن بولىدۇ. توغرىسى، ئىنجىل «ماركوس»تىكى يۇقىرىدا ئۆتكەن سۆزلەرنى ئىسا ئەلەيھىسسالام ئېيتمىغان.

يۇقىرىدىكى مىساللاردىن كۆرگىنىمىزدەك، يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلارنىڭ ھەر ئىككى ئەھدە كىتابلىرىدىكى ئەھكاملارنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقى شەك قوبۇل قىلمايدىغان ھەقىقەتتۇر! ئۇلارنىڭ بۇ كىتابلاردا ئەمەلدىن قالدۇرۇش بولمىغانلىقىنى داۋا قىلىشلىرى شۈبھىسىز خاتا بولۇپ چىقتى. ئۇلار قانداقمۇ بۇ داۋانى ئاقتۇرالىسۇن؟! ئىنسانىيەتنىڭ ئېھتىياجلىرى ھەر زامان ۋە ھەر ماكاننىڭ شارائىتىغا

قاراپ ئۆزگىرىپ تۇرىدۇ. بەزى ئەھكاملار مەلۇم ۋاقىتقىچە كۈچكە ئىگە بولۇش سۈپىتى بىلەن تەقدىر قىلىنغان بولىدۇ. بۇ مەلۇم ۋاقىت يېتىپ كەلگەندىن كېيىن، بۇ ئەھكاملار كېيىنكى يېڭى ئەھكاملار ئارقىلىق ئەمەلدىن قالدۇرۇلىدۇ. چۈنكى بەزى ئەھكاملار مەلۇم ۋاقىت ئىچىدە كىشىلەرنىڭ ئېھتىياجلىرىغا مۇناسىپ بولىدۇ. كېيىنكى ۋاقىتلاردا ئۇلارنىڭ ئىشلىرىغا يارىمايدۇ. ئىنسانلار ئۆزلىرىگە نېمىنىڭ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ، لېكىن ئۇلارنى ياراتقان ئاللاھ ئۇلارغا نېمىنىڭ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى ئەزەلدىن ئوبدان بىلىدۇ. بۇنىڭغا ئاساسەن دەيمىزكى، يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ باتىل تەۋىللىرى ۋە يالغان گۇمانلىرى بىلەن ئاللاھ تەرىپىدىن ئۇلارنىڭ كىتابلىرىدىكى بەزى ئەھكاملارنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقىنى ئىنكار قىلىشلىرى چوڭ ھەقسىزلىقتۇر.

ئىككىنچى باب

ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادىنىڭ

خاتالىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

ئەسكەرتىشكە تېگىشلىك بولغان مەسىلىلەر

بىرىنچى مەسىلە

كونا ئەھدە كىتابلىرى ئاللاھنىڭ بىر ئىكەنلىكىنى، شېرىكى ياكى بالىسى يوق ئىكەنلىكىنى، ھەمىشە تىرىك، ھەممىگە قادىر ئىكەنلىكىنى ۋە ئۆز زاتىدا، سۈپەتلىرىدە ھېچكىمگە ئوخشىمايدىغان تەڭداشسىز بىر ئىلاھ ئىكەنلىكىنى سۆزلەيدۇ. بۇ مەسىلە كونا ئەھدە كىتابلىرىدا مەشھۇر مەسىلە بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ دەلىللىرىنى نەقىل كەلتۈرۈشكە ھاجەت يوق.

ئىككىنچى مەسىلە

ئاللاھتىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلىش پۈتۈن ساماۋى كىتابلاردا قاتتىق مەنئى قىلىنغان ئىشتۇر. تەۋراتنىڭ كۆپلىگەن تېكىستلىرىدە ئۇنىڭ مىساللىرىنى كۆرەلەيمىز. مەسىلەن، تەۋرات «چىقىش» 20: 3 -، 4 -، 5 -، 23-، 34: 14~17، «ئۆلگە» 13: 1~11، 17: 2~7 - تېكىستلەردە ئاللاھتىن باشقا بىرسىگە ئىبادەت قىلغان ياكى ئۇنىڭغا تەشەببۇس قىلغان ھەرقانداق كىشىنى گەرچە ئۇ پەيغەمبەر بولسىمۇ ئۆلتۈرۈشنىڭ پەرزلىكى سۆزلەنگەن.

ئۈچىنچى مەسىلە

تەۋراتتا ئاللاھنىڭ ئوخشىشى يوق ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلغان تېكىستلەر كۆپ. مەسىلەن، تەۋرات «ئۆلگە» 4: 12~15 -تېكىستلەردە مۇنداق كەلگەن: «رەب ئوتنىڭ ئوتتۇرىسىدىن سىلەرگە سۆزلىدى، سىلەر بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىدىڭلار، لېكىن سىلەر ئاللاھنى كۆرمىدىڭلار، بەلكى ئاۋازىنى ئاڭلىدىڭلار. ئۆزۈڭلارغا ياخشى قاراڭلار، چۈنكى سىلەر رەب ئوتنىڭ ئوتتۇرىسىدىن سىلەرگە سۆزلىگەندە بىرەر سۈرەت كۆرمىدىڭلار.» يېڭى ئەھدە كىتابلىرىدا بولسا، ئاللاھنى بۇ دۇنيادا كۆرۈشنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان تېكىستلەر كۆپتۇر.

مەسىلەن، ئىنجىل «مەتتا» 1: 18 -تېكىستتە «ئاللاھنى ھېچكىم كۆرگەن ئەمەس» دەپ قەيت قىلىنغان. ئىنجىل «پاۋلۇس2» 6: 6 -تېكىستتە «ئاللاھنى ئىنسانلاردىن ھېچكىم كۆرگەن ئەمەس ۋە ئۇلار ئۇنى كۆرۈشكە قادىر ئەمەس» دەپ قەيت قىلىنغان. ئىنجىل «يۇھەننا1» 4: 12 -تېكىستتە «ئاللاھقا ھېچكىم قارىغان ئەمەس» دەپ قەيت قىلىنغان. يۇقىرىدىكى ئىنجىل تېكىستلىرىدىن ئاللاھنىڭ ئوخشىشى يوق ۋە ئۇنى دۇنيادا كۆرۈشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكى ئىسپاتلىنىدۇ. چۈنكى كۆز بىلەن كۆرۈلگەن بىرسى ھەرگىزمۇ ئىلاھ بولالمايدۇ. ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ كۆپلىگەن تېكىستلىرىدە «ئىلاھ» سۆزى پادىشاھلارغا، مۇسا ئەلەيھىسسالامغا، ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ ئالىملىرىغا ۋە كامىل ئىنسانغا، بەلكى ئادەتتىكى كىشىلەرگە ۋە شەيتانغا قوللىنىلغان. چۈنكى بۇنىڭغا ئوخشاش سۆزلەر ئاللاھتىن باشقىسىغا قوللىنىلغان ئورۇنلاردا بۇ سۆزلەر باشقا مەنالاردا كەلگەن. بۇنداق سۆزلەر قوللىنىلغان جۈملىلەرنىڭ سىياقى ھەرقانداق كىشىگە بۇ سۆزلەرنىڭ «ئىلاھ» مەنىسىدە كەلمىگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ھەرقانداق ئاقىل كىشىنىڭ بۇنداق سۆزلەرنى دەلىل قىلىپ تۇرۇپ بەزى كىشىلەرنى ئىلاھ ياكى ئىلاھنىڭ ئوغلى دەپ داۋا قىلىشى ئەقىل ۋە مەنتىقىگە توغرا كەلمەيدۇ.

تۆتىنچى مەسىلە

ھېچقانداق بىر پەيغەمبەر كىشىلەرنى ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىگە چاقىرغان ئەمەس. ساماۋى كىتابلاردىن بىرەر كىتابمۇ بۇ ئەقىدىنى سۆزلىگىنى يوق. تەۋراتتا بۇنداق بىر داۋانىڭ بولمىغانلىقى بىزنىڭ بۇ مەسىلە ئۈستىدە توختىلىشىمىزنى بىھاجەت قىلىدۇ. چۈنكى ھازىرقى ئۆزگىرىپ كەتتى، دەپ قارىغان تەۋراتنى ئوقۇغان كىشىمۇ ئۇنىڭدىن ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىگە دائىر بىرەر بايان ياكى ئىشارەت تاپالمايدۇ. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىن تا ھازىرغىچە كەلگەن ھېچبىر يەھۇدىي ئالىمى ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىنى ئېتىراپ قىلمايدۇ. مۇنداق ئەقىدىنىڭ ئۆز كىتابلىرىغا مەنسۇپ قىلىنىشىنىمۇ

قەتئىي رەت قىلىدۇ. ئەگەر ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسى ھەق بولىدىغان بولسا ئىدى، مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ ئىسا ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان پۈتۈن ئىسرائىل سۇلالىسىدىن كەلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۇنى بايان قىلىشى كېرەك ئىدى. مەزكۇر پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى تەۋراتتا كەلگەن بارلىق ئەھكاملارغا ۋە ئۇنىڭدىكى ئەقىدە مەسىلىلىرىگە ئېتىقاد قىلىشقا بۇيرۇلغان. خىرىستىيانلار ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادىنى نىجاتلىقنىڭ ئاساسى، پەيغەمبەر بولسۇن ياكى ئادەتتىكى ئىنسان بولسۇن ھېچكىمنىڭ بۇ ئەقىدىسىز نىجاتلىققا ئېرىشىشى مۇمكىن ئەمەس، دەپ ئېتىقاد قىلىدۇ. ئەگەر بۇ ئەقىدە ھەق بولىدىغان بولسا ئىسرائىل سۇلالىسىدىن كەلگەن مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ پۈتۈن پەيغەمبەرلەر بۇنداق ئالاھىدە مۇھىم بولغان بىر ئەقىدىنى قانداقمۇ بايان قىلمىسۇن؟! ئۇلار ئەھمىيەتلىك دەرىجىسى بۇنىڭغا يەتمەيدىغان ئادەتتىكى مەسىلىلەرنى قايتىلاپ بايان قىلغان. بەزى ئەھكاملارنى بىر قانچە ماۋزۇلاردا قايتىلاپ بايان قىلغان ۋە بۇ ئەھكاملارغا خىلاپلىق قىلغۇچىلارنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى پەرز قىلغان. ئەجەبلىنەرلىكى شۇكى، ئىسرائىل سۇلالىسىنىڭ ئاخىرقى پەيغەمبىرى ھەزرىتى ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ گۇمانىغا كۆرە ئۆزى بۇ ئۈچ گەۋدىنىڭ بىرى بولۇپ تۇرۇپ، بۇ ئەقىدىنى ئوچۇق بايان قىلماستىن قانداقمۇ ئاسمانغا چىقىپ كەتتى؟ توغرىسى خىرىستىيانلارنىڭ قولىرىدا بۇ ئەقىدىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل -پاكىت يوقتۇر. پەقەت ئۇلار ئەقىلگە ۋە مەنتىقىگە توغرا كەلمەيدىغان، ھەقىقەتتىن يىراق بولغان خىيالى پىكىرلەرنى ئوتتۇرىغا قويۇش ئارقىلىق ئۆزلىرىنىڭ بۇ بۇزۇق ئەقىدىسىنى ئىسپاتلاشقا ئۇرۇنىدۇ. خىرىستىيانلارنىڭ مەشھۇر ئالىمى دوكتور فېندىر ئۆزىنىڭ «سىرلار ئاچقۇسى» ناملىق ئەسىرىدە، ئىسا نېمە ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى ئوچۇق ئېيتمىغان؟ نېمە ئۈچۈن ئۇ قىسقىچە بولسىمۇ «مەن ئاللاھتۇرمەن» دەپ ئېلان قىلمىغان؟ دېگەن سوئاللارنى قويۇپ، ئاندىن ئۆزى ئۇنىڭغا جاۋاب بەرگەن بولۇپ، مۇنداق دەيدۇ: «ھەقىقەتەن ئىسا

ئۆلتۈرۈلگەندىن كېيىن قايتا تىرىلىپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئاسمانغا چىقىپ كېتىشىدىن بۇرۇن ھېچكىم بۇ مەسىلىنى (يەنى ئۇنىڭ ئىلاھلىقىنى) چۈشەنمىگەن. ئەگەر ئۇ ئوچۇقلا «مەن ئاللاھتۇرمەن» دەپ ئۆزىنى ئېلان قىلغان بولسا ئىدى، ئۇلار ئىسانى ئاشۇ ئىنسانىي جىسمى بىلەن ئىلاھ، دەپ چۈشىنىپ قالغان بولاتتى. بۇ توغرا ئەمەس. ئۇنىڭ ئۆز مۇرىتلىرىغا ئۆزى توغرىلىق ئېيتقان بەزى سۆزلىرى بار. مەسىلەن، ئىنجىل «يۇھەننا» 16: 12 -تېكىستتە «مەن سىلەرگە ئېيتىشقا تېگىشلىك بولغان كۆپ ئىشلار بار، لېكىن سىلەر ئۇنى ھازىر چۈشىنەلمەيسىلەر» دېيىلگەن. چۈنكى يەھۇدىي ئالىملىرى نەچچە قېتىم ئۇنى تۇتۇپ تاش كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرۈشنى قارار قىلغان. ئۇ شۇ سەۋەبتىن ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى ئوچۇق ئېيتىشقا پېتىنالمىغان. پەقەت ئۇنى بەزى ئىشارەتلەر بىلەنلا ئىپادىلىگەن.»

دوكتور فېندىرنىڭ بۇ جاۋابىغا بىز مۇنداق رەددىيە بېرىمىز:

بىرىنچىدىن، بۇ جاۋاب ناھايىتى ئاجىز ۋە ئاساسسىز جاۋابتۇر. چۈنكى ئۇنىڭ گۇمانىغا كۆرە ئىسانىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى چۈشىنىش كىشىلەرنىڭ ئىقتىدارىنىڭ سىرتىدا ئىدى. ئىسانىڭ ئۆز مۇرىتلىرىغاۋە يەھۇدىيلارغا «سىلەر مېنىڭ بۇ جىسمىم بىلەن ئىلاھ ئىكەنلىكىمنىڭ ئارىسىدىكى مۇناسىۋەتنى چۈشىنەلمەيسىلەر. شۇڭا بۇ توغرىدا ئىزدىنىشنى تەرك ئېتىپ مېنى ئىلاھ دەپ ئېتىقاد قىلىڭلار، چۈنكى مەن بۇ پانى جىسمىم ئېتىبارى بىلەن ئىلاھ ئەمەسمەن، بەلكى سىلەرنىڭ ئىدراكىڭلارنىڭ سىرتىدا بولغان بىر باغلىنىش بىلەن ئىلاھمەن» دەپ ئېيتىشقا ئىمكانىيىتى بار ئىدى. لېكىن ئەجەبلىنەرلىكى، مەزكۇر باغلىنىشنىڭ (يەنى ئىسانىڭ جىسمى بىلەن ئۇنىڭ ئىلاھلىقى ئوتتۇرىسىدىكى باغلىنىش) مەنىسىنى چۈشىنىشكە بولغان بۇ ئىقتىدارسىزلىق ئۇ ئاسمانغا چىقىپ كەتكەندىن كېيىنمۇ يەنە شۇ بويىچە چۈشىنىشسىز قالدى. ھازىرغىچە ھېچبىر خىرىستىيان ئالىمى بۇ باغلىنىشنىڭ مەنىسىنى ياكى كەيپىياتىنى بايان قىلىپ بېرىشكە پېتىنالمىغان. ئۇلارنىڭ كىتابلىرىنىڭ كۆپلىگەن تېكىستلىرىدە بۇ ئىشنىڭ سىرىنى بىلىش

ئەقلىنىڭ سىرتىدا، دەپ ئېتىراپ قىلىش بىلەن كۇپايە قىلغان. بۇ مەسىلىدە تېخىمۇ ئىزدىنىپ بېقىشنى خالىغان كىشى خىرىستىيانلارنىڭ ئاتاقلىق ئالىملىرىنىڭ ئىشتىراكى بىلەن يېزىلغان «مۇقەددەس كىتابلارنىڭ قامۇسى» ناملىق ئەسەرگە مۇراجىئەت قىلسا بولىدۇ.

ئىككىنچىدىن دېمەكچىمىزكى، نېمە ئۈچۈن ئىسا ئەلەيھىسسالام يەھۇدىيلارنىڭ ئۇنى ئۆلتۈرۈشىدىن قورقۇپ ئۆزىنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى ئوچۇق بايان قىلالماي، ئۇلارنىڭ گۇمانىچە ئىشارەت بىلەن ئىپادىلىگەن؟ سىلەر خىرىستىيانلىق سۈپىتىڭلار بىلەن ئىسا پەقەت ئۆزىنىڭ يەھۇدىيلارنىڭ قولىدا ئۆلتۈرۈلۈشى ئارقىلىق پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ گۇناھلىرىنى يۇيۇش ئۈچۈنلا كەلگەن، ئۇ ئۆزىنىڭ يەھۇدىيلار تەرىپىدىن كرېستە ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىنى ئېنىق بىلەتتى، دەپ ئېتىقاد قىلىسىلەر. ئۇنداقتا، گۇمانىڭلارغا كۆرە نىجاتلىقنىڭ ئاساسى ئۇقتىسى بولغان بۇ مۇھىم ئەقىدىنى (يەنى ئۆزىنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى) يەھۇدىيلارنىڭ ئۆلتۈرۈشىدىن قورقۇپ بايان قىلماسلىق ئۇنىڭ شەنىگە لايىقمۇ؟ ئىلاھ دېگەن كىشىلەردىن قورقامدۇ؟ گۇمانىڭلاردا ئىلاھ سانالغان ئىسا ئەلەيھىسسالام قانداقمۇ بۇ دۇنيادىكى ئازابتىن قورقۇپ ھەقىقەتنى سۆزلەشتىن چېكىنسۇن؟! ھالبۇكى، ئىسرائىل سۇلالىسىدىن كەلگەن بەزى پەيغەمبەرلەر ئۇلارغا ھەقىقەتنى قورقماي ئېيتقانلىقلىرى ئۈچۈن قاتتىق قىيىن-قىستاقلار بىلەن ئۆلتۈرۈلگەن. ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ ئەنە شۇ پەيغەمبەرلەرگە ئوخشاش ھەقىقەتنى قورقماي سۆزلەيدىغان پەيغەمبەر ئىدى.

شۇنىمۇ ئېيتىش كېرەككى، ئىسا ئەلەيھىسسالام يەھۇدىيلارنىڭ كاتىبلىرىنى ۋە ئالىملىرىنى قاتتىق ئىنكار قىلىپ، ئۇلارنى رىياخورلار، ئەما يولباشچىلار، جاھىللار، ۋەھشىي يىلانلار دەپ سۆككەن. ھەتتا ئۇلارنىڭ قەبىھلىكلىرىنى يېتەرلىك دەلىللەر بىلەن پاش قىلغاندا، بەزىلەر بىزنى سۆكتۈڭ، دەپ ئۇنىڭغا نارازىلىق بىلدۈرگەن. (ئىنجىل «لۇقا» 11: 37~54، «مەتتا» 23: 13~37)

ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۆز ۋاقتىدا يەھۇدىي ئالىملىرىغا ئۇلارنىڭ ھەقىقەتكە قارشى چىققۇچىلار ۋە قاتتىق قول كىشىلەر ئىكەنلىكىنى ھېچ قورقماستىن ئوچۇق ئېيتقان ۋە ئۇلارنىڭ ئالدىدا ئۇلارنى شەپقەتسىزلەر، دەپ سۆككەن. پەيغەمبەر شۇنداق جاسارەتلىك قورقماس بولغان يەردە قانداقمۇ ئۇنى نىجاتلىقنىڭ ئاساسى بولغان بۇ مۇھىم ئەقىدىنى يەھۇدىيلاردىن قورقۇپ بايان قىلالمىغان، دەپ گۇمان قىلىشقا بولىدۇ؟! ھەرگىزمۇ ئۇنداق ئەمەس. بىز ئىسا ئەلەيھىسسالامنى بۇنداق بۇزۇق گۇمانلار بىلەن ئەيىبلەشكە يول قويمايمىز!

ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادىنىڭ خاتالىقىنىڭ ئەقلىي دەلىللەر ئارقىلىق ئىسپاتلىنىشى

خىرىستىيانلار ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ھەقتۇر، ئاللاھنىڭ بىر ئىكەنلىكىمۇ ھەقتۇر، دەپ ئېتىقاد قىلىدۇ. لېكىن ھەقىقىي ئۈچلۈك ھاسىل بولغان يەردە ئىلاھنىڭ بىردىن كۆپ بولۇشى تەبىئىدۇر. ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ۋە ئىلاھنىڭ كۆپ بولغانلىقى تېپىلغان يەردە ئاللاھنى بىر دېيىشتىن ئىبارەت بىرلىك يوق بولغان بولىدۇ؟ بۇنداق ۋاقىتتا ئاللاھنى بىر دەپ ئىسپاتلىغىلى بولمايدۇ. ئەگەر بۇنداق بولمىغاندا بىر -بىرىگە زىت بولغان ئىككى ھەقىقەت مەيدانغا كەلگەن بولىدۇ. يەنى ئاللاھنىڭ ھەقىقەتتە بىر ئىكەنلىكى ۋە ھەقىقەتتە ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرى بولغانلىقىدىن ئىبارەت ئىككى زىت ھەقىقەت ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. بۇ مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى بۇ ۋاقىتتا ئاللاھ بىر بولماستىن كۆپ بولغان بولىدۇ. ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىگە ئىشەنگۈچىلەر ئاللاھنى ھەقىقەتتە بىر دەپ ئىشەنمەيدۇ، بەلكى ئاللاھنى ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرى، دەپ ئېتىقاد قىلىدۇ. چۈنكى ھەقىقىي بىر كۆپلىگەن بىرلەردىن بىر پارچە ئەمەستۇر، بەلكى بىر ھەر زامان بىردۇر. ئۇ ئۈچكە پارچىلانمايدۇ. ئەگەر ئۇ پارچىلانسا ئۇ بىر دېيىلمەيدۇ، بەلكى ئۈچنىڭ بىرى، دېيىلىدۇ. ئەمما ئۈچ بۆلۈنىدۇ. ئۈچنىڭ ئۈچتىن بىرى بىردۇر. بۇ بىر ئۈچنى تەشكىل قىلغان بىر پارچىدۇر. بىر نەرسە بىرلا ۋاقىتتا ھەم ھەقىقىي بىر ھەم ھەقىقىي ئۈچ بولالمايدۇ. ئەقىلمۇ بۇنداق بولۇشىنى قوبۇل قىلمايدۇ. بۇنداق بولغانىكەن، ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرلىشىپ بىر ئاللاھنى تەشكىل قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. خىرىستىيانلارنىڭ كىتابلىرىدا ئاللاھنى ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرى دەيدىغان ئەقىدىگە دالالەت قىلىدىغان تېكىستلەر ئۇچرىسا ئۇنى ئەقىل ۋە نەقىل (ۋەھيى)گە مۇناسىپ كېلىدىغان شەكىلدە چۈشىنىش كېرەك. ئەقىل بىلەن نەقىل ئاللاھنىڭ ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرى بولۇشىنى قەتئىي رەت قىلىدۇ.

جىــرجىس سىېل قۇرئــاننى ئىنگلىــز تىلىغــا تەرجىــمە قىلىــپ، 1836 - نەشــر قىلــدۇرغان ۋاقتىــدا ئــۆز قەۋمىــگە مۇنــداق دەپ تەۋسىــيە قىلغــان: «سىلەر ئەقىلــگە زىــت كېلىــدىغان مەسىلىلەرنى مۇسۇلمانلارغا ئۆگىتىمىز، دەپ ئــاۋارە بولمــاڭلار. چۈنكى مۇسۇلمانلار بــۇ مەسىلىلەرگە ئالدىنىــدىغان ئەخمەقلەردىــن ئەمەس. ئــۇلار بۇددىســتلارغا ئوخشــاش ئەقىلسىــز قەۋمــلەر ئەمەس. ئــۇلار بــۇ مەســىلىلەرنىڭ كۆپلىرىنىــڭ ھەقىقىتىنــى بىلىــدۇ. بۇنــداق ئەقىلــــگە زىــــت كېلىــــدىغان مەســــىلىلەرنى ئوتتۇرىغــــا چىقىرىۋالغــــان چېركاۋلارنىــڭ ھېچبىــرى ئــۇلارنى چېركاۋلىرىغــا تارتالمــاي كەلــگەن.» دېــمەك، بــۇ خىرىستىيان ئــالىمىمۇ ئۆزىنىــڭ دىنىــدا ئەقىلــگە زىــت كېلىــدىغان مەسىلىلەرنىڭ بــارلىقىنى ئېتىــراپ قىلماقتــا. توغرىســى مۇشــۇ مەســىلىلەرگە (يەنــى ئــاللاھنى بىــردىن كــۆپ دەيــدىغان ئەقىــدىگە) ئىشــىنىدىغان ھەرقانــداق دىــن ئەھلىلــىرى شەكســىز مۇشــرىكلاردۇر (يەنــى ئاللاھقــا باشــقا بىرىنــى شــېرىك قىلىــپ قوشــۇۋالغۇچىلاردۇر.) ئىســلام ئــالىملىرى مۇنــداق دەپ خۇلاســە چىقارغــان: «دۇنيــادا خىرىستىيان دىنىــدەك ئەقىلــدىن يىــراق بولغــان خــۇراپىي بىــر دىنىنــى كۆرمىــدۇق ۋە ئۇلارنىــڭ ســۆزلىرىدەك باتىــل سۆزلەرنى ئاڭلىمىدۇق.»

ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىنىڭ ئىسانىڭ سۆزلىرى ئارقىلىق رەت قىلىنىشى

بىرىنچى سۆزى

ئىسا ئەلەيھىسسالام ئاللاھقا خىتاب قىلىپ مۇنداق دېگەن: «سېنىڭ ھەقىقىي يالغۇز بىر ئىلاھ ئىكەنلىكىڭنى ۋە ئىسانىڭ سەن ئەۋەتكەن ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى تونۇغانلار ئۈچۈن يارىتىلغان بۇ ھايات مەڭگۈلۈك ھاياتتۇر.» (ئىنجىل «يۇھەننا» 17: 3) ئىسا ئەلەيھىسسالام يۇقىرىدىكى سۆزىدە ئاخىرەتتىكى مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئاللاھنىڭ بىر ئىكەنلىكىنى ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھ ئەۋەتكەن ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى تونۇپ ئىمان ئېيتىش بىلەن ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقىنى ئوچۇق بايان قىلغان. ئۇ ھەرگىزمۇ بۇ مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسىگە ئىشىنىش ۋە ئىسانى ئاللاھنىڭ ئوغلى دەپ ئېتىقاد قىلىش بىلەن يەتكىلى بولىدۇ، دېگەن ئەمەس. ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ۋاقىتتىكى سۆزى ئاللاھقا قىلغان خىتابى بولغان ئىكەن، ئۇنىڭ يەھۇدىيلاردىن قورقۇشىغا ھېچقانداق ئېھتىمال يوق ئىدى. ئەگەر ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش ۋە ئىسانى بۇ ئۈچ ئىلاھنىڭ ئىككىنچىسى دېيىش ئەقىدىسى نىجاتلىقنىڭ ۋە مەڭگۈلۈك ھاياتنىڭ ئاساسى بولغان بولسا ئىدى، ئۇ ئەلۋەتتە بۇ ھەقىقەتنى ئوچۇق ئېلان قىلغان بولاتتى. لېكىن نىجاتلىقنىڭ ئاساسى ئاللاھنى بىر بىلىپ، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە بەندىسى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىش بولغاچقا ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ يۇقىرىدىكى سۆزنى ئېيتقان. ئېتىقاد بۇنىڭ ئەكسىچە بولغاندا كىشى مەڭگۈلۈك ھالاكەتكە دۇچار بولۇپ قالىدۇ. چۈنكى ئاللاھنىڭ بىر ئىكەنلىكى ئۇنىڭ ئۈچ ئىكەنلىكىنىڭ زىتى ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكى ئۇنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنىڭ

زىتتۇر. ئەۋەتكۈچى (ئاللاھ) ئەۋەتىلگۈچى (پەيغەمبەر)نىڭ ئۆزى ئەمەستۇر.

ئىككىنچى سۆزى

«كاتىپلاردىن بىرى كېلىپ، ئۇلارنىڭ مۇنازىرە قىلىشىۋاتقىنىنى ئاڭلىدى. ئىسانىڭ ئۇلارغا ياخشى جاۋاب بېرىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭدىن: قايسى ۋەسىيەت ئەڭ بىرىنچى ۋەسىيەت بولالايدۇ؟ دەپ سورىدى كاتىپ. ئىسا جاۋاب بېرىپ دېدىكى: ئەي ئىسرائىل ئوبدان قۇلاق سال! پەرۋەردىگارنىڭ ئەڭ ئاۋۋالقىسى بىزنىڭ ئىلاھىمىز بولغان رەب بىردۇر. ئىلاھىڭ بولغان رەببى پەرۋەردىگار قەلبىڭ بىلەن ئۆز نەپسىڭدىن، پۈتۈن پىكرىڭدىن، پۈتۈن قۇدرىتىڭدىن بەكرەك سۆيىشىڭدۇر. بۇ بىرىنچى ۋەسىيەتتۇر. ئىككىنچىسىمۇ ئۇنىڭغا ئوخشايدۇ. ئۇ بولسىمۇ يېقىنلىرىڭنى ئۆزۈڭنى سۆيگىنىڭدەك سۆيىسەن. بۇ ئىككىسىدىن چوڭ ۋەسىيەت يوقتۇر. كاتىپ ئۇنىڭغا ناھايىتى توغرا ئېيتتىڭ، ئەي مۇئەللىم! ھەقىقەتنى سۆزلىدىڭ، چۈنكى ھەقىقەتتە ئاللاھ بىردۇر. ئۇنىڭدىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر. ئۇنىڭ مۇھەببىتى پۈتۈن قەلبتىن، پۈتۈن چۈشەنچىدىن، پۈتۈن جاندىن ۋە پۈتۈن قۇدرەتتىن چوڭدۇر. يېقىنلارنىڭ سۆيگۈسى بولسا ئۆزۈڭنىڭ سۆيگۈسىگە ئوخشاشتۇر. ئۇ پۈتۈن قۇربانلىقلاردىن ئەۋزەلدۇر، دېدى. ئۇنىڭ بۇ ئاقىلانە جاۋابىنى كۆرگەن ئىسا دېدىكى، سەن ئاللاھنىڭ پادىشاھلىقىدىن يىراق ئەمەسسەن.» (ئىنجىل «ماركوس» 12: 28~34)

ئىنجىل «ماركوس» 12: 34~40 -تېكىستلەردىمۇ بۇنىڭ ئوخشىشى سۆزلەنگەن. مەن پەقەت 40 -تېكىستتىنلا نەقىل كەلتۈرىمەن. ئىسا ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بۇ ئىككى ۋەسىيەت پۈتۈن قانۇنلارغا ۋە بارلىق پەيغەمبەرلەرگە تەئەللۇقتۇر.»

يۇقىرىدىكى تېكىستلەر تەۋراتتا ۋە باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭ كىتابلىرىدا قىلىنغان ۋەسىيەتلەرنىڭ ئەڭ ئاۋۋالقىسى ۋە نىجاتلىقنىڭ ئاساسى نۇقتىسى ئاللاھنىڭ بىر ئىكەنلىكىگە ۋە ئۇنىڭ شېرىكى يوقلىقىغا ئېتىقاد قىلىشتىن

ئىبارەت ئىكەنلىكىنى تەكىتلىگەن. ئۈچىنى بىر گەۋدە قىلىش ئەقىدىسى ھەق بولىدىغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە تەۋراتتا ياكى باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭ كىتابلىرىدا بايان قىلىنغان بولاتتى ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ كاتىپنىڭ سورىغان سوئالىغا: ۋەسىيەتلەرنىڭ ئەڭ ئاۋۋالقىسى ئاللاھنىڭ ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرى ئىكەنلىكىگە ۋە ئىسانىڭ ئىككىنچى ئىلاھ ھەم ئاللاھنىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىگە ئېتىقاد قىلىش، دەپ ئېيتقان بولاتتى. ئەمما ھەقىقەت شۇكى، ئىسا ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېمىگەن. تەۋراتتا، ياكى ئىنجىللاردا، ياكى بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ كىتابلىرىدا بۇ ئېتىقادقا دائىر ھېچقانداق بىر ئىشارەت كەلمىگەن. بەلكى مەزكۇر كىتابلاردا نىجاتلىقنىڭ ئاساسى نۇقتىسى ئاللاھنى ھەقىقىي مەنادا بىر دەپ ئېتىقاد قىلىش ۋە ئۇنى شېرىكتىن، بالىسى بولۇشتىن پاك ۋە ئۈستۈن، دەپ ئېتىقاد قىلىشنىڭ زۆرۈرلۈكى قەيت قىلىنغان. كونا ئەھدە كىتابلىرىدا ئاللاھنىڭ بىر ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلغان ئوچۇق بايانلار ناھايىتى كۆپتۇر. تەۋرات «ئۈلگە» 4: 35~39، 6: 4 -5، «ئىشئىيا» 45: 5 -6، 46: 9 - تېكىستلەردە بۇ مەسىلە بايان قىلىنغان.

ئۈچىنچى سۆزى

«ئەمما ئۇ كۈننى ۋە شۇ سائەتنى ئاتىدىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. ئاسمانلاردىكى پەرىشتىلەرمۇ ۋە ئوغۇلمۇ بىلمەيدۇ.» (ئىنجىل «ماركوس» 13: 33) ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ تېكىستتىكى سۆزى ئۈچىنى بىر گەۋدە قىلىش ۋە ئىسانى ئاللاھ دېيىش ئېتىقادىنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. چۈنكى ئىسا ئەلەيھىسسالام بۇ تېكىستتە قىيامەتنىڭ قاچان بولىدىغانلىقى ھەققىدىكى ئىلىمنىڭ پەقەت ئاللاھقىلا خاس ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلغان ۋە قىيامەتنىڭ قاچان بولىدىغانلىقى ھەققىدىكى ئىلىمنى بىلمەسلىكتە ئۆزىنى باشقا بەندىلەر بىلەن ئوخشاش قىلىپ كۆرسەتكەن. ئەگەر ئۇ ئەمەلىيەتتە ئىلاھ بولىدىغان بولسا، ئۇ قىيامەتنىڭ ۋاقتىنى بىلگەن ۋە ئۆزىنىڭ بىلمەيدىغانلىقىنى ئېيتمىغان بولاتتى.

تۆتىنچى سۆزى

«سائەت توققۇز ئەتراپىدا ئىدى، ئىسا ناھايىتى يۇقىرى ئاۋازبىلەن "ئىلاھىم! ئىلاھىم!" نېمىشقا مېنى بۇنداق تەرك ئەتتىڭ دەپ قاتتىق ۋارقىرىدى. ئىسا شۇنداق ئاۋازلىق نالە -پەرياد قىلغان ھالدا جان ئۈزدى.» (ئىنجىل «مەتتا» 27: 46~50)

«ئىسا يۇقىرى ئاۋاز بىلەن ۋارقىراپ ئەي ئاتا سېنىڭ ئالدىڭدا جېنىمنى تاپشۇرىمەن دېدى، ئاندىن جان ئۈزدى.» (ئىنجىل «لۇقا» 23: 46)

ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرقى نەپەسلىرىدە ئۇلارنىڭ گۇمانىغا كۆرە ئۇنىڭدىن سادىر بولغان بۇ سۆزلەر ئۇنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىدۇ. چۈنكى ئۇ ئىلاھ بولىدىغان بولسا، ئۇ باشقا بىر ئىلاھتىن مەدەت سورىمىغان بولاتتى. ھەقىقىي ئىلاھتا ئاجىزلىق، نالە -پەرياد قىلىش، چارچاش، ياردەم سوراش، ئازابلىنىش ۋە ئۆلتۈرۈلۈشتەك سۈپەتلەر قەتئىي بولمايدۇ. چۈنكى ھەقىقىي ئىلاھ دېگەن ھەممىگە قادىر، ھەمىشە تىرىك، قۇدرەتلىك زاتتۇر. «ھېچ تونۇمىدىڭمۇ ياكى ئاڭلىمىدىڭمۇ؟ مەڭگۈلۈك رەب يەر يۈزىنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ياراتقان ۋە ھارمايدىغان، چارچىمايدىغان زاتتۇر.» (تەۋرات «ئىشئىيا» 40: 27) بۇنىڭغا ئوخشاش تېكىستلەر ئىككى ئەھدىنىڭ كىتابلىرىدا ناھايىتى كۆپ ئۇچرايدۇ. مەسىلەن، تەۋرات «ئىشئىيا» 44: 6 -، «ئىرمىيا» 10: 10-، «ھەبەققۇق» 1: 12 -، ئىنجىل «پاۋلۇس2» 1: 17 -تېكىستلىرىدە ھەقىقىي ئىلاھنىڭ شېرىكسىز، تەڭداشسىز، ھەمىشە تىرىك، ئۆلمەيدىغان، چارچىمايدىغان زات ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان سۆزلەر بار. پانى بولغۇچى ۋە ئۆلۈمگە يۈز تۇتقۇچى ئىنسان قانداقمۇ ئىلاھ بولالىسۇن؟!

تەۋرات «ھەبەققۇق» 1: 12 -تېكىستىنىڭ بۇرۇنقى نەشرلىرىدە «ئەي مېنىڭ ئىلاھىم رەب! سەن مېنىڭ مۇقەددەس ئىلاھىمسەن، سەن ھېچ ئۆلمەيسەن» دەپ نەشر قىلىنغان بولسا، كېيىنكى يېڭى نەشرلىرىدە بۇ تېكىستنىڭ ئاخىرقى «ھېچ ئۆلمەيسەن» دېگەن سۆزى «ھېچ ئۆلمەيمىز»گە ئۆزگەرتىلگەن. بۇ خىرىستىيانلارنىڭ كىرىستە

ئۆلتۈرۈلگەن ئىسانىڭ ئۆزى ئاللاھ ئىدى، دەيدىغان خاتا داۋالىرىنى كۆچكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن قىلغان بۇرمىلاشلىرى ئىدى.

بەشىنچى سۆزى

ئىنجىل «يۇھەننا» 20: 17 -تېكىستتە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مەجدەلىيەلىك مەريەم ئاتلىق بىر ئايالغا مۇنداق دېگەنلىكى قەيت قىلىنغان: «لېكىن سەن قېرىنداشلىرىمنىڭ يېنىغا كەتكىن. ئۇلارغا مېنىڭ ۋە سىلەرنىڭ ئاتاڭلار، مېنىڭ ۋە سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلار بولغان زاتنىڭ يېنىغا ئۆرلەيدىغانلىقىمنى ئېيتقىن.» بۇ سۆزىدە ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۆزى بىلەن باشقا ئىنسانلارنى ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ ئاتىسى ۋە ئىلاھى ئىكەنلىكىدە ئوخشاش قىلىپ كۆرسەتكەن. ئىسا ئەلەيھىسسالام ھەقىقەتتە ئاللاھنىڭ ئوغلى بولمىغانغا ئوخشاش ئۇنىڭ مۇرىتلىرىمۇ ھەقىقەتتە ئاللاھنىڭ ئوغۇللىرى ئەمەستۇر. بەلكى بۇ ماۋزۇدىكى «ئاتا» سۆزى ھەقىقىي مەنىدە ئەمەس، بەلكى مەجازىي مەنىدە قوللىنىلغان. ئەگەر ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ھەقىقەتتە ئاللاھنىڭ ئوغلى دەپ داۋا قىلىنسا، ئۇنىڭ مۇرىتلىرىنى ھەقىقەتتە ئاللاھنىڭ ئوغۇللىرى، دەپ داۋا قىلغانلىق بولىدۇ. بۇ مۇمكىن ئەمەس. بۇ سۆز ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاسمانغا چىقىپ كېتىشى ئالدىدا ئېيتىلغانىكەن، بۇنىڭدىن شۇ ھەقىقەت ئىسپاتلىنىدۇكى، ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ئاللاھنىڭ بەندىسى ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ ۋە مۇرىتلىرىنىڭ ئىلاھى پەقەت ئاللاھ ئىكەنلىكىنى ئاخىرقى نەپەسكە قەدەر ئېلان قىلىپ كەلگەن. مانا بۇ سۆز ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ «قۇرئان كەرىم» دە بايان قىلىنغان مۇنۇ سۆزىنى تەكىتلەيدۇ: ﴿ وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴾ يەنى ﴿ ھەقىقەتەن مېنىڭ ۋە سىلەرنىڭ رەببىڭلار ئاللاھتۇر. ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىڭلار. ﴾(3-سۈرە ئال ئىمران 51-ئايەت)﴿ ھەقىقەتەن مېنىڭ رەببىمۇ ۋە سىلەرنىڭ رەببىڭلار ئاللاھتۇر.﴾[1] ئۈچىنى بىر گەۋدە قىلىش ئېتىقادى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ

---

(1)19-سۈرە مەريەم 36 -ئايەت

مۇرىتلىرى بىلەن ۋىدالىشىپ ئاسمانغا چىقىپ كېتىشى ئالدىدا ئېيتقان ئاخىرقى سۆزىگە زىتتۇر. چۈنكى ئۇ ھاياتىنىڭ ئاخىرقى شۇ لەھزىلىرىگىچە ئاللاھنى بىر دەپ ئېتىقاد قىلىشقا ۋە ئۆزىنى ئاللاھنىڭ بەندىسى دەپ بىلىشكە چاقىرغان.

ئالتىنچى سۆزى:

ئىنجىللاردا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىنىڭ ئىنسان، مۇئەللىم ۋە پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئاشكارا ھالدا ئېلان قىلغان سۆزلىرى ناھايىتى كۆپتۇر. مۇراجىئەت قىلغۇچىلار ئىنجىل «مەتتا» 10: 40، 11: 19، 13: 57، 15: 24، 17: 12~22، 19: 16، 21: 11~46، 23: 8~10، 26: 18، ئىنجىل «ماركوس» 9: 37-38، 10: 35، ئىنجىل «لۇقا» 4: 43، 5: 5، 7: 16-، 39-، 40، 8: 24، 45، 9: 33-، 38-، 56، 10: 16، 12: 13، 13: 33-34، 17: 13، 23: 47، 24: 19، ئىنجىل «يۇھاننا» 1: 38، 4: 19-، 31-، 34، 5: 23-24، 36-37، 6: 14-25، 7: 15~18-، 52، 8: 18، 17: 26-، 28-، 29-، 40-، 42، 9: 11-، 15-، 17، 11: 42، 12: 44-، 49-، 50، 13: 13-14، 14: 24، 17: 3-، 8-، 18-، 25-، 20: 16-، 21-تېكىستلەرگە قارىسۇن.

تۆۋەندە بەزىسىنى بايان قىلىمىز: ئىسا ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنى قوبۇل قىلغان كىشى مېنى قوبۇل قىلغان بولىدۇ؛ مېنى قوبۇل قىلغان كىشى مېنى ئەۋەتكەن زاتنى قوبۇل قىلغان بولىدۇ.» (ئىنجىل «مەتتا» 10: 40)

«ئىسا جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېدى: مەن پەقەت ئىسرائىل سۇلالىسىنىڭ يىتكەن قويلىرىغا ئەۋەتىلدىم.» (ئىنجىل «مەتتا» 15: 24)

«كۆپچىلىك: مانا بۇ ناسىرادىن ئەۋەتىلگەن ئۇلۇغ پەيغەمبەر يەسۇئىدۇر، دېيىشتى.» (ئىنجىل «مەتتا» 21: 11)

ئىسا ئەلەيھىسسالام مۇرىتلىرىغا «چۈنكى سىلەرنىڭ مۇئەللىمىڭلار مەسىھ دېگەن بىرلا كىشىدۇر.» دېگەن. (ئىنجىل «مەتتا» 23: 8-، 10)

«ئىسا ئۇلارغا: قالغان شەھەرلەردىمۇ ئاللاھنىڭ پادىشاھلىقىنى بېشارەت قىلىشىم كېرەك، چۈنكى مەن شۇنىڭ ئۈچۈن ئەۋەتىلدىم.» (ئىنجىل «لۇقا» 4: 43) ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۆلۈكنى تىرىلدۈرگەندىن كېيىن، «ھەممىسى قورقۇنچقا چۈشكەن ھالدا ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ئېيتىشىپ: ئارىمىزدا ئۇلۇغ پەيغەمبەر كەپتۇ، ئاللاھ ئۆز خەلقىگە نەزەر قىلىپتۇ، دېيىشتى.» (ئىنجىل «لۇقا» 7: 16)

«سىلەرنى ئاڭلاۋاتقان زات مېنى ئاڭلايدۇ. سىلەرنى خار كۆرگەن كىشى مېنى خار كۆرگەن بولىدۇ. مېنى خار كۆرگەن كىشى مېنى ئەۋەتكەن زاتنى خار كۆرگەنگە ئوخشاش بولىدۇ.» (ئىنجىل «لۇقا» 10: 16)

«ئىسا كۆرسەتكەن مۆجىزىلەرنى كۆرگەن خەلق ھەقىقەتەن بۇ ئالەمگە ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەردۇر، دېيىشتى.» (ئىنجىل «يۇھەننا» 6: 14)

«يەھۇدىيلار ئىسادىن ئەجەبلىنىپ: بۇ ئوقۇمىغان بىر ئادەم تۇرسا، قانداق بولۇپ كىتابلارنى بىلدى دېيىشكەندە، ئىسا ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ: مېنىڭ تەلىمىم ساڭا ئائىت ئەمەس، بەلكى مېنى ئەۋەتكەن زاتقا ئائىتتۇر، دېدى.» (ئىنجىل «يۇھەننا» 15: 16)

«مېنى ئەۋەتكەن زات ماڭا گۇۋاھتۇر. لېكىن مېنى ئەۋەتكەن زات ھەقتۇر. مەن پەقەت ئۇنىڭدىن ئاڭلىغانلىرىمنى ئالەمگە ئېلان قىلىۋاتىمەن. مېنى ئەۋەتكەن زات ھەمىشە مېنىڭ بىلەن بىرگىدۇر. مېنى تەرك ئەتكىنى يوق، لېكىن سىلەر ھازىر مېنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇۋاتىسىلەر. مەن ئاللاھتىن ئاڭلىغان ھەقىقەتلەرنى سىلەرگە سۆزلەپ بېرىۋاتقان بىر ئىنسانمەن. چۈنكى مەن ئۆزۈمچە پەيغەمبەر بولۇپ كەلگىنىم يوق، بەلكى مېنى ئۇ زات ئەۋەتتى.» (ئىنجىل «يۇھەننا» 8: 18-، 26-، 29-، 40-، 42)

«سىلەر مېنى "مۇئەللىم"، "ئەپەندى" دەپ چاقىرىۋاتىسىلەر. بۇ ياخشى، چۈنكى مەن شۇنداقمەن.» (ئىنجىل «يۇھەننا» 13: 13)

يۇقىرىدىكى تېكىستلەردە ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ئىنسان ۋە مۇئەللىم ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ پەقەت ئاللاھتىن ئاڭلىغانلىرىنى كىشىلەرگە يەتكۈزىدىغان ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئوچۇق بايان قىلغان. ئاللاھ مۆجىزىلەرنى ئۇنىڭ ئىنسانلىق ۋە پەيغەمبەرلىك سۈپىتىگە ئاساسەن ئۇنىڭ قولىدا ئەمەلگە ئاشۇرغان.

يەتتىنچى سۆزى

«ئۆزۈۋاقتىدا يەسۇئ ئۇلار بىلەن گېتسەيماني دېگەن باغقا كېلىپ مۇرىتلىرىغا: مەن ئۇ جايغا بېرىپ دۇئا قىلىپ بولغۇچە سىلەر بۇ يەردە ئولتۇرۇپ تۇرۇڭلار، دېدى ۋە زەبدىنىڭ ئىككى ئوغلى بىلەن پېترۇسنى ئۆز يېنىدا ئېلىپ قالدى، كۆپ غەم-قايغۇغا پاتتى ۋە بىئارام بولدى. ئۇلارغا ئېيتتى: مەن ئۆلگۈدەك غەم ئىچىدە قېلىۋاتىمەن. مېنىڭ يېنىمدا ئويغاق تۇرۇڭلار. ئاندىن ئالدىغا بىر ئاز مېڭىپ يەرگە يىقىلىپ، مۇنداق دەپ دۇئا قىلىشقا باشلىدى: ئەي ئاتا! مۇمكىن بولسا بۇ پىيالە مەندىن ئۆتسۇن. لېكىن مەن خالىغاندەك ئەمەس، بەلكى سەن خالىغاندەك بولسۇن. ئاندىن مۇرىتلىرىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىپ، ئۇلارنىڭ ئۇخلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ پېترۇسقا ئېيتتى: مانا مېنىڭ بىلەن بىر سائەتمۇ ئويغاق تۇرالمىدىڭلارمۇ؟ سىلەر كىچىدە ئويغاق تۇرۇپ دۇئا قىلىڭلاركى، سىناقلارغا دۇچ كەلمەڭلار. روھ ئىرادىلىكتۇر، ئەمما بەدەن ئاجىزدۇر. يەنە ئىككىنچى قېتىم كېتىپ دۇئا قىلىپ ئېيتتى: ئەي ئاتا! مەن ئۇنى ئىچمىگىچە بۇ پىيالە مەندىن ئۆتمەيدىغان بولسا سېنىڭ خالىغىنىڭچە بولسۇن. ئاندىن قايتىپ كېلىپ ئۇلارنى ئۇخلاۋاتقان ھالدا كۆردى. چۈنكى ئۇلارنىڭ كۆزلىرى ئېغىرلاشقانىدى. يەسۇئ ئۇلاردىن ئايرىلىپ يەنە ئۈچىنچى قېتىم كېتىپ دۇئا قىلىپ بۇرۇن ئېيتقان سۆزلىرىنى تەكرارلىدى. ئاندىن مۇرىتلىرىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئېيتتى: ئەمدى ئۇخلاپ راھەتلىنىڭلار. مانا ئەمدى سائەتمۇ يېقىنلاشتى، ئىنسان ئوغلى گۇناھكارلارنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىدۇ. تۇرۇڭلار كېتەيلى. مېنى تۇتۇپ بەرگۈچى يېقىنلىشىۋاتىدۇ.» (ئىنجىل «مەتتا» 26: 36~46) بۇ

تېكسـتلەرنىڭ ئوخشىشـى ئىنجىـل «لۇقـا» 22: 39~46-تېكسـتلىرىدىمۇ بايـان قىلىنغـان. بـۇ تېكسـتلەردە ئىسـا ئەلەيھىسسـالام ئۆزىنىـڭ پەيغەمـبەر ۋە بەنــدە ئىكەنلىكىنــى ئــېلان قىلغــان ھەم ئۇنىــڭ ئۈســتىگە غەم ـقايغۇغــا پاتىـدىغان، چارچايـدىغان، دۇئـا قىلىـپ يـاردەم سورايدىغان ۋە ئۆلىـدىغان بىـر كىشى ئىلاھ بولالمايدۇ، بەلكى ئۇ ئىنساندۇر.

ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىلاھلىقىغا كەلتۈرۈلگەن نەقىللەرنىڭ خاتالىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

خىرىستىيانلار ئۆزلىرىنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئىلاھ دەيدىغان داۋاسىنى كۈچكە ئىگە قىلىشلىرى ئۈچۈن ئىنجىللاردا كەلگەن بەزى تېكىستلەرنى دەلىل قىلىپ كۆرسىتىدۇ. بۇنداق تېكىستلەر خۇسۇسەن ئىنجىل «يۇھەننا»دا كۆپ ئۇچرايدۇ. تۆۋەندە ئۇلارنىڭ بۇ مەسىلىدىكى دەلىللىرىنى نەقىل كەلتۈرۈپ، ئۇلارغا رەددىيە بېرىلىدۇ:

ئۇلارنىڭ بىرىنچى دەلىلى

ئۇلارنىڭ بىرىنچى دەلىلى، ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۈچۈن «ئاللاھنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆزنىڭ قوللىنىلىشى بولۇپ، بۇ دەلىل ئىككى جەھەتتىن خاتادۇر:

1 -ئىنجىللاردىكى «ئاللاھنىڭ ئوغلى» ئىبارىسىنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۈچۈن قوللىنىلىشى مەزكۇر ئىنجىللاردىكى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىنى مەن «ئىنسان ئوغلى» دەپ تونۇتقان ۋە ئۇنى «داۋۇدنىڭ ئوغلى» دېگەن ئىبارىلەرگە زىتتۇر. مەسىلەن، ئىسا ئەلەيھىسسالامغا «ئىنسان ئوغلى» دېگەن سۆز ئىنجىل «مەتتا» 8: 20، 9: ~16، 13: 27، 17: 9-، 13-، 22-، 18: 11، 19: 27، 20: 18-، 28-، 24: 27، 26: 24-، 45-، 64 -تېكىستلىرىدە، ئۇنىڭغا «داۋۇدنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆز يەنە ئىنجىل «مەتتا» 9: 27، 12: 23، 15: 22، 20: 30 -31، 21: 9-، 15-، 22: 42 -تېكىستلىرىدە، ئىنجىل «ماركوس» 10: 47 -، 48 -تېكىستلىرىدە ۋە ئىنجىل «لۇقا» 18: 38 -، 39 -تېكىستلىرىدە قوللىنىلغان. ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا، ئاندىن ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ نەۋرىسى ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان نەسەب تىزىمىسى ئىنجىل «مەتتا» 1: 1~17 -ۋە «لۇقا» 3: 23~34 -تېكىستلىرىدە بايان قىلىنغان. ئىسا

ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى ئىنجىللارغا كۆرە يۇقىرىدىكى پەيغەمبەرلەرگە بېرىپ يەتسە شۈبھىسىزكى، ئۇ چوقۇم ئىنسان ئوغلىدۇر. چۈنكى ئۇ ئىلاھ بولىدىغان بولسا، ئۇنىڭ نەسەبى ئىنسانلارغا تۇتاشمىغان بولاتتى.

2 -ئىنجىللاردا كەلگەن «ئاللاھنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆز ھەرگىزمۇ ھەقىقىي مەنىدە قوللىنىلغان ئەمەس. چۈنكى«ئوغۇل» سۆزىنىڭ ھەقىقىي مەنىسى پۈتۈن دۇنيا ئەھلىنىڭ لۇغەتلىرىدە ئاتا بىلەن ئانىنىڭ ئۆزئارا يېقىنچىلىق قىلىشى ئارقىلىق تۆرەلگەن ئىنسان، دېگەنلىكتۇر. شۇڭا ئىنجىللاردا كەلگەن «ئاللاھنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆزلەرنى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەنىگە مۇناسىپ كېلىدىغان مەجازىي مەنىسى بىلەن «ياخشى ئىنسان» دەپ چۈشىنىش كېرەك. بۇ سۆزمۇ زادى شۇ مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. «ئاللاھنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆزنىڭ مەجازىي يەنى «ياخشى ئىنسان» مەنىسىدە كەلگەنلىكىنىڭ دەلىللىرى ئىنجىللاردا ناھايىتى كۆپتۇر: «ھەقىقەتەن بۇ ئىنسان ئاللاھنىڭ ئوغلىدۇر.» (ئىنجىل «ماركوس» 15: 39) «يۈز بېشى قوماندان بولغان ئىشلارنى كۆرگەندىن كېيىن، ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ئېيتىپ: ھەقىقەتەن بۇ ياخشى ئىنساندۇر، دېدى.» (ئىنجىل «لۇقا» 23: 47) لۇقانىڭ بۇ تېكىستتىكى «ياخشى» دېگەن سۆز «ماركوس»تىكى ئەينى تېكىستتە «ئاللاھنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆزگە ئۆزگەرتىلىپ كەلگەن. خىرىستىيانلارنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئاللاھنىڭ ئوغلى دەيدىغان باتىل داۋاسىنى كۈچكە ئىگە قىلىشلىرى ئۈچۈن داۋاملىق تۈردە ئىنجىللارنى ئۆزگەرتىش، بۇرمىلاش قاتارلىق جىنايەتلىرى تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان بۇ ئىككى لەۋزى ئارىسىدىكى زىتلىقلاردىن قەتئىينەزەر ھالدا، بۇ ئىككى لەۋزىنى بىر -بىرىگە زىت ئەمەس، دەپ پەرەز قىلغاندىمۇ بۇ ئىككىسى «ئاللاھنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆزنى ياخشى، ئادىل كىشىلەر ئۈچۈن قوللىنىشنىڭ جائىز ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. خۇسۇسەن يۇقىرىدىكى تېكىستتە يۈز بېشى قوماندانىنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامنى «ئىنسان» دەپ تەرىپلىگەنلىكى ۋە ئۇنىڭ بۇ سۆزگە قارشىلىق بىلدۈرۈلمىگەنلىكى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسان ئىكەنلىكىگە ئايرىم بىر دەلىلدۇر. ئىنجىللاردا «ئاللاھنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆز ئىسا

ئەلەيھىسسالامدىن باشقىمۇ ياخشى كىشىلەر ئۈچۈن قوللىنىلغاندەك «ئىبلىسنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆزمۇ يامان ئىنسانلارغا قوللىنىلىپ كەلگەن. «ئامانلىق ئېلىپ كەلگۈچىلەر بەختكە ئېرىشسۇن! چۈنكى ئۇلار ئاللاھنىڭ ئوغۇللىرى، دەپ ئاتىلىدۇ.» (ئىنجىل «مەتتا» 5: 9) «ئەمما مەن سىلەرگە ئېيتىمەنكى، دۈشمەنلىرىڭلارنى سۆيۈڭلار. سىلەرگە لەنەت ئوقۇغانلارنى تەبرىكلەڭلار. سىلەرنى قوغلىغانلار ئۈچۈن دۇئا قىلىڭلار. شۇنداق قىلساڭلار ئاسمانلاردىكى ئاتاڭلارنىڭ ئوغۇللىرى بولالايسىلەر.» (ئىنجىل «مەتتا» 5: 44 – 45)

ئىسا ئەلەيھىسسالام يۇقىرىدىكى تېكىستلەردە ئامانلىقنى تۇرغۇزغۇچىلارنى ۋە ياخشى ئىشلارنى قىلغۇچىلارنى «ئاللاھنىڭ ئوغۇللىرى» دەپ ئاتىغان. ئىسا ئەلەيھىسسالام بىلەن يەھۇدىيلار ئوتتۇرىسىدا مۇنازىرە بولغان. ئۇنىڭ بەزى تېكىستلىرىنى نەقىل كەلتۈرمەكچىمىز: «(ئىسا يەھۇدىيلارغا دېدىكى) سىلەر ئاتاڭلارنىڭ ئىشلىرىنى قىلىۋاتىسىلەر. ئۇلار ئىساغا جاۋاب بېرىپ: بىز زىنادىن بولغان ئەمەسمىز. بىزنىڭ بىرلا ئاتىمىز بار، ئۇ بولسىمۇ ئاللاھتۇر دېيىشتى. ئىسا ئېيتتى: ئەگەر ئاللاھ سىلەرنىڭ ئاتاڭلار بولغان بولسا ئىدى، سىلەر مېنى سۆيگەن بولاتتىڭلار... بەلكى سىلەرنىڭ ئاتاڭلار ئىبلىس (شەيتانلارنىڭ ئاتىسى) دۇر. سىلەر شۇ ئاتاڭلارنىڭ ھاۋايى - ھەۋەسلىرىنى ئورۇنلاشنى خالايسىلەر.» (ئىنجىل «يۇھەننا» 8: 41~44)

يەھۇدىيلار ئۆزلىرىنى ئاللاھنىڭ ئوغۇللىرى يەنى ئاللاھقا ئىتائەت قىلغۇچى ياخشى كىشىلەرمىز دەپ داۋا قىلغاندا، ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئىبلىسنىڭ ئوغۇللىرى يەنى ئالدامچى ۋە شەيتانغا ئىتائەت قىلغۇچىلار ئىكەنلىكىنى ئېيتقان. شۈبھىسىزكى، ئاللاھ ياكى ئىبلىس ئۇلارنىڭ ھېچبىرىنىڭ ھەقىقىي ئاتىسى ئەمەستۇر. بۇ سۆزلەر پەقەت مەجازىي مەنىسى بىلەن شۇنداق قوللىنىلغان. بۇ مەجازىي مەنىنى كۆچلەندۈرىدىغان سۆزلەرمۇ ئىنجىللاردا كۆپلەپ ئۇچرىماقتا. مەسىلەن، «گۇناھ ئۆتكۈزگەن كىشى ئىبلىستۇر. چۈنكى ئىبلىسمۇ ئەڭ ئاۋۋال گۇناھ

ئۆتكۈزگەن. ئـاللاھتىن تۇغۇلغـان ھەرقانـداق كىشـى گۇنـاھ ئۆتكۈزمەيـدۇ. چـۈنكى ئۇنىـڭ ئـۇرۇقى ئۇنىڭـدا سـابىت قالىـدۇ ۋە ئـاللاھتىن تۇغـۇلغىنى ئۈچـۈن ئۇگۇنـاھ قىلالمايـدۇ. بۇنىـڭ بىـلەن ئاللاھنىـڭ ئوغـۇللىرى ئىبلىسـنىڭ ئوغۇللىرىدىن پەرقلىنىدۇ.» (ئىنجىل «يۇھەننا1» 3: 8~10)

«ئەي يـارانلار بىـر ـبىرىمىزنـى دوسـت تۇتـايلى. چـۈنكى مـۇھەببەت ئاللاھتىنـدۇر. سـۆيگەن ھەر كىشـى ئـاللاھتىن تۇغۇلغـان بولىـدۇ ۋە ئـۇ ئـاللاھنى تونۇيـدۇ.» (ئىنجىـل «يۇھەننـا1» 4: 7) «ئىنسـانىڭ مەسـىھ ئىكەنلىكـىگە ئىشـەنگەن ھەرقانـداق كىشـى ئـاللاھتىن تۇغۇلغـان بولىـدۇ. تۇغقـاننى سـۆيگەن ھەرقانـداق كىشـى تۇغۇلغـاننىمۇ سـۆيىدۇ. شـۇڭا بىـز ئـاللاھنى سـۆيۈپ، ئۇنىـڭ ئەمرلىـرىگە ئەمەل قىلسـاق، ئاللاھنىـڭ ئوغـۇللىرىنى سۆيگەنلىكىمىزنى شـۇنىڭدىن بىلىمىـز.» (ئىنجىـل «يۇھەننـا1» 5: 1 -2)

«ئەيىبسـىز، سـاپ بولـۇپ، بـۇزۇق بىـر نەسـىل ئارىسـىدا ئاسـماندىكى نـۇرلاردەك پـارقىراپ، ئاللاھنىـڭ داغسـىز ئوغۇللىرىـدىن بولۇشـۇڭلار ئۈچـۈن تىرىكمەسـتىن، جىـدەل ـمـاجىرا قىلماسـتىن ھەر ئىشـنى قىلىڭـلار.» (ئىنجىل «فىلىپپىلىكلەر» 2: 14 – 15)

«چـۈنكى ئاللاھنىـڭ روھـى بىـلەن ئىـش كۆرگەنلەرنىـڭ ھەممىسـى ئاللاھنىڭ ئوغۇللىرىدۇر.» (ئىنجىل «رىملىقلار» 8: 14)

شۈبھىسـىزكى يۇقىرىـدىكى تېكىسـتلەردە تىلغـا ئېلىنغانلارنىـڭ ھېچبىـرى ھەقىقىـي مەنىـدە ئاللاھنىـڭ ئوغـۇللىرى ئەمەسـتۇر. بۇنـداق سـۆزلەر ئىككـى ئەھـدە كىتابلىرىـدا كـۆپ تېپىلىـدۇ. مەسـىلەن، ئىنجىـل «لۇقـا» 3: 38 – تېكىسـتتە «ئاللاھنىـڭ ئـوغلى» دېـگەن سـۆز ئـادەم ئەلەيھىسسـالام ئۈچـۈن قوللىنىلغان.

تەۋرات «چىقىـش» 4: 22 ـتېكىسـتتە «ئاللاھنىـڭ بىرىنچـى ئـوغلى» دېگەن سۆز ئىسرائىل (يەنى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام) ئۈچۈن قوللىنىلغان.

تەۋرات «ئىرمىيـا» 31: 9 ـتېكىسـتتە «ئاللاھنىـڭ بىرىنچـى ئـوغلى» دېـگەن سـۆز ئەفرام ئۈچـۈن ۋە «ئىسرائىلنىڭ ئاتىسـى» دېـگەن سـۆز ئـاللاھ ئۈچۈن قوللىنىلغان.

تەۋرات «زەبـــــــــۇر» 89: 26 -، 27 -تېكســـــــــــتلەردە داۋۇد ئەلەيھىسســالام ئۆچــۈن «ئالالاھنىــڭ بىرىنچــى ئــوغلى» دېــگەن ســۆز ۋە ئاللاھ ئۆچۈن «ئۇنىڭ ئاتىسى» دېگەن سۆز قوللىنىلغان.

تەۋرات «ســەمۇئىل2» 31: 9 -تېكســتتە سـۇلەيمان ئەلەيھىسســالام ئۆچــۈن «ئاللاھنىــڭ ئــوغلى» ۋە ئــاللاھ ئۆچــۈن «ســۇلەيماننىڭ ئاتىســى» دېگەن سۆزلەر قوللىنىلغان.

ئەگەر «ئاللاھنىــڭ ئــوغلى» دېــگەن ســۆزنىڭ ئىســا ئەلەيھىسســالام ئۆچــۈن قوللىنىلغــانلىقى ئۇنىــڭ ھەقىقەتــتە ئاللاھنىــڭ ئــوغلى ۋە ئىــلاھ ئىكەنلىكىنــى لازىــم قىلىــدىغان بولســا، ئــادەم، ئىســرائىل، ئەفــرام، داۋۇدۋە ســۇلەيمان ئەلەيھىسســالاملار ئىــلاھ بولۇشــقا ئىســا ئەلەيھىسســالامدىن ھەقلىقتـۇر. چـۈنكى ئـۇلار ئىسـا ئەلەيھىسسـالامنىڭ ئەجدادلىرىـدۇر. چـۈنكى ئـۇلاردىن ئـۆچىگە «ئاللاھنىـڭ بىرىنچـى ئـوغلى» ئىبارىسـى قوللىنىلغـان. «ئاللاھنىـڭ ئوغـۇللىرى» دېـگەن سـۆز ئىسـرائىل سۇلالىسـىنىڭ ھەممىسـى ئۆچـۈن قوللىنىلىــپ، تەۋراتنىــڭ كـۆپ ئورۇنلىرىــدا كەلــگەن. مەســىلەن، تەۋرات «ئـــۆلگە» 14: 1، 32: 19، «ئىشـــئىيا» 1: 2، 30: 1، 64: 8، «يـــارىتىلىش» 6: 2~4، «يەشـــۇئە» 1: 10 -تېكســـتلەردە «ئاللاھنىـــڭ ئوغـۇللىرى» دېـگەن سـۆز ئـادەم ئەلەيھىسسـالامنىڭ ئەۋلادلىـرى ئۆچـۈن قوللىنىلىـــپ كەلـــگەن. تەۋرات«ئىشـئىيا» 63: 16، 64: 8 -تېكســـتلەردە ئـاللاھ ئۆچـۈن «يەتـۈن ئىسـرائىل ئەۋلادلىرىنىـڭ ئاتىسـى» دېـگەن سـۆز قوللىنىلغــان. تەۋرات «ئەيىيـۇب» 38: 7 -تېكســتتە «ئــاللاھ ئوغۇللىرىنىــڭ ھەممىســى ۋارقىرىــدى»دەپ قەيــت قىلىنغــان. تەۋرات«زەبـۇر» 68: 5 – تېكســتتە «يېتىملەرنىــڭ ئاتىســى ۋە تۇللارنىــڭ قازىســى ئــاللاھتۇر» دەپ قەيت قىلىنغان.

يۇقىرىــدىكى تېكســتلەرنىڭ ھەممىســى مەجــازىي مەنىــدە قوللىنىلغــان بولــۇپ، ئەھلــى كىتــابلاردىن ھېچبىــر كىشــى مەزكــۇر تېكســتلەردىكى قوللىنىشــلارنى ھەقىقىــي مەنىــدە قوللىنىلغــان، دەپ ئېتىقــاد قىلمايــدۇ ۋە داۋامــۇ قىلالمايدۇ.

ئــــادەم ئەلەيھىســــالامنى، ئۇنىــــڭ ئەۋلادلىرىنـــــى، يـــــاقۇپ ئەلەيھىســـالامنى، ئەفرامنـــى، داۋۇد ۋە ســۇلەيمان ئەلەيھىســـالاملارنى، يېتىملەرنــى ۋە ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنــى ئـۇلارنى مەجازىي مەنىدە ئاللاھنىـڭ ئوغـۇللىرى دېيىلگەنلىــك ســەۋەبتىن ئــىلاھ دەپ ئېتىقــاد قىلىــش تــوغرا بولمىغانـــدەك، ئىســا ئەلەيھىســـالامنىمۇ ھەقىقىـــي مەنىســـى مەقســەت قىلىنمىغــان «ئاللاھنىــڭ ئــوغلى» دېــگەن ســۆزنىڭ ئۇنىڭغــا قوللىنىلغــانلىقى ئۈچۈن، ئىلاھ دەپ داۋا قىلىش جائىز ئەمەستۇر.

ئۇلارنىڭ ئىككىنچى دەلىلى

ئۇلارنىــڭ ئىككىنچــى دەلىلــى، ئىســا يــۇقىرى ئالەمدىنــدۇر، ئــۇ بــۇ ئالەمــدىن ئەمەس، دېــگەن ســۆزلەرنىڭ ئىــنجىللاردا كەلگەنلىكــى بولــۇپ، ئىنجىــل «يۇھەننــا» 8: 23 -تېكســتتە ئىســا ئەلەيھىســـالامنىڭ مۇنــۇ ســۆزى قەيــت قىلىنغــان: «ئىســا ئۇلارغــا: ســىلەر تۆۋەنــدىن، مەن يۇقىرىــدىنمەن. سىلەر بۇئالەمدىن سىلەر، ئەمما مەن بۇ ئالەمدىن ئەمەسمەن.»

ئــۇلار ئىســا ئەلەيھىســـالامنىڭ بــۇ تېكســتتىكى ســۆزى ئۇنىــڭ بــۇ ئــالەملەرگە ئائىــت بولمىغــان ئاتــا ئىلاھتىن (يەنــى ئــاللاھتىن) چۈشكەن بــالا ئــىلاھ ئىكەنلىكىنــى ئىپادىلەيــدۇ، دەپ گۇمــان قىلىشــىدۇ. بــۇ پىكىــر شەكســىز خاتــا ۋە ھەقىقەتــكە زىتتــۇر. چــۈنكى ئىســا ئەلەيھىســـالام ھەقىقەتــتە بــۇ ئالەمــدىن ئىــدى. ئۇلارنىــڭ يۇقىرىــدىكى خاتــا پىكىرىــگە ئىككــى جەھەتــتىن مۇنداق دەپ جاۋاب بېرىلىدۇ:

1 -بــۇ تەۋىــل ئەقلىــي دەلىلــلەرگە ۋە ســاماۋى كىتابلارنىــڭ ئوچــۇق تېكىستلىرىگە زىتتۇر.

2 -ئىســا ئەلەيھىســـالام بۇنىڭغــا ئوخشــاش ســۆزلەرنى مــۇرىتلىرى ئۈچۈنمــۇ ئېيتقــان. مەســىلەن، «ئەگەر ســىلەر بــۇ ئالەمــدىن بولغــان بولساڭلار ئىدى، ئەلۋەتتە بۇ ئــالەم ئۆزىنىڭ ئالاھىدە كىشىلىرىنى سۆيگەن بــولاتتى. لېكىن سىلەر بۇ ئالەمدىن ئەمەسسىلەر، بەلكى مەن سىلەرنى بۇ ئالەمــدىن تاللىــدىم، شــۇڭا بــۇ ئــالەم ســىلەرگە ئــاداۋەت قىلىــدۇ.» (ئىنجىــل «يۇھەننا» 15: 19)

ئىسا ئەلەيھىسسالام مۇرىتلىرى ھەققىدە مۇنداق دېگەن: «ئالەم ئۇلارنى يامان كۆردى، چۈنكى مەنمۇ بۇ ئالەمدىن بولمىغاندەك، ئۇلارمۇ بۇ ئالەمدىن ئەمەس. مەن بۇ ئالەمگە ئائىت بولمىغاندەك، ئۇلارمۇ بۇئالەمگە ئائىت ئەمەستۇر.» (ئىنجىل «يۇھەننا» 17: 14~16)

ئىسا ئەلەيھىسسالام يۇقىرىدىكى ۋە باشقىمۇ تېكىستلەردە ئۆزى بىلەن مۇرىتلىرىنى بۇ ئالەمدىن ئەمەسلىكتە ئوخشاش قىلىپ ئىپادىلىگەن. ئۇلار گۇمان قىلغاندەك، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىدىكى سۆزلىرى ئۇنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان بولسا، ئۇنىڭ مۇرىتلىرىنىڭمۇ ھەممىسى ئىلاھ بولۇشقا تېگىشلىك بولۇپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇلارنىمۇ بۇ ئالەمدىن ئەمەس، دېگەن. ھالبۇكى خىرىستىيانلار ئىسا مۇرىتلىرىنىڭ ھېچبىرىنى ئىلاھ، دەپ ئېتىقاد قىلمايدۇ. بۇنداق بولغانىكەن خىرىستىيانلارنىڭ بۇ پىكىرىنىڭ خاتا ئىكەنلىكى ئىسپاتلانغان بولىدۇ.

ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىدىكى تېكىستلەردىكى سۆزلىرىنىڭ ئەڭ توغرا تەۋىلى مۇنداقتۇر: ئىسا ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ مۇرىتلىرى بۇ دۇنيانىڭ مەنپەئەتلىرىنى كۆزلەيدىغانلاردىن ئەمەس، بەلكى ئۇلار ئاخىرەتنى، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ئۇلارغا بېرىلىدىغان ئالىي مۇكاپاتلارنى ۋە يۇقىرى دەرىجىلەرنى كۆزلەيدىغان كىشىلەردۇر. بۇنداق مەجازلار دۇنيادىكى ھەرقايسى تىللاردا مەشھۇردۇر. مەسىلەن، ئاخىرەت ئۈچۈن ئۆزلىرىنى ئاتىۋەتكەن تەركى دۇنيا كىشىلەرنى «ئۇلار بۇ دۇنيادىن ئەمەس» دېيىلىدۇ.

ئۇلارنىڭ ئۈچىنچى دەلىلى

ئۇلارنىڭ ئۈچىنچى دەلىلى، ئىنجىللاردا كەلگەن «مەسىھ بىلەن ئاتا بىردۇر» دېگەن سۆزلەر بولۇپ، ئىنجىل «يۇھەننا» 10: 30 -تېكىستتە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ «مەن ۋە ئاتا بىرمىز» دېگەن سۆزى قەيت قىلىنغان. بۇ سۆز ئۇلارنىڭ گۇمانىغا كۆرە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەمەلىيەتتە ئاللاھ بىلەن بىر ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭمۇ ئاللاھقا ئوخشاش ئىلاھ ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەرمىش. بۇ تەۋىلمۇ ئىككى جەھەتتىن خاتادۇر:

1 ـ خرىستىيانلارنىڭ نەزىرىدە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ لاھۇت (ئىلاھ) ۋە ناسۇت (ئىنسان) دېگەن ئىككى تەبىئىتى (خۇسۇسىيىتى) باردۇر. ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئۇنىڭ ئىنسانلىق خۇسۇسىيىتى ئېتىبارى بىلەن ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ ئىلاھلىق خۇسۇسىيىتى ئېتىبارى بىلەن ئىلاھ يەنى ئاللاھ بىلەن بىردۇر، دەيدۇ. مەسىھ دېگەن ئىسىم ئۇلارنىڭ نەزىرىدە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ لاھۇتلىقىغا ۋە ناسۇتلىقىغا ئوخشاش قوللىنىلغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ يۇقىرىدىكى تەۋىلى شەكسىز خاتادۇر.

2 ـ بۇنىڭغا ئوخشاش سۆزلەر مۇرىتلار ھەققىدىمۇ سۆزلەنگەن. مەسىلەن، «سېنىڭ مېنى ئەۋەتكىنىڭگە ئالەم ئىشەنسۇن ئۈچۈن ئەي ئاتا! سەن مەندە ۋە مەن سەندە بىر بولغىنىمىزدەك، ئۇلارمۇ بىزدە بولغاي. بىز بىر بولغاندەك ئۇلارمۇ بىزدە بىر بولسۇن ئۈچۈن، سەن ماڭا ئاتا قىلغان ئۇلۇغلۇقنى ئۇلارغا بەردىم. دۇنيا سېنىڭ مېنى ئەۋەتىپ، مېنى سۆيگىنىڭدەك، ئۇلارنى سۆيگىنىڭنى بىلسۇن ئۈچۈن، مەن ئۇلاردا ۋە سەن مەندە بولغاندەك ئۇلار بىرلىكنى تولۇقلىغاي!» (ئىنجىل «يۇھەننا» 17: 21~23)

بۇ تېكىستتە كەلگەن سۆزلەر مۇرىتلارنىڭ ئۆزئارا بىر ـ بىرى بىلەن ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالام بىلەن بىر ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ. ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ئاللاھ بىلەن بىر ئىكەنلىكىنى ئۇنىڭ مۇرىتلىرى بىلەن بىر بولغانلىقىغا ئوخشاش قىلىپ ئىپادىلىگەن. شۇ ئېنىقكى، ئۇلارنىڭ ئۆز ئارىلىرىدىكى بىر ـ بىرى بىلەن بولغان بىرلىكى ھەقىقىي مەنىدىكى بىرلىك ئەمەس، يەنى بىرلىشىپ بىر نەرسىنى تەشكىل قىلغان مەنىدە ئەمەستۇر. شۇنىڭدەك، ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ ئاللاھ بىلەن ھەقىقىي مەنىدە بىر ئەمەس، يەنى ئىككىسى بىرلىشىپ مۇرەككەپ بولغان ئەمەس. بەلكى «ئاللاھ بىلەن بىر» دېگەن سۆزنىڭ توغرا مەنىسى: ئاللاھنىڭ ئەمرلىرىگە ئىتائەت قىلىش ۋە ياخشى ئىشلارنى قىلىش دېمەكتۇر. بۇ مەنىدە ئىسا ئەلەيھىسسالام بارلىق مۇرىتلىرى بىلەن ۋە پۈتۈن ئەھلى ئىمان كىشىلەر بىلەن بىردۇر. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىرلا پەرق قۇۋۋەت

ۋە ئــاجىزلىق پەرقــىدۇر. شۇبھىســىزكى، ئىســا ئەلەيھىســسالامنىڭ ئاللاھقــا بولغــان ئىتائەتچــانلىقى ئۇنىــڭ مۇرىتلىرىنىــڭ ئىتائەتچانلىقىــدىن كۈچلۈكتــۇر، ئەلۋەتتە. بــۇ تېكىستلەردىكى بىــرلىكتىن مەقســەت، ئۇلارنىــڭ مۇددىئالىرىنىــڭ ۋە ئىشــلىرىنىڭ بىرلىكىــدۇر. چــۈنكى ئــۇلار ئــاللاھنى سۆيۈشــتە ۋە ئۇنىڭغــا ئىتــائەت قىلىشــتا ھەممىســى بىــردۇر. بۇنىڭــدىن مۇرىتلارنىــڭ زاتىنىــڭ بىــر - بىــرى بىــلەن يــاكى ئىســا ئەلەيھىســسالام بىــلەن بىــر ئىكەنلىكــى تەســەۋۋۇر قىلىنمىغانــــدەك، ئىســــا ئەلەيھىســــسالامنىڭمۇ زاتىنىــــڭ ئــــاللاھ بىــــلەن بىــــر ئىكەنلىكى تەسەۋۋۇر قىلىنمايدۇ.

ئۇلارنىڭ تۆتىنچى دەلىلى

خرىســتىيانلارنىڭ ئىســانى كــۆرۈش ئــاللاھنى كۆرگەنلىكتــۇر، چــۈنكى ئىســا ئاتىــدا (يەنــى ئاللاھتــا)، ئــاللاھ ئىســادىدۇر، دەيــدىغان باتىــل داۋاســى بولــۇپ، ئىنجىــل «يۇھەننــا» 14: 9 -، 10 -تېكىســتلەردە مۇنــداق دەپ قەيــت قىلىنغــان: «يەســۇئ ئۇنىڭغــا ئېيتتــى ئەي فىلىپپــۇس! شــۇنچە ۋاقىــت ســىلەر بىــلەن بىــرگە بولــدۇم، ســەن مېنــى تېــخىچە تونۇمىــدىڭمۇ؟ مېنــى كــۆرگەن كىشــى ئــاتىنى كــۆرگەن بولىــدۇ. ســەن ئــاتىنى بىــزگە كۆرســەتكىن دەپ قانــداق ئېيتىســەن؟ ســەن مېنىــڭ ئاتىــدا، ئاتىنىــڭ مەنــدە ئىكەنلىكىمىــزگە ئىشەنمەمســــەن؟ ســــىلەرگە ئېيتىــــپ بەرگەن ســــۆزلىرىمنى مەن ئــــۆز خاھىشــىمدىن ئېيتقىنىــم يــوق. لــېكىن مېنىڭــدە ئــورۇن ئالغــان ئاتــا ئىشــلارنى قىلىــــدۇ.» يۇقىرىــــدىكى تېكىســــتلەر ئۇلارنىــــڭ گۇمانىغــــا كــــۆرە ئىســــا ئەلەيھىســــسالامنىڭ ئىــــلاھ ئىكەنلىكىــــگە دالالەت قىلىــــدۇ. چــــۈنكى ئــــۇنى كۆرۈش ئــاللاھنى كۆرگەنلىكتــۇر ۋە ئــاللاھ ئۇنىڭدىــدۇر. بــۇ دەلىلمــۇ ئىككــى جەھەتتىن خاتادۇر:

1 -ئۇلارنىــڭ ئىنجىللىرىنىــڭ دەلىللىــرىگە ئاساســەن ئــاللاھنى بــۇ دۇنيــادا كـــۆرۈش مـــۇمكىن ئەمەس ۋە ئىســـانى كۆرگەنلىـــك ھەقىقەتـــتە ئـــاللاھنى كۆرگەنلىــك ئەمەس. ئــۇلار بــۇ ئورۇنــدىكى«كــۆرۈش»نــى «تونــۇش»قــا تەۋىــل قىلىــدۇ. ئىســا ئەلەيھىســسالامنى ئۇنىــڭ جىســمى ئېتىبــارى بىــلەن تونۇشــمۇ ئۇنىــڭ ئــاللاھ بىــلەن بىــر ئىكەنلىكىنــى ئىپادىلىمەيــدۇ. ئەگ

توغرىسى شۇكى، ئىسا ئەلەيھىسسالام قىلىۋاتقان ئىشلارنى كۆرگەن كىشى گويا ئاللاھنىڭ ئىشلىرىنى كۆرگەن بولىدۇ. چۈنكى ئىسا ئەلەيھىسسالام قىلغان بۇ ئىشلار ئاللاھنىڭ ئەمرى ۋە ئىرادىسى بىلەن ئەمەلگە ئاشقان.

2 -بۇنىڭغا ئوخشاش سۆزلەر مۇرىتلار ھەققىدىمۇ كەلگەن. مەسىلەن، «ئۇ كۈندە مەن ئاتىدا، سىلەر مەندە ۋە مەنمۇ سىلەردە بولغىنىمىزنى بىلىسىلەر» (ئىنجىل «يۇھەننا» 14: 20)

«ئەي ئاتا سەن مەندە ۋە مەن سەندە بولغاندەك، ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىزدە بىر بولغاي.» (ئىنجىل «يۇھەننا» 17: 21)

«بەدىنىڭلارنىڭ ئاللاھتىن سىلەرگە بېرىلگەن مۇقەددەس روھنىڭ ھەيكىلى ئىكەنلىكىنى بىلمەسىلەر؟ شۇڭا سىلەر ئۆزۈڭلارغا ئائىت ئەمەسسىلەر.» (ئىنجىل «كورىنتلىكلەر1» 6: 19)

«ھەقىقەتەن سىلەر ئاللاھنىڭ جانلىق ھەيكىلىسىلەر.» (ئىنجىل «كورىنتلىكلەر2» 6: 16)

«ھەممىنىڭ ئاتىسى بولغان ئاللاھ بىردۇر. ئۇ ھەممىنىڭ ئۈستىدە، ھەممە بىلەن بىللە ۋە ھەممىدىدۇر.» (ئىنجىل «ئىفۇسۇسلۇقلار» 4: 6)

يۇقىرىدىكى تېكىستلەر ئاللاھنىڭ ھەقىقىي مەنىدە ئىنسانلاردا ئورۇن ئالغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ ئىنسانلار بىلەن بىر ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەپ، ئاللاھ بىلەن بىر بولغان ياكى ئاللاھ ئۇنىڭدا بولغان كىشىلەرنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان بولسا، مۇرىتلار، كورىنتلىكلەر ۋە ئىفۇسۇسلۇقلارنىڭ ھەممىسى ئىلاھ بولۇشقا تېگىشلىك بولۇپ قالىدۇ. ھالبۇكى، ئۇلار ئىلاھ ئەمەس. بۇنداق بولغانىكەن، يۇقىرىدىكى تېكىستلەرنىڭ ھەقىقىي مەنىسى: ئاللاھنىڭ بىرەر كىشىدە ياكى ئۇنىڭ ئاللاھتا بولغانلىقى، شۇنىڭدەك، بىرەر كىشىنىڭ ئىسادا ياكى ئىسانىڭ ئۇنىڭدا بولغانلىقى ھەقىقىي مەنىدىكى ئورۇن ئالغانلىق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ ئەمرلىرىگە ئىتائەت قىلغانلىق، دېمەكتۇر. ئىسا ئەلەيھىسسالامنى تونۇش ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ئاللاھنى

تونۇغانلىقىنىڭ ۋە ئەمرىگە ئىتائەت قىلغانلىقىنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ، دېگەنلىكتۇر.

يۇقىرىدىكى تېكىستلەرنى خىرىستىيانلارنىڭ چۈشەنگىنى بويىچە توغرا دەپ پەرەز قىلغان تەقدىردىمۇ، بىز مۇسۇلمانلار بۇ ئىنجىللاردا كەلگەن سۆزلەرنى ھەقىقەتتە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ياكى مۇرىتلارنىڭ سۆزلىرى، دەپ ئېتىقاد قىلمايمىز. چۈنكى بىز باشتا بايان قىلغاندەك، ئۇلارنىڭ ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھېچبىرى يېتىپ كېلىشتە ئىشەنچلىك ۋاستىلىرى بىلەن كەلگەن ئەمەس. شۇڭا بۇ كىتابلارنىڭ شۈبھىلىك بولۇپ قالغانلىقى ئىسپاتلانغان ۋە ئۇلارمۇ ئىقرار قىلغان. بىزنىڭ ئېتىقادىمىز بويىچە دېمىزكى، ئىسا ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ سادىق مۇرىتلىرى بۇنداق كۇفرى ئېتىقادلاردىن پاكتۇر. ئۇلار ئاللاھنىڭ شەنىگە لايىق كەلمەيدىغان بۇنداق خاتا سۆزلەرنى ئېيتمىغان، پەقەت كېيىنكىلەر بۇ سۆزلەرنى ئۇلارنىڭ نامىغا توقۇپ چىقارغان. بىز ئاللاھنىڭ شېرىكسىز، بالىسىز، تەڭداشسىز بىر ئىكەنلىكىگە، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملارنىڭ ئاللاھنىڭ بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى ئىكەنلىكىگە ۋە مۇرىتلارنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەرقايسى جايلارغا دىن تارقىتىشقا ئەۋەتكەن ئەلچىلىرى ئىكەنلىكىگە ئىشىنىمىز ۋە گۇۋاھلىق بېرىمىز.

ئۈچىنچى باب

«قۇرئان كەرىم» نىڭ ئاللاھنىڭ سۆزى ۋە مۆجىزە ئىكەنلىكىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

«قۇرئان كەرىم» نىڭ ئاللاھنىڭ سۆزى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىللەر

«قۇرئان كەرىم» ئەرەبلەردە مىسلى كۆرۈلمىگەن دەرىجىدىكى ئەڭ ئۈستۈن بالاغەت ۋە پاساھەت بىلەن كەلگەندىن كېيىن، ئەرەبلەرنىڭ ئەدەبىياتتىكى ئۈستۈنلۈكلىرى ئۇنىڭ بالاغىتى ئالدىدا تىز چۆكۈشكە مەجبۇر بولغان.

بالاغەت — مەقسەت قىلىنغان ماۋزۇنى ئۇنىڭغا مۇناسىپ مەنىدە كەم-زىيادە قىلماستىن، ئەڭ ئاجايىپ تەبىرلەر بىلەن ئىپادىلەش دېمەكتۇر. پاساھەت __ ئىپادىلىمەكچى بولغان مەنىنى ئەڭ چۈشىنىشلىك ۋە ئەڭ بەدىئىي ئۇسلۇب بىلەن تەبىرلەش دېمەكتۇر. مۆجىزە __ ئىنسانلارنىڭ قولىدىن كەلمەيدىغان خارىقى ئادەت (ئادەتتىن تاشقىرى) ئىشلار دېمەكتۇر (ت).

قۇرئاننىڭ بالاغەت ۋە پاساھەت جەھەتتىن ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدە ئىكەنلىكىنى ئۇنىڭ تۆۋەندىكى ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىلىمىز:

1 -ئەرەب، ئەجەم (ئەرەب بولمىغان) ھەر قانداق خەلقنىڭ ئەدەبىي پاساھىتى مەيلى ئۇلار شائىر بولسۇن، مەيلى يازغۇچى بولسۇن ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى بىلگەن ۋە كۆرگەنلىرىنى تەسۋىرلەشلىرى بىلەن بولىدۇ. بەزىدە بىرەر شائىر ياكى يازغۇچىدا يېڭى بىر ئۇسلۇب، ياكى ئايرىم بىر ئالاھىدىلىك كۆرۈلىدۇ. كېيىنكىلەر كۆپىنچە ھاللاردا بۇرۇنقىلارنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىگە ئەگىشىدۇ. «قۇرئان كەرىم» بۇنداق نەرسىلەرنىڭ خۇسۇسىي بايانىدا بولمىغان. شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭدا بۇرۇنقى ئەرەبلەردە كۆرۈلۈپ باقمىغان پاساھەت ۋە بالاغەتلەر بار.

2 -ئەرەبلەرنىڭ پاساھىتى يالغانچىلىقتىن خالى بولالمىغان تۈرلۈك غەرەزلەر ۋە ھەر خىل ماۋزۇلاردا كەلگەن، ھەتتا ئۇلاردا «شېئىرنىڭ ئەڭ ياخشىسى ئەڭ يالغىنىدۇر» دەيدىغان گەپ مەشھۇر ئىدى. ئەمما

«قۇرئان كەرىم» پۈتۈن ماۋزۇلىرىدا ئەڭ چېكىگە يەتكەن پاساھەت ۋە راستچىللىق بىلەن كەلگەن.

3 -ھەر قانداق شائىر ئۆزىنىڭ پۈتۈن شېئىرلىرى پاساھەتلىك بولمىسىمۇ پاساھەتلىك بولغان بىر ياكى ئىككى بېيىت شېئىرى بىلەن پاساھەتلىك شائىر، دەپ تونۇلىدۇ. ئەمما «قۇرئان كەرىم» ئايەتلىرىنىڭ ھەممىسى كىشىلەرنى ھەيران قالدۇرارلىق دەرىجىدىكى پاساھىتى ۋە بالاغىتى بىلەن كەلگەن. مەسىلەن: يۈسۈف سۈرىسىنى ئوبدان تەپەككۇر قىلغان كىشى ئۇنىڭ شۇ ئۇزۇنلۇقى بىلەن ئەڭ ئۈستۈن دەرىجىدە پاساھەت بىلەن كەلگەنلىكىنى كۆرىدۇ.

4 -شائىر ياكى ئاپتور بىرەر ماۋزۇنى تەكرارلىغاندا ئۇنىڭ ئىككىنچى قېتىمقى تەكرارلىشى بىرىنچىسىگە ئوخشاش چىقماسلىقى مۇمكىن. ئەمما پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى، يارىتىلىش ۋە قايتىش ئەھۋاللىرى، شەرىئەت ئەھكاملىرى، ئېتىقاد مەسىلىلىرى ۋە ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرى «قۇرئان كەرىم» ئايەتلىرىدە تەكرارلىنىپ كەلگەن بولسىمۇ، بۇلارنىڭ ھەممىسى ئەڭ ئۈستۈن پاساھەت ۋە بالاغەت بىلەن كەلگەن، تەكرارلار ئارىسىدا بىرەر ئىختىلاپ ياكى زىتلىق قەتئىي كۆرۈلمىگەن.

5 -قۇرئاندا بايان قىلىنغان بۇيرۇقلار، چەكلىمىلەر، پەرز، ۋاجىپلار، ئىبادەتلەرنىڭ سىستېمىلىرى، يامان ئىشلارنىڭ گۇناھلىقى، ياخشى ئىشلارغا كىشىلەرنى ئۈندەشنىڭ پەزىلىتى، ئاخىرەت ئىشلىرىنى دۇنيا ئىشلىرىدىن ئىلگىرى قىلىش مەسىلىسى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ئەڭ ئۈستۈن بالاغەت ۋە پاساھەت بىلەن كەلگەن. مەلۇمكى، ئادەتتە بۇنداق مەسىلىلەرنىڭ بايانى پاساھەتنىڭ تۆۋەنلەپ كېتىشىگە سەۋەب بولىدۇ. شۇڭا ھەر قانداق شائىر ياكى يازغۇچى بەزى ئېتىقاد ۋە فىقھى مەسىلىلىرىنى بالاغەتلىك ھەم پاساھەتلىك قىلىپ يېزىپ چىقىشقا ئاجىزلىق قىلىدۇ.

6 -ھەر قانداق شائىر سۆزىنى بىر پەندە بالاغەتلىك ئۇسلۇبتا يازالىسا، باشقا پەنلەردە ئۇنداق قىلالمايدۇ. ئەمما «قۇرئان كەرىم» كىشىلەرنى ياخشى ئىشلارغا تەرغىب قىلىش، يامان ئىشلارنىڭ

ئاقىۋىتىدىن ئاگاھلاندۇرۇش، نەسىھەت قىلىش ۋە باشقا پۈتۈن ماۋزۇلاردا ئەڭ يۇقىرى پاساھەت ۋە بالاغەت بىلەن كەلگەن. بۇنىڭغا بەزى مىساللارنى كەلتۈرىمىز:

تەرغىب ھەققىدە: ﴿ ( ) فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ يەنى ﴿ ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرىگە مۇكاپات بېرىش يۈزىسىدىن ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىدا ساقلانغان ۋە ئۇلارنى خۇشال قىلىدىغان كاتتا نېمەتنى ھېچكىم بىلمەيدۇ. ﴾[1]

ئاگاھلاندۇرۇش ھەققىدە: ﴿ وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴾ يەنى ﴿ ھەر بىر ئۇچىغا چىققان تەرسا، شەپقەتسىز ھالاك بولىدى. ئۇنىڭ ئالدىدا جەھەننەم تۇرىدۇ، جەھەننەمدە ئۇ يىرىڭ ئارىلاش سۇ بىلەن سۇغىرىلىدۇ. (ئۇنىڭ ئاچچىقلىقىدىن) ئۇنى يۇتۇملاپ ئىچىپ تەسلىكتە يۇتىدۇ، ئۆلۈم ئۇنى قورشىۋالىدۇ. لېكىن ئۇ ھەرگىز ئۆلمەيدۇ، شۇنىڭدىن كېيىن تېخىمۇ قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ. ﴾[2]

كايىش ھەققىدە: ﴿ فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنْبِهِ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴾ يەنى ﴿ بۇ گۇناھكارلارنىڭ) ھەربىرىنى گۇناھى تۈپەيلىدىن جازالىدۇق، ئۇلارنىڭ بەزىسىگە تاش ياغدۇردۇق، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى قاتتىق ئاۋاز ھالاك قىلدى، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى (مال -مۈلكى بىلەن قوشۇپ) يەرگە يۇتقۇزدۇق، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى (سۇدا) غەرق قىلدۇق، ئاللاھ ئۇلارغا زۇلۇم قىلمىدى، لېكىن ئۇلار ئۆزلىرىگە ئۆزلىرى زۇلۇم قىلدى. ﴾[3]

---

(1) 32-سۈرە سەجدە 17-ئايەت
(2) 14-سۈرە ئىبراھىم 15~17-ئايەتلەر
(3) 29-سۈرە ئەنكەبۇت 40 – ئايەت

ۋەز ـ نەسىھەت ھەققىدە: ﴿ أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ مَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ ﴾ يەنى ﴿ ئۇلار بىزنىڭ ئازابىمىزنىڭ بۇرۇنراق كېلىشىنى تىلەمدۇ؟ ئېيتىپ باققىنا! ئەگەر ئۇلارنى (نۇرغۇن) يىللار (نېمەتلىرىمىزدىن) بەھرىمەن قىلساق، ئاندىن ئۇلارغا ئاگاھلاندۇرۇلغان ئازاب كەلسە، ئۇلارنىڭ بەھرىمەن بولغان نېمەتلىرى (ئۇلاردىن ئازابنى دەپئى قىلىشتا) ھېچ نەرسىگە ئەسقاتمايدۇ. ﴾[1]

ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرى ھەققىدە: ﴿ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴾ يەنى ﴿ ھەر بىر (ھامىلىدار) ئايالنىڭ قورسىقىدىكىنى ئاللاھ بىلىدۇ (يەنى ئوغۇلمۇ - قىزمۇ، بىرمۇ، كۆپمۇ، بەختلىكمۇ، بەختسىزمۇ، كەمتۈكمۇ، ساقمۇ، ئۆمرى ئۇزۇنمۇ، قىسقىمۇ ـــ ھەممىسىنى ئاللاھ بىلىدۇ). بەچچىدانلارنىڭ كىچىكلەپ كەتكەنلىكى ياكى يوغىناپ كەتكەنلىكىنىمۇ (يەنى بالىنىڭ مۇددىتى توشماي تۇغۇلىدىغانلىقىنى، ياكى مۇددىتى ئېشىپ كېتىپ تۇغۇلىدىغانلىقىنى) (ئاللاھ) بىلىدۇ. ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ھەممە نەرسە ئۆلچەملىكتۇر. ﴾[2] يۇقىرىدىكى ئايەتلەردە مەقسەت قىلىنغان مەنىلەر ئەڭ ئىخچام، چۈشىنىشلىك ۋە ئەڭ بەدىئىي ئۇسلۇبتا كەم ـ زىيادە قىلىنماستىن ئىپادىلەنگەن (ت).

7 -بىر ماۋزۇدىن يەنە بىر ماۋزۇغا يۆتكىلىشنىڭ ماۋزۇنىڭ ھەر خىل نەرسىلەرنىڭ بايانلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇشى ئادەتتە ماۋزۇلار ئارىسىدىكى ئەدەبىي باغلىنىشىنى يوقىتىدۇ ۋە بالاغەتكە نۇقسان يەتكۈزىدۇ. قۇرئان كەرىمدىكى بىر ماۋزۇدىن يەنە باشقا بىر ماۋزۇغا يۆتكىلىشىدە ئۇ بۇيرۇق، چەكلەش، خۇشخەۋەر، ئاگاھلاندۇرۇش، ئاللاھنىڭ بىرلىكىنى بايان قىلىش، ئۇنىڭ سۈپەتلىرىنى تەرىپلەش، پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەقلىقىنى ئىسپاتلاش، ياخشى ئىشلارغا تەرغىب

---

(1)26-سۈرە شۇئەرا 204~207-ئايەتلەر
(2)13-سۈرە رەئد 8-ئايەت

قىلىــش، ئۆتمۈشــتىكى ئۈممەتلەرنىــڭ ئاقىۋەتلىرىــدىن مىســاللارنى بايــان قىلىش ۋە باشقا نۇرغۇنلىغان مەسىلىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تـۇرۇپ، ئۇنىڭدا ئەرەبلەرنىــڭ ئەدىبلىــرى ۋە شــائىرلىرى زادى كـۆرۈپ باقمىغان، ھەيــران قــالارلىق ئەدەبىــي باغلىنىشــلار، يــۇقىرى بالاغەتلىــك ئــالىي ئۇســلۇبلار مەۋجۇتتــۇر. ھەتتــا ئۆزۋاقتىــدا ئەرەبلەرنىــڭ پاســاھەت ۋە بالاغەتلىك ئەدىبلىرى، شائىرلىرى «قۇرئـان كەرىـم»نىـڭ بـۇ مۆجىزىسىگە قايىل بولغان.

8 - «قۇرئــان كەرىــم» لەۋزى قىسقا، مەنىسى مول ئىبارىلەر بىلەن كەلــگەن. مەســىلەن: ســاد سۈرىســىدە بايــان قىلىنغــان كافىرلارنىــڭ قىلمىشــلىرى، ئــۇلارنى ئــۇلاردىن بۇرۇنقىلارنىــڭ باشــلىرىغا كەلــگەن ھالاكەتلەر بىلەن ئاگاھلانـدۇرۇش، ئۇلارنىـڭ مـۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بولغــان دۈشــمەنلىكلىرى، مــۇھەممەد ئەلەيھىسســالامغا ئــاللاھ تەرىپىــدىن «قۇرئــان كەرىــم»نىــڭ چۈشــكەنلىكىگە ئەجەپلەنگەنلىكلىــرى، ئۇلارنىــڭ ھەممىســىنىڭ كۇفۇرلۇقتــا ئوخشــاش ئىكەنلىكــى، ئۇلارنىــڭ ســۆزلىرىدە ئوتتۇرىغــا چىققــان ھەســەتخۇرلۇقلار ۋە كۆرەلمەســلىكلەرنىڭ بايــانلىرى، ئۇلارنىــڭ ئەگەر ھەقىقەتــكە قايتمىســا دۇنيــا ۋە ئاخىرەتلىــك ئــازاب - ئوقــۇبەتلەرگە قالىــدىغانلىقىنى ئەســلىتىپ ئاگاھلانــدۇرۇلغانلىقى، بــۇرۇنقى شــەقى ئۈممەتلەرمــۇ پەيغەمبەرلىرىنــى ئىنكــار قىلغــانلىقلىرى ســەۋەبتىن ھــالاك بولغــانلىقى، قــۇرەيش ئەرەبلىرىنىمــۇ بــۇرۇنقى ئۈممەتلەرنىــڭ ھــــالاكەتلىرىگە ئوخشــــاش ھالاكەتلەرنىــــڭ باشــــلىرىغا كېلىشــــىدىن ئاگاھلانــدۇرۇش، پەيغەمــبەر ئەلەيھىسســالامنى ئۇلارنىــڭ ئازارلىرىغــا ســەۋرلىك بولۇشــقا ئۈنــدەش، بــۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىــڭ تارتقــان ئەزىيەتلىرىنــى ئەســلىتىش ئــارقىلىق ئۇنىڭغــا تەســەللى بېــرىش قاتــارلىق بايانلارنىــڭ ھەممىســى لەۋزى قىســقا، مەنىســى مــول ئىبــارىلەر بىــلەن كەلگەن.

ئــاللاھ تائالانىــڭ بەقەرە سۈرىســىدىكى: «ســىلەرگە قىساســتا ھايــات بــار» دېــگەن بــۇ ســۆزىنىڭ لەۋزى شــۇنچىلىك قىســقا، ئەممــا مەنىســى ناھــايىتى مولــدۇر. بــۇ ئــايەت ئۆزىنىــڭ يــۇقىرى بــالاغىتى ۋە پاســاھىتى بىــلەن قىساس

ۋە ھاياتلىقتىن ئىبارەت بىر -بىرىگە زىت ئىككى مەنىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئالاھىدە باغلىنىشنى ئۆزىگە مۇجەسسەملىگەن. بۇ ئايەت قاتىللىقنى مەنئى قىلىش ھەققىدە ئەرەبلەردە مەشھۇر بولغان بارلىق ئەدەبىي سۆزلەرنىڭ ھەممىسىدىن ئۈستۈن بالاغەتكە ۋە پاساھەتكە ئىگىدۇر. چۈنكى ئۇلار بۇ مەنىنى «بەزىلەرنى (يەنى قاتىللارنى) ئۆلتۈرۈش ھەممە كىشىنىڭ ھاياتىنى ساقلىغانلىقتۇر، قاتىللىقنىڭ ئازىيىشى ئۈچۈن قاتىللارنى كۆپ ئۆلتۈرۈڭلار ۋە قاتىللارنى ئۆلتۈرۈش ئۇلارنىڭ يەنە باشقىلارنى ئۆلتۈرۈشىنىڭ ئالدىنى ئالىدۇ» قاتارلىق قىسقا لەۋزىلىك سۆزلەر بىلەن ئىپادىلەپ كەلگەن. ئاخىرقى سۆز ئەرەبلەرنىڭ نەزىرىدە ئەڭ ئىخچام ۋە ئەڭ ئەدەبىي سۆز بولۇپ تاللانغان. لېكىن «قۇرئان كەرىم» نىڭ بۇ ماۋزۇنى ئىپادىلىگەن ئايىتى ئۇلارنىڭ يۇقىرىدىكى پۈتۈن سۆزلىرىدىن پاساھەت ۋە بالاغەتتە ئەڭ ئەدەبىي ھەم ئەڭ ئىخچام ئايەت ئىدى. تۆۋەندە ئۇنىڭ قىسقىچە بايانى كېلىدۇ:

1 -«قۇرئان كەرىم»دىكى بۇ قىساس ئايىتى ئۇلارنىڭ ئىخچام ھېسابلانغان بارلىق سۆزلىرىدىن ئەلۋەتتە تېخىمۇ ئىخچام ھەم مەزمۇنلۇقتۇر.

2 -ئەرەبلەرنىڭ تاللانغان ئاخىرقى سۆزى بىر نەرسىنىڭ يوق قىلىنىشى ئۈچۈن ئۇ نەرسىنىڭ ئۆزىنىڭ سەۋەبچى ئىكەنلىكىنى تەقەززا قىلىدۇ. ئەمما «قۇرئان كەرىم» نىڭ بۇ قىساس ئايىتى ئۆلتۈرۈشنىڭ تۈرلىرىدىن بولغان قىساسنىڭ ھاياتلىققا (يەنى باشقىلارنىڭ ھايات قېلىشىغا) سەۋەب بولىدىغانلىقىنى ئىپادىلىگەن.

3 -ئۇلارنىڭ ئەڭ ئىخچام ۋە ئەڭ ئەدەبىي سانالغان ئاخىرقى سۆزىدە «**القتل**» يەنى (ئۆلتۈرۈش) سۆزى تەكرارلانغان. چۈنكى ھەر قانداق ئەسەردىكى زىيادە تەكرارلىق ئۇنىڭ ئەدەبىيلىكىگە نۇقسان يەتكۈزىدۇ. ئەمما «قۇرئان كەرىم» دىكى بۇ ئايەتتە تەكرار بولمىغان.

4 -ئۇلارنىڭ ئاخىرقى ئەڭ ئىخچام ۋە ئەدەبىي ھېسابلانغان سۆزى پەقەت قاتىللىقتىن مەنئى قىلىشنىلا ئىپادىلىگەن. ئەمما «قۇرئان كەرىم» نىڭ بۇ قىساس ئايىتى قاتىللىقتىن ۋە يارىدار قىلىشتىن كىشىلەرنى مەنئى

قىلىشىنى ئىپادىلىگەن. چۈنكى قىساس __ ئۆلتۈرگەننى ئۆلتۈرۈش ۋە يارىدار قىلغاننى يارىدار قىلىش دېمەكتۇر. بۇنداق بولغان ئىكەن، بۇ ئايەتتىكى قىساس سۆزى ھەرئىككىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولىدۇ.

5 -ئۇلارنىڭ بۇ ئەڭ ئىخچام ۋە ئەدەبىي سانالغان ئاخىرقى سۆزى بۇ ماۋزۇنىڭ ئاساسلىق مەقسىتى بولغان ھاياتلىقنى قاتىللىقنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا يانداشتۇرۇپ ئىپادىلىگەن. ئەمما «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئايىتى قاتىلنى ئۆلتۈرۈشكە تۈرتكە بولغان ۋە ماۋزۇنىڭ ئەسلى مەقسىتى بولغان ھاياتلىقنى ئەسلى مەقسەت قىلىپ ئۇچۇق بايان قىلغان.

6 -ئۇلارنىڭ ئەڭ ئىخچام ۋە ئەڭ ئەدەبىي سانالغان ئاخىرقى سۆزىدىكى «ئۆلتۈرۈش» سۆزى قاتىلنىلا ئۆلتۈرۈشنىڭ مەقسەت قىلىنغانلىقىنى ئىپادىلىمەيدۇ. چۈنكى بۇ ئومۇمىي مەنىسى بىلەن ھەقسىز ھالدا ئۆلتۈرۈشنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، يەنى قىساس مەنىسىنى ئىپادىلىمەيدۇ. ئەمما «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئايىتى ھەقسىز ئۆلتۈرۈشلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالماستىن، بەلكى قاتىلنىلا ئۆلتۈرۈشتىن ئىبارەت قىساسنى ئىپادىلەيدۇ. شۇڭا قىساس سۆزى بۇ ئايەتتە ئۇچۇق ئېيتىلغان. بۇنداق بولغان ئىكەن، «قۇرئان كەرىم» نىڭ بۇ قىساس ئايىتى ئۇلارنىڭ بارلىق سۆزلىرىدىن ئەڭ ئىخچام ۋە ئەڭ ئەدەبىي شەكىلدە، مەقسەت قىلىنغان مەنىنى ئەڭ توغرا ئىپادىلىگەن. ئەمما ئۇلارنىڭ سۆزلىرى مەقسەت قىلىنغان مەنىنى توغرا ئىپادىلەشتە ۋە پاساھەت، بالاغەت جەھەتتە خېلى كۆپ يېتەرسىزدۇر. چۈنكى ئۇلارنىڭ «ئۆلتۈرۈش» دېگەن سۆزى قىساسنى ئىپادىلىمەستىن، بەلكى ئۆلتۈرۈشنىڭ پۈتۈن تۈرلىرىنى ئىپادىلەيدۇ. ھالبۇكى، ئۇلارنىڭ بۇ سۆزلىرى ئارقىلىق ئىپادىلىمەكچى بولغان مۇددىئاسى قىساس ئىدى.

9 -بالاغەتتىكى «جەزالە ۋە ئەزۇبە» ئىككىسى بىر -بىرىگە زىت سۈپەتلەردۇر. بۇ سۈپەتلەرنىڭ جۈملىلەردە ئىككىسى بىرگە كېلىشى مەزكۇر جۈملىلەرنىڭ پاساھىتىگە نۇقسان يەتكۈزىدۇ. بۇنداق كېلىش بالاغەتشۇناسلارنىڭ ئادىتىگىمۇ خىلاپ ئىشتۇر. ئەمما بۇ ئىككى سۈپەتنىڭ «قۇرئان كەرىم» نىڭ ھەر بىر ماۋزۇلىرىدا بىرگە كەلگەنلىكى

ۋە قۇرئاننىڭ پاساھىتىنى ھېچ بۇزمىغانلىقى «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئادەتتىن تاشقىرى ھالدا پاساھەت ۋە بالاغەتلىك بىر كىتاب ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىماقتا.

10 - «قۇرئان كەرىم» بالاغەت پەنلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان. ئەرەبلەردىن چىققان ئەڭ ئاتاقلىق ئەدىبلەر، شائىرلار ۋە بالاغەتشۇناسلارمۇ «قۇرئان كەرىم» دىكى بالاغەت پەنلىرىدىن پەقەت بىر ياكى ئىككى تۈرىنىلا كەلتۈرەلەيدۇ. باشقىسىنى كەلتۈرۈشكە ئورۇنغىنىدا سۆزىنىڭ بالاغەت ئۇسلۇبى نۇقسانغا ئۇچرايدۇ. ئەمما «قۇرئان كەرىم» بالاغەت پەنلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئەڭ كامىل ۋە ئەڭ ئەدەبىي شەكىلدە ئۆز ئىچىگە ئالغان.

يۇقىرىدىكى 10 مەسىلە قۇرئاننىڭ بالاغەتۋە پاساھەت جەھەتتە ئادەتتىن تاشقىرى ھالدا يۇقىرى ئىكەنلىكىگە دالالەت قىلماقتا. ئەرەب تىلىنى ۋە ئۇنىڭ بالاغەت، پاساھەت پەنلىرىنى قانچىلىك ياخشى بىلگەن كىشى «قۇرئان كەرىم» نىڭ خارىقى ئادەت (ئادەتتىن تاشقىرى) ئەدەبىي ئۈستۈنلۈكىنى ۋە ھەقىقىي مۆجىزە ئىكەنلىكىنى شۇنچىلىك ياخشى چۈشىنەلەيدۇ.

«قۇرئان كەرىم» ئايەتلىرىنىڭ تەركىبلىنىشىدىكى ئاجايىپلىقى، ئۇنىڭ ئۇسلۇبى، ئىنچىكە بايانلىرى ۋە باشقىلار ئەرەبلەرنىڭ ئاتاقلىق ئەدىب ۋە شائىرلىرىنى ھەيران قالدۇردى. «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئەرەبلەرنىڭ ئىپادىلەش ئۇسلۇبلىرىغا ئوخشىمىغانلىقىنىڭ ھېكمىتى شۇكى، مۇتەئەسسىپ ئەرەبلەرنىڭ «قۇرئان كەرىم» ئالدىدا ئۆزلىرىنىڭ ئاجىزلىقىنى ئېتىراپ قىلىشى، ئۇنىڭ ئۇسلۇبلىرىنى تەقلىد ياكى ئىنسان سۆزى دەپ گۇمان قىلماسلىقى، «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئۇلارنىڭ سۆزلىرىدىن ئالاھىدە پەرقلىق ۋە ئۈستۈن مۆجىزە ئىكەنلىكىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى ئۈچۈن ئىدى. چۈنكى ھەر قانداق شائىر ياكى ئاپتور ئۆزىنىڭ ئەسىرىدە كۈچىنىڭ يېتىشىچە ئۆزىنى كۆرسىتىشكە ۋە ئەسىرىنى ئەڭ كامىل دەرىجىدە ئوتتۇرىغا چىقىرىشقا تىرىشىدۇ. ئۇلار ئۆز ئەسەرلىرىنىڭ بىر قىسىم يەرلىرىدە كىشىلەر تەرىپىدىن ماختانسا، يەنە باشقا يەرلىرىدە

تەنقىــدلەرگە ئۇچرايــدۇ. ھەر قانــداق شــائىر يــاكى يــازغۇچى بەزى مــاۋزۇلارنى ئەڭ ياخشــى ئىپــادە قىلالىســىمۇ، يەنە باشــقا مــاۋزۇلارنى شــۇنداق ئىپــادە قىلالمىغــانلىقى، يــاكى باشــقىلارنىڭ ئۇســلۇبىنى ئــۆزىگە مەنسۇپ قىلىۋالغانلىقى ۋە باشقا سـەۋەبلەر تۈپەيلىـدىن گاھـدا ئەيىبلىنىشـكە ئۇچرايــدۇ. ئەرەبلەرنىــڭ ئاتــاقلىق ئەدىبلىــرى ئۆزلىرىنىــڭ بــالاغەت، پاســاھەت ئىلىملىرىــدىكى ئۇســتۇنلىكى ۋە ئىســلام دىنىغــا شــۇنچىلىك قــاتتىق ئۆچمەنلىكى بىلـەن تـۇرۇپ، ئـۇلار «قۇرئـان كەرىـم» نىـڭ ئۇسلۇبلىرىدىن بىـرەر كەمچىلىك يـاكى نۇقسـان تاپالمىغـان. بەلكى ئـۇلار «قۇرئـان كەرىـم» نىــڭ شــائىر ســۆزى يــاكى، ئەدىبىنىــڭ ئەســرى، يــاكى ناتىقنىــڭ نــۇتقى ئەمەسلىكىنى ئېتىـراپ قىلغـان. ئـۇلار «قۇرئـان كەرىـم» نىـڭ ئەدەبىـيلىكىگە ھەيـران قالغـانلىقتىن ئـۇنى گـاھ سـېھىر، گـاھ جىنلارنىـڭ يـاردىمى بىـلەن يېزىلغــان كىتــاب، دەپ تــۆھمەت قىلىشــقا باشــلايدۇ. «قۇرئــان كەرىــم» ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْـمَعُوا لِهَـذَا الْقُـرْآنِ وَالْغَـوْا فِيـهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُـونَ ﴾ يەنــى ﴿ كــافىرلار: «بـۇ قۇرئانغــا قـۇلاق ســالماڭلار، ئىلىشـتۇرۇۋېتىڭلار، ســىلەر غەلىبە قىلىشىڭلار مۇمكىن» دەيدۇ. ﴾[1]

مانــا بــۇ ئۇلارنىــڭ «قۇرئــان كەرىــم» ئالدىــدا يېڭىلگانلىقىنىــڭ جــانلىق ئىپادىسىــدۇر. ئـۇلار «قۇرئـان كەرىـم» گە تەڭ كېلەلمىگەنلىكـى سـەۋەبىدىن، باشـقىلارنى ئـۇنى ئاڭلاشـتىن مەنئـى قىلىشـقا تىرىشـقان. چۈنكى «قۇرئــان كەرىـم» نىـڭ ئـۆزىگە خـاس ئاجايىـپ ئۇسـلۇبى ھەممىنـى قايىـل قىلغـان ۋە جەلپ قىلغان.

ئەرەبلەرنىــڭ بــالاغەت ۋە پاســاھەتتە ئالاھىــدە تونۇلغــان مەشــھۇر كىشــىلىرىمۇ ناھــايىتى كــۆپ ئىــدى. ئۇلارنىــڭ ھەممىســى ئۆزلىرىنىــڭ بۇددىســتلىق ئەقىدىســىنى قوغـداش ۋە قەبىلىۋازلىـق قىلىـش غايىســى بىـلەن ئۆزئــارا مۇنــازىرە قىلىشـىش، پەخىــرلىنىش ۋە ئۇنــدىن باشـقا جەمەتىنىــڭ ئــابرۇيىنى كۆتــۈرۈش مۇددىئــالىرىنى ھەمىشــە ئەدەبىــي مۇنــازىرىلەر

(1)41-سۈرە فۇسسىلەت 26-ئايەت

ئارقىلىق ئوتتۇرىغا قويىلاتتى. ئۇلار ئەدەبىياتقا شۇنچىلىك كۆپ ئەھمىيەت بېرەتتىكى، قەبىلىلەر ئارىسىدا شۆھرەت تېپىش ياكى ئەيىبلىنىش ئىشلىرىنىڭ ھەممىسى پەقەت ئۇلارنىڭ ئەدەبىياتى بىلەن قىياسلىناتتى. قىسقىسى ئۇلار ئەدەبىيات بىلەن كۆتۈرۈلەتتى ۋە ئەدەبىيات بىلەن چۈشەتتى. ئۇلار ئەدەبىياتتا باشقىلارنى يېڭىشقا شۇنچىلىك ھېرىسمەن تۇرۇپ، مۇسۇلمانلارغا رەددىيە بېرىشتە ئۇلارنىڭ «قۇرئان كەرىم» دىكى بىرەر سۈرىنىڭ ئوخشىشىنى ئىجاد قىلىشتىن ئىبارەت جان كەتمەيدىغان ئىشنى قويۇپ ئۇرۇشنى، جان ۋە مالنى پىدا قىلىشنى تاللىغانلىقى ئۇلارنىڭ ئەمەلىيەتتە «قۇرئان كەرىم» ئالدىدا ئاجىز قالغانلىقىنىڭ ۋە ئۇنىڭغا تەڭ كېلەلمىگەنلىكىنىڭ ئىسپاتلىنىشى بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ئۇرۇشقا ئەمەس، بەلكى «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئوخشىشىنى ئىجاد قىلىپ بېقىشقا چاقىرىپ، ئاللاھنىڭ تۆۋەندىكى سۆزلىرى بىلەن ئۇلارغا مۇنداق دۇئېل ئېلان قىلغان:

﴿) وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴾ يەنى ﴿ بەندىمىز (مۇھەممەد)گە بىز نازىل قىلغان قۇرئاندىن شەكلەنسەڭلار، قۇرئانغا ئوخشاش بىرەر سۈرىنى مەيدانغا چىقىرىپ بېقىڭلار (قۇرئانغا تەئەررۇز قىلىشتا) ئاللاھتىن باشقا ياردەمچىڭلارنىڭ ھەممىسىنى (ياردەمگە) چاقىرىڭلار، (قۇرئان ئىنسانىنىڭ سۆزى، دېگەن گېپىڭلاردا) راستچىل بولساڭلار. ئەگەر مۇنداق قىلالمىساڭلار __ ھەرگىزمۇ قىلالمايسىلەر __ كافىرلار ئۈچۈن تەييارلانغان، ئىنسان ۋە تاشلار يېقىلغۇ بولغان دوزاختىن ساقلىنىڭلار.﴾(1)

﴿ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴾ يەنى ﴿ ئۇلار: «قۇرئاننى

---

(1)2-سۈرە بەقەرە 23 -، 24 -ئايەتلەر

مۇھەممەد ئۆزى توقۇپ چىققان» دېيىشەمدۇ؟ ئېيتقىنكى، «ئەگەر (بۇ سۆزۈڭلاردا) راستچىل بولساڭلار، ئاللاھتىن باشقا (ياردەمگە) چاقىرالايدىغانلىكى كىشىڭلارنى چاقىرىپ، قۇرئانغا ئوخشاش بىرەر سۈرىنى كەلتۈرۈپ بېقىڭلار». ﴿[1] ﴾ ﴿()

ئەگەر ئەرەبلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى «قۇرئان كەرىم» نى ئوتتۇرىغا چىقىرىشتا باشقىسىدىن ياردەم ئالغان، دەپ گۇمان قىلىدىغان بولسا، ئەلۋەتتە ئۇلارمۇ مۇسۇلمانلار بىلەن مۇنازىرىلىشىش ۋە ئۇلارنى مات قىلىش ئۈچۈن بولسىمۇ، باشقىلاردىن ياردەم سوراشقا تىرىشاتتى، چۈنكى ئۇلار ئەرەب تىلىنىڭ ئەدەبىياتىنى بىلىشتە ۋە ياردەم سوراشقا جۈرئەت قىلىشتا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كۈچلۈك ئىدى. ئۇلار «قۇرئان كەرىم» گە ئۇنىڭ بىرەر سۈرىسىنىڭ ئوخشىشىنى ئىجاد قىلىش ئارقىلىق تاقابىل تۇرۇشقا كۈچى يەتمىگەندىن كېيىن، تىل بىلەن قارشىلىق كۆرسىتىشنىڭ ئورنىغا تىغ بىلەن يەنى قىلىچ ۋە نەيزىلەر بىلەن قارشىلىق كۆرسىتىش يولىنى تاللىدى. بۇنىڭدىن ئىسپاتلاندىكى «قۇرئان كەرىم» نىڭ بالاغىتى ئۇلارنىڭ نەزىرىدىمۇ مىسلىسىز دەرىجىدە يۇقىرى ۋە ئۈستۈن ئىدى. نەتىجىدە ئەرەبلەر ئىككى چوڭ گۇرۇھقا ئايرىلدى، ئۇلارنىڭ بىرى: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈپ، «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئۇنىڭغا ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغۇچى مۇسۇلمانلار، يەنە بىرى: «قۇرئان كەرىم» نىڭ مۆجىزىسىگە ھەيران قالغان تۇرۇپ، ئۆزلىرىنىڭ باتىل دىنلىرىدىن ۋاز كېچەلمىگەن تەرسا مۇشرىكلار ئىدى.

---

(1)10-سۈرە يۇنۇس 38-ئايەت

«قۇرئان كەرىم» نىڭ خەۋەرلىرىنىڭ راستلىقىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

«قۇرئــان كەرىــم» نىــڭ كېلەچەكــتە بولــىدىغان ئىشــلار توغرىلىــق بەرگەن خەۋەرلىرىنىــڭ كېيىــنچە خەۋەر بېــرىلگەن بــويىچە ئەمەلــگە ئاشقانلىقىنىڭ دەلىللىرى كۆپ.

1 -﴿ لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴾ يەنى ﴿ ئــاللاھ پەيغەمبــرىگە، ھەق رەۋىشــتە، ھەقىقــي راســت چــۈش كۆرســەتتى. (ئــى مــۇھەممەد! ســەنۋە ســاھابىلىرىڭ) خــۇدا خالىســا (دۈشمەندىن) ئەمىن بولغان، (بەزىلىرىڭلار) باشلىرىڭلارنى چۈشۈرگەن ۋە (بەزىلىرىڭلار) قىرقىغان ھالدا، قورقماي چوقۇم مەسجىدى ھەرامغا كىرىسىلەر. ﴾[1]

بۇ ئىش ئەمەلىيەتتە خەۋەر بەرگەن بويىچە ئەمەلگە ئاشقان. بۇ ھەممىگە مەلۇم.

2 -﴿ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا ﴾ يەنى ﴿ ئاللاھ ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىنىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشنى ۋەدە قىلدى. ﴾[2]

---

(1)48-سۈرە فەتھ 27-ئايەت

(2)24-سۈرە نۇر 55 – ئايەت

ئاللاھ بۇ ۋەدىسىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتى ۋاقتىدىلا ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا باشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن ھەزرىتى ئەبۇ بەكرىنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە بۇ ۋەدىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى نەتىجىسىدە بەزى شەھەرلەر فەتھى قىلىنىپ، ئىسلام خەلىپىلىكىنىڭ ھاكىمىيەت دائىرىسى ئېچىگە كىردى، كېيىن ئىككىنچى خەلىپە ھەزرىتى ئۆمەرنىڭ دەۋرىدە بۇ فەتىھلەر تېخىمۇ كېڭەيدى، ئاندىن ئۈچىنچى خەلىپە ھەزرىتى ئوسماننىڭ دەۋرىدە فەتھى كېڭىيىپ شەرق ۋە غەرب مەملىكەتلىرىدە ئىسلام دىنىنىڭ نۇرى رەسمىي رەۋىشتە پارلاشقا باشلىدى. شۇنداق قىلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن چارەك ئەسىر ئۆتمەستىن ئاللاھنىڭ بۇ ھەق دىنى پۈتۈن دىنلارنىڭ ئۈستىدىن غەلىبە قىلدى. مۇسۇلمانلارمۇ ئاللاھنىڭ ۋەدىسى بويىچە قورقۇنچسىز ھالدا ئاللاھقا ئىبادەت قىلىدىغان بولدى.

3 -﴿ قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَى قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ ﴾ يەنى ﴿ سىلەر جەڭگىۋار بىر قەۋم بىلەن (ئۇرۇشۇشقا) چاقىرىلىسىلەر، ياكى ئۇلار (ئۇرۇشسىزلا) مۇسۇلمان بولىدۇ ﴾[1]

بۇ ئىشمۇ خەۋەر بېرىلگەن بويىچە ئەمەلگە ئاشقان.

4 -﴿ِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴾ يەنى ﴿ ئاللاھنىڭ ياردىمى ۋە غەلىبىسى كەلگەن ۋە ئاللاھنىڭ دىنىغا كىشىلەرنىڭ توپ -توپ بولۇپ كىرگەنلىكىنى كۆرگىنىڭدە، رەببىڭگە تەسبىھ ئېيتقىن، ھەمد ئېيتقىن ۋە ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلىگىن.﴾ [2] ﴿ ()

بۇ خۇشخەۋەر ئەمەلىيەتتە ئەمەلگە ئېشىپ مۇسۇلمانلار ھىجرىيەنىڭ 8 -يىلى مەككىنى فەتھى قىلدى. بۇ ۋاقىتتا كىشىلەر ئاللاھنىڭ دىنىغا توپ - توپ بولۇپ كىردى.

---

(1)48-سۈرە فەتھ 16-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

(2)110-سۈرە نەسر 1~3-ئايەتلەر

5 -﴿ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ﴾ يەنى ﴿ ئى مۇھەممەد! ئاللاھ سېنى كىشىلەرنىڭ زىيانكەشلىكىدىن ساقلايدۇ.﴾[1]

بۇ ۋەدىمۇ ئەمەلىيەتتە ئىشقا ئاشتى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قەست قىلماقچى بولغانلار شۇنچىلىك كۆپ بولغان بولسىمۇ، ئاللاھ ئۇنى ساقلىدى ۋە ھېچبىر سۇيىقەستكە ئۇچرىماستىن، ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىغا ئۇلاشتى.

6 -﴿ غُلِبَتِ الرُّومُ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَفِي بِضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ وَعْدَ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ يەنى ﴿ رۇملۇقلار يېقىن بىر جايدا يېڭىلدى، ئۇلار يېڭىلگەندىن كېيىن بىر قانچە يىل ئىچىدە يېڭىدۇ، ئىلگىرى ۋە كېيىن ھەممە ئىش ئاللاھنىڭ باشقۇرۇشىدىدۇر، بۇ كۈندە مۇئمىنلەر ئاللاھنىڭ بەرگەن ياردىمى بىلەن خۇشال بولىدۇ، ئاللاھ خالىغان كىشىگە ياردەم بېرىدۇ، ئاللاھ غالىبتۇر، (مۇئمىنلەرگە) ناھايىتى مېھرىباندۇر. ئاللاھ (ئۇلارنى غالىب قىلىدىغانلىقىنى) ۋەدە قىلدى. ئاللاھ ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلمايدۇ، لېكىن كىشىلەرنىڭ تولىسى (بۇنى) بىلمەيدۇ. ﴾[2]

بۇ ۋەدە خۇددى خەۋەر بېرىلگەن بويىچە ئەمەلگە ئاشتى، رۇملۇقلار ئىرانلىقلارغا يېڭىلگىنىدىن يەتتە يىل كېيىن، ئۇلارنى يەڭدى.

7 -﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾ يەنى ﴿ قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز چۈشۈردۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز. ﴾[3]

بۇ ئايەتتە ئاللاھ «قۇرئان كەرىم» نى كىشىلەرنىڭ بۇزۇشىدىن، ئۆزگەرتىشىدىن ۋە كەم -زىيادە قىلىۋېلىشىدىن ساقلايدىغانلىقىغا ۋەدە

---

(1) 5-سۈرە مائىدە 67-ئايەت
(2) 30-سۈرە رۇم 2~6-ئايەتلەر
(3) 15-سۈرە ھىجر 9 -ئايەت

قىلغان بولۇپ، ئەمەلىيەتتە ئاللاھنىڭ بۇ ۋەدىسى تا بۈگۈنگىچە ئەمەلگە ئېشىپ كەلمەكتە. بۇنىڭغا پۈتۈن دۇنيا ئىقراردۇر.

8 – ئاللاھ تائالا يەھۇدىيلار توغرىلىق مۇنداق دېگەن:﴿ قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآَخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴾ يەنى ﴿ ئۇلارغا: «ئەگەر ئاخىرەت يۇرتى (يەنى جەننەت) ئاللاھنىڭ قېشىدا (سىلەر گۇمان قىلغاندەك) باشقىلارغا ئەمەس،يالغۇز سىلەرگىلا خاس بولسا، (سىلەرنى جەننەتكە ئۇلاشتۇرىدىغان) ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىپ بېقىڭلار! (جەننەت بىزگىلا خاس دېگەن سۆزۈڭلاردا) راستچىل بولساڭلار» دېگىن. ئۇلار قىلغان يامان ئەمەللىرى سەۋەبلىك، ئۆلۈمنى ھەرگىزمۇ ئارزۇ قىلمايدۇ. ئاللاھ زالىملارنى ئوبدان بىلگۈچىدۇر﴾[1]

بۇ ئايەتنىڭ ئوخشىشى 62-سۈرە جۇمۇئەنىڭ 6-، 7-ئايەتلىرىدىمۇ كەلگەن. شۈبھىسىزكى، يەھۇدىيلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئەڭ دۈشمەن بولغان مەخلۇقلار ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئىنكار قىلىشتا باشقا كافىرلاردىن بەك ھېرىس ۋە بەك جىددىي ئىدى. شۇنداق تۇرۇپ ئۇلاردىن بىرەر كىشى ئۇنى يالغانغا چىقىرىش يۈزىسىدىن بولسىمۇ ئۆزىنىڭ ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىدىغانلىقىنى ئېيتقان ئەمەس. چۈنكى بۇ ئايەت ئۇلارنى شۇنداق قىلىشقا چاقىرغان ئىدى.

9 -﴿ وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴾ يەنى ﴿ بەندىمىز (مۇھەممەد)كە بىز نازىل قىلغان قۇرئاندىن شەكلەنسەڭلار، قۇرئانغا ئوخشاش بىرەر سۈرىنى مەيدانغا چىقىرىپ بېقىڭلار (قۇرئانغا تەئەررۇز قىلىشتا) ئاللاھتىن باشقا

---

(1)2-سۈرە بەقەرە 94-، 95-ئايەتلەر

ياردەمچىڭلارنىڭ ھەممىسىنى (ياردەمگە) چاقىرىڭلار، (قۇرئان ئىنسانىنىڭ سۆزى دېگەن گېپىڭلاردا) راستچىل بولساڭلار. ئەگەر مۇنداق قىلالمىساڭلار ــ ھەرگىزمۇ قىلالمايسىلەر ــ كاپىرلار ئۈچۈن تەييارلانغان، ئىنسان ۋە تاشلار يېقىلغۇ بولغان دوزاختىن ساقلىنىڭلار.﴾(1)

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ زامانىدىن باشلاپ كۈنىمىزگىچە كافىر ئەرەبلەر ئىسلام دەۋىتىنى يوق قىلىشقا ۋە «قۇرئان كەرىم» دىن بىرەر كەمچىلىك تېپىپ ئۇزلىرىنى ھەقلىق كۆرسىتىشكە شۇنچىلىك ھېرىسلىق تۇرۇپ، ئۇلاردىن بىرەرسى «قۇرئان كەرىم» گە ئوخشاش بىرەر سۈرە ئىجاد قىلىپ ئۇنىڭ بىلەن «قۇرئان كەرىم» گە تاقابىل تۇرۇشقا جۈرئەت قىلالىغىنى يوق. يۇقىرىدا بايان قىلىنغانلار ۋە «قۇرئان كەرىم» نىڭ باشقىمۇ خەۋەرلىرى «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئاللاھ تائالانىڭ سۆزى ئىكەنلىكىگە ئۈچۈق دالالەت قىلماقتا. چۈنكى ئاللاھ تائالانىڭ قانۇنى ئەزەلدىن شۇنداق جارى بولۇپ كەلگەنكى، يالغاندىن پەيغەمبەرلىك داۋاسى قىلغانلارنىڭ ئاللاھنىڭ نامىدىن ئېيتقان يالغان خەۋەرلىرى ھېچبىر زامان توغرا چىققان ئەمەس، بەلكى ئاللاھ ئۇلارنى رەسۋا قىلىپ، ئۇلارنىڭ يالغانچىلىقلىرىنى خەلقى ئالەمگە پاش قىلغان.

«قۇرئان كەرىم» دە بۇرۇنقى ئۈممەتلەرنىڭ ئىشلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ھالاكەتلىرى بايان قىلىنغان. شۇ ھەقىقەت ھەممىگە مەلۇمكى، مۇھەممەد ئەلەيهىسسالام يېزىشنى ياكى ئوقۇشنى ئۆگەنمىگەن، ئالىملار بىلەنمۇ ھەمسۆھبەتتە بولمىغان ساۋاتسىز پەيغەمبەر ئىدى. ئۇ بۇتلارغا چوقۇنىدىغان، ئىلىم ـ مەرىپەتتىن يىراق بولغان، ھەتتا بىرەر كىتابنىمۇ تونۇمايدىغان ۋە ئەقلىي ئىلىملەردىن بىرەر ئىلىمگىمۇ ئىگە بولمىغان جاھىل قەۋمنىڭ ئارىسىدا ئۆسۈپ يېتىلدى. ئۇ ئىلگىرىكى ھاياتىدا باشقىلاردىن تەلىم ئالغۇچىلىك ۋاقىت قەۋمىدىن ئايرىلغانمۇ ئەمەس. ئەھلى كىتابنىڭ كىتابلىرىدىكى بەزى قىسسىلەرنىڭ «قۇرئان كەرىم» گە

---

(1)2-بەقەرە سۈرىسى 23-، 24-ئايەتلەر

خىلاپ كېلىشى بولسا، ئەھلى كىتابلارنىڭ ھەقىقەتنى يوشۇرۇش ئۈچۈن ئۆز كىتابلىرىنى قەستەن ئۆزگەرتىۋەتكەنلىكى سەۋەبتىن ئىدى. چۈنكى ئۇلار بىز يۇقىرىدا بايان قىلغاندەك، ئۇ كىتابلارنىڭ ئەسلى نۇسخىسىنى ئاللىبۇرۇن يوقىتىپ قويغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ قولىدىكى ھازىرقى ئىككى ئەھدە كىتابلىرى ئۆزلىرىنىڭ چىن يېتىپ كېلىشتىكى ۋاستىلىرىنى يوقاتقاچقا، بۇ كىتابلار ۋەھىيلىك، ياكى ئىلھاملىق سۈپەتلەردىن يىراقتۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴾ يەنى ﴿ بۇ قۇرئان ھەقىقەتەن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىغا ئۇلارنىڭ ئىختىلاپ قىلىشقان نەرسىلىرىنىڭ كۆپىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ. ﴾[1]

«قۇرئان كەرىم» دە مۇناپىقلار (تىلىدا ئىمان ئېيتىپ، دىلىدا ئىشەنمىگۈچىلەر) نىڭ تۆرلۈك سىرلىرى پاش قىلىنغان. ئۇلار مەخپىي ھالدا ھەر تۆرلۈك ھىيلە-مىكىرلەر بىلەن مۇسۇلمانلارنىڭ زىيىنىغا ئىش ئېلىپ باراتتى. ئاللاھ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئۇلارنىڭ بۇ ئەھۋاللىرىنى بىر -بىرلەپ بىلدۈرۈپ تۇراتتى. مۇناپىقلارمۇ «قۇرئان كەرىم» نىڭ بۇ خەۋەرلىرىنى ئېتىراپ قىلاتتى. «قۇرئان كەرىم» يەنە يەھۇدىيلارنىڭ يوشۇرۇن ئەھۋاللىرىدىنمۇ خەۋەر بېرىپ تۇراتتى، ئۇلارمۇ «قۇرئان كەرىم» نىڭ بۇ خەۋەرلىرىنى ئىنكار قىلالمىغان.

«قۇرئان كەرىم» دە ئەرەبلەر كۆرۈپ باقمىغان ئومۇمىي ۋە خۇسۇسىي ئىلىملەر كەلگەن. ئۇنىڭدا: شەرىئەت ئىلىملىرى، ئەقلىيات ئىلىملىرى، ئازغۇنلارغا رەددىيە، تارىخ، ۋەز -نەسىھەت، ھېكمەتلەر، ئاخىرەت ئالەمگە مۇناسىۋەتلىك خەۋەرلەر، ئەدەپ-ئەخلاق ۋە باشقىلار بار بولۇپ، ھازىرقى كۆپلىگەن ئەھمىيەتلىك ئىلىملەر «قۇرئان كەرىم» دىن ئېلىنغان، ئۇلارنىڭ مۇھىملىرى ئەقىدە، شەرىئەت ئەھكاملىرى، ئەخلاق ئۆلچەملىرى ۋە باشقىلاردۇر.

---

(1) 27-سۈرە نەمل 76-ئايەت

«قۇرئان كەرىم» كۆپلىگەن ئىلىملەرنى ۋە مەسىلىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان چوڭ بىر كىتاب تۇرۇپ، ھەرخىل ئىختىلاپلاردىن ۋە زىتلىقلاردىن پۈتۈنلەي خالىدۇر. ئەگەر ئۇ ئاللاھتىن باشقىسىنىڭ سۆزى بولغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە ئۇنىڭدا كۆپلىگەن زىتلىقلار ۋە خاتالىقلار تېپىلغان بولاتتى. چۈنكى چوڭ ھەجىملىك كىتابلار ئادەتتە بۇنداق ئىشلاردىن خالىي بولالمايدۇ. «قۇرئان كەرىم» دە ئازراقمۇ ئىختىلاپ كۆرۈلمىگەچكە ئۇنىڭ چوقۇم ئاللاھنىڭ سۆزى ئىكەنلىكىگە ھېچ شۈبھىسىز يوقتۇر. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآَنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ﴾ يەنى ﴿ ئۇلار قۇرئان ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزمەمدۇ؟ ئەگەر قۇرئان (مۇشرىكلار بىلەن مۇناپىقلار گۇمان قىلغاندەك) ئاللاھتىن غەيرىنىڭ تەرىپىدىن بولغان بولسا، ئەلۋەتتە، ئۇنىڭدىن نۇرغۇن زىددىيەتلەرنى تاپقان بولاتتى. ﴾[1]

ئاللاھ تائالا يۇقىرىدا بايان قىلىنغان بۇ ئالامەتكە «قۇرئان كەرىم» نىڭ فۇرقان سۈرىسىدە مۇنداق ئىشارەت قىلىدۇ: ﴿ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ يەنى ﴿ ئېيتقىنكى، «ئۇنى ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى سىرنى بىلىپ تۇرىدىغان ئاللاھ چۈشۈردى.﴾[2]

چۈنكى ئۆزىنىڭ ئاجايىپ ئۇسلۇبى، ھەممىدىن ئۈستۈن بالاغىتى ۋە پاساھىتى، غەيبلەردىن خەۋەر بېرىشى، كۆپلىگەن ئىلىملەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇشى ۋە ئىختىلاپلاردىن، زىتلىقلاردىن خالىي بولۇشى بىلەن ئىنسانلارنى ھەيرانلىقتا قالدۇرغان بۇنداق ھەجىملىك بىر كىتاب پەقەت ھەممىنى ئوبدان بىلگۈچى، قۇدرەتلىك بىر زات (ئاللاھ) تەرىپىدىنلا كېلىدۇ!

---

(1)4-سۈرە نىسا 82-ئايەت

(2)25-سۈرە فۇرقان 6-ئايەت

«قۇرئــان كەرىــم» مەڭگۈلــۈك داۋام قىلىــدىغان مۆجىزىــدۇر. ئۇنىــڭ مۆجىزىسى دۇنيانىڭ ھەممە جايلىرىدا جارى بولغۇچىدۇر. چۈنكى ئـاللاھ تائــالا بــۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىــڭ مۆجىزىلىرىنىــڭ ئەكســىچە «قۇرئــان كەرىـم» نـى ئـۆزى ساقلاشـقا كېپىللىـك قىلغـان. بـۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىـڭ مـۆجىزىلىرى ئۇلارنىـڭ ھايـات ۋاقتىـدىلاجارى بولىـدىغان، ئـۇلار ئالەمـدىن ئۆتكەنـدىن كېيىن توختايدىغان ۋاقىتلىـق مـۆجىزىلەر ئىـدى. لـېكىن «قۇرئـان كەرىـم»نىـڭ مۆجىزىسـى ئـاللاھتىن چۈشـكەن ۋاقىتـتىن تـا ھـازىرغىچە بىـر خىــل داۋام قىلىــپ كەلــگەن ئــۆزگەرمەس ۋە مەڭگۈلــۈك مۆجىزىــدۇر. ئۇنىــڭ ئــېلان قىلغــان دۇئىيلــى ھــازىرغىچە كــۈچىنى ســاقلاپ كەلمەكــتە. دۇنيانىــــڭ ھەر قايســــى جــــايلىرى خۇداســــىزلار ۋە ھەر خىــــل دىــــن ۋە مەزھەپلەردىــــن بولغــــان ئىســــلام دۈشــــمەنلىرى بىــــلەن تولغــــان مۇشــــۇ دەۋرىمىزدىمـۇ ئۇلارنىـڭ ھېچبىـرى «قۇرئـان كەرىـم» نىـڭ ئوخشىشـىدىن بىرەر سۈرە ئىجاد قىلىـپ، «قۇرئـان كەرىـم» نىڭ دۇئىيلىغا تاقابىل تۇرۇشقا ۋە شــۇ ئــارقىلىق مۇســۇلمانلارنى مــات قىلىشــقا جــۈرئەت قىلالمــاي كەلمەكتە. بۇنىدىن كېيىنمۇ ئۇلار ھەرگىزمۇ بـۇ ئىشقا جۈرئەت قىلالمايدۇ. چۈنكى بـۇ مـۆجىزە ئاللاھنىـڭ ۋەدىسـىگە ئاساسـەن تـا قىيامەتكىچە شـۇنداق داۋام قىلىدۇ.

«قۇرئــــان كەرىــــم» نــــى ئوقۇغــــان كىشــــى قەتئىــــي چارچــــاش ھــــېس قىلمايـدۇ. ئــۇنى تىڭشــىغان كىشــىمۇ ئۇنىڭــدىن زېــرىكىش ھــېس قىلمايــدۇ. بەلكـى «قۇرئـان كەرىـم» نـى قايتـا – قايتـا، تەكـرار ئوقـۇش ئۇنىڭغا بولغـان مــۇھەببەت ۋە ئىخلاســنى ئاشــۇرىدۇ. «قۇرئــان كەرىــم» دىــن باشــقا ئــادەتتىكى ئەســەرلەر قانچىلىــك ئەدەبىــي ۋە قانچىلىــك قىزىقــارلىق بولســىمۇ ئـۇنى قـايتىلاپ ئوقـۇش كىشـىدە زېـرىكىش پەيـدا قىلىـدۇ. ئەممـا «قۇرئـان كەرىــم» ئــۇنى ئوقۇغــۇچىنى ۋە ئــاڭلىغۇچىنى ھــۇزۇر، ھــالاۋەت بىــلەن ئــۆزىگە تېخىمـۇ يېقىنلاشـتۇرىدۇ ۋە تارتىـدۇ. «قۇرئـان كەرىـم» نىـڭ بـۇ ھۇزۇر-ھـالاۋىتىنى «قۇرئـان كەرىـم» نىـڭ مەنىسىنى بىلمەيدىغان، بەلكـى ئەرەب تىلىـدىن ھـېچ نەرسـە بىلمەيـدىغان كىشـىلەرمۇ ھـېس قىلىـدۇ. مانـا بـۇ ئۇنىـڭ ئىلاھىـي كـالام ئىكەنلىكىنىـڭ ئىپادىسىدۇر. (مەسـىلەن: يېقىنقـى زامانـدا

قەشقەردە ياشىغان دىنى ئۆلىما ئابدۇرېشىت قارىھاجى «قۇرئان كەرىم» نى 10 مىڭ قېتىمدىن ئارتۇق ئوقۇپ تاماملىغان. __ جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى ژۇرنىلىدىن)

«قۇرئان كەرىم» نىڭ ئايەتلىرىنى يادلاش ناھايىتى ئاساندۇر. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقىقەتنى 54-سۈرە قەمەرنىڭ 17-، 22-، 32-، 40- ئايەتلىرىدە ﴿ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴾ يەنى ﴿ بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى يادلاش ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟ ﴾ دېگەن سۆزى بىلەن ئىپادە قىلغان. «قۇرئان كەرىم» نى يادلاش كىچىك بالىلار ئۈچۈن تېخىمۇ ئوڭايدۇر. ئۇلار قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ئۇنى يادلاپ بولىدۇ. «قۇرئان كەرىم» نى تولۇق يادلىغان قارىيلار دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدا كۆپ تېپىلىدۇ. ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى «قۇرئان كەرىم» نى ئۇنىڭ ئىبارە ۋە ھەرىكەلىرىنىڭ ھېچ بىرىدە خاتالىقسىز، كامىل ھالدا يېزىپ چىقىشقا ئىقتىدارلىقتۇر. ئەمما خىرىستىيانلار دۇنياسىدا ئىككى ئەھدە كىتابلىرىنىڭ ھەممىنى ئەمەس، بەلكى ئىنجىللاردىن بىرەرسىنى يادلىغان بىرەر كىشى ئەسلا تېپىلمايدۇ. «قۇرئان كەرىم» نىڭ بۇنداق يادلاشقا ئوڭاي بولغانلىقى ئاللاھنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممەتلىرى ئۈچۈن ئاتا قىلغان كاتتا نېمىتى ۋە «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئۆزگەرتىشلەردىن ساقلىنىپ قېلىشىنىڭ بىر ۋاسىتىسى ئىدى.

ئۈچ سوئال ۋە ئۇنىڭ جاۋابلىرى

بىرىنچى سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىسىنىڭ بالاغەت نۇقتىسىدىن بولغانلىقىنىڭ سەۋەبى نېمە؟

جاۋاب: بەزى مۆجىزىلەر ھەرقاچان شۇ زامان كىشىلىرىدە دەۋر سۈرگەن ۋە مەشھۇر بولۇپ ئۇچىغا چىققان نەرسىلەرنىڭ جىنسىدىن كېلىدۇ. چۈنكى ئۇلار شۇ نەرسىلەردە ئەڭ بىرىنچى سانالغان بولۇپ، شۇ زاماندىكى ئىنسانىيەتنىڭ ئىقتىدارى يەتكەن ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يەتكەن بولىدۇ. مۇنداق كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ تاقەت، ئىقتىدارىنىڭ سىرتىدا بولغان ئىشلارنى كۆرگەندە ئۇنىڭ چوقۇم ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن خارىقى ئادەت ئىش ئىكەنلىكىگە قايىل بولىدۇ. مەسىلەن: مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى پىرئەۋننىڭ سېھىرگەرلىرى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاسىسىنىڭ يىلانغا ئايلانغانلىقىنى كۆرگەندىن كېيىن، بۇ ئىشنىڭ سېھىر دائىرىسى ئىچىدىكى بىر ئىش ئەمەسلىكىنى ۋە ئۇنىڭ ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن مۇسا ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن مۆجىزە ئىكەنلىكىنى شۇ ھامان بىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتىدۇ.

ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا دوختۇرلۇق ئىلمى ئەڭ يۈكسەك دەرىجىدە تەرەققىي قىلغان ئىدى. بۇ زامان ئەھلىلىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرگەنلىكىنى، كورلارنىڭ كۆزلىرىنى ئاچقانلىقىنى كۆرۈپ بۇ ئىشلارنىڭ دوختۇرلۇق ئىلمىگە ئائىت ئىلىملەردىن ئەمەس، بەلكى ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن ئىسا ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن بىر مۆجىزە ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ ۋە ئۇنىڭ دىنىغا ئەگىشىدۇ.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا بولسا، ئىلمى بالاغەت ساھەسى دەۋر سۈرۈپ، ئۇ ئەڭ چېكىگە يەتكەن ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بۇ «قۇرئان كەرىم» بىلەن كەلگەندىن كېيىن، «قۇرئان كەرىم» ئۇلارنىڭ پۈتۈن ئاتاقلىق ئەدىب ۋە شائىرلىرىنى ھاڭ-تاڭ قالدۇردى ۋە تەبىئىي ھالدا ئۇنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن مۆجىزە

ئىكەنلىكى ئوتتۇرىغا چىقتى. ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرگەنلەر مۇسۇلمان بولۇپ، بەختكە ئېرىشتى. ئۇنىڭغا پەقەت تەرسا، مۇتەكەببىر ۋە جاھىللار ئىمان ئېيتمىدى.

ئىككىنچى سوئال: «قۇرئان كەرىم» نىڭ بىراقلا چۈشۈرۈلمەستىن پارچە-پارچە چۈشۈرۈلگەنلىكىنىڭ ھېكمىتى نېمە؟

جاۋاب: «قۇرئان كەرىم» نىڭ پارچە-پارچە چۈشۈرۈلگەنلىكىنىڭ ھېكمەتلىرى كۆپتۇر:

1 -مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئوقۇش ۋە يېزىشنى بىلمەيدىغان ساۋاتسىز بىر مىللەتنىڭ ئىچىدىن چىققان پەيغەمبەردۇر. «قۇرئان كەرىم» ئۇنىڭغا بىراقلا چۈشۈرۈلگەن بولسا، ئۇلارغا ئۇنى يادلاش قىيىن بولغان بولاتتى. ئۇنىڭ ئاز-ئازدىن، پارچە-پارچە چۈشۈرۈلگەنلىكى ئۇلارنىڭ ئەھۋالىغا ناھايىتى مۇناسىپ ئىدى. چۈنكى ساھابىلەر «قۇرئان كەرىم» نى تەدرىجىي ھالدا ئۆگەنگەن ۋە يادلىغان. «قۇرئان كەرىم» نى يادلاش ئىشى بۇ ئۈممەتتە شۇ بويىچە جارى بولۇپ كەلمەكتە.

2 -«قۇرئان كەرىم»نىڭ كۆپ ئايەتلىرى مۇئەييەن ھادىسە ۋە ۋەقەلىكلەر ھەققىدە بىرەر مۈشكۈلنى ھەل قىلىش، ياكى سوئالغا جاۋاب بېرىش، ياكى بىرەر ھۆكۈمنى ئوچۇقلاشتۇرۇش مەقسىتىدە چۈشكەن. ئەگەر «قۇرئان كەرىم» مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بىرلا ۋاقىتتا بىراقلا چۈشكەن بولسا، ئۇنىڭ چۈشۈشىدىكى مەقسەت ئوچۇقلاشمىغان بولاتتى. شۇڭا ئۇنىڭ پارچە-پارچە چۈشۈرۈلگەنلىكى قەلبلەردە ئەڭ تەسىرلىك ۋە مەقسەتنى ئايدىڭلاشتۇرۇشتا ئەڭ كۈچلۈك بولغان.

3 – ئاللاھ تائالا «قۇرئان كەرىم» نى بىر قېتىمدىلا چۈشۈرگەن بولسا، شەرىئەت ئەھكاملىرى ۋە باشقا بۇيرۇقلارنىڭ ھەممىسى مۇسۇلمانلارغا بىرلا ۋاقىتتا چۈشكەن بولاتتى، بۇنىڭ بىلەن ئۇلارغا ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە بىراقلا ئەمەل قىلىشنى باشلاش قىيىن كەلگەن بولاتتى. لېكىن «قۇرئان كەرىم» ئاز-ئازدىن، پارچە -پارچە چۈشۈرۈلگەچكە، ئەھكاملار ۋە بۇيرۇق-كۆرسەتمىلەر تەدرىجىي ھالدا

ئــاز -ئــازدىن بۇيرۇلغــان بولــدى، نەتىجــدە ئــۇلارنى قوبــۇل قىلىشــمۇ كىشىلەرگە ناھايىتى يېنىك تۇيۇلدى.

4 -«قۇرئـان كەرىـم»نىـڭ ئـاز -ئـازدىن چۈشۈرۈلۈشـى پەيغەمبەرنىـڭ جىبرىئىلنــى ئارقــا -ئارقــدىن كــۆرۈپ تۇرۇشــىنى تەقەززاقىلىــدۇ. چــۈنكى پەيغەمبەرنىـڭ قەلبـى جىبرىئـىل پەرىشتىنىڭ ئاللاھنىـڭ ئىزنـى بىلـەن بەرگەن روھــى مەدەتلىــرى ئــارقىلىق دىننــى دەۋەت قىلىــش ۋە قەۋمىنىــڭ ئازارلىرىغــا سەۋرلىك بولۇشقا كۈچلىنىپ تۇراتتى.

ئــۈچىنچى ســوئال: تەۋھىــد مەسىلىســىنىڭ، قىيــامەت ئەھۋالىنىــڭ، پەيغەمبەرلەر قىسسىلىرىنىڭ تەكرارلىنىشىنىڭ سەۋەبى نېمە؟

جـاۋاب: «قۇرئـان كەرىـم» دىكـى تەكرارلارنىـڭ كـۆپلىگەن پايـدىلىرى بار:

1 -تەكرار تەكىتنـى ئىپادىلەيدۇ، يەنـى بىـر مەسـىلىنىڭ كـۆپ قېتىم بايـان قىلىنىشى بۇ مەسىلىنىڭ ئەھمىيەتلىك ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ.

2 -«قۇرئــان كەرىــم» نىــڭ ئۈســتۈنلۈكى ئۇنىــڭ بــالاغىتى ئېتىبــارى بىلــەن بولغاچقــا، «قۇرئــان كەرىــم» ئەرەبلەرگە بــۇ ئېتىبــار بىلــەن دۇئېــل ئــېلان قىلغــان. قىسســىلەرنىڭ ۋە باشــقا مەســىلىلەرنىڭ تەكرارلىنىــپ كېلىشــى ئۆزىنىــڭ ئۈســتۈنلۈكىنى ســاقلاپ قالغــان ھالــدا ھەر قېتىمــدا ئوخشــاش بولمىغــان بىلــدۈرۈش ئۇچــۇن ئىــدى. چــۈنكى بالاغەتشۇناســلار ئۇنىــڭ خارىقى ئادەت ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ.

3 -پەيغەمــبەر ئەلەيھىســسالامنىڭ كــۆڭلى قەۋمىنىــڭ ئازارلىرىــدىن ھەمىشە سىقىلاتتى. ﴿ وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴾ يەنــى ﴿ بىــز ئۇلارنىــڭ سـۆزلىرىدىن يۈرىكىڭنىـڭ سـىقىلىدىغانلىقىنى ئوبـدان بىلىمىــز ﴾[1] ئــاللاھ ئۇنىــڭ ئەھۋالىغــا ۋە شــارائىتىغا ماسلاشــقان ھالــدا بــۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىــڭ قىسســىلىرىدىن بايــان قىلىــپ بېرىــش ئــارقىلىق ئۇنىـڭ كـۆڭلىگە تەسـەللى بېرەتتـى. ﴿ وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ

---

(1)15-سۈرە ھىجر 97-ئايەت

وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴾ يەنى ﴿ كۆڭلۈڭنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن، ساڭا پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرىنى بايان قىلىپ بېرىمىز، بۇ قىسسىلەر ھەقىقەتنى، مۇئمىنلەر ئۈچۈن ۋەز -نەسىھەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ﴾[1]

4 -كىشىلەر ئىسلام دىنىغا كىرىشكە باشلىغان ۋاقىتلاردا، مۇسۇلمانلارغا كافىرلار تەرىپىدىن ھەمىشە ئەزىيەتلەر كېلىپ تۇراتتى. ئاللاھ ئۇلارنى سەۋرچانلىققا يېتەكلەش ئۈچۈن «قۇرئان كەرىم» دىن ھەر بىر ئەھۋالغا مۇناسىپ ھالدا قىسسىلەرنى چۈشۈرۈپ تۇراتتى. چۈنكى بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ باشلىرىغا كەلگەن كۈلپەتلەر ۋە ئۇلارنىڭ بۇ كۈلپەتلەر ئالدىدا تىز پۈكمەستىن ئۆز ۋەزىپىلىرىنى ئورۇندىغانلىقى كېيىنكىلەرنىڭ مۇستەھكەم بولۇشلىرى ئۈچۈن چوڭ ئىبرەت ئىدى.

(1) 11-سۈرە ھۇد 120-ئايەت

تۆتىنچى باب

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر

ئىكەنلىكىنىڭ ئىسپاتلىنىشى

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ئىسپاتلايدىغان ئالتە ھەقىقەتنىڭ بايانى

بىرىنچى ھەقىقەت

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا مەيدانغا چىققان مۆجىزىلەر بولۇپ، بۇلار ئىككى تۈرگە بۆلۈنىدۇ:

بىرىنچى تۈرى: ئۆتمۈش ۋە كېلەچەككە ئائىت بولغان ئىشلار ھەققىدە بېرىلگەن خەۋەر بولۇپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆتمۈشتە بولۇپ ئۆتكەن ۋەقەلىكلەردىن بەرگەن خەۋەرلىرى ناھايىتى كۆپتۇر. ئۇ بىرەر كىتاب ئوقۇماستىن، ياكى بىرەر كىشىدىن تەلىم ئالماستىن تۇرۇپ، ئۆتمۈشتىكى ئۈممەتلەرنىڭ ۋەقەلىكلىرى، ئۇ زامانلاردا بولۇپ ئۆتكەن ھادىسىلەر، پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى ۋە پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغانلارنىڭ ئېچىنىشلىق ئاقىۋەتلىرى ھەققىدە ئىبرەتلىك بايانلارنى قىلغان. بۇ ھەقتە ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴾ يەنى ﴿ (ئى مۇھەممەد!) ئەنە شۇ (قىسسە) غەيبكە ئائىت خەۋەرلەردىندۇر، ساڭا ئۇنى ۋەھيي قىلدۇق، سەن ۋە سېنىڭ قەۋمىڭ بۇنىڭدىن ئىلگىرى ئۇنى بىلمەيتتى. ﴾[1] بەزى قىسسىلەرنىڭ بايانىدا «قۇرئان كەرىم» بىلەن ئەھلى كىتابلارنىڭ كىتابلىرى ئوتتۇرىسىدىكى بەزى ئوخشاشماسلىقلار ئۇلارنىڭ ئۆز كىتابلىرىنى ھەر زامان قەستەن ئۆزگەرتىپ كەلگەنلىكىنىڭ نەتىجىسى ئىدى. ئۇلارنىڭ كىتابلىرىنىڭ ساغلام ئەمەسلىكىنى ۋە «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئۇلاردىكى خاتالىقلارنى تۈزىتىدىغانلىقى ھەققىدە ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴾ يەنى ﴿ بۇ قۇرئان

---

(1) 11-سۈرە ھۇد 49-ئايەت

ھەقىقەتەن ئىسرائىل ئەۋلادىغا ئۇلارنىڭ ئىختىلاپ قىلغان نەرسىلىرىنىڭ كۆپىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ. ﴾[1]

كېلەچەككە ئائىت بولغان خەۋەرلەر ھەققىدە كەلگەن ھەدىسلەرمۇ ناھايىتى كۆپتۇر:

1-پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ساھابىلىرىغا مەككىنىڭ، قۇددۇسنىڭ،يەمەننىڭ، شام ۋە ئىراقنىڭ فەتھى قىلىنىدىغانلىقى، خەيبەرنىڭ ھەزرىتى ئەلى تەرىپىدىن فەتھى قىلىنىدىغانلىقى، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىرانلىقلار (پارسلار) بىلەن رۇملۇقلارنىڭ بايلىقلىرىنى غەنىمەت ئېلىپ ئۈلۈشىدىغانلىقى، ئىرانلىقلارنىڭ قىزلىرىنىڭ مۇسۇلمانلار ئۈچۈن خىزمەتچى بولىدىغانلىقى، ئىرانلىقلارنىڭ مەغلۇپ بولىدىغانلىقى، رۇملۇقلار (يەنى رىملىق پىرەنكلەر ۋە باشقا خىرىستىيانلار)نىڭ ئارقا ئارقىدىن مەغلۇپ بولۇپ ھالاك بولىدىغانلىقى توغرىسىدا ئالدىن خەۋەر بەرگەن، بۇ ئىشلار ئەمەلىيەتتە شۇ بويىچە ساھابىلارنىڭ ھايات ۋاقتىدىلا ئەمەلگە ئاشقان.

2-پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام پىتنىنىڭ (يەنى مۇسۇلمانلانىڭ بۆلۈنىشىنىڭ) ھەزرىتى ئۆمەر ئۆلمەستىن باش كۆتۈرمەيدىغانلىقى ھەققىدە ئالدىن خەۋەر بەرگەن. ئەمەلىيەتتە ھەزرىتى ئۆمەرنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىنلا پىتنە باشلانغان.

3-ھەزرىتى ئوسماننىڭ «قۇرئان كەرىم» ئوقۇپ ئولتۇرغان يېرىدە شەھىد قىلىنىدىغانلىقى، ھەزرىتى ئەلىنى شەقىيلەردىن بىرى ئۆلتۈرىدىغانلىقى، ئەممارنى ئىسيانكار گۇرۇھلارنىڭ ئۆلتۈرىدىغانلىقى ھەققىدە پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئالدىن خەۋەر بەرگەن بولۇپ، بۇ ئۈچ ساھابە خەۋەر بېرىلگەن بويىچە شەھىد قىلىنغان.

4-پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام سەقىف قەبىلىسىدىن بىر ئالدامچىنىڭ پەيغەمبەرلىك داۋاسى قىلىپ چىقىدىغانلىقى ۋە ھالاكەتلىك بىر ئادەمنىڭ چىقىدىغانلىقى ھەققىدە ئالدىن خەۋەر بەرگەن. ئەمەلىيەتتە سەقىف

---

(1)27-سۈرە نەمل 76-ئايەت

قەبىلىسىدىن بۇ قەبىلىنىڭ كاتتىسى پەيغەمبەرلىك داۋاسى قىلىپ چىقىپ كىشىلەرنى ئازدۇرۇشقا تىرىشقاندا ئۇنى بەسرە شەھىرىنىڭ ئەمىرى مۇسئەب ئىبنى زۇبەير ھىجرىيەنىڭ 67 -يىلى (مىلادىيەنىڭ 687 -يىلى) كۇفە شەھىرىدە ئۆلتۈرىدۇ. ئەمما ھالاكەتلىك ئادەم بولسا، ھىجرىيەنىڭ 95 -يىلى (مىلادىيەنىڭ 714 -يىلى) ئۆلگەن ھەججاج ئىبنى يۇسۇف ئەسسەقەفىي ئىدى. (بۇ ئادەم مۇسۇلمانلار ئارىسىدىن چىققان زالىم ھۆكۈمدار ئىدى. ئۇ ئىراققا ۋالىي بولغان ۋاقتىدا ناھەق ھالدا كۆپ قان تۆككەن. شۇڭا ئۇ تارىختا «زالىم ھەججاج» دەپ ئاتىلىپ كەلمەكتە. _ ت)

5 -پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇددۇس فەتھى قىلىنغاندىن كېيىن ۋابا كېسىلى تارقىلىدىغانلىقى ھەققىدە خەۋەر بەرگەن. ھەزرىتى ئۆمەرنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە قۇددۇس فەتھى قىلىنىدۇ ۋە ئارىدىن ئۈچ يىل ئۆتكەندىن كېيىن قۇددۇس شەھىرىدىن 20 كىلومېتىر يىراقلىقتا بولغان ئەمۋاس يېزىسىدا ۋابا كېسىلى تارقىلىپ 70 مىڭ ئادەم ھالاك بولىدۇ. بۇ ئىسلام تارىخىدا بىرىنچى قېتىم تارقالغان ۋابا ئىدى.

6 -پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەلھان ئەنسارىنىڭ قىزى ئۇممۇ ھەرامنىڭ باشقا مۇسۇلمانلار بىلەن بىرلىكتە ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش ئۈچۈن كېمىدە يۈرىدىغانلىقىدىن خەۋەر بەرگەن. ئەمەلىيەتتە ئۇ جورىسى ئۇبادە ئىبنى سامىت ۋە مۇسۇلمانلاردىن كۆپ كىشىلەر بىلەن بىرلىكتە قىبرىس ئارىلىنى فەتھى قىلىش يولىدا دېڭىزغا كىرىدۇ. ئۇ دېڭىزدىن چىقىپ ئۇلاغقا مىنىش ئالدىدا ۋاپات بولۇپ، شۇ جايغا دەفنە قىلىنىدۇ. بۇ ۋەقە ھىجرىيەنىڭ 27 -يىلى (مىلادىيەنىڭ 647 -يىلى) ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ (ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن) نىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە مۇئاۋىيەنىڭ باشچىلىقىدا بولغان ئىدى.

7 -پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ قىزى فاتىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئائىلىسىدىكىلەر ئىچىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەڭ ئاۋۋال يېتىشىدىغانلىقىدىن خەۋەر بەرگەن. دېگەندەك ئۇ ئاتىسىنىڭ ۋاپاتىدىن 6

ئـــاي كېـــيىن يەنـــى ھىجرىيەنىـــڭ 11 -يىلـــى (مىلادىيەنىـــڭ 632 -يىلـــى) رامىزان ئېيىدا ۋاپات بولغان.

8 -ھەسـەن ئىبنـى ئەلـى (پەيغەمبـەر ئەلەيھىسسـالامنىڭ نەۋرىسـى) نىـڭ ۋاسىتىسـى بىلـەن ئـاللاھ ئىككـى چـوڭ گۇرۇھنىـڭ ئارىسـىنى ئىسـلاھ قىلىـدۇ، دەپ پەيغەمــبەر ئەلەيھىســسالام خەۋەر بەرگەن. ئەمەلىيەتتىمــۇ ھەزرىتــى ھەســەن ئاتىســىنىڭ ۋاپاتىــدىن كېيىن ھىجرىيەنىـڭ 40 -يىلـى خەلىـپە بولـۇپ سـايلىنىدۇ. ئـۇ خەلىـپە بولـۇپ 7 ئايـدىن كېـيىن، مۇسـۇلمانلارنىڭ ئۆزئـارا ئۇرۇشـلىرىنى ياقتۇرمىغـانلىقى ئۈچـۈن خەلىپىلىكـتىن چۈشـۈپ، ئـورنىنى مۇئـاۋىيەگە ئۆتكـۈزۈپ بېرىـدۇ. بۇنىـڭ بىلـەن شـام ۋە ئىـراق ئەھلىنىـڭ ئۆزئـارا زىـددىيەتلىرىنى ئـاللاھ ئىسـلاھ قىلىـپ، ئۇلارنى بىرلەشتۈرىدۇ. بـۇ يىل «بىرلىك» يىلى دەپ ئاتىلىپ، تارىخقا يېزىلىدۇ.

9 -پەيغەمـــبەر ئەلەيھىســـسالام (ئۆزىنىـــڭ نەۋرىســـى) ھۈســـەيىن رەزىيەللاھـۇ ئەنھۇنىـڭ تەففـى (فـۇرات دەرياسـىنىڭ ئەتراپىغـا جايلاشـقان ۋە كۇفە شـەھرىنىڭ بىـر ناھىيەسـى، ھازىر كەربـالا دەپ ئاتىلىـدىغان جـاي) دا ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىـدىن خەۋەر بەرگەن. ئەمەلىيەتتىمــۇ بــۇ ئىــش خەۋەر بېرىلگەن بويىچە بولغان.

10 -پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىجـاز (مەككە) زېمىنىـدىن بىـر ئوتنىـڭ چىقىـدىغانلىقى ۋە بـۇ ئوتنىـڭ شولىسـى بەسـرە شـەھرىدىكى تۆگىلەرنىـڭ بويـۇنلىرىنى يورۇتىـدىغانلىقى ھەققىـدە خەۋەر بەرگەن. ھىجرىيەنىـڭ 654 -يىلـى جامادىيەلئـاخىر (قەمەرىـيە 6-ئـاي) دا مەدىـنىگە يېقىن بولغـان بىـر جايـدا چـوڭ كۆلەملىـك بىـر ئـوت يانىـدۇ. بـۇ ئوتنىـڭ چوڭلۇقىـدىن مەدىـنە خەلقى ئۆزلىرىنى ھـالاك بولىدۇق، دەپ گۇمـان قىلىشـىدۇ. بـۇ ئـوت ئـاخىرى رەجەب (قەمەرىـيە 7-ئـاي) نىـڭ 27 -كـۈنى ئۆچىدۇ. بـۇ ئوتنىـڭ ۋەقەلىكـى تـارىخ كىتابلىرىـدا قەيـت قىلىنغانـدۇر. بـۇ مـاۋزۇدا مەخسـۇس كىتـابلارمۇ يېزىلغـان. بۇخـارى ۋە مۇسـلىملار بـۇ ۋەقە بولۇشـتىن 400 يىـل بـۇرۇن ئـــۇنى پەيغەمـــبەر ئەلەيھىســـسالامنىڭ ھەدىســـىگە ئاساســـلىنىپ، ئـــۆز ئەسەرلىرىدە قەيت قىلغان.

ئىككىنچى تۈرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا ئەمەلگە ئاشقان مۆجىزىلەر (خارىقى ئادەت ئىشلار) بولۇپ، ئىسلام بۇ ئىشلارنىڭ سانىنى 100 دىن ئارتۇق، دەپ قەيت قىلغان. تۆۋەندە ئۇنىڭ بەزىسىنى بايان قىلىمىز:

1 -ئىسرا ۋە مىئراج

ئىسرا __ ئاللاھنىڭ كېچىدە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى مەسجىدى ھەرامدىن مەسجىدى ئەقساغا ئېلىپ بارغانلىقى، مىئراج__ ئۇنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ يەنە قايتۇرۇپ كەلگەنلىكى دېمەكتۇر. (ت)

ئاللاھ تائالا «قۇرئان كەرىم» دە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آَيَاتِنَا ﴾ يەنى ﴿ ئاللاھ (بارچە نۇقساندىن) پاكتۇر، ئۇ (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) قۇدرىتىمىزنىڭ دەلىللىرىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن، بەندىسىنى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى) بىر كېچىدە مەسجىدى ھەرامدىن ئەتراپىنى بەرىكەتلىك قىلغان مەسجىدى ئەقساغا ئېلىپ كەلدى. ﴾[1] ﴿ ﴾() شۈبھىسىزكى، ئىسرا ۋە مىئراجدىن ئىبارەت بۇ ۋەقەلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئويغاق ھالىتىدە جىسمى ۋە روھى بىلەن بىرلىكتە ئەمەلگە ئاشقان. چۈنكى ئايەتتىكى «بەندىمىز» سۆزى جىسىم ۋە روھ ئىككىسىنىڭ بىرلەشكىنىگە قوللىنىلىدۇ. شۇڭا كافىرلار بۇ ئىشنى ئېھتىمالدىن يىراق سانىغانلىقتىن ئۇنى ئىنكار قىلغان. ئەگەر بۇ ئىش جىسىم بىلەن روھنىڭ بىرلىكتە ۋە ئۇنىڭ ئويغاق ھالىتىدە بولمىغان بولسا، كافىرلارنىڭ ئېھتىمالدىن يىراق سانىشىغا سەۋەب بولمىغان بولاتتى. چۈنكى چۈشتە كۆرگەن ئىشلار يىراق سانالمايدۇ ۋە ئىنكار قىلىنمايدۇ. ئادەتتە بىر كىشى چۈشىدە شەرق بىلەن غەربلەردە ئۇچقانلىقىنى داۋا قىلسا ئۇنى ھېچكىم ئىنكار قىلمايدۇ. ئىسرا ۋە مىئراجنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئويغاقلىقىدا ئۇنىڭ جىسمى ۋە روھى بىلەن بىرلىكتە بولغانلىقى ئەقلىي ۋە نەقلىي دەلىللەر ئارقىلىق ئىسپاتلانغان مەسىلىدۇر. ئەقلىي جەھەتتىن شۇڭا ئۇنى مۆجىزە دەيمىز. چۈنكى

(1)17-سۈرە ئىسرا 1 -ئايەتنىڭ بىر قىسمى

مۆجىزە ئادەتتە كىشىلەرنىڭ ئادىتىگە خىلاپ ھالدا ئىشقا ئاشقان ئاجايىپ ئىشلاردۇر. ئاللاھ بۇنداق مۆجىزىلەرنى يارىتىشقا ئەلۋەتتە قادىردۇر. ئەمما نەقلىي جەھەتتىن، جىسمىنىڭ ئاسمانغا چىقىشى يىراق سانىلىدىغان ئىش ئەمەس، چۈنكى ئەھلى كىتابلارنىڭ كىتابلىرىدىمۇ بۇنداق خەۋەرلەر ئۇچرايدۇ. مەسىلەن: «ئەخنۇخ (يەنى ئىدرىس پەيغەمبەر) ئاللاھ بىلەن يۈردى، ئاندىن ئۇ كۆرۈنمىدى، چۈنكى ئاللاھ ئۇنى ئېلىپ كەتكەن.» (تەۋرات «يارىتىلىش» 5: 24) بۇ تېكىست ئىدرىس ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاسمانغا تىرىك ھالىتىدە چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ. خىرىستىيانلارمۇ ئىسا ئەلەيھىسسالام ھەققىدە، ئىسا ئۆلتۈرۈلۈپ دەپنە قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇ قەبرىسىدىن تىرىلىپ تۇردى، ئاندىن ئاسمانغا چىقىپ ئاتىسىنىڭ يېنىدا ئورۇن ئالدى، دەپ ئېتىقاد قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسرا ۋە مىئراجىغا ئەقلىي ۋە نەقلىي جەھەتتىن ئىنكار قىلىشىغا ھەرگىزمۇ ئورۇن يوقتۇر.

2 ـ ئاينىڭ يېرىلغانلىق مۆجىزىسى

ئاللاھ تائالا «قۇرئان كەرىم» دە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴾ يەنى ﴿ قىيامەت يېقىنلاشتى، ئاي يېرىلدى.﴾[1] سەھىھ ھەدىسلەرمۇ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۈچۈن ئاينىڭ يېرىلغانلىقىنى سۆزلەيدۇ. دېمەك، بۇ ھادىسىنىڭ بولغانلىقى «قۇرئان كەرىم» ۋە «ھەدىس شەرىف» لەر ئارقىلىق ئىسپاتلانغان. خىرىستىيان ئالىملىرىنىڭ بۇ ھادىسە توغرىلىق قىلغان ئەڭ كۈچلۈك شۈبھىسى شۇكى، ئەگەر بۇ ھادىسە ئەمەلىيەتتە بولغان بولسا، ئۇنىڭ بولغانلىقىنى يەر شارى ئەھلى بىلگەن بولاتتى ۋە دۇنيادىكى ئاجايىپ ئىشلار تارىخىغا كىرگەن بولاتتى. بۇ شۈبھە بىزنىڭ نەزىرىمىزدە ھېچقانداق كۈچكە ئىگە بولمىغان بىر شۈبھەدۇر، دەيدۇ. ئۇنىڭ جاۋابى مۇنداق:

1 ـ نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە يۈز بەرگەن تۇپان بالاسىمۇ ئالاھىدە مەشھۇر ۋە چوڭ بىر ۋەقەلىك ئىدى. تۇپان بالاسى دۇنيانىڭ

---

(1)54-سۈرە قەمەر 1 ـئايەت

ھەممە جايلىرىدا ئورتاق بولغان. «قۇرئان كەرىم» نىڭ بايانىدىن بۇرۇنمۇ تەۋرات «يارىتىلىش» 71~81-بابلىرىدا تۇپان بالاسى بايان قىلىنغان. لېكىن ھىندىستان، پارس، جۇڭگو ۋە كالكۇتتا بۇددىستلىرى بۇ ھادىسىنىڭ بولغانلىقىنى پۈتۈن جىنى بىلەن ئىنكار قىلىدۇ. غەرب خىرىستىيانلىرىمۇ بۇ ھادىسىنى ئىنكار قىلىدۇ ۋە ئۇنى بايان قىلغانلارغا مەسخىرە بىلەن كۈلىدۇ. خىرىستىيان ئالىملىرى شەرق بۇددىستلىرىنىڭ تۇپان بالاسىنى ئىنكار قىلىشلىرىغا، ئۆز دىنداشلىرىدىن بولغان غەرب خىرىستىيانلىرىنىڭ بۇ ۋەقەلىكىكە مەسخىرە بىلەن قاراشلىرىغا رازى بولامدۇ؟

2 -يۇشەئ ئەلەيھىسسالام ئۈچۈن كۈن تۇتۇلغانلىقى تەۋرات «يەشۇئ» 10: 12 -، 13 -تېكىستلەردە قەيت قىلىنغان. ئەھلى كىتاب تارىخچىلىرى ۋە مۇپەسسىرلىرى يۇشەئ ئۈچۈن 24 سائەت كۈن تۇتۇلغانلىقىنى بايان قىلىدۇ. بۇ چوڭ ھادىسە مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 1450 -يىلى بولغان. بۇنداق چوڭ ھادىسىنى پۈتۈن دۇنيا ئەھلىنىڭ كۆرۈشى كېرەك ئىدى. چۈنكى كۈن تۇتۇلغاندا كۈندۈز بولغان بەلۋاغلاردا ئاسماننىڭ بۇلۇتلۇق بولۇشىمۇ كىشىلەرنى بۇ ھادىسىنى كۆرۈشتىن توسالمايدۇ. شۇنىڭدەك، كۈن تۇتۇلغان ۋاقىتتا كېچە بولغان بەلۋاغلاردىكى كىشىلەرمۇ كېچىنىڭ 24 سائەت ئۇزارغىنىدىن بۇ ھادىسىنى بىلمەي قالمايدۇ. ئەھۋال شۇنداق تۇرۇپ ھىندىستان، پارس ۋە جۇڭگو بۇددىستلىرى بۇ ھادىسىنى ئىنكار قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ تارىخلىرىمۇ بۇنى بايان قىلمايدۇ. ياۋروپالىقلار بولسا بۇ ۋەقەلىكنى بولغان دەپ ئىشەنگۈچىلەرگە مەسخىرە بىلەن كۈلىدۇ. خىرىستىيانلار ئۆز كىتابلىرىدا قەيت قىلىنغان بۇ ھادىسىگە شەرق بۇددىستلىرىنىڭ ئىنكار قىلىشىغا ۋە ئۆز قەۋملىرىنىڭ ئۇنى مەسخىرە قىلىشىغا رازى بولۇپ تۇرامدۇ؟

3 -ئىنجىل «مەتتا» 27: 51~53-تېكىستلەردە ئۇلارنىڭ گۇمانىغا كۆرە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ كىرىستا ئۆلتۈرۈلگىنىدىن كېيىنلا يۈز بەرگەن ھادىسىلەرنى بايان قىلغان. بۇ ھادىسىلەردىن ئىبادەتخانىنىڭ يىرىلغانلىقى، يەر تەۋرىگەنلىكى، تاشلارنىڭ پارچىلانغانلىقى،

قەبرىلەرنىڭ ئېچىلغانلىقى، ئۆلۈغلارنىڭ قەبرىلىرىدىن چىققانلىقى،
ئۇلارنىڭ قۇددۇسقا كىرگەنلىكى، ئۇلارنى كۆپ كىشىلەرنىڭ كۆرگەنلىكى
قاتارلىق __ بۇ ھادىسىلەرنىڭغۇ ھەممىسى يالغان __ ھادىسىلەر
رىملىقلارنىڭ ۋە يەھۇدىيلارنىڭ كىتابلىرىدا يوق. بەلكى ئىنجىل
«يۇھەننا» دىمۇ يوق. ئەمما ئىنجىل «ماركوس» ۋە«لۇقا» لاردا پەقەت
ئىبادەتخانىنىڭ يېرىلغانلىقىلا قەيت قىلىنغان. شۇڭا بەزى خىرىستىيانلار
بۇ ۋەقەلەرنىڭ بولغانلىقىنى ئىنكار قىلىپ «بەلكى مەتتا چۈشىدە شۇنداق
كۆرگەن بولۇشى كېرەك» دەپ ئۇنى مەسخىرە قىلغان. «لۇقا»دىكى
تېكىستتىن ئىبادەتخانىنىڭ يېرىلغانلىقىنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆلۈمىدىن
بۇرۇن بولغانلىقى مەلۇم بولىدۇ. ئەمما«مەتتا» ۋە «ماركوس»نىڭ
تېكىستلىرىدىن بۇ ھادىسىنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن
بولغانلىقى مەلۇم بولىدۇ. خىرىستىيان ئالىملىرى بۇ زىتلىقلارنى قانداق
يول بىلەن ھەل قىلالايدۇ؟!

4 -ئىنجىل «مەتتا» 3: 16 -، 17، «ماركوس» 1: 10 -، 11،
«لۇقا» 3: 21 -، 22 -تېكىستلىرىدە چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيا ئىسانى
ئوردۇن دەرياسىدا چۆمۈلدۈردى. ئىسا سۇدىن چىققان ۋاقتىدا ئاسمان
يېرىلدى ۋە ئېچىلدى، ئۇنىڭغا مۇقەددەس روھ كەپتەر سۈرىتىدە كېلىپ
قوندى. ئاندىن ئاسماندىن بىر ئاۋاز كېلىپ «بۇ مېنى شاھ قىلغان ئۇلۇغ
زاتنىڭ ئوغلى» دېيىلدى، دەپ قەيت قىلىنغان. ئاسماننىڭ يېرىلغانلىقى ۋە
ئېچىلغانلىقى كۈندۈزدە بولغان ئىكەن، ئۇنى پۈتۈن دۇنيا ئەھلى كۆرۈشى
كېرەك ئىدى. شۇنىڭدەك، ئاسماندىن كەلگەن ئاۋازنى ئاڭلاش ئۇ
يەردىكى كىشىلەردىن بىرسىگە خاس بولماستىن، بەلكى كۆپ
كىشىلەرنىڭ بۇ ئاۋازنى ئاڭلىشى مۇمكىن ئىدى ۋە تارىخلاردا يېزىلىشى
زۆرۈر ئىدى. ھالبۇكى شۇ زاماننىڭ تارىخچىلىرىدىن ھېچبىر كىشى بۇ
ۋەقەنى يازمىغان. پەقەت ئۈچ ئىنجىلدىلا بۇ ۋەقە يېزىلغان. شۇڭا بۇ ئىش
ياۋروپالىقلارنىڭ كۈلكىسىگە قالغان، ئۇلار: ئاسماندىن چۈشكەن كەپتەر
يەنە ئاسمانغا قايتىپ كەتكەنمۇ؟ ياكى ئۇنى بىرسى تۇتۇۋالغانمۇ؟
ئاسماننىڭ يېرىلغانلىقى قانچە ۋاقىت داۋام قىلغان؟ بۇ ئىشنى پۈتۈن

ئىنسانلار كۆرگەنمۇ؟ نېمە ئۈچۈن «مەتتا» بۇ ئىشنى بايان قىلمىغان؟ دېگەن سوئاللارنى قويغان. خىرىستىيان ئالىملىرى بۇنىڭغا نېمە دەپ جاۋاب بېرەلەيدۇ؟ بۇنداق بولغان ئىكەن، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئايىنىڭ يېرىلغانلىق مۆجىزىسىنى ئىنكار قىلىش ھەقسىزلىقتۇر.

3 ـ ئاز سۇنىڭ كۆپەيگەنلىك مۆجىزىسى

ئاز سۇنىڭ كۆپىيىشىدىن ئىبارەت بۇ مۆجىزە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كۆپ قېتىم سادىر بولغان. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «بىز مەدىنىنىڭ بازارلىرىدا ئىدۇق، ناماز ئەسىرنىڭ ۋاقتى كىردى، كىشىلەر تاھارەت ئېلىش ئۈچۈن سۇ ئىزدەپ تاپالمىدى، بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىچىدە ئازراق سۇ بولغان بىر قاچىغا قولىنى تىقتۇردى، بارماقلىرىنىڭ ئارىسىدىن سۇ ئېتىلىپ چىقىشقا باشلىدى، ئاندىن كىشىلەر بۇ سۇدىن ئارقا ـ ئارقىدىن تاھارەت ئېلىشتى.» (بۇخارى رىۋايىتى)

جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «كىشىلەر ھۇدەيبىيە كۈنى قاتتىق ئۇسساپ كېتىشتى، ئۇلارنىڭ يېنىدا سۇ يوق ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا كىچىك بىر قاچىدا ئازراق سۇ قالغان بولۇپ، ئۇنىڭغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىنى تىقتۇردى، سۇلار ئۇنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئارىسىدىن بۇلاقتەك ئېتىلىپ چىقىشقا باشلىدى، ھەممە كىشى شۇ سۇدىن ئىچىشتى، ئۇلارنىڭ سانى 1400 كىشى ئىدى.» (بۇخارىۋە مۇسلىم رىۋايىتى) يەنە جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «بەۋات غازىتىدا كىشىلەر سۇسىز قالدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىر قاچا كەلتۈرۈلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا قولىنى سېلىپ تۇرۇپ ھەممىمىزنى ئۇنىڭدىن تاھارەت ئېلىشقا ۋە ئىچىشكە بۇيرىدى، ئۇنىڭدىن چىققان سۇدىن ھەممە كىشى پايدىلاندى، ھەتتا بىرمۇ كىشى سۇسىز قالمىدى، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىنى قاچىدىن تارتتۇردى، قاچا يەنە تولغان ھالدا قالدى.» (بۇخارى رىۋايىتى) ئۇنىڭدىن باشقا مۇئاز، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب ۋە ئۇمران ئىبنى

ھۇسەيىن رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملارمۇ بۇ ماۋزۇدا ھەدىسلەرنى رىۋايەت قىلغان.

4 -ئاز تاماقنىڭ كۆپ كىشىنى تويغۇزغانلىق مۆجىزىسى

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىر قانچە تال ئارپىنى ئېلىپ كېلىۋىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ بىلەن 80 كىشىنى تويغۇزدى.» (مۇسلىم رىۋايىتى) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «خەندەك غازىتى بولغان كۈنى مەن بىرسا (يەنى 3 كىلو) ئارپىنى ئەزدىم ۋە كىچىك بىر قوزىنى سويۇپ بىر قازاندا پۇشۇردۇم، ئاندىن بۇلارنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئېلىپ كېلىۋىدىم، ئۇ ئارپىغا ۋە قازانغا بەرىكەت تىلەپ دۇئا قىلدى، بۇنىڭ بىلەن مىڭدىن كۆپ كىشى ئۇنىڭدىن غىزالىنىپ تويدى.» (بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى) ئەنەس رەزىيەللاھۇئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەپكە ئۆيلەنگەن كۈنى مېنىڭ كىشىلەرنى زىياپەتكە چاقىرىشىمنى بۇيرىدى، ھەتتا بۇ ئۆي ئادەمگە لىق تولدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا كىچىك بىر قاچىنى ئېلىپ كەلدى، ئۇنىڭ ئىچىدە ئازراق خورما بار ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ قاچىنىڭ ئاغزىنى ئۈچ بارمىقى بىلەن تۇتۇپ تۇردى ۋە كىشىلەر ئۇنىڭدىن تويغۇچە غىزالاندى، ئاندىن قولىنى قاچىدىن تارتىۋىدى، قاچا بۇرۇنقى ھالىتى بويىچە قالدى.» (مۇسلىم رىۋايىتى)

ئەبۇ ئەييۇب ئەنسارى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەبۇ بەكرىگە يەتكۈدەك تاماق تەييارلاپ بۇ ئىككىسىنى چاقىرغان ئىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەنسارلارنىڭ كاتتىلىرىدىن 30 كىشىنى بىرگە چاقىرىشىمنى بۇيرىدى، ئۇلار كېلىپ غىزالىنىپ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، يەنە ئاتمىش كىشىنى چاقىرىشىمنى ئېيتتى، ئۇلارنىمۇ چاقىردىم، ئۇلارمۇ كېلىپ غىزالىنىپ چىقىپ كەتتى. ئاندىن يەنە يەتمىش ئادەمنى چاقىردۇق، ئۇلارمۇ غىزالىنىپ كەتتى. يەنە بىر قانچە كىشىنى چاقىردۇق، ئۇلارمۇ غىزالىنىپ

چىقىپ كەتتى، نەتىجىدە مىنىڭ بۇ ئىككى كىشىلىك تامىقىمدىن 180 كىشى غىزالاندى.» (بۇخارىۋە مۇسلىم رىۋايىتى) ئۇنىدىن باشقا بۇ ماۋزۇدا سەمۇرە ئىبنى جۇندۇب، ئابدۇرەھمان ئىبنى ئەبۇبەكرى، سەلمە ئىبنى ئەكۋان، ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملاردىنمۇ ھەدىسلەر رىۋايەت قىلىنغان.

5 -دەرەخلەرنىڭ سۆزلىگەنلىكى ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بەرگەنلىكى مۆجىزىسى

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «بىر ئەرابىي ئىمانغا دەۋەت قىلىنغاندا، ئۇ ئەرابىي پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: "سىنىڭ دېگەنلىرىڭنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە كىم گۇۋاھ بولالايدۇ؟" دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام "بۇ دەرەخ گۇۋاھ بولىدۇ" دېۋىدى، ھېلىقى دەرەخ ئەرابىنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ كېلىپ، "مەن ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن" دەپ ئۈچ قېتىم قايتىلاپ گۇۋاھلىق بەردى ۋە ئاندىن قايتىپ يەنە ئۆز ئورنىغا كېلىپ تۇردى.» (بۇخارى رىۋايىتى)

جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ھاجىتى ئۈچۈن بىر خالى جايغا باردى ۋە ئۆزىنى دالدا قىلىشقا بىر نەرسە تاپالمىدى، بۇۋاقىتتا ۋادىنىڭ بويىدىكى ئىككى دەرەخنىڭ شېخىنى تۇتۇپ تۇرۇپ "ماڭا ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن بويسۇنۇڭلار!" دېۋىدى، بۇ دەرەخلەرنىڭ بىرى ئۇنىڭ ئارقىسىدىن خۇددى تۆگە ئۆز ئىگىسىنىڭ ئارقىسىدىن يۈرگەندەك مېڭىپ كەلدى، باشقا بىرىمۇ شۇنداق كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا "ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن مېنى دالدا قىلىڭلار" دېدى ۋە ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەتراپىنى ئورىۋالدى. ئۇ ھاجىتىنى تۈگەتكەندىن كېيىن بۇ ئىككى دەرەخ قايتىپ ئۆز ئورنىغا بېرىپ ئورۇن ئالدى.» (مۇسلىم رىۋايىتى)

ئون ساھابىنىڭ بىردەك رىۋايىتىدە مۇنداق كەلگەن، «مەدىنىدىكى پەيغەمبەر مەسجىدىنىڭ ئۈستى خورما ياغاچلىرى بىلەن تۇرغۇزۇلغان

ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە ئوقۇغاندا بۇ ياغاچلاردىن بىرىگە يۆلىنىپ تۇرۇپ خۇتبە ئوقۇيتتى، مەسجىدكە مۇنبەر ياسالغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەردە تۇرۇپ خۇتبە ئوقۇيدىغان بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەردە خۇتبە ئوقۇۋاتقان بىر كۈنى بۇ ياغاچتىن خۇددى تۆگىنىڭ ئاۋازىغا ئوخشاپ كېتىدىغان بىر خىل يىغا ئاۋازى چىقىشقا باشلىدى. بۇ ياغاچ ئەمەلىيەتتە يىغلىغان ئىدى. مەسجىدتىكى ساھابىلەرمۇ بۇنى ئاڭلاش بىلەن قاتتىق يىغا-زارە قىلىشىپ كەتتى. ئاخىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ياغاچقا قولىنى قويغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ يىغىسى توختىدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدىكى: بۇ ياغاچ ئۇنىڭغا يۆلىنىپتۇرۇپ ئوقۇلىدىغان ئاللاھنىڭ زىكرىدىن مەھرۇم قالغانلىقى ئۈچۈن يىغلىدى، ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، ئەگەر مەن ئۇنى تۇتمىغان بولسام، ئۇ تا قىيامەتكىچە يىغلايتتى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ياغاچنى مۇنبەرنىڭ ئاستىغا كۆمۈشنى ئەمر قىلدى ۋە شۇنداق قىلىندى.» (بۇخارىۋە مۇسلىم رىۋايىتى)

6 -بۇتلارنىڭ ئۆرۈلگەنلىك مۆجىزىسى

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ، «كەبىنىڭ ئىچىدە تاشتىن ياسالغان 360 بۇت بار ئىدى، مەككە فەتھى قىلىنغان يىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەبىگە كىرىپ، قولىدىكى ھاسىسى بىلەن ئىشارەت قىلغان ھالدا: "ھەقىقەت (يەنى ئىسلام) كەلدى، باتىل (يەنى كۇفرى) يوقالدى. باتىل ھەقىقەتەن ئوڭاي يوقىلىدۇ." دېگەن ئايەتنى ئوقۇشقا باشلىدى، ھاسا قايسى بۇتقا قارىتىلسا شۇ بۇت دوملاپ چۈشۈشكە باشلىدى. ئاخىرى شۇنداق قىلىپ ھەممە بۇتلار يۈزىچە يەرگە چۈشۈپ تۈگىدى، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ بۇتلارنى ئېلىپ چىقىپ كېتىشكە ئەمر قىلدى.» (بۇخارىۋە مۇسلىم رىۋايىتى)

7 -كېسەللەرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا شىپا تاپقانلىقى

سەئىد ئىبنى ئەبۇۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «قەتادە ئىبنى نەمانىنىڭ كۆزى ئۇھۇد غازىتىدا يارىلانغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ كۆزىنى مۇبارەك قولى بىلەن

سىلىنىۋىدى، ئۇنىڭ كۆزى ئەسلىگە كەلدى ۋە ئۇ بۇ كۆزىنىڭ بۇرۇنقىدىنمۇ ياخشى كۆرىدىغان بولغانلىقىنى ئېيتتى.» (مۇسلىم رىۋايىتى)

ئوسمان ئىبنى جۇنەيف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «بىر ئەما كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ، "يا رەسۇلۇللاھ! ئاللاھقا دۇئا قىل، مېنىڭ كۆزۈم ئېچىلسۇن" دەپ يالۋۇرغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا قىلىنىدىغان دۇئالارنى ئۆگەتتى ۋە ئۇ ئادەم قايتقاندىن كېيىن ئۇنىڭ كۆزى ئېچىلدى.» (مۇسلىم رىۋايىتى)

كۆپ ساھابىلەر رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە «خەيبەر قەلئەسىدىن بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا تىلسىز بىر بالىسىنى ئېلىپ كەلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ بالىنىڭ ئېغىزىنى ۋە ئىككى قولىنى سۇ بىلەن يۇيۇپ، بۇ سۇدىن ئانىسىغا بەردى، ئانىسى سۇنى بالىسىغا ئىچكۈزۈۋىدى، ئۇنىڭ تىلى سۆزگە كەلدى ۋە ئەقلىمۇ ئادەتتىكى كىشىلەرنىڭ ئەقلىدىن ئالاھىدە ئاشتى.» (مۇسلىم رىۋايىتى)

8 -پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇئاسىنىڭ ھامان ئىجابەت بولغانلىقى

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا مال-مۈلكۈمنىڭ ۋە پەرزەنتلىرىمنىڭ كۆپ بولۇشىغا دۇئا قىلغان ئىدى، ئەمەلىيەتتە مال دۇنيالىرىم ھەسسىلەپ كۆپەيدى، بالىلىرىم ۋە نەۋرىلىرىم بولۇپ، ھەممىسى ھازىر يۈزدىن ئاشىدۇ.» (بۇخارى رىۋايىتى)

كىسرا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنىڭ ئىسلامغا دەۋەت قىلغان مەكتۇپىنى يىرتقاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ھاكىمىيىتىنىڭ زاۋال تېپىشىغا دۇئا قىلغان ئىدى، ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇنىڭ ھاكىمىيىتى مۇسۇلمانلارنىڭ قولى بىلەن يەر يۈزىدىن ئۆزۈل-كېسىل يوقالدى.

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «بىر جۈمە كۈنلۈكتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسجىدتە خۇتبە ئوقۇۋاتاتتى، بىر ئەرابى مەسجىدكە كىرىپ قۇرغاقچىلىقتىن شىكايەت قىلدى، بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۇ تىلەپ دۇئا قىلدى ۋە شۇ ھامان قاتتىق يامغۇر يېغىپ كەتتى، ھەتتا بۇ جۈمەدىن كېلىدىغان جۈمەگىچە يامغۇر توختىمىغانلىقتىن كۈننى كۆرگىلىمۇ بولمىدى، كېيىنكى جۈمە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە خۇتبىگە چىققاندا ھېلىقى ئەرابى يامغۇرنىڭ كۆپلىكىدىن شىكايەت قىلىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇئاسى بىلە يامغۇر توختىدى.» (بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى) يەنە كۆپلىگەن ساھابىلەرنىڭ رىۋايەتلىرىگە كۆرە: نابىغە ئەلجەئدى ئىسىملىك بىر شائىر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا شېئىر ئوقۇۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ شېئىرىدىن مەمنۇن بولۇپ، «ئاللاھ سېنىڭ ئاغزىڭغا دەرد بەرمىسۇن!» دەپ دۇئا قىلغان ئىدى، بۇ ئادەم 120 ياشتا ئۆلگەن ۋە شۇ ۋاقىتقىچە بىر تالمۇ چىشى چۈشمىگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى سول قولى بىلەن بىر نەرسە يەۋاتقان بىر ئادەمگە: «ئوڭ قولۇڭ بىلەن يېگىن!» دېۋىدى، ئۇ ئادەم ئۆزىنى چوڭ تۇتۇپ: "مەن ئوڭ قولۇم بىلەن يېيەلمەيمەن" دېدى، بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «يېيەلمىگەيسەن» دېدى ۋە ئۇ ئادەم قولىنى ئاغزىغا ھېچ ئاپىرالمايدىغان بولۇپ قالدى. ئۇنىدىن باشقا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا مەيدانغا كەلگەن مۆجىزىلەر ناھايىتى كۆپتۇر. بۇ كىتاب بۇ ھەقتە بولمىغاچقا، بىز يۇقىرىدىكىلەر بىلەن كۇپايە قىلدۇق. ئىزدەنگۈچىلەر بولسا مۆجىزە ھەققىدە يېزىلغان مەخسۇس كىتابلارغا، تارىخ ۋە ھەدىس كىتابلىرىغا مۇراجىئەت قىلسۇن.

ئىككىنچى ھەقىقەت

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدا ئېسىل سۈپەتلەر، گۈزەل ئەخلاقلارنى ئىلمى ۋە ئەمەلىي كامالەتلەر ۋە ئۇنىدىن باشقا پەيغەمبەرلەردە بولۇشقا تېگىشلىك بولغان پەزىلەتلەرنىڭ ھەممىسى بولغانلىقى بولۇپ، بۇلار

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنىڭ دەلىللىرىدىن بىرىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۈشمەنلىك مەۋقەسىدە بولۇۋاتقانلارمۇ ئۇنىڭ بۇ پەزىلەتلىرىگە ئىقرار قىلماي قالمىغان.

ئۈچىنچى ھەقىقەت

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كەلگەن ئىسلام شەرىئىتى ئېتىقاد، ئىبادەت، مۇئامىلە، سىياسەت، ئەخلاق ۋە ھېكمەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان. بۇ شەرىئەتتىكى كامالەت ۋە گۈزەللىكلەرگە نەزەر سالغان كىشىمۇ بۇنىڭ پەقەت ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن كەلگەنلىكىنى ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ھەق ئەلچى ئىكەنلىكىگە قانائەتلىنىدۇ.

تۆتىنچى ھەقىقەت

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كىتابتىن، ياكى ھېكمەتتىن ھېچ نەرسە ئاڭلىمىغان، ياكى ئۆگەنمىگەن جاھىل بىر قەۋمنىڭ ئىچىدىن چىقتى ۋە ئۇلارغا نۇرلۇق كىتاب (قۇرئان)نى، ھېكمەتلەرنى ئېلىپ كەلدى، ئۇلارنى ئىمان ۋە ئەمەلگە چاقىردى، ئۇ ياردەمچىلىرىنىڭ ۋە كۈچ - قۇدرىتىنىڭ يېتەرسىزلىكىگە قارىماي پۈتۈن دۇنيانىڭ زالىملىرىغا قارشى ھالدا ئۆز دىنىنى ئېلان قىلدى. بۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ كۈچلىرى، ھاكىمىيەتلىرى تارمار قىلىنىپ، قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ئۇنىڭ دىنى دۇنيانىڭ شەرق ۋە غەرب ھەممىلا جايلىرىدا نۇر چېچىشقا باشلىدى. بۇ دىن بارلىق دىنلار ئۈستىدىن غەلىبە قىلدى. زامانىمىزنىڭ ئىلگىرىلىشى بىلەن ئىسلام دىنىنىڭ تارقىلىشى ۋە گۈللىنىشى تېزلەشتى. ئەھلى كىتابتىن، مۇشرىكلاردىن، بۇددىستلاردىن ۋە خۇداسىزلاردىن بولۇپ، بىر يۈرۈش دۈشمەنلىرىنىڭ بۇ دىننى يەر شارىدىن يوق قىلىۋېتىش ئۈچۈن كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقلىرى ۋە مېھنەتلىرى پۈتۈنلەي پايدىسىز چىقتى، ئۇنىڭ ئەكسىچە ئىسلام دىنى ئەقلى ساغلام كىشىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆزىگە جەلىپ قىلىپ كەلمەكتە، ئۇنىڭ نۇرى بارغانسېرى پارلىماقتا. بۇلارنىڭ

ھەممىسى ئاللاھنىڭ ياردىمىنىڭ نەتىجىسى ئەمەسمۇ؟ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنىڭ بىر ئالامىتى ئەمەسمۇ؟!

يەھۇدىي، خىرىستىيانلارنىڭ كىتابلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە گۇۋاھچىدۇر. مەسىلەن: تەۋرات «زەبۇر» 6: 1 تېكىستتە «چۈنكى رەب ياخشىلارنىڭ يولىنى بىلىدۇ، ئەمما يامانلارنىڭ يولى ھامان ھالاكەتكە ئۇچرايدۇ.» دەپ قەيت قىلىنغان. تەۋرات «زەبۇر» 6: 5-تېكىستتە «يالغاندىن داۋا قىلغۇچىلار ھالاك بولىدۇ. قانخور، ئالدامچى كىشىنى رەب ياقتۇرمايدۇ.»، تەۋرات«زەبۇر» 37: 17~20 -تېكىستلەردە «چۈنكى ئالدامچىلارنىڭ داۋاسى ھامان تۈگىشىدۇ، رەب راستچىللارنىڭ ياردەمچىسىدۇر. چۈنكى يالغانچىلار ھالاك بولىدۇ. رەبنىڭ دۈشمەنلىرى تۈتۈندەكلا يوقىلىپ كېتىدۇ.» دەپ قەيت قىلىنغان. تەۋرات «زەبۇر» 16: 34-تېكىستتە «رەب يامان ئىش قىلغۇچىلارنىڭ تەسىرىنى يەر يۈزىدىن پۈتۈنلەي يوق قىلىش ئۈچۈن ھەمىشە تەيياردۇر.» دەپ قەيت قىلىنغان.

ئىنجىل «ئەلچىلەرنىڭ ئىشلىرى»5: 35~39 -تېكىستلەردە «ئاندىن ئۇلارغا دېدىكى: ئەي ئىسرائىللىقلار! شۇ ئىنسانلارغا ئالدىنىپ كېتىشتىن ئۆزۈڭلارغا دىققەت قىلىڭلار، چۈنكى بۇندىن بۇرۇن سۇداس دېگەن بىرسى يالغان داۋا بىلەن مەيدانغا چىققان ۋە ئۇنىڭغا 400 گە يېقىن ئادەم ئەگەشكەن ئىدى، ئاندىن ئۇ ئۆلتۈرۈلدى ۋە ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرمۇ يەر يۈزىدىن يوق بولدى. ئۇنىڭدىن كېيىن يەھۇزا يالغان داۋا بىلەن ئۆزىنى ئېلان قىلىپ چىقتى، ئۇنىڭغا كۆپ كىشىلەر ئەگەشتى، ئاندىن ئۇمۇ ھالاك بولدى، ئەگەشكۈچىلىرىمۇ توزۇپ كەتتى. ھازىر مەن سىلەرگە دەيمەنكى، سىلەر ئۇنداق كىشىلەردىن يىراق تۇرۇڭلار، ئۇلارنى ئۆز ھالىغا قۇيۇۋېتىڭلار، ئەگەر ئۇلارنىڭ داۋا قىلغان نەرسىسى ئىنسانلار تەرىپىدىن ئىجاد قىلىنغان پىكىرلەر بولغان بولسا، ئۇ ھامان ئۆزلۈكىدىن تۈگىشىدۇ، ئەگەر ئۇ ئاللاھتىن كەلگەن بولسا سىلەرمۇ ئۇنى يوق قىلالمايسىلەر.»

يۇقىرىدىكى تېكىستلەرگە ئاساسلانغاندا، ئەگەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام يالغاندىن ئۆزىنى پەيغەمبەر دەپ داۋا قىلغان بولسا، رەب (يەنى ئاللاھ) ھامان ئۇنى ھالاك قىلغان بولاتتى، ئۇنىڭ تەسىرىنى يەر يۈزىدىن يوق قىلىۋەتكەن بولاتتى، ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىمۇ ئاللىبۇرۇن تۈگەشكەن بولاتتى ۋە ئۇنىڭ دىنى خۇددى بىر ئازدىن كېيىن يوقىلىپ كەتكەن تۈتۈنىدەكلا يەر يۈزىدىن يوقالغان بولاتتى، لېكىن ئۇنداق بولمىدى، بەلكى ئۇنىڭ ئەكسىچە رەب مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئۆزىنىڭ ياردىمىنى ھېچبىر زامان ئايىمىدى، ئۇنىڭ دىنىنى كۈچلەندۈردى، دۈشمەنلىرىنى يەر بىلەن يەكسان قىلدى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدا مەدھىيەلىنىدىغان، ئۇنىڭ نامى، شۆھرىتى ۋە ھەق دىنى تا قىيامەتكىچە ئەزىزلىنىدىغان، ھېچ زاۋاللىققا يۈز تۇتمايدىغان قىلدى. شۇنىڭدىن ئىسپاتلاندىكى، يەھۇدىي ۋە خىرىستىيانلارنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئىنكار قىلىشلىرى ئەڭ ئاۋۋال ئۆزلىرىنىڭ كىتابلىرىغا ئىنكار قىلغانلىقىدۇر. چۈنكى ئۇلارنىڭ كىتابلىرىدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىر زاماندا چىققانلىقى ھەقىقەتتە ئاللاھقا قارشى چىققانلىقى ئىدى. ﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ يەنى ﴿ئۇلار ئاللاھنىڭ نۇرىنى (يەنى ئاللاھنىڭ نۇرلۇق دىنىنى ۋە نۇرلۇق شەرىئىتىنى) ئېغىزلىرى بىلەن ئۆچۈرۈۋەتمەكچى بولىدۇ، كاپىرلار يامان كۆرگەن تەقدىردىمۇ، ئاللاھ ئۆزىنىڭ نۇرىنى مۇكەممەل (يەنى ئۆزىنىڭ دىنىنى ئاشكارا) قىلغۇچىدۇر. ﴾[1]

بەشىنچى ھەقىقەت

پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىنسانىيەت ئۆزلىرىنى توغرا يولغا باشلايدىغان، ھەق دىنغا چاقىرىدىغان بىرەر كىشىگە قاتتىق ئېھتىياجلىق بولغان بىر ۋەزىيەتتە ئەۋەتىلدى. ئەرەبلەر بۇتلارغا،

---

(1) 61-سۈرە سەف 8-ئايەت

پارسلار ئىككى ئىلاھقا، ھىندىستانلىقلار كالىغا ۋە دەرەخكە، يەھۇدىيلار يەھۇدىي دىنىنى بۇزغان ماددىزمچىلارغا، خىرىستىيانلار ئۈچ ئىلاھقا چوقۇناتتى. ئۇنىدىن باشقا خەلقلەرمۇ ھەرخىل زالالەتلەرنىڭ پاتقاقلىرىدا ئىدى. ئاللاھنىڭ چەكسىز ھېكمىتى ۋە ئىلمى بۇ ۋاقىتتا بىرەر پەيغەمبەر ئەۋەتىش ئارقىلىق يەر شارى ئەھلىنى ئۆز رەھمىتىدىن بەھرىمەن قىلىشنى تەقەززا قىلدى. كىشىلەرنى ئازغۇنلۇقلاردىن قۇتقۇزۇپ، ئۇلارنى توغرا دىنغا يېتەكلەشتىن ئىبارەت بۇ ئۇلۇغ ۋەزىپىنى مۇھەممەد ئەلەيھسسالامدىن باشقا بىرسى ئورۇنلىغان ئەمەس، مۇھەممەد ئەلەيھسسالام ئاللاھنىڭ ئەمرى ۋە ياردىمى بىلەن كۇفرىنىڭ ۋە شېرىكنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىنى تەۋھىد نۇرى بىلەن يورۇتتى، يەر شارىغا ھەقىقەت مەشئىلىنى ياقتى. ئاللاھ تائالا بۇنىڭغا ئىشارەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾يەنى ﴿ ئى ئەھلى كىتاب! بىزگە (ساۋاب بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگۈچى، (ئازابتىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى كەلمىدى دېمەسلىكىڭلار ئۈچۈن، پەيغەمبەرلەر ئۈزۈلۈپ قالغان بىر زاماندا سىلەرگە (شەرىئەتنى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرىنى) بايان قىلىپ بېرىدىغان رەسۇلىمىز كەلدى، ھەقىقەتەن سىلەرگە خۇش خەۋەر بەرگۈچى ۋە ئاگاھلاندۇرغۇچى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھسسالام) كەلدى (ئەمدى سىلەرگە ئۆزرە قالمىدى). ﴾ (1)

ئالتىنچى ھەقىقەت

بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ كىتابلىرىدا مۇھەممەد ئەلەيھسسالامنىڭ ئاخىرقى زامان پەيغەمبىرى بولۇپ كېلىدىغانلىقى ھەققىدە بېشارەتلەر

(1)5-سۈرەمائىدە 19-ئايەت

بېرىلگەن. بىز بۇ بېشارەتلەرنى بايان قىلىشتىن ئاۋۋال تۆۋەندىكى ئىشلار ئەسكەرتىلىدۇ:

1 ـئىسرائىل سۇلالىسىدىن كەلگەن پەيغەمبەرلەر بۇختەنەسسەر، قۇرىيش، ئالېكساندىر ھادىسىلىرى، ئەدۋەم زېمىنىدا، مىسىردا بولىدىغان ۋەقەلىكلەر، بابىل ئەسىرلىكى ۋە باشقىلار قاتارلىق كۆپلىگەن ھادىسىلەر ۋە ۋەقەلىكلەردىن ئالدىن خەۋەر بەرگەن. يۇقىرىدىكى پەيغەمبەرلەردىن بىرەرسىنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ كېلىدىغانلىقى ھەققىدە ئوچۇق بىر بېشارەت بەرمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس، چۈنكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇنياغا كېلىشى ۋە ئۇنىڭ دىنى دۇنيا تارىخىدا ناھايىتى چوڭ ئۆزگىرىشلەرنى پەيدا قىلدى. ئۇنىڭ دىنى قىسقا ۋاقىت ئىچىدە شەرق ۋە غەرب ئەللىرىگە تېز سۈرئەتتە تارقالغاندىن كېيىن، ئۇ جايلاردىكى بارلىق دىنلار زاۋاللىققا يۈزلەندى. ئۇنىڭ دىنى تارقالغاندىن كېيىن دۇنيانى تىترىتىپ تۇرىدىغان پارس ۋە رۇم ئىمپېراتورلۇقىدىن ئىبارەت ئىككى چوڭ ئىمپېراتورلۇق تەختتىن چۈشتى. ئىسلام دىنى پۈتۈن ئىسرائىل پەيغەمبەرلىرىنىڭ دىيارلىرىدا نۇر چاچتى. بۇنداق بىر چوڭ ھادىسە بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەر ئالدىن خەۋەر بەرگەن بارلىق ھادىسىلەردىن ۋە ۋەقەلىكلەردىن ئەلۋەتتە چوڭ ۋە ئەھمىيەتلىك بىر ھادىسىدۇر. ئۇلار بۇنچىلىك ئەھمىيەتلىك ۋە چوڭ بولمىغان ئاددى ھادىسىلەردىن خەۋەر بېرىپ پۈتۈن دۇنياغا ئومۇم بولغان بۇنداق چوڭ ۋە ئەھمىيەتلىك بىر ھادىسىدىن نېمىشقا خەۋەر بەرمەيدۇ؟!

2 ـبۇرۇنقى پەيغەمبەرنىڭ كېيىن كېلىدىغان بىر پەيغەمبەر ھەققىدە بېشارەت بېرىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ تەپسىلىي سۆزلىشى شەرت ئەمەس، بەلكى بۇنداق بېشارەتلەر كۆپىنچە ئىجمالىي بولۇپ، ئاۋام خەلقلەر ئۈچۈن مەخپىي ۋە ئالىملار ئۈچۈن ئېنىق بولىدۇ. گاھىدا بۇنداق بېشارەتلەرنى ھەر قانداق ئالىم چۈشىنەلمەيدۇ، ئەمما بېشارەت بېرىلگەن پەيغەمبەر كەلگەندىن كېيىن ئۇ ئېلىپ كەلگەن مۆجىزىلەر ۋە ئالامەتلەر بۇ بېشارەتلەرنى تەستىقلايدۇ ۋە ئۇلارنىڭ چۈشەنچىلىرىمۇ ئايدىڭلىشىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسا ئەلەيھىسسالام يەھۇدىي ئالىملىرىغا كايىپ مۇنداق

دېگەن: «ۋاي! سىلەرگە ئەي دىن ئىگىلىرى، چۈنكى سىلەر مەرپەتنىڭ ئاچقۇچىنى ئالدىڭلار، ئەمما ئۆزۈڭلار كىرمىدىڭلار ۋە كىرىدىغانلارنىمۇ ئۇنىڭدىن توستۇڭلار.» (ئىنجىل «لۇقا» 11: 52)

ئىسلام ئۆلىمالىرى مۇنداق دەيدۇ: ساماۋى كىتابلارنىڭ ھېچبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ كېلىدىغانلىقى ھەققىدە بېشارەتسىز كەلگەن ئەمەس، بۇ بېشارەتلەر ئاۋام خەلقلەر ئۈچۈن تەپسىلىي بولغان بولسا ئىدى، ئەھلى كىتاب ئالىملىرى ئۇنى يوشۇرالمىغان بولاتتى ۋە ئۇلارمۇ ھەقىقەتنى يوشۇرغانلىق گۇناھى بىلەن ئەيىبلەنمىگەن بولاتتى.

3 -يەھۇدىيلار ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن باشقا بىر پەيغەمبەرنىڭ كېلىشىنى كۈتەتتى. «يەھۇدىي ئالىملىرى يەھيا پەيغەمبەردىن: سەن مەسىھمۇ؟ دەپ سورىدى، ئۇ ياق، دەپ جاۋاب بەرگەندىن كېيىن، سەن ئىلىيامۇ؟ دەپ سورىدى، يەھيا يەنە: ياق، دەپ جاۋاب بەرگەندىن كېيىن، سەن ئۇنداقتا مۇسا بېشارەت بەرگەن شۇ پەيغەمبەرمۇ؟ دەپ سورىدى.» (ئىنجىل «يۇھەننا1» 19: 25) بۇنىڭدىن بىلىنىدىكى ئۇلار كۈتۈۋاتقان پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىدى. كۈتۈلگەن بۇ پەيغەمبەرنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن بۇرۇن كەلمىگەنلىكى ئىسپاتلانغان ئىكەن، ئۇنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن كەلگەن پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىدە ھېچ شۈبھە قالمىدى.

ئىسا ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كۆرۈنۈشى قوي سۈرىتىدە، ئىچى بۆرە سۈرەتلىك بولغان يالغانچى پەيغەمبەرلەردىن ھەزەر قىلىڭلار.» (ئىنجىل «مەتتا» 7: 15) بۇ تېكىستنى تۇتقا قىلىپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ئىنكار قىلىش قەتئىي خاتادۇر. چۈنكى ئىسا ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەرلىك داۋاسى قىلىپ چىققان ھەر قانداق كىشىدىن ھەزەر قىلىڭلار دېگەن ئەمەس، بەلكى يالغانچى پەيغەمبەرلەردىن ھەزەر قىلىڭلار، دېگەن. بۇ تېكىست راستچىل پەيغەمبەرلەردىنمۇ ھەزەر قىلىش مەنىسىنى ئىپادىلىمەيدۇ. بەلكى ئۇنىڭدىن كېيىن بىر پەيغەمبەر كېلىدىغانلىقى ۋە ئۇنى تونۇش ئۈچۈن باشقا يالغانچىلاردىن ھەزەر قىلىشنىڭ لازىملىقىنى ئىپادىلەيدۇ، ئەلۋەتتە.

ئۇلارنىڭ كىتابلىرىدا ئىسا ئەلەيهىسسالامنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئىچىدىن يالغاندىن پەيغەمبەرلىك داۋاسى قىلىپ چىقىدىغان كاززاپلارنىڭ چىقىدىغانلىقى بايان قىلىنغان. ئەمەلىيەتتىمۇ مىلادىيەنىڭ 1 -ئەسىرىدە كۆپلىگەن يالغانچىلار پەيغەمبەرلىك داۋاسى قىلىپ مەيدانغا چىققان. ئىسا ئەلەيهىسسالام ئەنە ئاشۇ يالغانچىلاردىن ھەزەر قىلىشقا بۇيرۇغان. ئۇ يۇقىرىدىكى سۆزىگە ئۇلاپ مۇنداق دېگەن: «ئۇلارنىڭ مېۋىلىرى ئارقىلىق تونۇيسىلەر. ئۇلار يانتاقتىن ئۈزۈم، تىكەندىن ئەنجۈر ئالامدۇ؟ شۇنىڭغا ئوخشاش ھەر قانداق ياخشى دەرەخ ياخشى مېۋىلەرنى بېرىدۇ، لېكىن يامان دەرەخ يامان مېۋىلەرنى بېرىدۇ. ياخشى دەرەخ يامان مېۋە بەرمىگەندەك، يامان دەرەخمۇ ياخشى مېۋە بەرمەيدۇ. ياخشى مېۋىلەرنى بەرمەيدىغان ھەر قانداق دەرەخ كېسىپ ئوتۇن قىلىنىدۇ. بىلىڭلاركى، ئۇلارنى سىلەر مېۋىلىرى ئارقىلىق تونۇيسىلەر.» (ئىنجىل «مەتتا» 7: 16~20)

شۈبھىسىزكى، مۇھەممەد ئەلەيهىسسالام __ ئۇنىڭ دەۋىتىنىڭ مېۋىلىرى دالالەت قىلغاندەك __ ھەقىقىي راستچىل پەيغەمبەرلەردىن ئىدى. كافىرلارنىڭ ئۇنى ئىنكار قىلىشلىرى ئىناۋەتسىزدۇر. چۈنكى يەھۇدىيلار ئىسا ئەلەيهىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ئىنكار قىلىدۇ. يەھۇدىيلار ئۈچۈن دۇنيادا ئىسا ئەلەيهىسسالامدىن يامان ئادەم يوقتۇر. شۇنىڭدەك، ياۋروپانىڭ دىنسىزلىرىمۇ ئىسا ئەلەيهىسسالامنى ئىنكار قىلىدۇ. ھەتتا ئۇنىڭ قىسسىلىرىنى ئاڭلىغانلىرىدا ئۇنى مەسخىرە قىلىپ كۈلىدۇ. ئۇلار بۇ ھەقتە كۆپ كىتابلارنى نەشر قىلىپ دۇنياغا تارقاتقان. يەھۇدىيلارنىڭ ۋە ياۋروپالىق دىنسىزلارنىڭ ئىسا ئەلەيهىسسالامنى ئىنكار قىلىشلىرى خىرىستىيانلارنىڭ نەزىرىدە ئىناۋەتسىز بولغاندەك، خىرىستىيانلارنىڭ ۋە باشقا مۇھەممەد ئەلەيهىسسالامنى ئىنكار قىلىشلىرىمۇ بىزنىڭ نەزىرىمىزدە ئىناۋەتسىزدۇر.

4 -ئەھلى كىتابلارنىڭ ئەزەلدىن تا ھازىرغىچە داۋام قىلىپ كەلگەن ئادىتى شۇكى، ئۇلار مۇقەددەس كىتابلىرىنى باشقا تىللارغا تەرجىمە قىلغاندا ئىسىملارنىمۇ تەرجىمە قىلىپ، بۇ ئىسىملارنىڭ شۇ تىلدىكى

مەنىلىرىنىلا يازىدۇ. بۇ كىتابلارنىڭ تېكىستلىرىنى تەپسىر يوللىرى بىلەن گاھ زىيادە، گاھ كەم قىلىش ئارقىلىق ئۆزگەرتىدۇ. بۇلارنىڭ گۇمانلىرىغا كۆرە ئاللاھ سۆزلىرى ھېسابلىنىدىغان بۇ ئىشلار ئۇلاردا ئادەتتىكى ئىشلاردۇر. ئۇلارنىڭ ھەر قايسى تىللارغا تەرجىمە قىلىنغان كىتابلىرىنى ئوقۇپ كۆرگەن كىشى بۇنى ھامان پەرق ئېتىدۇ. شۇڭا ئۇلارنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەققىدە كەلگەن ئوچۇق بېشارەتلەرنى ئۆزگەرتىۋەتكەن، ياكى ئوچۇق بېشارەتنى مەجھۇل قىلىپ قويغان دېسەكمۇ ھەقلىقمىز. چۈنكى بۇنداق ئىشلارنىڭ ئۇلاردىن سادىر بولۇشى تەبىئىي ھالەتتۇر. شۇڭا ئۇلارنىڭ كىتابلىرىدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسىملىرىدىن «مۇھەممەد» ياكى «ئەھمەد» دېگەن ئىسىملارنىڭ ئوچۇق لەۋزى بىلەن بولۇشى تەلەپ قىلىنمايدۇ، چۈنكى ئۇلارنىڭ ئادىتى ئۆزگەرتىشتىن ئىبارەت بولغان.

تەۋراتنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەققىدىكى بېشارەتلىرى

تۆۋەندە تەۋراتتىكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەققىدە بېرىلگەن بېشارەتلەرنى نەقىل قىلىمىز:

بىرىنچى بېشارەت

تەۋرات «ئۆلگە» 17: 18~20-تېكىستلەردە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ سۆزى قەيت قىلىنغان: «رەب ماڭا دېدىكى، سۆزلىگەنلىرىڭلارنى ياخشى بىجىرىڭلار! مەن ئۇلار ئۈچۈن ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرى ئوتتۇرىسىدا ساڭا ئوخشاش بىر پەيغەمبەر ئەۋەتىمەن. سۆزلىرىمنى ئۇنىڭ ئاغزىغا قويىمەن، ئۇ ئۇلارغا مېنىڭ تەۋسىيەلىرىم بويىچە سۆزلەيدۇ. ئۇ مېنىڭ نامىمدىن سۆزلىگەن، مېنىڭ سۆزلىرىمنى ئاڭلىمىغان كىشىدىن مەن ئىنتىقام ئالىمەن.» بۇ بېشارەتتەۋەدە قىلىنغان پەيغەمبەر يەھۇدىيلار گۇمان قىلغاندەك، يەشۇئ (يۇشەئ) ئەلەيھىسسالاممۇ ئەمەس، ياكى خىرىستىيانلار گۇمان قىلغاندەك ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ ئەمەس، بەلكى ئۇ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدۇر. بۇنىڭ بايانى تۆۋەندىكىچە:

1 -ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى يەھۇدىيلار تەۋراتتا بېشارەت بېرىلگەن بىر پەيغەمبەرنىڭ كېلىشىنى كۈتەتتى. ئۇلارنىڭ بۇ كۈتۈشى بېشارەت بېرىلگەن بۇ پەيغەمبەرنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا ئۆتكەن يەشۇئ ياكى ئۇلار بىلەن زاماندىش بولۇپ تۇرغان ئىسا ئەلەيھىسسالام ئەمەسلىكىگە قەتئىي دەلىلدۇر.

2 -بۇ بېشارەتتە «ساڭا ئوخشاش» دېگەن سۆز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىشارەتتۇر. چۈنكى تەۋرات «ئۆلگە» 10: 34 -تېكىستتىكى «رەب مۇساغا ئوخشاش بىر پەيغەمبەرنى ئىسرائىل سۇلالىسىدىن چىقارمىدى» دېگەن ھۆكۈمگە كۆرە، ئىسرائىل سۇلالىسىدىن چىققان يەشۇئ بىلەن ئىسا ئەلەيھىسسالام مۇسا

ئەلەيھىسسالامغا ئوخشىمايدۇ. چۈنكى يەشۇئ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدا ئۇنىڭ يېنىدا بولغان ۋە ئۇنىڭ شەرىئىتىگە ئەگىشىدىغان بىر پەيغەمبەر ئىدى. ئۇنىڭغا مۇسا ئەلەيھىسسالامغا كەلگەندەك، ئەمرلەرنى، مەنئىلەرنى، ھالال-ھارامنىڭ چەك-چېگرالىرىنى، جازالارنى، تاھارەت ۋە باشقىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان مۇستەقىل بىر شەرىئەت كەلگەن ئەمەس. ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدىكى يەھۇدىيلارنىڭ بۇزغۇنچىلىقلىرىنى ئىسلاھ قىلىش ئۈچۈن كەلگەن پەيغەمبەر بولۇپ، ئۇنىڭغا كەلگەن ئىنجىلمۇ يۇقىرىدىكى شەرىئەت ھۆكۈملىرىدىن پۈتۈنلەي خالىدۇر. بۇنداق بولغان ئىكەن بۇ ئىككى پەيغەمبەر مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئوخشىمايدۇ ۋە بۇلارنىڭ ھېچبىرى بىشارەتتە مەقسەت قىلىنغان پەيغەمبەر ئەمەستۇر.

3 - بۇ بىشارەتتىكى «ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن» دېگەن سۆز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىشارەتتۇر. چۈنكى ئىسرائىل سۇلالىسىنىڭ 12 قەبىلىسىنىڭ ھەممىسى شۇ ۋاقىتتا مۇسا ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە مەۋجۇت ئىدى. بىشارەتتىن مەقسەت قىلىنغان پەيغەمبەر ئەگەر ئىسرائىل سۇلالىسىدىن بولغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە بۇ تېكستتىكى «ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن» دېگەن ئىبارىنىڭ ئورنىغا «ئۇلاردىن» ياكى «ئۇلارنىڭ ئىچىدىن» ياكى «ئۇلارنىڭ كەينىدىن» ياكى «ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن» دېگەن ئىبارىلەردىن بىرەرسى كەلگەن بولاتتى. يۇشەئ بىلەن ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغۇللىرىدىن ئىسھاق ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ياقۇپ (يەنى ئىسرائىل) ئەلەيھىسسالامغا تۇتىشىدۇ. يۇشەئ بىلەن ئىسا ئىسرائىل ئەۋلادلىرىدىن چىققان پەيغەمبەرلەر بولغاچقا بۇ بىشارەتتىن ئۇلار مەقسەت قىلىنمايدۇ. بەلكى بۇ بىشارەتتىن مەقسەت ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ۋە ئىسھاقنىڭ قېرىندىشى بولغان ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغۇللىرىدۇر. تەۋراتتىمۇ ئىسھاق بىلەن ئىسمائىلنىڭ ئەۋلادلىرى ئۈچۈن قېرىنداش لەۋزى قوللىنىلغان. مەسىلەن: «يارىتىلىش» 16: 12 - تېكستتە ئىسمائىل ئەلەيھىسسالام توغرىلىق «ئۇ

بارلىق قېرىنداشلىرى ئالدىدا....» دەپ قەيت قىلىنغان. ئىسمائىل ئوغۇللىرى ئىسھاق ئوغۇللىرىنىڭ قېرىنداشلىرىدۇر. ئىسمائىل ئوغۇللىرى ئىچىدىن يالغۇز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن باشقا ھېچ پەيغەمبەر كەلمىگەن. ئەمدى بۇ ماۋزۇدا مۇنداق بىر سوئال كېلىشى مۇمكىن: ئىسرائىل ئوغۇللىرىنىڭ قېرىنداشلىرى يالغۇز ئىسمائىل ئوغۇللىرى بىلەنلا تۈگەپ قالمايدۇ، چۈنكى ئىسھاقنىڭ ئوغلى ئىسەۋ ئوغۇللىرىمۇ ئىسرائىل ئوغۇللىرىنىڭ قېرىنداشلىرى ئەمەسمۇ؟

جاۋاب: ئىسەۋ ئوغۇللىرى ئىچىدىن پەيغەمبەر كەلگەن ئەمەس ھەمدە ئاللاھمۇ ئىسھاق ئوغلى ئىسەۋ ھەققىدە ۋەدە قىلغان ئەمەس، بەلكى ئاللاھ تەۋراتنىڭ كۆپ ئورۇنلىرىدا ئىبراھىم ئوغلى ئىسمائىل ۋە ئۇنىڭ سۇلالىسى ھەققىدە ۋەدە بەرگەن.

4 -بۇ بېشارەتتىكى «سۆزلىرىمنى ئۇنىڭ ئاغزىغا قويىمەن» دېگەن ئىبارە، بېشارەتتە مەقسەت قىلىنغان پەيغەمبەرگە ئاللاھ تەرىپىدىن كىتاب بېرىلىدىغانلىقىغا، ئۇنىڭ ئوقۇشنى ياكى يېزىشنى بىلمەيدىغان، پەقەت ئاللاھ ئۇنىڭ قەلبىگە چۈشۈرگەن سۆزلەرنىلا سۆزلەيدىغان پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلىدۇ. بۇ ئىبارە ئىسا ۋە يەشۇئ پەيغەمبەرلەرگە مۇۋاپىق كەلمەيدۇ، چۈنكى ئۇلار يېزىش ۋە ئوقۇشنى بىلەتتى، شۇڭا بۇئىشارە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا مۇۋاپىق كېلىدۇ.

5 -بۇ بېشارەتتىكى «ئەۋەتىمەن» دېگەن كېلىدىغان زامان پېئىلى يۇشەئ ئەلەيھىسسالامغا ماسلاشمايدۇ، چۈنكى يۇشەئ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا ئۇنىڭ يېنىدا بار ئىدى.

6 -مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى يەھۇدىي ئالىملىرىدىن كۆپ ساندىكى كىشىلەر بۇ تېكىستتىكى بېشارەتتە ۋەدە قىلىنغان پەيغەمبەرنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىنى ئىقرار قىلىپ مۇسۇلمان بولغان. ئۇلارنىڭ مەشھۇرلىرىدىن مەخيەرىق، ئابدۇللاھ ئىبنى سالام، كەئىب ئىبنى ئەھبار ۋە باشقىلاردۇر. ئابدۇللاھ ئىبنى سۇرىيا، ھەييە ئىبنى ئەختەب ۋە قېرىندىشى ياسىر ئىبنى ئەختەب قاتارلىق يەھۇدىيلار بۇ بېشارەتتىكى پەيغەمبەرنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام

ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان، ئەمما مۇسۇلمان بولمىغان. بۇ ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس، چۈنكى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى يەھۇدىي ئالىملىرىمۇ ئۇنىڭ كۆرسەتكەن مۆجىزىلىرىدىن ئۇنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىپ تۇرۇپ، ئۇنى كاپىرلىققا ھۆكۈم قىلغان ۋە ئۇنى ئۆلتۈرگەن. (ئىنجىل «يۇھەننا» 11: 45~75، 18: 1~24)

ئەسكەرتىش: مۇسا ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بەزى ئوخشاشلىقلار مۇنۇلار: ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسى ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى، مۇستەقىل شەرىئەت ساھىبى، ئۆيلەنگەن ۋە پەرزەنتلىك بولغان، جىھاد قىلىشقا بۇيرۇلغان ۋە مۇشرىكلارنى، بۇددىستلارنى ئۆلتۈرگەن، زىنا قىلغاننى جازالاشقا بۇيرۇلغان، شەرىئەتنى ئىجرا قىلىشتا كۈچلۈك، شەرىئىتى تاھارەتنى، بەدەننىڭ ۋە كىيىمنىڭ پاك بولۇشىنى، ئۆسۈمنى ھارام قىلىشنى، شەرىئەت بويىچە بوغۇزلانمىغان مالنىڭ ھاراملىقىنى ۋە قىساسنىڭ بۇيرۇلغانلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، بۇلارنىڭ ھەر ئىككىسى دۈشمەنلىرى ئۈستىدىن غەلىبە قىلغان ۋە نورمال ئۆلۈمدە ئۆلگەن ۋە دەپنە قىلىنغان.

ئىككىنچى بېشارەت

تەۋرات «ئۆلگەن» 33: 1 - 2 ـ ئايەتلەردە «مانا بۇ ئاللاھنىڭ ئادىمى بولغان مۇسا ئۆلۈشتىن بۇرۇن ئىسرائىل ئەۋلادلىرىغا تەۋەررۈك قىلىپ كەتكەن سۆزلەردۇر. ئۇ مۇنداق دېگەن: رەب سىنادىن كەلدى، ئۇلارغا سائىردىن كۆرۈندى ۋە فاران تاغلىرىدا پارلىدى. ئۇ مىڭلارچە مۇقەددەسلەر ئىچىدە كەلدى ۋە ئۇلار ئۈچۈن ئۇنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئوتلۇق پەرمانا بار ئىدى» رەبنىڭ سىنادىن كەلگەنلىكى مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئۇ جايدا تەۋراتنى بەرگەنلىكى، ئۇنىڭ سائىردىن كۆرۈنگەنلىكى ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئىنجىلنى ئاتا قىلغانلىقى ۋە ئۇنىڭ فاران تاغلىرىدا پارلىغانلىقى «قۇرئان كەرىم»نى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرگەنلىكىدۇر. چۈنكى تەۋرات مۇسا

ئەلەيھىسسالامغا مىسىردىكى تۇرسىنا تېغىدا بېرىلگەن. سائىر ئىسا ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كەلگەن ناسىرا شەھرىگە قاراشلىق بىر يېزىدىكى تاغنىڭ ئىسمى بولۇپ، ئۇ پەلەستىنىدىدۇر. فاران تېغى مەككىنىڭ بۇرۇنقى ئىسمى بولۇپ، مەككە تاغلىرى فاران تاغلىرى دەپ ئاتىلىدۇ. فاران تېغىنىڭ مەككىدە ئىكەنلىكىنى تەۋراتمۇ سۆزلەيدۇ، تەۋراتتا ئىسمائىل ئەلەيھىسسالام توغرىلىق مۇنداق دېيىلگەن: «ئاللاھ بۇ بالىغا ھەمراھ ئىدى، ئۇ چوڭ بولدى، ئۇ چۆلگە يەرلەشتى، ئوقيا ئېتىشنى ئۆگەندى، ئۇ فاران چۆلىدە ياشىدى، ئانىدىن ئۇنى ئانىسى مىسىردىن ئۆيلەندۈردى.» (تەۋرات «يارىتىلىش» 21: 20 – 21) بۇ تېكىستنىڭ 1851 ـيىلى نەشىر قىلىنغان سامىرىيە نۇسخىسىدا فاراننىڭ ھىجاز (يەنى مەككە) دە ئىكەنلىكى ئوچۇق لەۋزى بىلەن بايان قىلىنىپ مۇنداق قەيت قىلىنغان: «ئىسمائىل ھىجازدىكى فاران چۆلىدە مۇقىملاشتى.»

شۈبھىسىزكى، ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ يەرلەشكەن جايى مەككە ئىدى، مەككىدە ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ نەۋرىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن باشقا پەيغەمبەر كەلمىگەن. بۇنىڭدىن ئاشكارىلاندىكى، ئاللاھنىڭ فاران تاغلىرىدا پارلىغانلىقى مەككىدە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋەھيىنىڭ يەنى «قۇرئان كەرىم» نىڭ چۈشۈشكە باشلىغانلىقىدۇر. مۇسا ئەلەيھىسسالامغا تەۋرات مىسىردىكى تۇرسىنا تېغىدا بېرىلگەندەك، ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئىنجىل پەلەستىنىدىكى سائىر تېغىدا بېرىلگەندەك، «قۇرئان كەرىم» مۇ مەككىدىكى فاران تېغىدا ۋەھيى قىلىنغان. «قۇرئان كەرىم» دىن ئەڭ ئاۋۋال چۈشكەن ئايەت فاران تېغىنىڭ ئەڭ چوققىسىغا ئورۇنلاشقان ھىرا غارىدا چۈشكەن. يۇقىرىدىكى تەۋرات تېكىستىدىكى «ئۇ مىڭلارچە ئىچىدە كەلدى ۋە ئۇلار ئۈچۈن ئۇنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئوتلۇق پەرمان بار ئىدى» دېگەن ئىبارە، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىسلام دىنىنى قانات يايدۇرۇشتا ياردەمدە بولغان، جىھاد يولىنى ئۇنىڭ باشچىلىقىدا ئەمەلگە ئاشۇرغان ساھابىلىرىغا كەسكىن ئىشارەت قىلىدۇ. تېكىستتىكى ئوتلۇق پارمان ــ ئىسلام دىنىدا پەرز قىلىنغان جىھاددۇر. ھەر قانداق ئاقىل ئادەم بۇ تېكىستنى تەپەككۇر

قىلىدىكەن، فاران تاغلىرىدىن ئەۋەتىلگەن مەزكۇر پەيغەمبەرنىڭ شۈبھىسىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ يېنىدىكى مىڭلارچە مۇقەددەس (پاك ۋە ئۇلۇغ) لارنىڭ ساھابىلەر ئىكەنلىكىنى ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن ئوتلۇق پەرمانىنىڭ ئىسلام دىنىدا پەرز قىلىنغان جىھاد ئىكەنلىكىنى ئەلۋەتتە چۈشىنىدۇ. تەۋراتنىڭ بۇ تېكىستى 1844 -يىلىدىكى نەشرىدە «ئۇنىڭ يېنىدا مىڭلارچە ياخشىلار، ئۇنىڭ قولىدا ئوتلۇق كىتاب بار ئىدى»، دەپ قەيت قىلىنغان. كېيىنكى نەشرلەردە بولسا بۇ ئىبارىلەر تېكىستتىن چىقىرىپ تاشلانغان ھالدا نەشر قىلىنغان. ئەمما بۇرۇنقى نەشرلەرنىڭ ھەممىسىدە بۇ تېكىست تولۇق قەيت قىلىنغان.

يۇقىرىدىكى بېشارەت مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام قاتارلىق ئۈچ پەيغەمبەرگە ۋە ئۇلارغا بۇ ئۈچ مۇبارەك جايدا (يەنى پەلەستىن، تۇرسىنا ۋە فاران تېغىدا) ۋەھيى قىلىنغان تەۋرات، ئىنجىل ۋە «قۇرئان كەرىم» دىن ئىبارەت ئۈچ كىتابقا ئوچۇق دالالەت قىلىدۇ. بۇ بېشارەت «قۇرئان كەرىم» دىكى مۇنۇ ئايەتكە مۇجەسسەملەشكەن: ﴿ وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ وَطُورِ سِينِينَ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴾ يەنى ﴿ئەنجۈر بىلەن، زەيتۇن بىلەن قەسەمكى، سىنا تېغى بىلەن قەسەمكى، بۇ تىنچ شەھەر (يەنى مەككە مۇكەررەمە) بىلەن قەسەمكى ﴾[1] (بۇ ئايەت يۇقىرىدىكى ئۈچ پەيغەمبەرنىڭ ئەۋەتىلىدىغان جايلىرىغا ئىشارەت قىلىدۇ. چۈنكى پەلەستىندە ئەنجۈر بىلەن زەيتۇن كۆپ چىقىدۇ، شۇڭا ئىسا ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر بولۇپ ئەۋەتىلگەن پەلەستىن ئەنجۈر بىلەن زەيتۇن ئارقىلىق ئىپادىلەنگەن. سىنا تېغى مۇسا ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىك كەلگەن ۋە ئۇنىڭغا تەۋرات بېرىلگەن جاي. مەككە بولسا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر بولۇپ ئەۋەتىلگەن جاي. «قۇرئان كەرىم» نىڭ بۇ ئىشارىتىدە تۆۋەندىن يۇقىرىغا تەدرىجىيلىك مەقسەت قىلىنغانلىقى ئۈچۈن، ئاۋۋال پەلەستىن، ئاندىن سىنا، ئاندىن مەككە بايان

(1)95-سۈرە تىن 1~3-ئايەتلەر

قىلىنغـــان. مۇســا ئەلەيھىسســالامنىڭ شــەرىئىتى ئىســا ئەلەيھىسســالامنىڭ شــەرىئىتىدىن كاتتــا، مــۇھەممەد ئەلەيھىسســالامنىڭ شــەرىئىتى مۇســا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدىن كاتتىدۇر. شۇنىڭدەك، مەككە مۇكەررەمە پەلەستىن بىلەن سىنادىن ئۇلۇغ ۋە ئەڭ مۇقەددەستۇر. تەۋراتتىكى بۇ بېشارەتتىن مەقسەت تارىخىي ۋەقەلىكنىلا بايان قىلىشتىن ئىبارەت بولغاچقا، ئۇنىڭدا بۇ ئۈچ پەيغەمبەرنىڭ ئەۋەتىلىدىغان جايلىرى ئۇلارنىڭ ئەۋەتىلىش زامانىغا كۆرە تەرتىپلەنگەن. مەسىلەن: مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋەتىلىشى تاڭنىڭ ئاقارغانلىقىغا، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋەتىلىشى قۇياشنىڭ چىققانلىقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋەتىلىشى قۇياشنىڭ ئاسماننىڭ دەل ئوتتۇرىسىدا پارلىغانلىقىغا ئوخشىتىلغان. قۇياش ئاسماننىڭ ئوتتۇرىسىدا پارلىغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ نۇرى كىشىلەرگە ئومۇم بولىدۇ. دۇنيادا ھېچقانداق بىردىن ياكى بىرەر كىتاب مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن ئىسلام بىلەن «قۇرئان كەرىم» دەك پارلاپ، نۇر چېچىپ شېرىك ۋە كۇفرىنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىنى بۇنداق تېز يورۇتقان ئەمەس، ئەلۋەتتە.

ئۈچىنچى بېشارەت

تەۋرات «يارىتىلىش» 17: 20 -تېكستتە: «ئەمما سېنىڭ ئىسمائىل توغرىلىق قىلغان دۇئايىڭنى قوبۇل قىلدىم، ئۇنىڭغا بەرىكەت ئاتا قىلىمەن، ئۇنى كۆكلىتىمەن، ئۇنى ناھايىتى كۆپكە كۆپەيتىمەن. ئۇنىڭدىن ئون ئىككى رەئىس دۇنياغا كېلىدۇ، ئۇنى چوڭ بىر ئۈممەتكە ئايلاندۇرىمەن.»

بۇ تېكست 1844 -يىلىدىكى نەشرىدە «ئىسمائىل توغرىلىق دۇئايىڭنى ئىجابەت قىلدىم، ئۇنىڭغا مەن بەرىكەت ئاتا قىلىمەن، ئۇنى چوڭايتىمەن، ئۇنى ناھايىتى كۆپكە كۆپەيتىمەن، ئۇنىڭدىن ئون ئىككى رەئىس چىقىدۇ. ئۇنى چوڭ بىر ئۈممەتنىڭ ئاتىسى قىلىمەن.»

قازى ئىياز ئۆزىنىڭ «شىفا» ناملىق ئەسىرىدە مۇنداق يازىدۇ: يۇقىرىدىكى تەۋرات تېكستىدىكى «ئۇنى چوڭ بىر ئۈممەتكە ئايلاندۇرىمەن» دېگەن ئىبارە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەققىدە

بېرىلگەن بىشارەتتۇر. چۈنكى ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ سۇلالىسىدىن ئۇنىڭ نەۋرىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن باشقا بىرسى چوڭ ئۈممەتكە سەردار بولغان ئەمەس. مانا بۇ ئىبراھىم ۋە ئىسمائىل ئەلەيھىسسالاملارنىڭ ئاللاھقا قىلغان دۇئاسىنىڭ نەتىجىسى ئىدى. «قۇرئان كەرىم» بۇ دۇئانى مۇنداق بايان قىلىدۇ: ﴿ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ يەنى ﴿ پەرۋەردىگارىمىز! ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئايەتلىرىڭنى ئۇلارغا تىلاۋەت قىلىپ بېرىدىغان، كىتابىڭنى (يەنى قۇرئاننى)، ھېكمەتنى (يەنى پاك سۈننەتنى) ئۇلارغا ئۆگىتىدىغان، ئۇلارنى (مۇشرىكلىك ۋە گۇناھلاردىن) پاك قىلىدىغان بىر پەيغەمبەر ئەۋەتكىن، ھەقىقەتەن سەن غالىبسەن، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىسەن. ﴾[1]

ئىمام قۇرتۇبى ئۆزىنىڭ «خىرىستىيان دىنىدىكى پاساتچىلىقلارنىڭ بايانى» ناملىق ئەسىرىدە مۇنداق دەپ يازىدۇ: يەھۇدىيلارنىڭ ئۆز ئارىلىرىدىكى ھەرپلەردىن سان چىقىرىش ئارقىلىق مەنا ئىپادىلەش ئۇسۇلىغا كۆرە، يۇقىرىدىكى بىشارەت تېكىستلىرىدىكى ئىككى جايدىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى چىقىدۇ. چۈنكى بۇ تېكىستتىكى «ئۇنى ناھايىتى كۆپكە كۆپەيتىمەن» دېگەن ئىبارىنىڭ ئەسلى ئىبرانى تىلىدىكى تېكىستى «بماد ماد»، «ئۇنى چوڭ بىر ئۈممەتكە ئايلاندۇرىمەن» دېگەن ئىبارىنىڭ ئەسلى ئىبرانى تىلىدىكى تېكىستى «لجوي جدول» دۇر. بۇئىبرانىيچە سۆزلەردىكى ھەرپلەرنىڭ تويلىمى ئۇلارنىڭ ھەرپلەردىن سان چىقىرىش ئۇسۇلى بويىچە، «مۇھەممەد» دېگەن ئىسىمدىكى ھەرپلەرنىڭ تويلىمىغا باراۋەردۇر. بۇ بولسىمۇ توقسان ئىككى ھەرپتۇر. ئۇنىڭ يۇقىرىدىكى ھېسابلاش ئۇسۇلىغا كۆرە بايانى مۇنداق:

م ح م د = (محمد)

(1)2-سۈرە بەقەرە 129-ئايەت

40 + 8 + 40 + 4 = 92

ب م ا د م ا د = (بماد ماد)
2 + 40 + 1+ 4 + 40+ 1+ 4 = 92

ل ج و ي ج د و ل = (لجۋي جدول)
30 + 3+ 6+ 10+ 3+ 4 + 6+ 30 = 92

ھىجرىيە10 ـئەسىردە (مىلادىيە16 ـئەسىردە) مۇسۇلمان بولغان يەھۇدىي ئالىمى ئابدۇسسالام، ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى ئىپلان قىلغىنىدىن كېيىن، «ھىدايەت كىتابى» ناملىق بىر كىتاب يېزىپ چىقىدۇ، ئابدۇسسالام بۇ كىتابىدا يەھۇدىيلارنىڭ ھەرپلەردىن سان چىقىرىش ئارقىلىق مەنىلەرنى ئىپادىلەش ئۇسۇلىنىڭ ئۇلارنىڭ ئادىتىدە سابىت بولغان بىر ئۇسۇل ئىكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ كۆپلىگەن ھەقىقەتلەرنى بۇ ئۇسۇل ئارقىلىق ئىپادىلەيدىغانلىقىنى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمىغا بەلگە بولغان «بماد ماد» سۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ ھەرپلەردىن سان چىقىرىش ئۇسۇلىغا توپتوغرا كېلىدىغانلىقىنى، ئەمما ئۇلارنىڭ ئادىتى ئەزەلدىن ئۆز كىتابلىرىدىكى ئۆزلىرىنىڭ خاھىشىغا مۇۋاپىق كەلمىگەن ھەقىقەتلەرنى ئۆزگەرتىش، تەۋىل قىلىش ۋە ئىنكار قىلىشتىن ئىبارەت بولغانلىقتىن، ئۇلارنىڭ بۇ بېشارەتنى يوشۇرغانلىقىنى بايان قىلغان ۋە ئۇلارغا كۈچلۈك رەددىيە بەرگەن.

ئاللاھنىڭ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام بىلەن (ئۇنىڭ ئايالى) ھاجەرگە ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسلىنى كۆپەيتىپ چوڭ بىر ئۈممەتكە ئايلاندۇرىدىغانلىقى ھەققىدىكى ۋەدىسى ھەقىقەتتە ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامغا ئاتا قىلىنىدىغان مەڭگۈلۈك مەدھىيە ۋە شەرەپنى ئىپادىلەيدۇ. چۈنكى ئۇنىڭغا كېلىدىغان شەرەپ ۋە مەدھىيە پەقەت ئۇنىڭ نەسلىنىڭ كۆپ بولغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ نەسلىنىڭ تەۋھىد ۋە ئىماننى ئاساس قىلغان بىر نەسىل بولىدىغانلىقى ئۈچۈن ئىدى. ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن مەككىدە ئۇنىڭ نەسلىدىن مۇھەممەد

ئەلەيھىسسالامغىچە كىشىلەرنى تەۋھىد ۋە ئىمانغا چاقىرىدىغان بىرەر پەيغەمبەرنىڭ كەلمىگەنلىكى، ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ چوڭ بىر ئۇممەتنىڭ ئاتىسى بولغانلىقىنىڭ پەقەت مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ كېلىشى بىلەنلا ئەمەلگە ئاشقانلىقىنى ئىسپاتلايدۇ. بۇ بېشارەتنىڭ ھەقلىقىنى ئىنكار قىلىدىغان كىشى بىزگە ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسلىدىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇممىتىدىن باشقا چوڭ ئۇممەتنىڭ نەدە مەيدانغا كەلگەنلىكىنى ئېيتىپ بەرسۇن؟!

تۆتىنچى بېشارەت

تەۋرات «ئۇلگە» 32: 21 ـ تېكىستتە بىر زامانلاردا ئاللاھتىن يۈز ئۆرۈپ، بۇتلارغا چوقۇنغان يەھۇدىيلار توغرىلىق مۇنداق دېيىلگەن: «ئۇلار ئىلاھ بولمىغان نەرسىلەرگە باش ئۇرۇش بىلەن مېنى قىزغاندۇردى، باتىللىرى بىلەن مېنى غەزەپلەندۈردى. مەنمۇ مىللەت سانالمايدىغان نەرسىلەر بىلەن ئۇلارنى قىزغاندۇرىمەن. جاھىل بىر مىللەت بىلەن ئۇلارنىڭ ئىچىنى ئېچىشتۇرىمەن.»

بۇ تېكىستنىڭ 1844 ـ يىلىدىكى نەشرىدە مۇنداق كەلگەن: «ئۇلار مېنى ئىلاھ بولمىغان نەرسىلەر بىلەن قىزغاندۇردى، باتىل ئىلاھلىرى بىلەن مېنى غەزەپلەندۈردى. مەنمۇ ئۇلارنى مىللەت بولمىغان بىرلىرى بىلەن قىزغاندۇرىمەن، جاھىل بىر مىللەت بىلەن غەزەپلەندۈرىمەن.»

شۈبھىسىزكى، بۇ تېكىستتىكى جاھىل مىللەتتىن مەقسەت ئەرەبلەردۇر. چۈنكى ئۇلار جاھالەت ۋە زالالەتنىڭ پاتقاقلىرىغا پاتقان بىر مىللەت ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كېلىشتىن بۇرۇن ئۇلار بۇتلارغا چوقۇنۇشتىن ئىبارەت ئازغۇنلۇقلاردىن ھېچبىر زامان يىراق بولالىغان ئەمەس. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ يەنى ﴿ ئاللاھ مۇئمىنلەرگە ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى تىلاۋەت قىلىدىغان، ئۇلارنى (گۇناھلاردىن) پاك قىلىدىغان، ئۇلارغا

كىتــابنى ۋە ھېكمەتنـــى (يەنـــى قۇرئـــان بىــلەن سـۈننەتنى) ئۆگىتىـــدىغان، ئۆزلىرىـــدىن بولغـــان بىـــر پەيغەمـــبەر ئەۋەتىـــپ، ئۇلارغـــا چـوڭ ئېھســـان قىلدى؛ ھالبۇكى، ئۇلار بۇرۇن ئوچۇق گۇمراھلىقتا ئىدى. ﴾[1]

يەھـۇدىيلار ئەرەبلەرنـى ئۇلارنىـڭ ئـاللاھنى تونۇمايـدىغان ئـازغۇن قەۋم ۋە ئىبـراھىم ئەلەيھىسسـالامنىڭ چۆرىسـى ھاجەرنىـڭ ئەۋلادلىرىـدىن بولغـانلىقى ئۈچـۈن تولىمـۇ ھەقىـر ۋە خـار كـۆرەتتى ۋە ئۆزلىرىنىـڭ ھـۆر ئايـــال ســـارەنىڭ ئەۋلادلىـــرى بولغـــانلىقى ۋە ئۇلارنىـــڭ ئارىســـىدىن پەيغەمبەرلەرنىـڭ كەلگەنلىكـى بىـلەن پەخىرلىنىـپ ئـۆزلىرىنى ئەرەبلەردىـن ئالاھىـدە ئۈسـتۈن تۇتـاتتى. لـېكىن ئىسـرائىل ئەۋلادلىرىنىـڭ ئاللاھقـا قىلغـان ئىسـيانلىرى، پەيغەمبەرلەرنـى نـاھەق ئۆلتۈرۈشـلىرى، تەۋھىـد ۋە ئىمانـدىن ئۇزاقلىشـىپ، بۇتلارغـا بـاش ئۇرغـانلىقلىرى، قۇربـانلىقلىرىنى بۇتلارغـا ئاتـاپ قىلغـانلىقلىرى ئـاللاھنى غەزەپلەنـدۈرگەنلىكتىن، ئـاللاھ پەيغەمبەرلىـك نـۆۋىتىنى ئـۇلاردىن ئېلىـپ، ئۇلارنىـڭ نەزىرىـدە ئەڭ ھەقىـر ۋە ئەڭ جاھىـل مىلـلەت سـانىلىدىغان ئەرەبـلەرگە بېـرىش ئـارقىلىق ئـۇلارنى قىزغانـدۇردى ۋە ئىچىنـــى ئېچىشـــتۇردى. مـــۇھەممەد ئەلەيھىسســـالامنى ئەرەبلەرنـــىڭ ئىچىـدىن ئەۋەتكەنلىكـى، ئۇنىڭغـا مەڭگۈلـۈك مـۆجىزە بولغـان «قۇرئـان كەرىـم» نـى چۈشـۈرگەنلىكى ۋە ئەرەبلەرنـى ئىسـلامنىڭ شـەرىپى بىـلەن ئەزىـز قىلغـانلىقى ھەقىقەتـتە ئاللاھنىـڭ ئىسـرائىل ئەۋلادلىرىنـى ئەڭ قـاتتىق قىزغاندۇرغانلىقى ئىدى.

بىـز يەھۇدىيلارنىـڭ تـارىخىنى كـۆزدىن كەچۈرىـدىغان بولسـاق، يەھـۇدىيلار ئەڭ ياقتۇرمايـدىغان مىلـلەت مـۇھەممەد ئەلەيھىسسـالام ئەۋەتىلگەنـدىن كېيىنكـى ئەرەب مىللىتـى ئىكەنلىكىنـى بايقـايمىز. چـۈنكى پارسـلىقلار بىـلەن رۇملـۇقلار بـۇرۇن يەھۇدىيلارنىـڭ پەلەسـتىندىكى دۆلىتىنـى گـۇمران قىلىـپ، ئـۇلارنى ئەسـىرگە ئالغـان بولسـىمۇ، پارسلىقلارنىڭ ياكى رۇملۇقلارنىـڭ ئىچىـدىن مۇسـا ئەلەيھىسسـالامغا تەڭ كېلىـدىغان بىـر پەيغەمـبەر كەلمىگەنلىكـى ئۈچـۈن، يەھـۇدىيلار ئۇلارغـا

---
(1) 3-سۈرە ئال ئىمران 164 – ئايەت

ئەرەبلەرگە قىلغاندەك ھەسەت قىلمايدۇ ۋە ئۇلارنى ئەرەبلەرنى يامان كۆرگەندەك يامان كۆرمەيدۇ. ئەمما مۇھەممەد ئەلەيھسسالامنىڭ ئۈممىتى يەھۇدىيلارنىڭ ئۈستۈنلۈكىنى يەر بىلەن يەكسان قىلدى. چۈنكى ئاللاھ پەيغەمبەرلىك نۇۋۋىتىنى ئۇلاردىن ئېلىپ ئەرەبلەرگە بەردى ئەمەسمۇ؟

يۇقىرىدىكى بۇ بىشارەتنى ئىسا ئەلەيھسسالام، دەپ تەپسىر قىلغان كىشى چوقۇم خاتالاشقان بولىدۇ، چۈنكى بۇ بىشارەت ئىسا ئەلەيھسسالامغا ھەرگىزمۇ مۇۋاپىق كەلمەيدۇ:

بىرىنچىدىن، ئىسا ئەلەيھسسالام ئىسرائىل سۇلالىسىدىن كەلگەن پەيغەمبەردۇر. ئىنسان ئۆز ئەۋلادىغا ھەسەت قىلمايدۇ، ئۇنىڭدىن قىزغانمايدۇ. ھەسەت ۋە قىزغىنىش نورمال ئەھۋالدا ئۆزىنىڭ قېرىنداشلىرىنىڭ ئەۋلادلىرىغا، ياكى تاغىلىرىنىڭ ئەۋلادلىرىغا، خۇسۇسەن ئۆزىنىڭ نەزىرىدە ھەقىر ۋە خار كۆرۈلگەن بىرسىگە كەلگەن ئامەت ئۈچۈن قىلىنىدۇ.

ئىككىنچىدىن، مىلادىيەنىڭ 6 -ئەسىرگىچە ئەرەبلەردىن باشقا ھېچقانداق بىر مىللەت جاھىل مىللەت، دەپ سۈپەتلەنگەن ئەمەس. چۈنكى ئۇ زامانلاردا ئەرەبلەردىن باشقا مىللەتلەرنىڭ ھەممىسىدە ئوقۇش، يېزىش ۋە باشقا مائارىپلار مەۋجۇت ئىدى. بۇنىڭدىن ئېنىقلانىدىكى بۇ بىشارەتنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھسسالام ۋە ئۇنىڭ قەۋمى ھەققىدە كەلگەنلىكى ھېچ شۈبھىسىز ھەقىقەتتۇر.

ئەھلى كىتابلارنىڭ كىتابلىرىدا كەلگەن بىشارەتلەر كۆپتۇر. ئۇلارنىڭ بەزىسى مۇھەممەد ئەلەيھسسالام توغرىلىق بولسا، بەزىسى ئۇنىڭ ئۈممىتى توغرىلىق ئىدى. ئىسا ئەلەيھسسالامنىڭمۇ بۇ ھەقتە بەزى بىشارەتلەرنى بەرگەنلىكى ئىنجىللاردا قەيت قىلىنغان.

قوشۇمچە پايدىلىنىش ماتېرىيالى
(تەرجىماننىڭ ئىلاۋىسى)

يەھۇدىي دىنى

يەھۇد ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ 12 ئوغلىنىڭ بىرى بولغان يەھۇزانىڭ ئىسمى بولۇپ، كېيىنچە يەھۇدىي دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغانلار ئۇچۇن ئىشلىتىلىدىغان ئاتالغۇغا ئايلانغان. ياقۇپ (ئىسرائىل) ئەلەيھىسسالام كەنئان (ھازىرقى پەلەستىن) زېمىنىدىكى قورغاقچىلىق سەۋەبلىك مىلادىيىدىن بۇرۇنقى 17-ئەسىردە، ئائىلىسىدىكىلىرىنى باشلاپ مىسىرغا كۆچۈپ بارغان. ئۇلارنى مىسىر پىرئەۋنى (پادىشاھى) نىڭ ۋەزىرى بولۇپ تۇرغان ئوغلى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام كۈتىۋالغان ۋە مىسىرنىڭ شەرقىيە رايونىدىكى «گاسان» دېگەن جايدا تۇرغۇزغان. ئۇلارنىڭ شۇ ۋاقىتتا 70 كىشى ئىكەنلىكى سۆزلىنىدۇ.[1]

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ 12 بالىسىدىن كۆپەيگەن ئەۋلادلىرى مىسىردا تۆت ئەسىر تۇرۇش جەريانىدا، بۆلۈنۈپ 12 قەبىلىگە ئايرىلغان ۋە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىسرائىل ئەۋلادى دەپ تونۇلغان. مىلادىيىدىن تەخمىنەن 13 ياكى 14 ئەسىر ئىلگىرى مۇسا ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئىچىدىن پەيغەمبەر بولۇپ چىقىپ، ئۇلارنى ۋە مىسىر پىرئەۋنىنى ئىمانغا دەۋەت قىلغاندا، ئىسرائىل ئەۋلادىدىن ئازلا كىشى ئىمان ئېيتقان. شۇنداق قىلىپ يەھۇدىي دىنى مىسىردا يىلتىز تارتقان. بۇ سەۋەبلىك پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ ئادەملىرى بىلەن ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئوتتۇرىسىدا جىددىي زىددىيەت پەيدا بولغان. شۇ سەۋەبتىن مىلادىيىدىن بۇرۇنقى 1280-يىلى

---

(1) تەۋراتنىڭ تەكۋىن بۆلۈمى، 47-باب، 11-تېكىست.

مىسىر پىرئەۋەنى ئىككىنچى رەمسىس زامانىدا ئىسرائىل ئەۋلادى مىسىردىن چىقىپ كېتىشكە مەجبۇر بولغان.[1]

ئىسرائىل ئەۋلادى مىسىردىن سىنا چۆللىگە چىققاندىن كېيىن، مۇسا ئەلەيھىسسالام شۇ چۆلدە ئالەمدىن ئۆتىدۇ، ئۇنىڭ ئورۇنباسارى بولغان يۇشەنىڭ باشچىلىقىدا ئىسرائىل ئەۋلادى كەنئان زېمىنىغا بېسىپ كىرىپ يەرلىشىدۇ. مىلادىيىدىن بۇرۇنقى 922-يىللىرىغا كەلگەندە، ئۇلارنىڭ پەيغەمبىرى سۇلايمان ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئىلگىرى داۋۇد ئەلەيھىسسالام مىلادىيىدىن بۇرۇنقى 990-يىللاردا قۇرغان مەملىكىتى ئىككىگە بۆلۈنۈپ شىمالدا ئىسرائىل، جەنۇبتا يەھۇزا مەملىكىتى بارلىققا كېلىدۇ. كېيىنچە بابىل مەملىكىتىنىڭ پادىشاھى بۇختەنەسسەر[2] يەھۇدىيلارغا ھۇجۇم قىلغانغا قەدەر بۇ ئىككى مەملىكەت ئوتتۇرىسىدا ئۇزۇنغا سوزۇلغان ئۇرۇشلار داۋام قىلىدۇ.

يەھۇدىيلارنىڭ قۇللۇق دەۋرى

بۇختەنەسسەر پەلەستىنگە مىلادىيىدىن بۇرۇنقى 596-يىلى ۋە 587-يىلى ئىككى قېتىم ھۇجۇم قىلغان بولۇپ، يەھۇدىيلارنىڭ كۆپ سانلىقىنى بابىلغا ئەسىر قىلىپ ئېلىپ كەتكەن. يەھۇدىيلار بابىل ئەسىرلىكىدە 50 يىلدىن كۆپرەك تۇرغان. مىلادىيىدىن بۇرۇنقى 538-يىلى ئىران دۆلىتىنىڭ پادىشاھى كۇرش بابىل مەملىكىتىنى مەغلۇب قىلغاندا، بابىلدىكى يەھۇدىي ئەسىرلەر قويۇپ بېرىلگەن ۋە ئۇلار پەلەستىنگە قايتىپ كېلىپ، مۇستەقىل دۆلىتى بولمىغان ھالدا ئىرانلىقلارغا قارام بولۇپ، كېيىنچە رىم ئىمپېرىيىسىگە بويسۇنۇپ ھايات كەچۈرگەن. بۇ ئەسنادا يەھۇدىيلارنىڭ

(1) بەقەرە سۈرىسىنىڭ 49-50-ئايەتلىرىدە، تاھا سۈرىسىنىڭ 77-ۋە 88-ئايەتلىرىدە، تەۋراتنىڭ چىقىش بۆلۈمى13-14-تېكىستلىرىدە بۇ ۋەقەلىك بايان قىلىنغان.

(2) بۇختەنەسسەر-مىلادىيىدىن بۇرۇنقى 605-يىلىدىن 563-يىلىغا قەدەر بابىل (ھازىرقى ئىراق) مەملىكىتىنىڭ پادىشاھلىق تەختىدە ئولتۇرغان ۋە ئۇرۇش تاكتىكىسىنىڭ يۇقىرىلىقى جەھەتتە دۇنيا تارىخىدا تونۇلغان ئەڭ مەشھۇر قوماندانلاردىن سانىلىدۇ. بۇختەنەسسەر شام رايونىغا ھۇجۇم قىلىپ كۆپلىگەن دۆلەتلەرنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ، ئۆزىگە قارام قىلغان شەخس.

كۆپ سانلىقى پەلەستىندىن ئايرىلىپ، ئاسىيا ۋە ياۋروپا قىتئەلىرىگە تارقىلىپ كەتكەن. مىلادىيىنىڭ 135-يىلى رىملىقلار ئىمپېراتور ھەدريانىنىڭ زامانىسىدا، يەھۇدىيلارنىڭ پەلەستىندە قوزغىغان ئىنقىلابىنى باستۇرۇپ، سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەيكىلىنى چېقىپ تاشلىغان ۋە يەھۇدىيلارنى پەلەستىن زېمىنىدىن قوغلاپ چىقارغان. يەھۇدىيلانىڭ شۇ ۋاقىتتىكى سانى تەخمىنەن 50 مىڭ ئەتراپىدا ئىكەنلىكى سۆزلىنىدۇ. شۇنىڭدىن باشلاپ يەھۇدىيلار بۆلۈنۈشكە باشلاپ، ياۋروپاغا بارغانلار شۇ جايلاردا يەرلەشكەن ۋە ياۋروپالىق بۇددىستلار ئارىسىدا يەھۇدىي دىنىنى تارقىتىشقا كىرىشكەن. يەھۇدىيلارنىڭ بىر بۆلىكى كاۋكاز يولى بىلەن ئىران، ھىندىستان، تۈركىستان، جۇڭگۇغا قەدەر يەتكەن. يەنە بىر بۆلىكى ئىراق، مىسىر، شىمالىي ئافرىقا، ئەرەب يېرىم ئارىلى، ئىسپانىيە، پورتۇگالىيە ۋە قارا ئافرىقا قاتارلىق دۆلەتلەرگىچە يېتىپ بارغان. يەھۇدىيلار بارغان جايلىرىدا يەھۇدىي دىنىنى تەشۋىق قىلىش بىلەن شۇغۇللىنىش نەتىجىسىدە، كۆپلىگەن مىللەتلەر يەھۇدىي دىنىغا كىرگەن.

يەھۇدىيلارنىڭ دۆلەت قۇرۇشى

يەھۇدىيلار يۇقىرىقى چوڭ بۆلۈنۈشتىن ئىلگىرى ۋە كېيىن، ياشىغان جەمئىيەتلىرىنىڭ ھەممىسىدە شۇ جەمئىيەت كىشىلىرىنىڭ ئەڭ تۆۋەن تەبىقە ئادەملىرى سۈپىتىدە، سىياسەتتىن، ھەر قانداق بىر مەنسەپتىن يىراق ھالدا ھايات كەچۈرۈپ كەلگەن. ئۇلار بارلىق ھىممىتىنى ئىقتىسادقا بېغىشلاپ بازار سودىسىنى قولىغا ئېلىشقا تىرىشىپ كەلگەن.

19-ئەسىرگە كەلگەندە، ياۋروپادىكى يەھۇدىيلاردا ئۆزلىرىگە خاس بىر دۆلەت قۇرۇش پىكرى ئىلگىرى سۈرۈلۈپ، سىياسەتتىن يىراق ھاياتتىن سىياسىي ھاياتقا كۆچۈش ئارزۇسى كۈچىيىدۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇلار 1897-يىلى شىۋىتسارىيىدە چوڭ قۇرۇلتاي چاقىرىپ بۇ ئارزۇنى قارارلاشتۇرىدۇ ۋە 1948-يىلى پەلەستىننى بېسىۋېلىپ، ئۇ جايدا ئىسرائىلىيە دۆلىتىنى قۇرۇپ چىقىدۇ.

يەھۇدىيلارنىڭ دىنىي مەنبەلىرى

يەھۇدىيلارنىڭ ئەڭ مۆتىۋەر كىتابى «تەۋرات (ئەھدە قەدىم)» بولۇپ، «يارىتىلىش»، «چىقىش»، «مەدھىيە» ۋە«سانلار»دىن ئىبارەت 4 بۆلۈم ۋە 39 بابتىن تەركىب تاپقان. «يارىتىلىش»بۆلۈمىدە دۇنيا تارىخى، «چىقىش»بۆلۈمىدە يەھۇدىيلارنىڭ مىسىردىكى ھاياتى ۋە مىسىردىن چىققاندىن كېيىنكى ئەھۋالى، «مەدھىيە»بۆلۈمىدە يەھۇدىي شەرىئىتىدىكى ئىبادەت سىستېمىلىرى، «سانلار»بۆلۈمىدە يەھۇدىي قەبىلىلىرىنىڭ، ئەسكەرلىرىنىڭ ۋە مال-دۇنياسىنىڭ سانى سۆزلىنىدۇ.

ئەمما يەھۇدىيلارنىڭ «تەلمۇد»ناملىق كىتابى مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن يېتىپ كەلگەن ئاغزاكى رىۋايەتلەرنىڭ شەرھلىرىدىن توپلانغان كىتاب بولۇپ، ئىككى قىسىمدىن ئىبارەت. بىرى پەلەستىندە، يەنە بىرى بابىلدا يېزىلغان. يەھۇدىيلار كۆپلىگەن مەزھەپ ۋە پىرقىلارغا بۆلۈنىدۇ [1].

(1) مىسىر ۋەقىپ ئىشلىرى مىنىستىرلىقىنىڭ «ئىسلامىي ئىشلار ئالىي كېڭىشى»تەرىپىدىن ھازىرلانغان«ئومۇمىي ئىسلام ئېنسىكلوپېدىيىسى»دىن.

خىرىستىيان دىنى

خىرىستىيان دىنى مەريەم ئوغلى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممەتلىرى بولغان خىرىستىيانلارغا قويۇلغان ئىسىم. خىرىستىيانلار ئەرەب تىلىدا «نىصارى (ناسارا)» دەپ ئاتىلىدۇ.

خىرىستىيانلارنىڭ پەيغەمبىرى ئىسا ئەلەيھىسسالام پادىشاھ ھىرودۇسنىڭ زامانىدا، ھازىرقى پەلەستىنىنىڭ بەيتلەھەم شەھىرىدە دۇنياغا كەلگەن بولۇپ، كېيىنچە ئانىسى ھەزرىتى مەريەم خەلىل شەھىرىنىڭ ناسىرە يېزىسىغا كۆچۈپ بېرىپ ئولتۇراقلاشقان.

بۇ ۋاقىتتا يەھۇدىيلا يەر يۈزىدە سەرگەردان ھاياتىدا ياشايتتى، ئۇلار رىم ئىمپېراتورلىقىنىڭ ھاكىمىيىتى ئاستىدا بولۇپ، ئۇنىڭ زۇلمىدىن قۇتۇلۇشنى بەكمۇ ئارزۇ قىلاتتى. ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىي دەۋىتى مەيدانغا كەلگەندە، ئۇلار ئىسلا ئەلەيھىسسالامنى يەھۇدىيلارنى قۇللۇقتىن قۇتۇلدۇرۇپ، ئەسلىدىكى پادىشاھلىقنى ئەسلىگە كەلتۈرىدىغان بىردىنبىر شەخس دېگەن ئېتىقاد بىلەن ئۇلاردىن بەزىسى ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتىپ ئۇنىڭ دىنىغا كىرگەن. ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ 12 نەپەر مۇرىدى بولۇپ، ئۇلارنى يەھۇدىيلار ئىچىدە دىن تارقىتىشقا ئەۋەتكەن.

ئىسا ئەلەيھىسسالام يەھۇدىيلانىڭ دىنىنى ئىسلاھ قىلىش ۋە ئۇلارنىڭ ئىلاھ ھەققىدىكى خاتا چۈشەنچىلىرىنى تۈزىتىش ئۈچۈن كەلگەن بولۇپ، ئۇنىڭ دىن دەۋىتى ئاللاھ تائالانىڭ بىرلىكىگە ئېتىقاد قىلىشنى تەشەببۇس قىلىدىغان ۋە يەھۇدىيلاغا مەخسۇس دەۋەت ئىدى. قۇرئان كەرىم ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى سۆزىنى ھېكايە قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: مەريەم ئوغلى ئىسا ئۆز ۋاقتىدا" ئى ئىسرائىل ئەۋلادى! مەن ئاللاھنىڭ سىلەرگە ئەۋەتكەن ئەلچىسىمەن" دېدى[1]

---

(1) سەف سۈرىسى6-ئايەت

خىرىستىيانلارنىڭ دىنىي مەنبەلىرى

خىرىستىيانلارنىڭ دىنىي مەنبەلىرى تەۋرات بىلەن ئىنجىل بولۇپ، ئىنجىل «مۇقەددەس كىتاب» دەپ ئاتىلىدۇ ۋە «كونا ئەھدە»، «يېڭى ئەھدە» دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ. ھازىرقى خىرىستىيانلارنىڭ قولىدىكى ئىنجىل «مەتتا ئىنجىلى»، «ماركۇس ئىنجىلى»، لۇقا ئىنجىلى» ۋە «يۇھەننا ئىنجىلى» دەپ تۆت ئىنجىلدىن تەركىب تاپقان بولۇپ، ھەر بىرى ئاپتورلىرىنىڭ ئىسىملىرى بىلەن شۇنداق ئاتالغان. ئۇلارنىڭ يەنە بۇ ئىنجىللاردىن باشقا «پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىشلىرى»، «دەۋەت رىسالىسى» دەپ ئاتىلىدىغان كىتابلىرىمۇ بار بولۇپ، بۇلارنى پاۋلۇس(1) يېزىپ چىققان.

خىرىستىيانلارنىڭ مەزھەپلىرى

خىرىستىيانلارنىڭ دەۋىتى «تەۋھىد زامانى» ۋە «ئۆچنى بىر گەۋدە قىلىش زامانى» دەپ ئىككى چوڭ زامانغا بۆلۈنىدۇ.

(1) ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىن مىلادىيە 325-يىلىغا قەدەر ئۆتكەن زامان تەۋھىد زامانى دەپ ئاتىلىدۇ. چۈنكى ئۇلار 325-يىلى چاقىرىلغان «نىقىيە» قۇرۇلتىيىغا قەدەر ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئاللاھ

(1) پاۋلۇس- خىرىستىئان دىنىي تارىخىدا ئىككىنچى چوڭ شەخسىيەت بولۇپ، ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن قالسا ئەڭ مۆتىۋەر دىن ئادىمى سانىلىدۇ. پاۋلۇس مىلادىيىنىڭ 5-يىلى بىلەن 10-يىللىرى ئارىسىدا ھازىرقى تۈركىيىنىڭ تارسۇس دېگەن يېرىدە بىر يەھۇدى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن بولۇپ، چېدىر تىكىش كەسپى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان بولۇپ، يەھۇدىي شەرىئىتىنى ئۆگىنىشكە زور ئەھمىيەت بېرەتتى. پاۋلۇس كېيىنچە، ئېرۇسالىمغا بېرىپ، يەھۇدىيلارنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى ئەڭ كاتتا ئۇستازى گامالائىل دېگەن كىشىدە ئوقۇغان. ئۇنىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامنى كۆرمىگەنلىكى مەلۇم. پاۋلۇس ئۆزى يازغان «پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىشلىرى»دېگەن كىتابىنىڭ 22-باب، 6-11-تېكىستلىرىدە بايان قىلىشىچە، ئۇ چۈشىدە ئىسا ئەلەيھىسسالامنى كۆرگەندىن كېيىن، خىرىستىئان دىنىغا كىرىپ، بۇ دىنىنىڭ مۇخلىسلىرىغا ئايلىنىدۇ. پاۋلۇس شۇنىڭدىن كېيىن خىرىستىئان دىنىنى ئاسىيا ۋە ياۋروپا قىتئەلىرىدە تارقىتىش ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللانغان، كۆپلىگەن ئەسەرلەرنى يازغان ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تەلىماتلىرىدىن كۆپلىرىنى ئۆزگەرتىۋەتكەن.

تائالانىڭ بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى، ئاللاھ تائالانى بىر دەپ ئېتىقاد قىلاتتى.

(2) ئۈچنى بىر گەۋدە قىلىش دەۋىتى بولۇپ، خىرىستىيانلار ئۈچىنچى ئەسىرنىڭ يېرىمىدىن كېيىن، ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئاللاھ تائالانىڭ ئوغلى، ئۇ ئاللاھ، ئىسا ۋە مۇقەددەس روھتىن تەركىب تاپقان ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرى دەپ ئېتىقاد قىلىشقا ئۆتكەن.

خىرىستىيانلارنىڭ ھازىرقى مەشھۇر مەزھەپلىرى: كاتولىك، ئورتودوكس ۋە پروتىستانت مەزھەپلىرىدۇر.

(1) كاتولىك مەزھىبى-رىم چىركاۋلىرى ئېتىقاد قىلىدىغان مەزھەپ بولۇپ، ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئىنسانلىق ۋە ئىلاھلىقتىن ئىبارەت ئىككى تەبىئىتى بار ئېتىقاد قىلىدۇ.

(2) ئورتودوكس مەزھىبى-بۇلار شەرق چېركاۋلىرى ئېتىقاد قىلىدىغان مەزھەپ بولۇپ، ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بىرلا تەبىئىتى بارلىقىغا ئېتىقاد قىلىدۇ.

(3) پىروتېستانت مەزھىبى-ئۇلار چېركاۋلىرىنى «ئىنجىل چېركاۋلىرى» دەپ ئاتايدۇ. چۈنكى ئۇلار ئىنجىلغىلا ئېتىقاد قىلىدۇ.

ئىسلام دىنى مەيدانغا كەلگەندىن كېيىن، قۇرئان كەرىمنىڭ «ئى ئەھلى كىتاب! كېلىڭلار! پەقەت ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىش، ئاللاھقا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك، ئاللاھنى قويۇپ بىر - بىرىمىزنى ئىلاھ قىلىۋالماسلىقتەك ھەممىمىزگە ئورتاق بولغان بىرخىل ئەقىدىگە كېلەيلى!» دېگىن[1] دېگەن چاقىرىقىغا ئاساسەن، مۇسۇلمانلار بىلەن خىرىستىيانلار ۋە يەھۇدىيلار ئوتتۇرىسىدا دىنىي مۇنازىرە باشلانغان.

ئىسلام، خىرىستىيان ۋە يەھۇدىي دىنلىرىدىن ئىبارەت ساماۋىي دىنلارنىڭ ئەسلىدىكى ئەقىدىسى بىر خىل بولۇپ، پەقەت شەرىئەت

(1) ئال ئىمران سۈرىسى64-ئايەت

ئەھكاملىرىلا پەرقلىق بولغان. ئاللاھ سىلەرگە دىندىن نۇھقا تەۋسىيە قىلغان نەرسىنى، ساڭا بىز ۋەھيى قىلغان نەرسىنى، ئىبراھىمغا، مۇساغا ۋە ئىساغا بىز تەۋسىيە قىلغان نەرسىنى بايان قىلدى[1].

خىرىستىيان دىنىنىڭ مەنبەلىرىدە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىر زامان پەيغەمبىرى بولۇپ كېلىدىغانلىقى ھەققىدە بىشارەتلەر بېرىلگەن. ئۆز ۋاقتىدا مەريەمنىڭ ئوغلى ئىسا: «ئى ئىسرائىل ئەۋلادى! مەن سىلەرگە ھەقىقەتەن ئاللاھ ئەۋەتكەن، مەندىن بۇرۇن كەلگەن تەۋراتنى تەستىق قىلغۇچى، مەندىن كېيىن كېلىدىغان ئەھمەد ئىسىملىك پەيغەمبەر بىلەن خۇش خەۋەر بەرگۈچى پەيغەمبەرمەن» دېدى.[2]

(1) شۇرا سۈرىسى13-ئايەت
(2) سەف سۈرىسى6-ئايەت

مۇقەددەس كىتابلار

پەيغەمبەرلەر ئىنسانلارنىڭ ئەخلاقىدىكى بۇزۇلغان تەرەپلەرنى ئىسلاھ قىلىپ، ئۇلارنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك سائادەت يوللىرىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىلەردۇر. ئاللاھنىڭ مەزكۇر پەيغەمبەرلىرى ھېچ ۋاقىت ئۆز خاھىشلىرىغا كۆرە ئىش كۆرگەن ئەمەس، بەلكى ئۇلار ئاللاھنىڭ ئەمر - پەرمانلىرىنى ئىنسانلارغا شۇ بويىچە تولۇق يەتكۈزەتتى. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئۇلارغا ئاللاھتىن كەلگەن ۋەھىيلەر ئارقىلىق مۇقەددەس كىتابلار ئوتتۇرىغا چىقتى. بەزى پەيغەمبەرلەرگە كىچىك ھەجىملىك كىتابلار چۈشۈرۈلگەن بولسا، بەزىلىرىگە چوڭ ھەجىملىك كىتابلار چۈشۈرۈلگەن. ئۇلارنىڭ مەشھۇرلىرى تۆۋەندىكىچە:

1.تەۋرات (كونا ئەھدە)، مۇسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن.

2. ئىنجىل (يېڭى ئەھدە)، ئىسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن.

3. زەبۇر (دۇئا كىتابى بولۇپ تەۋراتتىن ئورۇن ئالغان)، داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن.

4. قۇرئان كەرىم، ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن.

مۇسا ئەلەيھىسسالام، ئون ئەمىر ۋە تەۋرات

مۇسا ئەلەيھىسسالام ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئۈچۈن پەيغەمبەر بولۇپ ئەۋەتىلگەن. ئىسرائىل ئەۋلادلىرىمۇ ئاۋالقى زامانلاردا تەۋراتقا ئەمەل قىلاتتى. قۇرئان كەرىمنىڭ بىزگە بىلدۈرگىنىگە كۆرە مۇسا ئەلەيھىسسالامغا مىسىردىكى” تۇر تېغى“دا ئون ئەمىر چۈشكەن بولۇپ، ئۇلار مۇنۇلار: بىز ئۆز ۋاقتىدا بىز ئىسرائىل ئەۋلادلىرىدىن:

1.ئاللاھتىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلماسلىق.

2.ئاتا ـ ئانىلارغا ياخشىلىق قىلىشلار.

3.ئۇرۇق-تۇغقانلارغا سىلە ـ رەھىم قىلىشلار.

4. يېتىملارغا ياخشىلىق قىلىشلار.

5.كەمبەغەل، يوقسۇللارغا ياردەم قىلىشلار.

6.ئىنسانلارغا ياخشى سۆز قىلىشلار، ئادىل مۇئامىلە قىلىشلار.

7.نامازنى تولۇق ئادا قىلىشلار.

8.زاكاتنى ئادا قىلىشلار.

9.بىر ـ بىرىڭلارنىڭ قېنىنى تۆكمەسلىكلار.

10. ﴿ وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ﴾ يەنى ﴿ بىر ـ بىرىڭلارنى ئۆز مەملىكىتىدىن قوغلاپ چىقارماسلىقلار، دەپ ئەھدە ئالغان ئىدۇق ﴾[1]

مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە ئوقۇش ۋە يېزىشنى بىلىدىغانلار يوق دېيەرلىك ئىدى. بۇ سەۋەبتىن تەۋراتنى ئوقۇشنى بىلىدىغانلارنىڭ سانى ناھايىتى ئاز بولغان. ئۇنىڭ ئۈستىگە تەۋرات بىرلا ۋاقىتتا چۈشۈرۈلگەن چوڭ ھەجىملىك كىتاب بولغانلىقتىن ئۇنى يادلىۋېلىشقا ئەسلا ئىمكانىيەت يوق ئىدى. مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن كۆپلىگەن سوقۇشلار بولۇپ ئۆتتى. ھەتتا ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئۆزلىرىنىڭ مۇستەقىللىقىنى قولدىن بېرىپ قويۇپ، ئەسىرلەر بويى باشقا مەملىكەتلەرنىڭ مۇستەملىكىسى ئاستىدا ئۆمۈر سۈردى. ئۇلار بۇ ئاسارەت دەۋرلىرىدە ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابى بولغان تەۋراتنى قوغداپ قالالمىغان ئىدى. شۇ سەۋەبتىن مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھتىن

(1)بەقەرە سۈرىسى 83 -84 ـ ئايەتلەر

چۈشۈرۈلگەن ئەسلى تەۋرات ئاللىبۇرۇنلا يەر يۈزىدىن يوقىلىپ بولغان ئىدى. زامانىمىزدىكى يەھۇدىيلار ۋە خىرىستىئانلارنىڭ قوللىرىدىكى تەۋرات مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 622- يىلى يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن 750 يىل كېيىن يېزىلغان بولۇپ، رىۋايەتلەرگە كۆرە، ئۇنىڭ ئاپتورى ئەزرا ئىسىملىك بىر كاھىن ئىدى.

مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن ئەسلى تەۋرات مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلى بولغان ئىبرانىيە تىلىدا چۈشكەن ئىدى. چۈنكى ئاللاھ تائالا ئەزەلدىن ھەر پەيغەمبەرگە شۇ پەيغەمبەرنىڭ تىلىدا كىتاب چۈشۈرگەن. زامانىمىزدىكى تەۋرات نۇسخىلىرى بولسا، ئەسلىسى ئارامىيە تىلىدا يېزىلغان بولۇپ، كېيىنچە ئىبرانىيە تىلىغا تەرجىمە قىلىنغان تەرجىمە نۇسخىسىدۇر.

ئىسا ئەلەيھىسسالام ۋە ئىنجىل

ئىنجىل ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن ئىلاھىي كىتابتۇر. ئىنجىلمۇ خۇددى تەۋراتقا ئوخشاش ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن ئەسلى بويىچە قوغدىنىلمىغان. خىرىستىئانلارنىڭ بېشىغىمۇ، بۇرۇنقى يەھۇدىيلارنىڭ بېشىغا كەلگەنلەرنىڭ ئەينىسى كەلگەن بولۇپ، ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن ئۇنىڭ مۇرىتلىرى خىرىستىئان دىنىنى رىملىقلار ئارىسىدا تەشۋىق قىلىشقا باشلىغان بولسىمۇ، خىرىستىئان دىندارلىرى بارغانلا يېرىدە قەتلىئاملارغا ئۇچراپ كەلگەن. بۇ سەۋەبتىن ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابى بولغان ئەسلىي ئىنجىلنى ساقلاپ قالالمىغان. پەقەت مىلادىيە 4 - ئەسىرنىڭ بېشىدا شەرقىي رىم ئىمپېراتورى كونستانتىن (Konstantin)نىڭ خىرىستىئان دىنىنى قوبۇل قىلىشى بىلەن بۇ دىن راۋاجلىنىشقا باشلايدۇ ۋە خىرىستىئان دىنى رىمدا تۇنجى قېتىم دۆلەت دىنى بولۇپ بەلگىلىنىدۇ. كېيىنچە بۇ دىنىنىڭ كىتابلىرىنى تەتقىق قىلغاندا 100دىن كۆپرەك ئىنجىلنىڭ بارلىقى ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. شۇنىڭ بىلەن رىم ئىمپېراتورى كونستانتىن مىلادىيەنىڭ 325 -

يىلى ھازىرقى تۈركىيەنىڭ «ئىزنىك» دېگەن يېرىدە مىڭدىن كۆپرەك خىرىستىئان دىنى ئالىمىنى يىغىپ بىر چوڭ قۇرۇلتاي ئاچىدۇ. قۇرۇلتاينىڭ قارارى بويىچە، بىر ـ بىرىگە زىت كېلىدىغان ۋە ھېچ يېقىنلاشمايدىغان مەزكۇر ئىنجىللارنىڭ ئىچىدىن ئاپتورلىرى مەشھۇرراق بولغان 4 ئىنجىلنى مۇقەددەس كىتاب دەپ تونۇپ ئېلان قىلىدۇ ۋە «يېڭى ئەھدە» دەپ ئاتايدۇ. بۈگۈن خىرىستىئانلارنىڭ قوللىرىدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان مەزكۇر 4 ئىنجىل ئايرىم 4 ئاپتورنىڭ ئەسەرلىرى بولۇپ، بۇلارنىڭ ھېچبىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھتىن چۈشكەن ئەسلىي ئىنجىل ئەمەستۇر. مەزكۇر ئىنجىللار ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن يېرىم ئەسىر كېيىن يېزىلغان كىتابلاردۇر.

تۆت ئىنجىل

1.مەتتا ئىنجىلى: مەتتا ئىسىملىك بىر كىشى تەرىپىدىن تەخمىنەن مىلادىيەنىڭ 41 ـ يىلى پەلەستىندە بىر ئىنجىل يېزىلىپ، ئۇنىڭ «مەتتا ئىنجىلى» دەپ ئاتالغانلىقى ئېنىق. ئەمما شۇ ئىنجىلنىڭ ئەسلىي نۇسخىسى يوقالغان بولۇپ، كېيىن ئۇنىڭ گىرېكچە تەرجىمە نۇسخىسى ئوتتۇرىغا چىققان بولسىمۇ، بۇ تەرجىمىنىڭ قاچان ۋە كىم تەرىپىدىن تەرجىمە قىلىنغانلىقى تا ھازىرغىچە مەلۇم ئەمەس.

2. ماركوس ئىنجىلى: ماركوس ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرىتلىرىدىن پېتروسنىڭ ئوقۇغۇچىسى ئىدى. ماركوس ئىنجىلىنىڭ قاچان يېزىلغانلىقى ئېنىق ئەمەس. بۇ كىتابتا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى قىسقىچە سۆزلەنگەن ۋە يەھۇدىيلارنىڭ ئادەتلىرىمۇ سۆزلەنگەن.

3. لۇقا ئىنجىلى: لۇقا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرىتى پاۋلۇسنىڭ ئوقۇغۇچىسى بولۇپ، بۇ كىتاب ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن يېرىم ئەسىر كېيىن يېزىلغان. بۇ كىتابتا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى كۆپرەك سۆزلىنىدۇ.

4.يۇھەننا ئىنجىلى: يۇھەننانىڭ ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرىتلىرىدىن ئىكەنلىكى سۆزلىنىدۇ. ئەمما خرىستىئان ئالىملىرىنىڭ كۆپىنچىسى بۇنداق ئەمەسلىكىنى، بەلكى پاۋلۇسنىڭ شاگىرتى ئىكەنلىكىنى سۆزلەيدۇ. يۇھەننا ئىنجىلى ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن 80 يىل كېيىن يېزىلغان بولۇپ، ئۇنىڭدا ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئاللاھنىڭ ئوغلى دەيدىغان دەۋا كۆپرەك سۆزلىنىدۇ.

ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋە قۇرئان كەرىم

مۇسۇلمانلارنىڭ ئەڭ مۆتىۋەر دەستۇرى بولغان قۇرئان كەرىم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا جىبرىل ئىسىملىك پەرىشتىنىڭ ۋاستىسى بىلەن ۋەھى يولى ئارقىلىق تولۇق 23 يىلدا ئاز - ئازدىن تەدرىجىي چۈشۈرۈلگەن.

پارچە - پارچە چۈشۈرۈلگەن ئايەت ۋە سۈرىلەر داۋام قىلىۋاتقان ھاياتنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىرىپ تۇرغان يېڭى - يېڭى مەسىلىلىرى ۋە مۈشكىلاتلىرىنى ھەل قىلغان، ۋەقەلىكلەر ۋە ھادىسىلەرنى ئۆز ۋاقتىدا جاۋابلاندۇرۇش ئارقىلىق كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى ئۆزىگە جەلپ قىلغان ئىدى. ئەگەر قۇرئان كەرىم - بۇرۇنقى ساماۋىي كىتابلارغا ئوخشاش - ھەممىسى بىرلا ۋاقىتتا چۈشۈرۈلگەن بولسا ئىدى، مۇسۇلمانلارنى بىر ئاندا چوڭ بىر مەسئۇلىيەتكە كىرگۈزۈش ئىشى ئۇلار ئۈچۈن ئېغىر كېلەتتى. ئىسلام دىنىنىڭ ئەمر ۋە مەنئىلىرى ئاز - ئازدىن تەدرىجىي بۇيرۇلغانلىقتىن بۇلار مۇسۇلمانلارنى پىسخىكىي تەرەپتىنمۇ ياخشى تەييارلىغان.

ۋەھيى يولى بىلەن پارچە - پارچە، ئاز - ئازدىن كەلگەن ئايەت ۋە سۈرىلەرنى يادلاش ۋە مۇھاپىزە قىلىش ئىشى ئوڭاي بولىدۇ.

قۇرئان كەرىمنىڭ ئاۋۋالقى رەتلىنىشى ۋە توپلىنىشى

قۇرئان كەرىم ھازىرقى شەكلى بويىچە رەتلىنىشتە بۇرۇنقى ساماۋىي كىتابلار ئېرىشەلمىگەن ئالاھىدە ئىمتىيازغا ئېرىشكەن ئىدى. ئۇ، پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيهىسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدىلا رەتلىنىپ بولغان. ئۇ مۇنداق بولغان:

1.ۋەھيى يولى بىلەن چۈشكەن ئايەت ۋە سۈرىلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام پىششىق يادلىۋالاتتى. ئۇ يادلىغانلىرىنى قەتئىي ئۇنۇتمايتتى.

2. ھەر قېتىم ۋەھيى چۈشۈپ بولغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۆزىنىڭ يېنىدىكى كۇتتابۇلۋەھيى (ۋەھيى كاتىپلىرى)غا ھامان يازدۇراتتى. ۋەھيىلەرنى يېزىشقا تەيىنلەنگەن 40تىن ئارتۇق مەخسۇس ۋەھيى كاتىپلىرى بار ئىدى.

3. كاتىپلار تەرىپىدىن يېزىلغان ئايەت ۋە سۈرىلەر پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئۆز ئۆيىدە مەخسۇس جايدا ساقلىناتتى.

4.ۋەھيىلەر يېزىلىپ ساقلىنىش بىلەن بىر ۋاقىتتا ساھابىيلار، خۇسۇسەن ئۆسمۈر بالىلار يادقا ئالدۇرىلاتتى. قۇرئاننى تۇلۇق يادلىغان قارىيلارنىڭ سانى شۇنچىلىك كۆپ بولغانكى، پەقەت بىرلا يەمامە ئۇرۇشىدا شېھىد بولغان قارىيلارنىڭ سانى 70تىن كۆپ بولغانلىقى بىزگە شۇ ۋاقىتلاردا قۇرئاننى تۇلۇق يادقا ئالغان قارىيلارنىڭ ئاز ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

5. ھەر يىلى رامازان ئېيىدا پەرىشتە جىبرائىل ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيهىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ شۇ چاغقىچە چۈشۈپ بولغان بارلىق سۈرىلەرنى ئۇنىڭدىن بىر ـ بىرلەپ تىڭشايتتى.

قۇرئاننىڭ رەتلىنىشىدە قوللىنىلغان يۇقىرىقى پىرىنسىپلار قۇرئاندىن ئەڭ ئاخىرى چۈشكەن ئايەتكە قەدەر شۇنداق داۋام قىلغان.

قۇرئان كەرىمنىڭ توپلىنىشى

ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدا قۇرئان كەرىم ھازىرقى تەرتىپى بويىچە رەتلىنىپ بولغان بولسىمۇ، ئۇ تېخى كىتاب شەكلىدە توپلىنىپ بولمىغان ئىدى. چۈنكى ئۇنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرىگىچە قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى چۈشۈپ تۇرغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىن، بىرىنچى خەلىپە ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئەمرى بىلەن «قۇرئاننى توپلاش كومىتېتى» قۇرۇلدۇ. بۇ كومىتېتنىڭ ئەزالىرى ئۆز ۋاقتىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېغىزىدىن قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىنى يازغان كۇتتابۇلۋەھيلەرنىڭ ئۆزى ئىدى. كومىتېتنىڭ رەئىسى زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئىدى. كومىتېت ئىنتايىن ئېھتىياتچانلىق ۋە ھۇشيارلىق بىلەن قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى يېزىلغان ۋە ئىشەنچلىك ئورۇندا ساقلانغان قۇرئان كەرىم ۋاراقلىرىنى توپلايدۇ. توپلانغان بۇ ئايەت ۋە سۈرىلەر قارىيلارنىڭ يادلىغانلىرىغا سېلىشتۇرۇلىدۇ. ئاندىن پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كۆرسىتىپ بەرگەن تەرتىپ بويىچە توپلىنىپ خەلىپە ئەبۇ بەكرىگە تاپشۇرۇلىدۇ.

قۇرئان كەرىمنىڭ كۆپەيتىلىشى

ھەزرىتى ئوسماننىڭ خەلىپىلىك قىلىۋاتقان زامانىدا ئىسلام دىنى تېخىمۇ كېڭىيىپ ھەر قايسى مەملىكەتلەرگە ئوقتەك تېز تارقىلىشقا باشلايدۇ. ئوخشاش بولمىغان مەملىكەت ۋە شەھەرلەردىكى مۇسۇلمانلارنىڭ قوللىرىدىمۇ قۇرئان كەرىم نۇسخىلىرىدىن بولۇشقا تېگىشلىك ئىدى. چۈنكى يادقا ئوقۇلغان ئايەت ۋە سۈرىلەردە ئوتتۇرىغا چىقىپ تۇرىدىغان ئاز تولا خاتالىقلارنى تۈزىتىش ئۈچۈن قۇرئان كەرىمنىڭ ئەسلىسىگە مۇراجىئەت قىلىشقا توغرا كېلەتتى. بۇ ئېھتىياج يۈزىسىدىن قۇرئان كەرىم نۇسخىلىرىنى كۆپەيتىشكە قارار بېرىلىدۇ. ھەزرىتى ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ بۇيرۇقى بىلەن قۇرۇلغان

«قۇرئاننى نۇسخىلارغا كۆپەيتىش كومىتېتى» نىڭ رەئىسى يەنە زەيد ئىبنى سابىت ئىدى. كومىتېت ئەزالىرىنىڭ ھەممىسى قۇرئان سۈرىلىرىنى ئەسلىي نۇسخىدىن كۆچۈرۈپ يېزىش ئىشىدا ئالاھىدە يېتىشكەن مۇتەخەسسىسلەر ئىدى. كومىتېتنىڭ ئەمگىكى بىلەن قۇرئان كەرىمنىڭ 6 نۇسخىسى كۆچۈرۈلۈپ چىقىلىدۇ. خەلىپە ئوسماننىڭ بۇيرۇقى بىلەن مەزكۇر قۇرئان كەرىم نۇسخىلىرى مەككە، مىسىر، شام، بەھرەين، يەمەن قاتارلىق ئىسلام مەملىكەتلىرىگە بىر نۇسخىدىن ئەۋەتىپ بېرىلىدۇ ۋە بىر نۇسخىسى مەدىنىدە قالدۇرۇلىدۇ.

قۇرئاننىڭ مۇنداق ئۆز پېتى ساقلىنىپ قېلىشىغا تۈرتكە بولغان نېمە؟

ئاللاھ تائالا ساماۋىي كىتابلارنىڭ ئاخىرقىسى بولغان قۇرئان كەرىمنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشكەن پېتى ساقلاشنىڭ پۈتۈن شەرت-شارائىتلىرىنى ۋە سەۋەبلىرىنى تولۇقلاپ بەرگەن. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇنى چۈشكەن پېتى ساقلاپ، ئاۋۋالقى مۇسۇلمانلارغا سالامەت يەتكۈزگەن. شۇڭا قۇرئان كەرىم ھەر قانداق بىر ئۆزگەرتىش، ئالماشتۇرۇش ۋە بورمىلاشلاردىن پۈتۈنلەي ساقلىنىپ، بىزلەرگىچە ئۆز پېتى بىلەن يېتىپ كەلگەن يېگانە كىتاب.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ساھابىلارنىڭ قۇرئان كەرىمنى چۈشكەن پېتى ساقلاش ئىشىدىكى ھوشيارلىقى ۋە چېكىگە يەتكەن ئېھتىياتچانلىقى دۇنيا تارىخىدا مىسلى كۆرۈلمىگەن بىر ئەھۋال. بۇنىڭغا مۇسۇلمان ئەمەس ئىلىم ئەھلىلىرىمۇ گۇۋاھ.

قۇرئان كەرىمنىڭ ئۆز پېتى ساقلىنىپ كەلگەنلىكىدىكى سىر

قۇرئان كەرىم يادقا ئېلىش ۋە يېزىپ قالدۇرۇشتىن ئىبارەت ئىككى يول بىلەن ساقلىنىپ كەلگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرئان كەرىمدىن چۈشۈپ تۇرغان ئايەت ۋە سۈرىلەرنى شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدىلا ساھابىلارغا يادقا ئالدۇرۇش ۋە تېرىلەرگە، خورما يوپۇرماقلىرىغا

يازدۇرۇش ئارقىلىق ساقلاپ كەلگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايەتلەرنى چۈشۈۋاتقان پەيتىدە يادقا ئېلىۋېلىشقا ناھايىتى زور ئەھمىيەت بېرەتتى، ھەتتا جىبرىل ئۇنىڭغا ئوقۇپ بېرىۋاتقان ئايەتلەرنى ئۇنتۇپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ شۇ لەھزىنىڭ ئۆزىدە يادلىۋېلىشقا ئالدىراپ تىلىنى مىدىرلىتاتتى. شۇڭا ئاللاھ تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۇنىڭ قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىنى ئۇنتۇپ قالمايدىغانلىقى ۋە ئۇلارنى ئۇنىڭغا تولۇق ئۆگىتىپ توپلاپ بېرىدىغانلىقىنى ئۇقتۇرۇپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى مۇنۇ ئايەت بىلەن خاتىرجەم قىلغان: ئالدىراپ تىلىڭنى مىدىرلاتما. ئۇنى توپلاش ۋە ئوقۇپ بېرىش بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىزدۇر. ساڭا ئۇنى ئوقۇپ بەرگىنىمىزدە، ئۇنىڭ ئوقۇلىشىغا ئەگەشكىن.[1]

مۇندىن باشقا جىبرىل ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قۇرئان كەرىمدىن چۈشۈپ بولغان پۈتۈن ئايەتلەر ۋە سۈرىلەرنى ھەر يىلى رامىزان ئېيىدا بىر قېتىم باشتىن ئوقۇپ بېرىپ، ئاندىن يەنە ئۇنىڭدىن تىڭشايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولۇشى ئالدىدىكى رامىزاندا جىبرىل قۇرئان كەرىمنى ئۇنىڭغا باشتىن ئاخىر ئىككى قېتىم ئوقۇپ بېرىپ، يەنە تىڭشىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پۈتۈن ئەقلىنى ۋە ۋاقتىنىڭ كۆپرەكىنى قۇرئان كەرىمنى تەكرارلاشقا ۋە ئۇنى پىششىق يادلىۋېلىپ، ئۆز پېتى ساقلاش ئىشىغا ئاتىغان ئىدى. شۇڭا بەش ۋاخ نامازلىرىدا، كېچىلەردىكى تەھەججۇدلىرىدا، سەپەرلىرىدە، ھەتتا ئۇرۇش ئەسناسىدا ئاغزىدىن قۇرئان كەرىم چۈشمەيتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىدىن چۈشكەنلىرىنى ئۆز ۋاقتىدىلا ساھابىلارغا يادقا ئالدۇراتتى، ئۇلارغا قۇرئان كەرىمدىن ساۋاق بېرەتتى ۋە قانداق يادلاش ئۇسۇللىرىنى ئۆگىتەتتى، ساھابىلارمۇ

---

(1) قىيامەت سۈرىسى16-19- ئايەتلەر.

قۇرئان كەرىمنى يادلاش ئىشىغا پەۋقۇلئاددە زور ئەھمىيەت بەرگەنلىكتىن، ھەمىشە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدىن ئايرىلماي، ئاز-ئازدىن چۈشۈپ تۇرغان ئايەتلەرنى تېزلا يادلىۋالاتتى ۋە يادلىغان ئايەتلەرنىڭ كۆرسەتمىلىرىنى كۈندىلىك تۇرمۇشىدا ۋە ھاياتنىڭ ھەممە ساھەلىرىدە ئەمەلىيلەشتۈرۈپ ماڭاتتى. ئۇلار قۇرئان كەرىمنى يادلاشتا ئۆزئارا بەسلىشەتتى، كېچىلىرى مەسجىدلەرگە كىرىۋېلىپ بەس-بەستە قۇرئان يادلايتتى، يادلاپ بولغانلىرىنى تەكرارلايتتى، ھەتتا كېچىلىرى مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھىرىدىكى مەسجىدلەردىن قۇرئان كەرىم تىلاۋىتى يۇكسىلىپ تۇراتتى.

قۇرئان كەرىمدىن باشقا ساماۋىي كىتابلار يادقا ئېلىنمىغان

ئاللاھ تائالا ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرگە كۆپلىگەن كىتابلارنى چۈشۈرگەن بولسىمۇ، ئۇلاردىن بىرىنىمۇ كىشىلەر يادلاپ باققان ئەمەس. ھەتتا ئۆتمۈشلەردە تەۋرات بىلەن ئىنجىللارنى ھەر قانداق بىر ئاۋام ئوقۇيالمايتتى، پەقەت دىن ئادەملىرىلا ئوقۇپ مەنىسىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەتتى. چۈنكى ئۇ ۋاقىتلاردا يادلاش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئالىملاردىن باشقا خەت ئوقۇشنى بىلىدىغانلارمۇ يوق دېيەرلىك ئىدى. ئەمما قۇرئان كەرىمنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ ساھابىلارنىڭ مۇتلەق كۆپ سانلىقى يادىسىغا بىلەتتى.

دۇنيا تارىخىدا قۇرئان كەرىمدىن باشقا بىرەر كىتابنى بۇنچىلىك زور ئەھمىيەت بېرىپ يادقا ئېلىش ئۆتمۈشلەردە ياكى ھازىردا كۆرۈلۈپ باقمىغان بىر ئىش. بۇنىڭغا پۈتۈن دۇنيا گۇۋاھ. بۇنىڭدىكى سەۋەب شۇكى، ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمنى تا قىيامەتكىچە ئۆزى مۇھاپىزەت قىلىپ قوغداشنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىش بىلەن بىر ۋاقىتتا بۇ قۇرئان كەرىمنى ساقلاشنىڭ سەۋەبلىرى ۋە تۈرتكىلىرىنى يارىتىپ بەرگەن. ئۇ بولسىمۇ، قۇرئان كەرىمنى يادلاشنى ئەڭ شەرەپلىك ئىبادەت قاتارىدىن ساناپ، مۇسۇلمانلارنىڭ دىلىدا ئۇنى يادلاش ئوتىنى ياندۇرغانلىقى ۋە

ئۇنى يادلاشنى ئاسانلاشتۇرۇپ بەرگەنلىكى ھەمدە ئۆز ۋاقتىدا يېزىپ ساقلاشنىڭ پۈتۈن ئىمكانىيەتلىرىنى يارىتىپ بەرگەنلىكى ئىدى. ﴿ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴾ يەنى ﴿ بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى يادلاش ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟ ﴾ (1)

مەلۇمكى، قۇرئان كەرىمدىن باشقا ھېچقاندا بىر ساماۋىي كىتابنى ياكى ھەدىسنى يادلىغانلىغا ياكى ئوقۇغانلىغا ساۋاب بېرىش ۋەدە قىلىنغان ئەمەس، بەلكى ئەمەل قىلغانلىغىلا ساۋاب بېرىش ۋەدە قىلىنغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىن تا ھازىرغىچە دۇنيادا قارىيلار ئۈزۈلۈپ قالمىغانلىقى ئۈچۈن ھېچكىم قۇرئان كەرىمگە بىرەر ھەرپ چاغلىق ئۆزگەرتىش كىرگۈزەلمەيدۇ. قۇرئان كەرىمنى ھازىر مۇسۇلمان ئەمەس خەلقلەرمۇ مۇسۇلمان ئەمەس دۆلەتلەردە ھەر خىل مەنپەئەتلەر يۈزىسىدىن نەشىر قىلىپ تارقىتىپ كېلىۋاتقان بولسىمۇ، ئۇنىڭغا بىرەر ھەرپكە چاغلىق ئۆزگەرتىش كىرگۈزەلمىگەن.

ئۆز ۋاقتىدا ئوقۇش ۋە يېزىشنى بىلىدىغان ساھابىلار ئىنتايىن كۆپ ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۇففار ئەرەبلەردىن ئەسىرگە چۈشكەنلەر ئىچىدىن خەت بىلىدىغانلىرىدىن ھەر بىرىنى 10دىن مۇسۇلمان بالىسىغا ئوقۇش ۋە يېزىشنى ئۆگىتىپ قويۇشى شەرتى بىلەن قويۇپ بېرىش سىياسىتىنى قوللىنىش ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنى، خۇسۇسەن شۇ ۋاقىتتىكى ياشلارنى ئاساسەن ساۋاتلىق قىلىۋەتكەن.

قۇرئان كەرىمنى ساقلاشنىڭ يەنە بىر يولى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەر ۋاقىت چۈشۈپ تۇرغان ئايەت ۋە سۈرىلەرنى ئۆز ۋاقتىدىلا«كۇتتابۇلۋەھيى» دەپ ئاتالغان 40 تىن كۆپرەك مەخسۇس ۋەھيى كاتىپلىرىغا بۇيرۇپ يازدۇرۇپ ماڭاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىلگىرىكى ساماۋىي كىتابلارنىڭ پەيغەمبەر ئالەمدىن ئۆتكەندىن كېيىن، ھەر خىل ئۆزگەرتىلىش ۋە يەڭگۈشلىنىشلەرگە

---

(1) قەمەر سۈرىسى 22- ئايەت .

ئۇچراش نەتىجىسىدە ئۆز ئەسلىنى يوقاتقانلىقىنى ئوبدان بىلگەنلىكى ئۈچۈن، قۇرئان كەرىمنىڭ تا قىيامەتكىچە ئۆز پېتىچە ساقلىنىشى يولىدا بار چارە-تەدبىرلەرنىڭ ھەممىسىنى قوللانغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇرئان كەرىمنى يادقا ئالدۇرۇپ، شۇ زامانلاردا قەغەزنىڭ ئورنىدا تۇرىدىغان نەرسىلەرگە يازدۇرۇپ ساقلاشتىن ئىبارەت بۇ ئۇسۇلى قۇرئان كەرىمنىڭ مەڭگۈگە چۈشكەن پېتى ساقلىنىپ قېلىشىنىڭ ئەڭ كۈچلۈك ئامىللىرىدىن بىرى بولغان ئىدى.

قۇرئان كەرىمنىڭ كىتاب ھالىغا كەلتۈرۈلۈشى

قۇرئان كەرىم بىرىنچى خەلىپە ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دەۋرىدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىغا بىر يىلمۇ توشماستىن، ھىجرىيىنىڭ 12-يىلى (631-مىلادى) يەمامە ئۇرۇشىدىن كېيىنلا، رەسمىي كىتاب شەكلىدە توپلانغان. قۇرئان كەرىمنى كىتاب ھالىدا توپلاش پىكرىنى ئوت يۈرەك ساھابى ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ تۇنجى بولۇپ ئوتتۇرىغا قويغان، ئاندىن ساھابىلارنىڭ ئۆلىمالىرى قۇرئان كەرىمنى توپلاش پىكرىگە ھەممە بىردەك ئىتتىپاققا كەلگەن. ئاندىن قۇرئان كەرىمنى كىتاب شەكلىدە توپلاپ چىقىش ئىشىنى زەيد ئىبنى سابىت باشچىلىقىدىكى «كۇتتابۇلۋەھيى» كومىتېتىنىڭ ئەزالىرى ئۈستىگە ئالغان.

زەيد ئىبنى سابىت

زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەخسۇس كاتىپى ۋە «كۇتتابۇلۋەھيى» كومىتېتىنىڭ رەئىسى بولۇپ، قارىيلارنىڭ ئەڭ سەرخىلى، پەۋقۇلئاددە زېرەك، ھۇشيار ۋە ئەستە تۇتۇش قابىلىيىتى ئالاھىدە يۇقىرى كىشى ئىدى. شۇ سەۋەبتىن ئاۋۋال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، كېيىن خەلىپىلەر ئۇنى ئۆزلىرى ئۈچۈن مەخسۇس كاتىپ قىلىپ ئىشلەتكەن. زەيد ئىبنى سابىت جىبرىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قۇرئان كەرىمنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم باشتىن ئاخىر

ئوقۇپ بېرىپ، يەنە ئۇنىڭدىن تىڭشىغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا ھازىر بولۇش شەرەپىگە نائىل بولغان، ئىشەنچلىكلىكى، ئېھتىياتچانلىقى ۋە تەقۋالىقى بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قايىل قىلغان ساھابىلارنىڭ بىرى ئىدى.

«كۇتتابۇل ۋەھيى» كومىتېتى قۇرئان كەرىمنى توپلاشتا قوللانغان ئۇسۇلى

زەيد ئىبنى سابىت رىئاسەتچىلىكىدىكى«كۇتتابۇلۋەھيى» كومىتېتى ئەزالىرى قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەت ۋە سۈرىلىرىنى توپلاپ، كىتاب شەكلىگە كىرگۈزۈشتە دۇنيادا مىسلى كۆرۈلمىگەن ئەڭ ئىلغار ۋە ئەڭ ئىشەنچلىك مېتودنى قوللانغان.

بۇ مۇنداق بولغان: «كۇتتابۇلۋەھيى» كومىتېتىنىڭ ئەزالىرى تېرىلەرگە، سىلىق تاشلارغا، خورما دەرىخىنىڭ قوۋزاقلىرىغا ۋە بەزى يوپۇرماقلىرىغا، شۇنداقلا تۆز سۆڭەكلەرگە يېزىلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدە ساقلانغان قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەت ۋە سۈرىلىرىنى شۇ ۋاقىتتىكى قارىيلارنىڭ يادلىغانلىرىغا بىر-بىرىلەپ سېلىشتۇرۇپ، ھەر بىر قارىيدىن تىڭشىغان ئايەتلەردىن ھەر بىر ئايەتنىڭ توغرىلىقىغا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدە يېزىپ ساقلانغان ئايەتلەردىن ھەر بىر ئايەتنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىدا يېزىلغانلىقىغا ئىككى گۇۋاھچىنىڭ گۇۋاھلىقىنى ئېلىشنى شەرت قىلغان. ئۇلار ھەر بىر ئايەت ئۈستىدە ئالاھىدە توختىلىپ ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىدا، ئۇنىڭ دەپ بېرىشى بىلەن يېزىلغانلىقىغا ئەڭ ئاز ئىككى گۇۋاھچىنى قەسەم قىلدۇراتتى، ئاندىن شۇ ئايەتنىڭ ئۆزىنى قارىيلاردىن تىڭشاپ كۆرەتتى، قارىيلارنىڭ ئوقۇغىنى بىلەن يېزىلىپ ساقلانغىنى ئەينەن چىقسا، ئاندىن ئۇنى رەسمى قۇرئان كەرىم قاتارىدىن ساناپ خاتىرىلەپ ماڭاتتى.

شۇنداق قىلىپ، ئۇلار قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەت ۋە سۈرىلىرىنى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز ۋاقتىدا رەتلەپ قويغان تەرتىپ بويىچە ئىنتايىن ئېھتىياتچانلىق بىلەن تىزىپ چىقىپ، قۇرئان كەرىمنى ھازىرقى كىتاب ھالىغا كەلتۈرگەن.

قۇرئان كەرىم ئاللاھ تائالانىڭ سۆزى، ئۇنى ئاللاھ تائالادىن چۈشكەن ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن تاپشۇرۇپ ئالغان پۈتى مۇسۇلمانلارغا يەتكۈزۈش ۋەزىپىسى ھەم شەرەپلىك ھەم خەتەرلىك چوڭ بىر ۋەزىپە ئىدى. قۇرئان كەرىمنى توپلىغان«كۇتتابۇلۋەھيى» كومىتېتىنىڭ ئەزالىرى بۇنى ناھايىتى ياخشى بىلەتتى. ئۇلار بۇ ئىشتا قىلچە سەۋەنلىك ئۆتكۈزۈشنىڭ ئاللاھ تائالاغا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قىلىنغان كەچۈرۈلمەس چوڭ خىيانەت ھېسابلىنىدىغانلىقىنى، ناۋادا قىلچىلىك سەۋەنلىك ئۆتۈلسە، ئۆزلىرىنىڭ خۇددى ئىلگىرىكى يەھۇدىي، خىرىستىيان ئالىملىرىغا ئوخشاش ئۆزلىرىنىڭ ئىلاھىي كىتابلىرىنى ئۆزگەرتىۋېتىپ تا قىيامەتكىچە ئاللاھنىڭ ۋە خەلقنىڭ ئالدىدا لەنەتكەردى بولۇپ قېلىش خەۋپىنى ئەلۋەتتە ھېس قىلاتتى ۋە ياخشى بىلەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاقتىدا ۋەھيىلەرنى يېزىپ قالدۇرۇشقا ۋە كېيىنچە قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىنى توپلاشقا بەلگىلەنگەن «كۇتتابۇلۋەھيى» كومىتېتىنىڭ ئەزالىرى ساھابىلارنىڭ ئەڭ مۇكەممەل قارىيلىرىدىن تاللاپ چىقىرىلغان ئەڭ تەقۋادار، ئەڭ ئالىم، ئەڭ ھوشيار ۋە چېكىگە يەتكەن ئېھتىياتچان شەخسلەردىن تەشكىللەنگەن گۇرۇپپا ئىدى. قۇرئان كەرىمنىڭ پۈتۈن ئايەتلىرىنى جەملەپ، ئۇلارنى كىتاب ھالىغا كەلتۈرۈش ئىشى ئۈچۈن ساق بىر يىل ۋاقىت كەتكەن.

قۇرئان كەرىمنى كىتاب شەكلىدە توپلاشقا تۈرتكە بولغان سەۋەب

ساھابىلارنىڭ مۇتلەق كۆپ سانلىقى قۇرئان كەرىمنى يادىسىغا بىلەتتى. شۇڭا ئۇلار ئۆز ۋاقتىدا قۇرئان كەرىمنى كىتاب شەكلىدە توپلاپ ئوقۇشقا زور ئېھتىياجلىق ئەمەس ئىدى. چۈنكى ئېغىزدىن-ئېغىزغا

يۆتكىلىپ يۈرگەن قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ھەتتا ئۇنى يادقا ئالمىغان ساھابىلار ئۆچۈنمۇ تونۇشلۇق ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغان يىلى ئىسلام دىنىنى يوق قىلىش پىلانى بىلەن ئوتتۇرىغا چىققان مۇرتەد (ئىسلامدىن يېنىۋالغان) ئەرەب قەبىلىلىرى بىلەن بولغان، تارىختا «يەمامە ئۇرۇشى» دەپ ئاتالغان ئۇرۇشتا ساھابىلاردىن كۆپ كىشىنىڭ شېھىد بولغانلىقى، ھەتتا قارىيلاردىن بۇ بىر قېتىملىق ئۇرۇشتا 70تىن كۆپرەك كىشىنىڭ شېھىد بولغانلىقى سەۋەبلىك مۇسۇلمانلار قۇرئان كەرىمنى يادلىغان قارىيلار تۈگەپ كەتسە ئۇنىڭ بەزى ئايەتلىرىنىڭ قەلبلەردىن ئۆچۈرۈلۈپ كېتىش خەۋپىنى ھېس قىلغان. شۇنداق قىلىپ ساھابىلار قارىيلارنىڭ تۈگەپ كېتىشى بىلەن قۇرئان كەرىمنىڭ قەلبلەردىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى رەتلەپ قويغان ئايەت ۋە سۈرىلەرنى شۇ تەرتىپى بويىچە كىتاب ھالىغا كەلتۈرۈپ توپلاش قارارىغا كەلگەن.

قۇرئان كەرىمنىڭ توپلىنىشىدىكى خۇسۇسىيەتلەر

قۇرئان كەرىمنىڭ تۇنجى قېتىم قەغەز يۈزىگە توپلىنىپ كىتاب ھالىغا كەلتۈرۈلىشىدىكى خۇسۇسىيەتلەر تۆۋەندىكىلەر:

1.قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەت ۋە سۈرىلىرىنى بىر تومغا توپلاپ كىتاب ھالىغا كەلتۈرۈش پىكرىگە ساھابىلارنىڭ پۈتۈن ئۆلىمالىرى ھەممە بىردەك ئىتتىپاقتا كەلگەن.

2. تىلاۋىتى ئەمەلدىن قالدۇرۇلمىغان ئايەتلەرنىلا توپلىغان، تىلاۋىتى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقى سەۋەبلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رەتلىگەن تەرتىپتىن ئورۇن ئالمىغانلىرىنى قۇرئان كەرىم توپلىمىغا كىرگۈزمىگەن.

3.قۇرئان كەرىمنى قۇرئان كەرىم چۈشكەن 7 خىل ئەرەب شىۋىسى بىلەن توپلاپ چىققان.

4. ئايەت ۋە سۈرىلەرنىڭ تەرتىپى بىز ھازىر ئوقۇۋاتقان تەرتىپ

بويىچە تىزىلغان.

قۇرئان كەرىمنىڭ نۇسخىلار غا كۆپەيتىلىشى

قۇرئان كەرىم ھىجرىيىنىڭ 25-يىلى (645-مىلادى) ئۈچىنچى خەلىپە ئوسمان ئىبنى ئاففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دەۋرىدە، ئۇنىڭ مەخسۇس پەرمانى بىلەن نۇسخىلاندۇرۇپ كۆپەيتىلگەن. قۇرئان كەرىمنى نۇسخىلاندۇرۇپ كۆپەيتىش پىكرىنى قارىيلارنىڭ پېشىۋاسى ھۇزەيفە ئىبنى يەمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئوتتۇرىغا قويغان بولۇپ، بۇ پىكرىنى خەلىپىدىن باشلاپ پۈتۈن ئۆلىمالار قوللىغان.

قۇرئان كەرىمنى نۇسخىلاندۇرۇشقا تۈرتكە بولغان سەۋەب

قۇرئان كەرىمنى ھەر بىر قارىينىڭ ئۆزى مەنسۇب بولغان شىۋىدە ئوقۇشى ۋە ھەر بىرى قارىينىڭ ئۆزى ئوقۇغان شىۋىنى ھەممىدىن ئەۋزەل سانىشى نەتىجىسىدە چىققان ئىختىلاپنى يوق قىلىپ، قۇرئان كەرىمنى ھەممە بىر خىل قىرائەت ۋە بىر خىل شىۋىدە ئوقۇشىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش مەقسىتى بىلەن قۇرئان كەرىمنى بىرلا قۇرەيش شىۋىسىدە نۇسخىلاندۇرۇپ، ھەر قايسى ئىسلام ئەللىرىگە بىر نۇسخىدىن ئەۋەتكەن.

قۇرئان كەرىمنى نۇسخىلاندۇرۇش ئىشىنى «كۇتتابۇلۋەھيى» كومىتېتىنىڭ رەئىسى زەيد ئىبنى سابىت، ئابدۇللا ئىبنى زۇبەير، سەئىد ئىبنى ئاس، ئابدۇراھمان ئىبنى ھارىس قاتارلىق قارىي ساھابىلار ئۈستىگە ئالغان. قۇرئان كەرىمنى نۇسخىلاندۇرۇشقا بەلگىلەنگەنلەر بىرىنچى خەلىپە ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ زامانىدا توپلانغان قۇرئان كەرىم نۇسخىسىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ھەفسە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئۆيىدىن سوراپ ئېلىپ كېلىپ، نۇسخىلارنى قۇرئان كەرىمنىڭ مۇشۇ نۇسخىسىغا ئاساسلىنىپ نۇسخىلاندۇرغان، ئاندىن ئەسلى نۇسخىنى يەنە ھەفسە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا قايتۇرۇپ

بېرىپ، يېڭى نۇسخىلاردىن بىرىنى خەلىپە ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆز يېنىدا ئېلىپ قېلىپ قالغانلىرىنى ئىسلام ئەللىرىدىن ھەر بىرىگە بىر نۇسخىدىن قۇرئان كەرىمنى بىردىن قارى بىلەن قوشۇپ ئەۋەتىپ بەرگەن ۋە ھەر جايدا قۇرئان كەرىمنىڭ مۇشۇ نۇسخىسىنى ئوقۇش توغرۇلۇق مەخسۇس پەرمان چىقارغان. ئاندىن مۇشۇ قېتىم نۇسخىلاندۇرغاندىن باشقا قۇرئان دەپ سانالغانلارنىڭ ھەممىسىنى كۆيدۈرۈپ تاشلىغان.

ئۈچىنچى خەلىپە ئوسمان ئىبنى ئاففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ زامانىدا نۇسخىلاندۇرغان قۇرئان كەرىم زامانىمىزدا دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدا ئوقۇلىۋاتقان قۇرئان كەرىمنىڭ ئۆزىدۇر. بۇ نۇسخا «مۇسھەف ئوسمانى» (ئوسمانىي قۇرئان) دەپ ئاتىلىپ كەلمەكتە.

قۇرئان كەرىمنى نۇسخىلاندۇرۇشنىڭ خۇسۇسىيەتلىرى

قۇرئان كەرىمنى نۇسخىلاندۇرۇپ كۆپەيتىش ئىشىدىكى خۇسۇسىيەتلەر تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

1. قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەت ۋە سۈرىلىرىنىڭ تەرتىپى ھازىر بىز ئوقۇۋاتقان تەرتىپنىڭ ئۆزى ئىدى.

2.قۇرئان كەرىم نۇسخىلارغا كۆپەيتىلگەندە ھەرپلەر چېكىت ۋە پەشلەردىن خالى ئىدى.

3.قۇرئان كەرىم 7شىۋىدە ئوقۇغىلى بولىدىغان شەكىلدە پۈتۈلگەن.

4. خەلىپىنىڭ پەرمانى بىلەن ساھابىلار «مۇسھەف ئوسمانىي» نىلا ھېساب قىلىپ، قالغانلىرىنىڭ ھەممىسىنى كۆيدۈرۈپ تاشلىغان.

ئوسمان ئىبنى ئاففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ زامانىدا كۆپەيتىلگەن قۇرئان كەرىم نۇسخىلىرى 5 ئىدى، دېگەنلەرمۇ ۋە 6 ئىدى، دېگەنلەرمۇ بار. ئەمما خەلىپە ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مىسىر، بەھرەين،

يەمەن، مەككە، بەسرە قاتارلىق شەھەرلەرگە بىردىن قۇرئان كەرىمنى بىردىن قارى بىلەن قوشۇپ ئەۋەتكەنلىكى ئېنىق.

ھەزرىتى ئوسمان زامانىدىكى قۇرئاننىڭ قولىيازما نۇسخىلىرى ھازىر نەدە؟

ھەزرىتى ئوسمان زامانىدا توپلىنىپ ۋە ھەر قايسى ئىسلام شەھەرلىرىگە ئەۋەتىلگەن قۇرئان كەرىمنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى ئەسلى نۇسخىلىرىنىڭ كۆپىنچىسى زاماننىڭ ئۆتۈشى بىلەن يوقاپ كەتكەن. ئەمما شۇ ۋاقىتتىكى قولىيازما نۇسخىلاردىن بىرى ھازىر مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھىرىدە، يەنە بىرى تۈركىيىنىڭ ئىستانبۇل شەھىرىدىكى توپقاپى سارىيى «مۇقەددەس ئامانەتلەر مۇزېيى» دا، يەنە بىر نۇسخىسى ئۆزبېكىستان جۇمھۇرىيىتى «مۇسۇلمانلار ئىدارىسى» نىڭ كۇتۇپخانىسىدا، تامغا ئورنىتىلغان مەخسۇس ئەينەك جىھازنىڭ ئىچىدە ساقلىنىۋاتقانلىقى سۆزلىنىدۇ.

قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىگە ئوقۇش قائىدىلىرى ۋە بەلگىلىرىنىڭ قويۇلىشى

ئىلگىرى ئەرەب ھەرپلىرى چېكىتسىز يېزىلاتتى. مەسىلەن: (ب،ت،ث،ي،ن)، (ج،ح،خ)، (د،ذ)، (ر،ز)، (س، ش)، (ص، ض)،(ع،غ)، (ط، ظ)، (ف،ق) قاتارلىق ھەرپلەرنى بىر-بىرىدىن ئايرىپ تۇرىدىغان چېكىتلەر يوق ئىدى. لېكىن ئەرەبلەر ئادىتى بويىچە بۇ چېكىتسىز ھەرپلەرنىڭ قايسىسى (ب)، قايسىسى (ت) ۋە قايسىسى(ث) ئىكەنلىكىنى سۆزنىڭ باش-ئاخىرىغا قاراپلا، ھېچبىر قىيىنچىلىق ھېس قىلماستىن بىلىۋالاتتى ۋە توغرا ئوقۇيتتى. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىنىڭ ئوقۇش بەلگىلىرىنى بېكىتىشكە ھاجەت يوق ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالەمدىن ئۆتۈپ قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا،

ئىسلام دىنى ئەرەب ئەمەس قەۋملەر ئارىسىغا كەڭ تارقىلىشقا باشلىغان. ھەر خىل مىللەتلەرنىڭ ئىسلام دىنىغا كىرىشى بىلەن ئۇلارنىڭ قۇرئان كەرىمنى ئوقۇشقا بولغان زور ئېھتىياجى ئەرەب ئەمەس قەۋملەرنىڭ ئەرەب تىلىنى توغرا ئوقۇشى ئۈچۈن مەخسۇس قائىدە بەلگىلەشنى تەقەززا قىلغان ئىدى. چۈنكى ئەرەبلەر ئۆز تىلىدا چۈشكەن بۇ قۇرئان كەرىمنىڭ ھەرپلىرىنى بىر-بىرىدىن پەرقلەندۈرۈپ، توغرا ئوقۇپ كېتەلىگەن بىلەن، ئەرەب ئەمەس مىللەتلەر ئۇنى ئەرەپلەردەك ئوقۇيالمايتتى.

ئەرەب تىلىنىڭ گرامماتىكا قائىدىسىنى ۋە قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىنىڭ ئوقۇلۇش بەلگىلىرىنى تۇنجى قېتىم تۈزۈپ چىققان ئادەم تابىئىن (ساھابىلارنى كۆرگەن ئىككىنچى ئەۋلاد) ئۆلىمالىرىدىن ئەبۇلئەسۋەد دۇئىلى (688-606م) دېگەن كىشى بولۇپ، ئۇ تۆتىنچى خەلىپە ھەزرىتى ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب (660-601م) نىڭ ئەمرى بىلەن بۇ ئىشنى باشلاپ، ھەرپلەرنىڭ فەتھە (ـَ)، كەسرە (ـِ)، داممە (ـُ) قاتارلىق ھەرىكەتلىرىنى بېكىتىپ چىققان. فەتھە ئالامىتىنى ھەرپنىڭ ئۈستىگە بىر چېكىت قويۇش بىلەن، كەسرە ئالامىتىنى ھەرپنىڭ ئاستىغا بىر چېكىت قويۇش بىلەن، داممە ئالامىتىنى ھەرپنىڭ ئوتتۇرىسىغا بىر چېكىت قويۇش بىلەن، سۇكۇن ئالامىتىنى ئىككى چېكىت بىلەن ئايرىۋالغىلى بولىدىغان قائىدىنى تۈزۈپ چىققان.

كېيىن خەلىل ئىبنى ئەھمەد ئەلفەراھىيدى كېلىپ چېكىتلەرنىڭ ئورنىغا ھازىرقى زىر(ـَ)، زىۋەر (ـِ)، ۋە پىش (ـُ) بەلگىلىرىنى قويۇپ تېخىمۇ روشەن، تېخىمۇ پۇختا ئۇسۇلنى ئىجاد قىلغان.

ئەرەب ھەرپلىرىنىڭ چېكىتلىرى ۋە بەلگىلىرىنى تۇنجى بولۇپ ئىجاد قىلغان ئالىم خەلىل ئىبنى ئەھمەد ئەل فەراھىدى (790-718م) دېگەن كىشى بولۇپ، ئۇ يەنە ھەمزە، شەددە ۋە باشقا بەلگىلەرنى تۈزۈپ چىققان. كېيىنچە ئەرەب تىلىنىڭ سىنتاكسىس قائىدىسىنى تۈزۈپ چىققان. شۇنىڭدىن كېيىن ئەرەب تىلىنىڭ ئوقۇش قائىدىلىرى، ھەرپلەرنىڭ

بەلگىلىرى، ھەرىكەتلىرى مۇقىملىشىپ، قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىنىڭ خەت ئۇسلۇبى كۈندىن-كۈنگە كۆركەم ۋە چىرايلىق ھالغا كېلىپ، تەدرىجىي ھالدا تەرەققىي قىلىپ بىرىپ ئەڭ ئاخىرقى كامالىغا يەتكەن. قۇرئان كەرىمنىڭ ھازىر بىز ئوقۇۋاتقان شەكلى ھىجرىيە 3-ئەسىردە بارلىققا كەلگەن. شۇنىڭدىن بىرى قۇرئان كەرىمنىڭ شەكلى بىر خىل بولۇپ كەلمەكتە.